MEDYA GÜNEŞİ

AYLIK HABER • İNCELEME • YORUM DERGİSİ
YIL: 1 SAYI: 7 OCAK-ŞUBAT'89 FİYATI: 2000 TL (KDV DAHİL)

MART

NEWROZ
CEJNA KURDA YE

arsivakurdi.org

OCAK-ŞUBAT- MART'89

16 MART UNUTULMADI, UNUTULMAYACAK

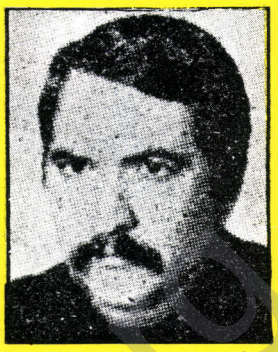
HATİCE ÖZEN

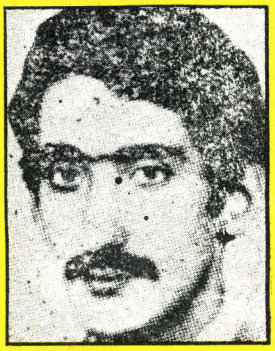
CEMİL SÖNMEZ

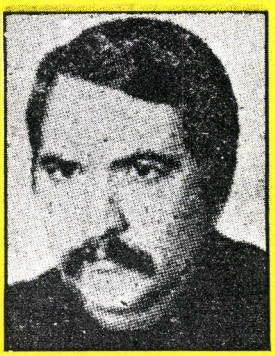
BAKİ EKİZ

HAMİT AKIL

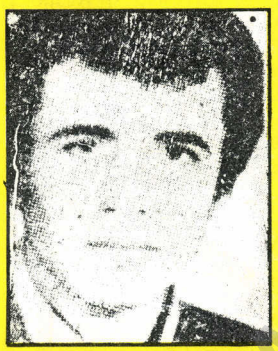
MURAT KURT

HAMİT AKIL

ABDULLAH ŞİMŞEK

A.TURAN ÖREN

16 MART UNULTULMADI, UNUTULMAYCAK

16 Mart 1978 tarihinde İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi önünde faşist katillerin bombalı, silahlı saldırısı sonucu hunharca katledildiler.

Resmi-Sivil faşist terörün, kitle katliamları zincirinin anlamlı bir halkasını oluşturan 16 Mart katliamının 11. yılında faşizimden ve faşist katillerde hesap sorulması belgisinin yükseltilmesi, daha bir önem kazanmaktadır. 7 Anti-faşist öğrencinin anısı faşizme karşı verilen mücadelemize ışık tutuyor.

Sömergeciliğe, faşizme, emperyalizme, yerel gericiliğe ve işbirliçiliğe karşı verdiği kararlı mücadelesinde, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencisi iken 16 Mart 1978'de faşist katillerin saldırısı sonucu şehit düşen, Kürt gençliğinin yiğit militanlarından, arkadaşımız HAMİT AKIL'ın anısı mücadelemizde yaşıyor.

MEDYA GÜNEŞİ

ABONE KARTI

Adım: _____

Mesleğim: _____ Yaşım _____

Adresim : _____

MEDYA GÜNEŞİ
AYLIK HABER-İNCELEME-YORUM DERGİSİ

Abone Koşulları:
Yurtiçi : 20.000 TL (Yıllık)
10.000 TL(6 Aylık)
Yurtdışı: 7 DM Yıllık: 75 Dm

Yeni Hesap Numarası
Yakup KARADEMİR
Türkiye İşBankası Türbe Şubesi.
Hesap No: 1066137
Cağaloğlu-İst

www.arsivanadolu.org

İÇİNDEKİLER

- SUNU /1
- GÜNDEM /3
- NEWROZ CEJNA KURDA YE/4
  Sinan DOĞRU
- BEXTE ROME TUNEYE/6
  Behram ARDA
- DEVLET TERÖRÜ TÜM ŞİDDETİYLE SÜRÜYÜR/10
- ABDURRAHMAN MÜŞTAK İLE RÖPÜRTAJ/15
- 1925 BÜYÜK KÜRT AYAKLANMASININ NİTELİĞİ ÜZERİNE /19
  Dr. K. M. AHMAD
- 1920-1930'LU YILLARDA ULUSAL HAREKETLER /26
  Kendal NEZAN
- MEHMET SÖZER'i SAYGIYLA ANIYORUZ/29
- PÊŞMERGELERDEN NOTLAR /30
- GÜLİSTAN İLE RÖPORTAJ/32
  Halim CAN
- IRAK KÜRDİSTAN'I ULUSAL HAREKETİ/36
  Murad CIWAN
- DEĞERLİ KÜRT ŞAİRİ OSMAN SABRİ/40
  Ahmed ZOZANİ
- BERXWEDAN JİYANE /42
  Coşkun FIRAT
- DİYARBEKİR ZİNDANLARINDAKİ "OPERASYON" İLE İLGİLİ BİR AÇIKLAMA /45
- AFGANİSTAN DEVRİMİNİ SAVUNMAK ENTERNASYONALİST BİR GÖREVDİR /48
  Ferhad ROMEDİ
- 8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ /52
  Fatma KARAHAN
- BİLİMSEL SOSYALİZM RÖNESANS ÇAĞINI YAŞIYOR /53
  Rıza POLAT
- STOCKHOLM KONFERANSI /62
  Halim CAN
- CEMAL ÖZÇELİK SERBEST BIRAKILDI/64

BU SAYIMIZ

Geçici bir "ayrılık"tan sonra sevgili okuyucularımıza merhaba diyerek başlıyorum. Çıkışımızdan beri süregelen dergimiz üzerindeki baskılar yoğunlaşarak devam etti; çıkan bütün sayılarımız (6 sayı) toplatıldı, okuyucularımıza gözdağı verildi, dergimizi satan gazete bayileri tehdit edildi, büromuz ve dergi çalışanlarımız sürekli gözetim altında tutuldu. Benim tutuklanmamda kuşkusuz dergimiz üzerindeki sistemli ve planlı baskıların bir başka boyutunu oluşturmaktaydı. Söz konusu baskı yöntemlerinin çıkışımızı engelleyemediğini gören burjuvazi "çareyi" tutuklamalarda aradı. Nitekim tutuklanmamdan kısa bir süre sonra dergi büromuzun basılıp, yeni yazı işleri müdürümüz Yakup KARADEMİR başta olmak üzere dört dergi çalışanın gözaltına alınması ve ardından "sorgu"su Ankara'da sürdürülen arkadaşımız Can GÜLŞENOĞLU'nun Ankara DGM'ce tutuklanması ve yine Medya Güneşi'ne yönelik saldırıları protesto etmek amacıyla İsdanbul DGM'ye siyah çelenk bırakan arkadaşımız Vahit ABA ile Emek Dünyası dergisi çalışanlarından Kadir AKBABA'nın birer yıl hapis cezasına çarptırılmaları,dergimiz üzerindeki baskıların yeni boyutu hakkında önemli örnekler teşkil etmektedirler.

Ama yaşanan gerçekler gözaltı ve tutuklamaların da çıkışımızı engelleyemediğini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Kuşkusuz bunda, başta ülkedeki okuyucularımız olmak üzere metropol ve yurtdışındaki ilerici-yurtsever güçlerin aktif desteğinin belirleyici rolünü gözardı etmemek gerek. Bu vesileyle gerek ellerindeki olanakları temelinde dergimizle dayanışma içine giren gerekse, cezaevinde bulunduğum süreçte mektup, telgraf ve kartlarıyla dayanışma mesajları gönderen tüm devrimci, yurtsever ve ilerci insanlarımıza teşekkürü bir borç bilirim... Evet, gerçektende devrimci tutsakların bulundukları cezaevleri dayanışma ve desteğe en çok ihtiyaç duyulan yerlerdir. Faşist rejimin yıllardır cezaevlerinde siyasi tutsaklar üzerinde sürdürdüğü sistemli baskı ve zorbalıklara yasal dayanaklar bulma çabaları, son olarak, Adalet Bakanlığı'nın yayınladığı "1 Ağustos Genelgesi"nde ifadesini buldu. Bu genelgenin amacı açık: Siyasi tutsakların siyasi kişiliklerini dejenere edip teslim almak. İşkence başları bu konuda epey "deneyim" aldılar; 12 Eylül faşizminden bu yana teslim aldıkları

Sahibi :
Cemal ÖZÇELİK
Yazı İşleri Müdürü :
Yakup KARADEMİR

Yönetim Yeri ve Yazışma
Adresi: Çatalçeşme Sok. Aydınlık Han. Kat.3
No:24 Cağaloğlu/İstanbul
Avrupa Temsilcisi:
Halim CAN
Paris Temsilcisi:
Ahmet ÖMEROĞLU
Abone Koşulları :
Yurtiçi: 20.000 TL.(Yıllık)
10.000 TL. (6 Aylık)
Yurtdışı : 7 DM Yıllık : 75 DM
Hesap Numarası:
Yakup KARADEMİR
Türkiye İş Bankası
Türbe Şb. Cağaloğlu-İst
Hesap No: 1066137
Dizgi ve Ofset Hazırlık
DİZAYN DİZGİ (513 17 93)
Baskı : Yeni Doğuş Veb Ofset

döneklere ilişkin birikimlerinden cesaret alarak, teslimiyet ve dönekliği yaygınlaştırma çabalarına hız kazandırdılar. "Pişmanlık Yasası" ve son genelgeleri bu çerçevede ele almak gerek. Tabii ki, siyasi tutsaklarda egemen eğilim teslimiyet değil direniş oldu. Bu eğilim, bu gün de bir gelenek halinde devam etmektedir. "1 Ağustos Genelgesi"ne karşı hemen hemen bütün cezaevlerinde direnişlerin başlaması ve bunun ilerici, devrimci kamuoyunca da sahiplenmesi buna örnektir.

Diğer cezaevlerinde olduğu gibi, direniş merkezlerinden olan Metris cezaevindeki tutukluların Sağmalcılar cezaevine sürgün edilmesiyle birlikte, Sağmalcılarda da "1 Ağustos Genelgesi"nin kaldırılması ve cezaevi özgülündeki çeşitli sorunlara çözüm bulunması amacıyla 23 gün süren bir açlık grevi başlatıldı ve eylem, hakların kazanılmasıyla başarıyla sonuçlandı.

Adalet Bakanlığı, başta devrimci tutsaklar olmak üzere, toplumun çok geniş bir kesiminin tepkisiyle karşılaşan "1 Ağustos Genelgesi"ni prestij sorunu haline getirerek kaldırmadı; ama elaltından da, cezaevi yöneticilerine taviz verilmesi için emirler gönderdi. Buna göre; bir yandan devrimci tutsaklarla kamuoyunun istemleri yerine getirilip eylemler sona erdirilecek, öte yandan da genelgenin bütün ısrarlara rağmen kaldırılmadığı, devletin güçlü olduğu, "Bir avuç terörist tutsağa papuç bırakılmadığı" imajı verilecekti. "Genelge" uygulamada geçersiz kılınmıştır ancak, adalet bakanlığının ortalığı bulandırmak ve dikkatleri dağıtmak için bunu tekrar gündeme getirmek olasılığı henüz tamamen yokolmuş değildir. Ki, Eskişehir'deki son açlık grevi bu doğrultuda ipuçları verebilmektedir.

Kuşkusuz, yurtsever-devrimci-sosyalist basına yönelik saldırılar bizimle sınırlı kalmadı. Birçok sol içerikli yayın toplatıldı, haklarında davalar açıldı ve kimi dergilerin sahip ve yazışleri müdürleri gözaltına alında veya tutuklandı. Son olarak toplumsal diriliş ve Özgür Gelecek dergileri üzerindeki baskılar da dikkate alındığıda, ulusal soruna ağırlık veren veya şu yada bu oranda değinen yayınlara karşı ne kadar tahamülsüz davranıldığı anlaşılacaktır.

Toplumsal Diriliş dergisinin sahibi Cemal Yalvaç, Yazışleri Müdürü Hasan Uşak ve genel yayın yönetmeni Mehmet Gezer gözaltına alındıktan sonra tutuklanmışlardı. (Mehmet Gezer sonradan tahliye edildi). Ardından Özgür Gelecek dergisinin sahibi ve Yayın Yönetmeni Mehmet Bayrak ile Yazışleri Müdürü Bekir Kesen, Ankara DGM tarafından tutuklandılar ve halen cezaevinden bulunmaktadırlar...

Dergimizin çıkışında da belirttiğimiz gibi, çeşitli yurtsever güçlerin dünya anlayışlarını yansıtan yazılara yer vererek ve yine çeşitli konulardaki farklı anlayışlar arasında tartışma bentleri açarak okuyucularımıza sunacağız. Bu anlayıştan hareketle gerek dünya devrimci hareketinin gündeminde bulunan çeşitli uluslararası gerekse ülke sorunlarına ilişkin konularda başlattığımız tartışmalara bütün yurtsever güçlerimizin katılmasını bekliyoruz.

Bu sayımızdaki konulara gelince:

Gündem yazımız seçimleri ele alıyor.

"Newroz Cejna Kurdaye" başlıklı yazı, Newroz'un tarihsel süreçten günümüze uzanan anlam ve önemini işlemektedir.

Son dönemlerede estirilen devlet terörünü ele alan, behram ARDA'nın "Bextê Romê Tuneye" yazısıyla ,baskılardan kesitler sunan haber yazımızın ardından , Yeşilyurt köyü muhtarı Abdurrahman MUŞTAK ile yapılan röportajı sunacağız.

Şeyh SAİT ayaklanmasının 64. yılında sorunu değişik yönleriyle irdeleyen Dr.K.AHMAD'ın "1925 BÜYÜK KÜRT AYAKLANMASININ NİTELİĞİ ÜZERİNE" başlıklı yazısı ile, Kendal NEZAN'ın "1920-1930'lu yıllarda Ulusal Hareketler" başlıklı yazıları özellikle bu konuda netleşmeyen ve netleşmemekte direten "demokrat" çevrelerin tarihsel gerçekliği görmeleri ve bu doğrultuda görüşlerinin dönüştürülmesinde önayak olması dileğiyle yayınlıyoruz.

Pêşmerge kamplarından büromuza ulaşan mektupta, sorunlar net bir şekilde dile getirilmektedir.

Kürt halkının yetiştirdiği değerli sanatçı Gülistan ile avrupa temsilcimiz Halim CAN'ın yaptığı röportaj bu sayımıza ayrı bir renk katmaktadır.

Murat CIWAN "Irak Kürdistanı Ulusal Hareketi" başlıklı yazısıyla bu gün gelinen aşamada mücadelenin içinde bulunduğu süreç ve sorunların kaynağına yönelik çözümler irdelemektedir.

Kültür-Sanat-Edebiyat sayfamızı değerli Kürt şairi Osman SABRİ'nin yaşamı, mücadelesi ve sanatına ayırdık.

Ocak 1984 direnişi ve özgül olarak Necmettin BÜYÜKKAYA'nın devrimci kişiliğini ele alan yazı ile Diyarbakır zindanlarındaki sürgünlerle ilgili olarak dergimize ulaşan bir açıklamayı "Tutsaklarımızdan" başlıklı köşemizden okuyabilirsiniz.

Ferhat ROMEDİ "Afganistan Devrimini Savunmak Enteryonalist Bir Görevdir" diyor ve sorunu bu temelde ele alıyor.

Fatma KARAHAN'ın "8 Mart Dünya Kadınlar Günü" başlıklı yazısı kadın sorununda genel ber pespektif sunmaktadır.

Bu sayımızın tartışma bendinde Rıza POLAT'ın "Bilimsel Sosyalizm Rönesans Çağını Yaşıyor" yazısı yer alıyor. Dünya sosyalizmin sorunlarının yine sosyalizm zemininde ele alınması gerektiği bu anlamda da dünya devrimci sürecinin yetiştirdiği önderlerden J. STALİN'in de tüm yönleriyle bu zeminin bir parçası olarak ele alınması gerektiğini düşünüyor ve perspektifine katılmasakta (özellikle Stalin ile ilgili düşünceleri) tartışmanın başlangıcı olması açısından bu yazıyı yayınlıyoruz.)

Sayfalırımızı 13-15 Ocak tarihleri arasında Stockholm'de yapılan "Demokratik Kürt Örgütleri Konferansı" ile ilgili haberlerle tamamlıyoruz.

Sözlerimizi noktalamadan, geçen sayılarımıza ilişkin bazı düzeltmelerde bulunmak istiyoruz: İlk olarak geçen sayımızda yer alması gerektiği halde teknik bir yanlışlık sonucu dizgiye girmeyen düzeltmelere değinmek istiyoruz.

Dördüncü sayımızda yer alan "Felsefe Üzerine" başlıklı yazının 40 ve 41. sayfaları montaj hatası sonucu yer değiştirmiştir. 5. sayımızda yer alan ve Avrupa temsilcimiz H.CAN'ın bize göndermiş olduğu CİGERXWİN ve Yılmaz GÜNEY ile ilgili yazıların, İsveç'te yayınlanmakta olan "Kürdistan Pres" gazetesinin kürtçe aslından yararlanılarak yazıldığını ayrıca aynı sayfalarda yer alan Fırat CEWERİ'nin Cigerxwin ile söyleşisinin de yine "Kürdistan Pres"ten alınarak türkçeye çevrildiğini belirtmek istiyoruz. Ayrıca yine 5. sayıda yer alan Lokman POLAT'ın "Güney Kürdistan'da Gelinen Süreç" başlıklı yazısının da "Hêviya Gel" dergisinden alındığını belirtiyoruz. 6. sayımızın "İç ve Dış Haberler" bölümünde, Urfan ALPASLAN'ın öldürülmesiyle ilgili olarak yer alan açıklamada Urfan ALPASLAN'ın 12 Eylül'den kısa bir süre sonrada belediye başkanlığı görevini sürdürdüğü belirtilmişti. Oysaki Urfan ALPASLAN 12 Eylül öncesinde belediye başkanlığı görevini sürdürürken sıkıyönetim tarafından bu görevinden alınmıştı. Ayrıca Urfan ALPASLAN ve Murat TARHAN'la birlikte Kazım YİĞİT ve Nevzat YILMAZ'ında aynı olayda öldürüldüğünü belirtir yanlışlıklardan dolayı özür dileriz.

Bu sayıyla MEDYA GÜNEŞİ bir yılını doldurmuş oluyor. Bütün zorluklara rağmen çıktık, sizlere ulaşmaya çalıştık ve ikinci yılımızda da yine aynı coşkuyla sizlere ulaşmak için çaba sarfetmeyi varlığımızın geriği olurak biliyor, MEDYA'yı yaşatma mücadelisnde omuz omuza olalım diyoruz.

DOSTLUKLA....

Cemal ÖZÇELİK

YEREL SEÇİMLERİ ORTAK EYLEM PLATFORMUNA DÖNÜŞTÜRELİM

26 Mart yerel seçimleri yaklaşıyor. Halkımız ve Türkiye demokratik ve sol güçleri, TC'nin kuruluşundan şimdiye kadarki bütün seçimlerde olduğu gibi özgür bir şekilde kitlelere seslerini ulaştırma olanağından yoksun olarak seçimlere girmektedirler. Burjuva partileri arasındaki yarışın bir kez daha gündemleşeceği bu süreçte, burujvazi, kendi sultasının faşist çehresini kılıflamak, dünya kamuoyunu ve halklarımızı yanıltmak için "demokrasiyi yerleştirme" adımlarını atıyor.

Bir yandan uluslararası kamuoyunu kandırmak için göstermelik olarak, uluslararası düzeyde benimsenen insan hak ve özgürlüklerini koruyan belgelere imza atılırken, bir yandan da halkımız üzerinde estirilen devlet terörü en iğrenç boyutlarıyla uygulanagelmektedir. 12 Eylül darbesinden bu yana halkımız üzerindeki baskılar giderek katmerleşip sistematik olarak sürdürülmektedir. Olağanüstü hal adı altında sıkıyönetim sürmekte, tamamıyle askeri kurallar işlemektedir. Aylarca süren operasyonların ve işkencelerin hiç birisi mahkemelere yansıtılmıyor. Kanun hükmündeki kararnamelerle, yönetmenliklerle ve genelgelerle, bölge valiliği ve köy koruyuculuğu müessesesi ile 1925'teki orman kanunları yeni bir biçimiyle yürürlüktedir. Kürt halkını toprağından söküp göçe zorlamaya, sindirmeye yönelik her gün yeni bir insanlık dışı uygulamaya baş vuruluyor.

Dünya kamuoyu ve halklarımız 12 eylül darbesinden sonra oluşturulan 82 anayasasının yürürlükte olduğu Türkiye'de demokrasinin kırıntısından bile bahsetmenin mümkün olmadığını biliyorlar. Hiç bir toplumsal kesimin örgütlenme hakkının olmadığı, demokratik kitle örgütlerinin yasaklandığı, sendikal hak ve özgürlüklerin bulunmadığı, hapishanelerde tutuklulara asgari insani hakların bile çok görüldüğü bir "demokratik" Türkiye, insan hak ve özgürlüklerini koruyan uluslararası antlaşmalara imza atıyor.

İsveç ve Avrupa'nın başka ülkelerinden gelen parlementer ve uluslararası af örgütünden heyetlerin, döndüklerinde yayınladıkları raporlarda dile getirilenler, Kürt halkına ve ilerici-demokrat insanlara uygulanan baskı ve zulmün çok az bir kısmını ifade etmesine rağmen 12 Eylül rejimi kandırmacalarını, yalan ve sahtekarlıklarını açığa vuruyordu.

Kürt halkının inkarı temelinde oluşturulan ve Türkiye sol ve demokratik güçlerinin özgürce seslerini yükseltmelerin engelleyen yasalarla 26 Mart yerel seçimlerine gidiliyor.

Ancak bütün bunlara rağmenyerel seçimler önemini yitirmiyor. Aksine bu seçimler halk kitleleriyle bağ kurmak, halkımıza yapılan baskıyı, zulmü ve açlığı, yoksulluğu, sefaleti teşhir etmek ve rejimin gerçek yüzünü açığa çıkarmak için bir fırsattır. Yıllardır devlet terörüyle sindirilmek ve yok edilmek istenen ulusal demokratik muhalefetin, daha sıcak bağlar geliştirmesi ortak eylemler içinde kaçınılmaz bir zemindir.

Seçimlerde ulusal demokratik muhalefet burjuva partilerine karşı yurtsever, demokrat bağımsız adayları ön plana çıkarmalı. Ancak bazı yerlerde yurtsever bağımsız adaylar çıkarmak için koşullar elvermiyorsa ldiğer ilerici yurtsever partili adaylara destek vermeli. Fakat her iki durumda da hiç bir zaman esas hedef seçimler olmamalı. Seçim mitinglerinde halkımıza vurulmuş kölelik zincirine karşı halkımızın ulusal demokratik hakları dile getirilmeli, mitingler ve diğer seçim çalışmaları boyunca çağdışı baskıcı rejimin gerçek yüzü halk kitlelerine anlatılmalı. Sonuç olarak seçimler halk kitleleriyle sıcak bağlar geliştirme ve hareketli bir politik faaliyet ve ortak eylem platformuna dönüştürülmeli.

MEDYA GÜNEŞİ

BAĞIMSIZ ADAYLAR

26 Mart yerel seçimlerinde, sosyalist, devrimci, yurtsever, demokrat adayların bağımsız olarak adaylıklarını koymaları doğrultusunda yoğunlaşan çabalar sonucu bazı yerlerde bağımsız adaylar çıkarılabildi. Dergimiz yukarıda saydığımız niteliklere sahip tüm bağımsız adayları desteklemektedir.

Sol çevreler tarafından çıkarılan bağımsız adaylar şunlardır:

— Diyarbakır bağımsız belediye başkan adayı : Refik KARAKOÇ (Ziraat Yüksek Mühendisi)

— Gaziantep anakent bağımsız belediye başkan adayı : Cafer AYDIN

— İstanbul anakent belediye bağımsız başkan adayı : Yılmaz EKŞİ (Tekelci işçisi)

— İstanbul Kağıthane bağımsız belediye başkan adayı : Ali DÖNMEZ

— Ankara anakent belediye bağımsız başkan adayı : Seyit Nurettin YENİAY (Elektrikçi)

— İstanbul Tepecik ilçesi bağımsız belediye başkan adayı: Baki ÇİFTÇİ

- Yalova ilçesi Bağımsız Belediye Başkan adayı Ahmet MANOĞLU

DİYARBAKIR YURTSVER BAĞIMSIZ BELEDİYE BAŞKAN ADAYI: REFİK KARAKOÇ

Refik KARAKOÇ 1955 yılında Eğil ilçesine bağlı ilçesine bağlı Şerbettin köyünde doğdu. İlk öğrenimini Eğil ilkokulunda, orta öğrenimin 1965-71 yıllarırda Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesi'nde yaptı. Erzurum Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesinden 1976 yılında Ziraat Yüksek Mühendisi olarak mezun oldu.

Aynı yıl TMO Diyarbakır 9. Bölge Müdürlüğünde çalışmaya başladı ve burada bir buçuk yıl görev yaptı.

Daha sonra Topraksu 7. Bölge Müdürlüğünde teknikeleman olarak çalıştı. Bu görevde çalışmaktayken 1981 yılı başlarında gözaltına alındı ve tutuklandı. Diyarbakır Özel Askeri Ceza ve Tutukevinde 16 ay kaldıktan sonra beraat etti. Beraat kararı yargıtayca da onandı.

REFİK KARAKOÇ'UN BASIN AÇIKLAMASI

26 Mart 1989 tarihinde yapılacak olan Yerel Yönetim Seçimleri yaklaşırken;

1- Çağdaş Belediyecilik olarak anladığımız, Belediye olanaklarını çalışanlar yararına, çoğulcu, demokratik ve katılımcı bir tarzda kullanmak için,

2- Belediye olanaklarını en akılcı bir şekilde, halkın temel gereksinmelerini karşılamakta kullanmak için,

3- Belediye'yi özellikle 12 Eylül'den sonra koşulları yaratılan ve pervasızca uygulamaya konulan, hizmet yerine "İşte bitircilik" ve "Köşeyi dönme" anlayışının uygulama alanı olmaktan çıkarmak için,

4- Belediyeyi, seçime giren mevcut partilerde yuvalanan çıkarcı çevrelerin bir paylaşım alanı ve aile şirketi yapmalarına fırsat vermek için,

Sosyalistlerin, ilericilerin, yurtsverlerin bağımsız adayı olarak Belediye Başkanlığına talip oldum.

Yerel seçime giren partilerin hem öz olarak, hemde Belediyecilik anlayış ve uygulamalarında birbirlerinden önemli bir farkı yoktur. Halkımızın bu partilerden birinden ötekini tercih etmek zorunluluğu kalksın diye, Halkımız Yerel Seçimlerde seçeneksiz kalmasın diye, bağımsız aday oldum.

Halk yararına bir Belediyecilik hizmeti vermek amacıyla, bugünkü mevcut partilerden birini tercih etme zorunluluğu yoktur. Duyarlı, sağduyulu Diyarbakır halkı, her zaman Sosyalistlerin, İlericilerin, Yurtseverlerin tavırları yanında yer almıştır. Desteğini esirgememiştir. Geçmiş dönemlerde bunun en güzel örneklerini vermiştir. Bu nedenle çilekeş, yoksul ve tarihte eşi görülmemiş baskı ve işkencelere maruz kalmış Diyarbakır halkının Bağımsız Belediye Başkan adayı oldum. Diyarbakır halkından destek alacağımdan kesinlikle eminim. 7.2.1989

NEWROZ CEJNA KURDA YE

"Ey Newroz
Cejna Kurdê qehreman
Her piroz
Tım lı Kurd û Kurdıstan"

Sînan DOĞRU

Halepçe'den esen ölüm rüzgarlarının yarattığı burukluk, Newroz'a ayrı bir anlam katmıştır artık. Bundan böyle, Newroz ateşleri, Halepçe şehitleri ile çekeceğimiz halayın da ifadesi olacaktır.

Evet, Kürt halkının baskıya, ezgiye, sömürüye ve insanlık dışı uygulamalara başkaldırışının sembolü, Newroz, Kürdistan'ın dört parçasında da, çoşku içinde ama Halepçe'nin verdiğ buruklukla kutlanacaktır. Faşizmin çizmeleri altında her türlü engellemeye, ağır baskı, zulüm, ve teröre rağmen alevlenecek Newroz ateşleri, aydınlık günlere doğru bizleri bir adım daha yaklaştırıyor. Ülke içinde, zindanlarda, metropollerde ve ülke dışında ülkesinin özlemiyle yaşayan Kürdistan'lı tüm sosyalist, devrimci yurtsever ve demokratlar aynı duygu ve coşku içinde, değişik şekillerde Newroz'u kutlayacak, Kürt halkının ulusal bayramını yaşatacaklardır.

Günümüzden yaklaşık olarak 2600 yıl önce yakıldı, ilk Newroz ateşi. Yaklaşık 2600 yıl önce, İran'da, halktan emdiği kanlarla kurduğu zulüm saraylarında yaşayan DEHAK adında bir hükümdar vardı. Halkın, alınteriyle suladığı topraklardan fışkıran tüm zenginlikleri, yine halkın kanı pahasına gaspeden bu hükümdar, günlerden bir gün, omuzunda çıkan bir yara nedeniyle, belli başlı tüm hekimleri saraya getirtir. Ve acil olarak bir çare bulunması için emirler yağdırır. Sonuçta, bir hekim ilacı bulduğunu belirterek, her gün iki tane çocuk beyninin merhem olarak sürülmesiyle yaranın iyileşebileceğni söyler. Dehak da hemen cellatlarına haber salıp, kendisine her gün iki çocuk beyni getirmelerini emreder. Bunun üzerine cellatlar günde iki çocuğu ailelerinden zorla alıkoyarak saraya getirir, kafalarını kesip parçalar ve beyinlerini çıkarıp Dehak'ın yarasına sürerler. Mitleşmiş bu olay, değişik kaynaklarda, (bazı küçük farklılıklarla) değişik yorumlara da dayandırılarak ele alınmıştır. Kimi kaynaklara göre, biri kız bir erkek iki gencin kemikleri kırılarak, kemik iliklerinin Dehak'ın omuzundaki yaraya sürüldüğü; kimilerine göre Dehak'ın çok sevdiği iki tane yılanı olduğu ve bunların beslenmesi için her gün iki çocuk beyninin bunlara yedirildiği; kimilerine göre ise Dehak'ın omuzlarında iki yılan başı çıktığı ve bunların Dehak'a zarar vermemesi için, her gün biri kız biri erkek iki gençin beyinlerini yerildiği doğrultusunda açıklamalara rastlanmaktadır. Fakat tüm kaynakların üzerinde birleştiği en önemli nokta, beyin veya kemik iliğinin Dehak'ın cellatları tarafından, insanların vücutları parçalanarak çıkarılıp, saraya götürüldüğüdür.

Bu durum uzun bir süre devam eder yıllarca kanını, alınterini emdiği, yaşamını baskıyla, zulümle bir zindana dönüştürdüğü yetmiyormuş gibi şimdi de beyinlerini kemik iliklerini hayvanca alıp götüren Dehak'a karşı halkın nefereti had safhaya ulaşır. Rivayete göre hükümdarlığı boyunca kendisine karşı sürekli olarak baş kaldıran Kürtlerle başı dertte olan Dehak, özellikle kurbanlarını Kürtler arasından seçer. Ancak Dehakın veziri her seferinde iki gençten birini serbest bırakıp yerine bir koyun beynini götürür. Serbest bıraktığı gence de "senin meskenin artık meskun yerler değil, dağlardır" der. Bir süre sonra dağlarda epey insan birikir. Bu arada KAWA adında bir Kürt demircisi sıra 7 çocuğunun sonuncusuna, kimine göre de tek olan çocuğuna geldiğinde bu acıya dayanmayarak dağdaki insanlarla anlaşarak Dehak'ı öldürmeye, Kürtleri bu beladan kurtarmaya karar verir. İşi başardığında da dağdakilere haber vermek için sarayın burcunda ateş yakıp haber vereceğini söyler. Kralın yanına çıkarak oğlunun öldürülmemesi için ricade bulunmak için Dehak'ın sarayında eğlendiği 20-21 Mart gecesi kralın huzuruna çıkar çıkmaz elindeki balyozla Dehak'ın kafasına vurup öldürür ve daha önceden söylediği gibi sarayın burcuna çıkıp ateş yakar dağdakilerde haber aldıklarına dair karşılık olarak onlarda ateş yakarlar ve isyan başlar. Daha önce saraya girmiş olan KAWA Dehak'ın kafasını kopartır, halk sarayı basar, böylece yıllarca süren zulüm saltanatı yıkılır. Bu zaferden sonra, ilk yakılan işaret ateşi sembolleştirilerek, her tarafta yakılır, sabaha kadar eğlenceler yapılır ve zaferin keygi çıkarılır. Bundan böyle de, her yılın 21 Mart günü geleneksel bayram ilan edilip, aydınlık günlerin ve zaferin sembolü olarak ateşler yakilir. Bu bayram da Kürtçe'de "yeni gün" anlamına gelen, ROJA NU veya NU ROJ adı verilir. Bu, süreç içinde değişime uğrayarak NEWROZ adını almıştır. her 21 Mart günü geleneksel olarak kutlanan NEWROZ bayramı, 1946 yılında Doğu Kürdistan'da (İran Kürdistan'ı) kurulan ve kısa bir süre ayakta kalabilen MAHABAD KÜRT CUMHURİYETİ tarafından ulasal bayram olarak ilan edilir.

Yaklaşık 2600 yıl önce, zulme karşı KAWA öncülüğünde baş kaldıran Kürt halkı, tarihi boyunca sayısız Dehak'larla karşı karşıya kalmış, toplu katliamlara maruz kalmış, sömürgeciliğin esaret zincirleri içinde de günümüze kadar gelmiştir. 1639 yılında Kasr-ı Şirin antlaşmasıyla Osmanlı İmparatorluğu ve İran Safavi İmparatorluğu arasında ikiye bölünerek sömürgeliştirilen Kürdistan, 1923 yılında dört sömürgeci devlet arasında, yine zorla ve iradesi dışında dört parçaya bölündü. Sömürgeciliğin egemenlik zincirleri altına giren Kürdistan halkı, bu sefer de sömürgeci baskı, zulüm, ve asimlasyona karşı, demirci KAWA önderliğinde başlatılan savaşımı miras edinerek, topraklarına sahip olma istemleriyle savaşmaya başlarlar. Osmanlı ve İran İmparatorluklarının talan ve yok etme politikalarına karşı, direnme hareketlerinde bulunuldu.1805 Süleymaniye, 1835 Revanduz, 1842-1846 Cizre, 1855 Hakkari, 1880 Urmiye hareketleri amansızca bastırılmasına rağmen,Kürdistan halkı, 1900'lu yıllarda da savaşım bayrağını elden düşürmemiş, bölgesel düzeyde de olsa, ulusal kurtuluş hareketlerini sürdürmüştür. 1912-21 Koçgiri, 1925 Şeyh Sait, 1928-30 Ağrı, 1937-38 dersim, ulusal kurtuluş için direnme hareketleri, Irak Kürdistanında (Güney Kürdistan) da Şêx Mahmudê Berzenci ulusal direniş hareketleri 1961'de başlatılan ve 1975'e kadar aralıklı olarak süren ve

yenilgiyle sonuçlanan hareketler; İran Kürdistanında (Doğu Kürdistan) 1946-47 yılları arasında kurulan ve Kürdistan'ın ilk ve tek cumhuriyeti olan MAHABAD KURT CUMHURİYETİ ve diğerleri Kürdistan halkının sömürgeciliğe karşı birer örnekleri olarak, günümüzde sürdürülen savaşımın devraldığı miraslardır. Herşeye rağmen günümüzde de Kürdistan halkı, sömürgeciliğe karşı dört parçada da savaşımı sürdürmektedir. NEWROZ ateşleri dörtparçada da aynı amaç için alevlenmektedir.

Kuzey-Kürdistan'da sömürgeci-faşist diktatörlüğün yoğun baskı, işkence, terör ve imha uygulamaları altında, tarihinin en zor süreçlerinden birini yaşayan Kürdistan halkı ulusal ve toplumsal kurtuluş savaşında binlerce, onbinlerce evladını yitirmiştir. Sömürgeci tekelci burjuvazi, Kürdistan'daki işbirlikçileri ve ABD Emperyalizmiyle, Kürt halkının üzerinde yaşadığı kendi topraklarını bir zindana dönüştürmüş, en azgın kesimlerin kurduğu faşist diktatörlük Kürdistan halkını canından bezdirmiştir. Ülke toprakları ABD ve NATO üstleriyle donatılmış, her türlü emperyalist saldırı için bir silah deposu haline getirmiştir.

İnsanların acımasızca yakıldığı Nazi fırınlarına benzer şekilde, her gün bir yenisi açılan zindanlarda sosyalist, devrimci, yurtsever, demokrat binlerce Kürdistan'lı insanlıkdışı uygulamalardan geçirildiler; hala da geçirilmektedirler. Kürdistan toprakları tarihinin en yoğun talan ve yağmasına maruz kalmıştır. Yoğun devlet terörüyle bütünlüklü bir şekilde sürdürülen çok boyutlu askeri, ekonomik, politik ve kültürel asimlasyon, baskı, talan ve yağma politikalarına rağmen Kürdistan'da mücadele tohumlarının yeniden filizlenip yeşermesi önlenememiş; ulusal ve toplumsal muhalefet fabrikalarda, tarlalarda, zindanlarda, dağlarda, okullarda, yaşamın her alanında, daha diri unsurları bağrında taşıyarak her geçen gün daha bir boyutlanmıştır. İşçi sınıfının bağımsız sınıf hattı başta olmak üzere, emekçi kitlelerin kendi özgüçlerine dayanarak, tüm ulusal demokratik güçleri de katacakları mücadele süreci, devrimci bir temelde, her türlü reformizmden arınarak gelişmekte; gelişimin tarihsel ve toplumsal zorunluluğuyla karşı karşıya bulunmaktadır. NEWROZ ateşinin alevleri, devrimci mücadelenin sıcaklığını yansıtan semboller olarak algınlandığı sürece anlam kazanacaktır.

Bugün Kürdistan'ın tüm parçalarında NEWROZ ateşleri bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm için alevlenmektedir. Sömürgeci Dehaklar ve eli kanlı faşist katillere karşı verilen mücadele, soykırımlar göğüslenerek sürdürülmektedir. Kürt halkı, kendi topraklarında bile "mültecileşmek" zorunda kalmıştır. Elbette ki bütün bunlar, bu gün ortkaya çıkmış sorunlar değildir; tarihsel dayanakları olan bir zincirin ayrı ayrı halkalarıdırlar.

Her geçen gün, bu tarihsel zincire Kürt halkının kanıyla biçimlenen yeni halkalar eklenmektedir. Kürdistan tarihi, NEWROZ'u Halepçe'den ayrı ele alamayacak, Halepçe'deki 5000 canı belleğine kazıyacaktır.

16-17 Mart 1988 tarihinde Güney Kürdistan'ın Süleymaniye bölgesinde bulunan Halepçe kenti ile Duceyde, İnab, Derbendikan şehirleriyle çevre köylerde, Sömürgeci Saddam Diktatörlüğünün elikanlı faşist katilleri tarafından Kürt halkından 5000 insan katledildi. Kürdistan tarihinin en kanlı sayfalarından birini oluşturan Halepçe soykırımından sonra, şehitlerin mezarlarında henüz çiçekler yeşermeden bu kez; Güney Kürdistan toprakları, daha sistemli bir saldırıyla karşı karşıya kalmış, Kürt ulusunun özgürlük mücadelesi ile birlikte, yaşlı-genç, çocuk, kadın demeden bir bütün olarak Kürt ulusu yok edilmek istenmiştir. İran ve Irak sömürgecileri arasındaki savaşın "ateşkes"le sonuçlanmasından sonra mücadele, yoğun saldırılar altında, önemli yaralar almış, siyasal öncülüğün yanlışlık ve zaaflarıyla da bütünleşince, yara daha bir derinleşmiştir. Bütün Güney Kürdistan köylerine yağdırılan kimyasal silahlardan korunmak amacıyla onbinlerce insan "akrabalarının" yanına gelmek zorunda kalmış; kurtarılmış bölgelerin büyük çoğunluğuyla kaybedilmesinden sonrada, peşmergeler önemli bir lojistik destekten yoksun kalarak, mücadele yeni bir boyut kazanmıştır.

Güney Kürdistan ulusal demokratik güçlerinin bu güne değin, birlik yolunda atılmış en ileri adımını ifade eden IRAK KÜRDİSTAN CEPHESİ, bu darbe sürecini en az zararla atlatarak, daha örgütlü bir mücadeleyi geliştirmek için, gücünü toparlamış ve taktiksel değişimle partizan savaşına geçilip, darbenin 1975 türü bir yenilgiye yolaçması önlenebilmiştir. Aldığı derin yaralara rağmen, Güney Kürdistan'daki mücadele yeniden toparlanarak sürmektedir. Yalnız, öncülüğün ciddi siyasal zaafları otonom bir perspektifle bütünleşince, sosyalistlerin haklı kaygıları gündemleşmektedir. Ulusal demokratik güçler stratejik anlamda bağımsız, demokratik ve giderek Birleşik Kürdistan perspektifini devrimci bir temelde ele almadıkları sürece, mücadelenin zaaflarının yol açtığı kaygıların ciddiliği daha bir önem kazanmaktadır.

Her şeye rağmen, uluslararası gericiliğin özellikle yaymaya çalıştığı, Kürtdistan'daki mücadelenin "yenildiği" savsatasına, Güney Kürdistan dağlarında yakılan NEWROZ ateşlerinin sıcaklığı ve partizan savaşımının yiğit neferleri pêşmergelerin silah seslerinde yankılanan "Biji Kürdistan" sesleri en iyi cevabı vermektedir.

Görüldüğü gibi Kürdistan halkının tarihi, sömürgeci soykırımlara, baskı ve hertürlü asimlasyonlara karşı yılmadan biçimlendirilen direnme savaşlarında ifadesini bulmaktadır. Bu direnişler zincirinin bir halkası olarak Doğu Kürdistan'daki mücadele ayrı bir anlam taşımaktadır. Ataları, Kürdistan tarihinin ilk ve tek cumhuriyetini kanlarıyla oluşturmuş olan Doğu Kürdistan'ın bugünkü savaşçıları, Güneydekilerle içinde bulunduğu benzer siyasal zaaflara rağmen, onbinlirce pêşmergenin yarattığı birikime, İran sömürgeciliğine karşı verdikleri mücadeleyi NEWROZ ateşleriyle bütünleştirmekte, NEWROZ'un mücadeleci geleneğini sürdürmektedirler.

Güneybatı Kürdistan'da (Suriye Kürdistanı) mücadele, istenen boyutlarda olmazsa bile Kürt halkının NEWROZ ateşleriyle yarattığı şenlikler, tüm parçalardaki mücadele ateşleriyle bütünleşmekte, ulusal demokratik mücadele yeni ivmelerle gelişerek devam ettirilmektedir.

Evet 21 Mart, Kürdistan halkının ulusal bayramıdır. NEWROZ'a değin elden düşürülmemesi ve dört parçadaki sömürgeci Dehakların alaşağı edilerek, Kürdistan dağlarının NEWROZ'un çoşkun ateşiyle aydınlatılması, temel bir görev olarak başta Kürdüstan'lı sosyalistler olmak üzere, tüm ulusal demokratik güçlerin omuzlarındadır. ●

"BEXTÊ ROMÊ TUNEYE"

Behram ARDA

Aralık ayı sonlarından başlayıp Ocak ayı boyunca devam eden Siirt, Diyarbakır, Mardin, Bitlis ve Hakkari ile merkezleri ile ilçelerindeki "birlik operasyonu"nda öylesine insanlık dışı uygulamalara girişildiki geniş bir çevrede yankısını buldu. Hele Cizre'nin Yeşilyurt köyünde olanlar,her barbarın dahi yapamayacağı türünden bir rezaletti, vahşetti. Bu nedenle iktidar bile olayın kendisini açıkça savunmadı. ikiyüzlüce örtbas etmeye çalıştı. Hatta İçişleri Bakanı, Bölge Valisi ve Jandarma Asayiş Komutanı'nin açıklamalarıyla, "soruşturma"nın sonucu beklenmeden Yeşilyurt rezaletinin üstü örtülmeye çalışıldı. Fakat rezalet o kadar dizboyuydu ki, örtmeye siyasal iktidarın gücü yetmedi.

Yetkileriyle, uygulamalarıyla ve pratik tutumlarıyla Avrupa emperyalistlerinin geçmiş ünlü "sömürge genel valileri"ni bile kat kat geride bırakan "süper vali" H.Kozakçıoğlu operasyonu "şehre inen PKK'yi çökertmek" olarak gerçeklendirirken burjuva muhalefet çevreleri ve günlük basından Cumhuriyet, operasyonu "seçim öncesi bir uygulama ve SHP'yi kamuoyunda başka bir şekilde gösterme çabası olarak" değerlendidjler. Cumhuriyet gazetesinde C.Başlangıç'a Güneydoğu bir düşler ülkesi gibidir. Kimi zaman anlatılanlara, gördüklerine, duyduklarına inanası gelmez insanın. Düşler karabasana dönüşür" ve M.Ali Birand'a ise "yıllardan beri, sanki orada olup bitenler hiç duyulmazmış gibi sürdürülen 'kabahklar', ülkenin bütünlüğünü koruma gerekçesiyle örtbas edilip durulurdu" sözlerini dedirten gelişmeler neydi ve neye yorumlanabilirdi? Kürt halkının mücadele tarihinde nereye oturtulabilirdi? gibi onlarca sorunun her türden şovenizm etkisinden kurtularak cevaplandırılmasının önemi bir kez daha ortaya çıktı. Çünkü onyıllarca temel yönelimlerinden hiç bir şey yitirmeksizin uygulanan yıldırma, sindirme ve giderek imha etme politikaları ve bu politikalar doğrultusunda orduya, polise ve diğer "güvenlik güçleri"ne şırınga edilen "bölücülüğe karşı her şey mübahtır" anlayışı görülmezse, devletin her zaman bir itirafçıyı gerekçe göstererek "operasyon" başlatacağı, daha açıkçası başlatabileceği gerçeği yerli yerine oturtulamaz.

BASINA YANSIYANLAR OLANLARIN KÜÇÜK BİR PARÇASI

Aralarında 12-14 yaşlarında çocukların, 65 yaşındaki ninelerin 70'lik dedelerin ve 8,5 aylık hamile kadınların da bulunduğu binlerce insanımızı gözaltına alan, meydan dayaklarındangeçiren, kilometrelerce yolu yalınayak kar üstünde katetmeye zorlayan, parmak uçlarına ve vücudun diğer hassas bölgelerine elektrik veren, imamların ağızlarına rakı döktüren ve dahası Yeşilyurt köylülerine "bok" yedirten TC "güvenlik güçleri"nin tüm marifetleri bütün boyutlarıyla basına yansımıyor. Günlük basından Cumhuriyet dışında (onun da hangi perspektifle ele aldığı ortada) diğerleri olup-bitenlerin üzerinde durma gereği duymadılar, birkaç küçük haber onların "hür basıncılığı"na yetiyordu. Bu türk basın organlarının önünde Bölge Valiliği'nin yetkileri değil, devlet kekelci kapitalizmi ve onun kurumlarıyla dolaylı dolaysız ilişkileri "engel" oluyordu. Çünkü kendileri de artık uğruna "güvenlik güçleri"nin hiç bir "fedakarlık" yapmaktan kaçınmadıkları "son Türk Devleti" düzeninin birer

parçalarıydı ve Yeşilyurt köylülerine "bok" yedirten kardeşleri düzenin geleceği için yapılan görev bölümü gereği başka yerde görevlerini "ifa ediyorlardı". Cumhuriyet gazetesi son gelişmelere karşı önemli bir duyarlılık göstermesine rağmen birincisi çizgisinden dolayı "operasyonların" temel nedenini (örtbas etmeye çalışan görmekten uzak) bir anlayışa sahip olması ve ikincisi süper valinin "olağanüstü" yetkilerinin doğal olarak yarattığı engellerin çokluğu, "birlik operasyonu" adı altında gerçekleştirilen sindirme ve yıldırma hareketinin bütün boyutlarının açığa çıkarılmasını önledi.

Öte yandan sol güçler ve yayın organlarının üzerindeki devlet terörü ve özellikle bölgenin kırsal anlamıyla düzenli ilişkilerin çoğu yerlerde yok denecek kadar zayıf olması, burjuva basın yayın organlarına yansıyanların, ancak, olanların küçücük bir parçası olduğu gerçeğinin somut örnekleriyle ortaya konulmasını engelledi. Sonuçta, bu defa da "TC'nin bütünlüğünü koruma" adı altında yapılan zulümler sadece bir yönüyle geniş kitlelere yansıtılabilirdi.

Halbuki üklemizde öylesine bir oyun oynanıyor ki, komünist, devrimci demokrat ve yurtseverler olarak elbirliğiyle oyunu boşa çıkarıp ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesine yeni bir ivme kazandıramazsak, emperyalizmin "düşük yoğunluklu savaş" stratejisiyle uyumlu olarak yaratılan kaos ortamında "at izinin it izine karışması"nın ve gündemde tutulan sürekli sindirme hareketlerinin yeni boyutlar kazanmasının önünü almak mümkün değildir. Örneğin Recep Tiril adındaki "itirafçı"nın daha bir kaç ay önce cezaevinden çıkıp Apocu harekete katılması ve sonra tekrar TC'ye "sığınması", Cizre'de gündüz ortasında iki polisin öldürülmesi ve sonrasındaki "itiraflar", terörist diye lanse edilen marangoz M.Emin Elçitorunu ve Şırnak'lı bir kadının öldürülmelerine ilişkin anlatılanlar ve Şırnak'a bağlı bazı köylerde ortalıkta görünüp "kapbolduktan" sonra seri operasyonlara neden olan bir grubun "esrarrengizliği", her şeyin altında "komplo" arayan sakat anlayışa saplanmadan değerlendirilip ortaya çıkarılmazsa ve bundan sonra da aynı duyarlılıkla gelişmeler ince elenip sık dokunmazsa ülkemizde daha büyük vahşetler yaşanabilir.

İNSANLIKDIŞI UYGULAMALARDAN REJİM SORUMLUDUR

Sadece son basrı ve zulüm dalgasının değil, üklemizde dünden bugüne uygulana gelen tüm insanlıkdışı politikaların sorumlusu devlettir. Hükümetler değişmiş, CHP yerine ve DP ve AP veya tekrar CHP gelmiş gitmeş ve darbeler olmuş; fakat Kürt halkına karşı temel politikalar değişmemiş, yalnız yaşama geçirmeden yöntemler ve dalıyısıyla şiddetin dozajı farklı olmuştur. Suç işleyenler ödüller almışlar ve korunmuşlardır.

Bu gerçek,Yeşilyurt köylülerine insan dışkısı yediren binbaşı Cafer Çağlayan için de geçerlidir. Yediden yetmişe tüm köylüler kendilerine "bok" yedirildiğini defalarca açıklamalarına rağmen C.Savcısının uzun süre hiç bir şey yapmaması, daha bir köylünün ifadesnin alınmadığı bir ortamda Bölge Valisi H. Koazakçıoğlu ve Jandarma Asayış Komutanı H.Sayın'ın 25 Ocak'ta Ankara'da düzenledikleri bir basın brifinginde, bir soru üzerine H.Sayın'ın "bu iddiaların birçok kısmınınyanlış oldruğunu,yapılacak olan açıklamalarla sizler de öğreneceksiniz, ama bu konuda kanuni gereği ne ise o yapılacaktır" demesi ve yine Cizre C.Savcısının C. Çağlayan'ın ifadesini aldığı 27 Ocak'ta, İçişleri Bakanı M.Kalemli'nin Ankara'da yaptığı yazılı açıklamada "... Olağanüstü Hal Bölge Valiliği ve Jandarma Asayış Komutanlığınca tahkik edilmiş ve bu iddiaların doğru olmadığı saptanmış bulunmaktadır. Bu istikametteki iddiaların buna rağmen devam ettirilmesi bunu tahrik edenlerin sadece maksatlı bir eğilimin teşvikçileri olduğunu belirginleştirmekten öteye bir değer taşımayacaktır" görüşünü savunması ne anlama geliyor? Bu açakça, güvenlik güçleri herşeyi yapabilirler ve yaptıklarına göre doğrudur demek değilmidir? Soruşturma halkın ve basının iddiaları sonuçta bir anlam ifade etmez demenin bir başka ifade biçimi değilmidir?

TC üst düzey yetkililerinin bu ve benzeri açıklamaları ülkemizde hertürlü keyfiyetin, zulmün, baskının bir TC devlet politikası olduğu ve C. Çağlayan'lar kişisel olarak emir verseler de bunların devletin,artık sağır sultanın bile duyduğu geleneksel politikalarından ilham ve cesaret aldıklarının, olabilecek en açık örneği son yeşilyurt olayı ve sonrası açıklamalar değilmidir? Yoksa bir uygulamanın veya güncel bir örnek teşkil eden Yeşilyurt olayının devlet politikası olduğunun kabuledilmesi için devlet yetkililerinin açıkça "oh... iyi olmuş" demeleri mi bekleniyor?

Hiç kuşku yok ki, hiç bir devlet ve hele Türkiye gibi, uluslararası dostlarını bile açıkça savunmadıkları, en sıradan temel hak ve özgürlüklerin dahi ayaklar altına alındığı bir ülke olmasına rağmen büyük bir ikiyüzlükle "demokrasi" havariliğine soyunmaya,hatta bu konuda başkalarına ders vermeye kalkışan bir ülkede, yönetciler "ulusal güvenlik" gerekçeleriyle bile olsa insan haklarının ihlal edilmesini artık her yerde açıkça savunamaz. Nasıl olsadaha elverişli yolları vardır. Genel bir çerçeve çizilir ve gizli-açık odaklar uygulamada serbest bırakılır. Olabildiğince dışarıya yansımadan işler kotarılmaya çılışılır. Haksızlıklara maruz kalanların önünde zaten "söylersem başıma daha büyük işler gelir" korkusu vardır. Bu korkuyu yenip sorunun kamuoyuna maledilmesi için harekete geçmek isteyenler tehditedilir, tehdit para etmezse resmi kurumlara yansımış şikayetlerin geri çekilmesi istenir. Mahkemeler, şikayetçinin "ikna" edilmesi için ilgili odaklara zaman kazandırmak için soruşturmayı geç açır veya açıldıktan sonra dava adeta kaplumbağa hızıyla sürdürülür. Şayet bütün bu ve benzeri yollarla şikayetçi davadan vazgeçirilmezse ve işlenen suç da reddedebilecek türden değilse en asgari bir ceza verilir, aksi takdirde suçlu beraat edilir. Genel işleyiş

böyledir, bazı istisnalar, olabilir-ki olmaktadır- fakat bunlar rejimin genel politikasını etkilemez bile. Bunlara sistemli işkence ve baskı var diyenlerin "maksatlı çevreler", yani iç ve dış "mihraklar" olduğu şeklindeki, her devlet yetkilisiin bol bol kullandığı öcü de eklenince yukarıda kaba taslak dile getirmeye çalıştığı mekanızmanın temel yönleri belirginleşmiş oluyor.

İşte bu mekanizmadır ki, Tunceli'de askerlere "yakala ve öldür" emrini verdiriyor; insanlarımızı sıradan gerekçelerle günlerce işkence tezgahlarından geçiriyor ; insanları mahkemeye çıkartmadan gözaltında, hatta cezavevinde tutabiliyor ve işin ilginci mahkemesiz cezaevine konulanlar yine mahkemesiz salıveriliyor; Siirt'in Kasaplar Deresini "faili meçhul" cesetleriyle dolduruyor ve en son olarak 8,5 aylık hamile Taybet gelinc elektrik veriyor, tazyikli suya tutuyor,Yeşilyurt köylülerine "bok" yediriyor... vb... vb.

Son gelişmeler devletyöneticilerinin ikiyüzlülüğünü de bir kez daha kanıtlıyor. "Birlik operasyonu" denilen sindirme hareketinin sürdürülüğü dönemde Türk hükümet temsilcilerinin Avrupa Güvenlik ve işbirliği Konferansı'na katılıp sosyalist ülkelere insan hakları konusunda, tarihleri ezilen halkların insan haklarını çiğnemeyle dolu Batılı emperyalist ülke temsilcileriyle birlikte ders vereye çalışmaları ve Konferansın Sonuç Belgesinde yer alan , işkence ve buna benzer insanlıkdışı davranışların engelenmesi, bireyin insan haklarıyla bağdaşmayan psikolojik ve tıbbi uygulamalara karşı korunması, bu konularda yasal önlemler alınması, devletlerin ülke sınırları içindeki ulusal azınlıkların temel hak ve özgürlüklerini koruma ve yasal çıkarlarını gözetme yükümlülüğünü üslenmesi, ulusal azınlıklara anadillerinde haberleşme olanağının verilmesi, keyfi tutuklama ve sınırdışı edilmenin önlenmesi, tutuklu ve hükümlülere insanlık onuruna yaraşır biçimde davranılması konularında uyacaklarına dair taahhütte bulunmaları Kürt halkı açısından bir anlam ifade ediyor: O da Kürtlere ve Ermenilere verilen sözlerin, devletlerarası anlaşmalardaki ulusal hakların tanınmasına ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesi bir yana,hakları birbirine kırdırma ve kendi içlerindebirbirine düşürülmeleri politikalarını yöntem haline getirmeleri nedeniyle, Osmanlı'nın merhameti, güvenilirliği yok anlamına gelen "bextê Romê tuneye" sözünü günümüz egemen güçleri için de geçerli olduğudur. Çünkü TC, birçok konuda olduğu gibi bu konuda da Osmanlı İmparatorluğu'nun mirasını devralmış ve "boşlukları"nı kapatmaya çalışmıştır.

NE İLK NE DE SON SİNDİRME HAREKETİ

C.Başlangıc'ın "Güneydoğu bir 'düşler ülkesi' gibidir" nitelendirmesi bir gerçeği yansıtıyor: Kürt tarihinin Yeşilyurtları gölgede bırakan baskılarla dolu olduğunu bilmeyenler için veya Kürt gerçeğiyle yeni tanışanlar için bugün yapılanlar dahi akla hayale sığmaz ve kişinin inanası gelmez. Kürt halkı beterin beterini, sayılmayacak kadar çok yaşamıştır. Mecburi iskanlar, katliamlar ve Kürt liderlerinin düşürüldükleri akılalmaz tuzaklar saymakla bitmez. Osmanlı döneminde her Kürt kellesi başına ödüller konulmuş, kaynar suda "haşlananlar" olmuş, tecavüzler ve hamile kadınların karınları yarılmak suretiyle öldürmeleri ve binbir türlü barbarlık sergilenmiştir.

TC'nin kuruluşundan sonra da Kürtlerin "makûs talihi" değişmemiş, hatta daha da çekilmez hale gelmiştir. Daha TC kurulmadan Kemalistler ve onlarla birilikte Sultanlık ve Halifeliği "kurtarmak" için harekete geçenler, Koçgiri İsyanı'nda kendi gerçek yüzlerini göstermekte gecikmediler. İsyanın bastırılmasından sonra ünlü Nurettin Paşa'nın "hazır asker toplamışken bir şeyler yapmak gerekir" anlayışıyla giriştiği "keyfi katliamlar" mecliste görüşülürken M.Kemal'in sergilediği tutum, sonraki gelişmelerin ipuçlarıydı. Şeyh Sait, Ağrı ve Dersim başta olmak üzere cumhuriyet döneminde patlak veren irili ufaklı onlarca Kürt ayaklanma ve direnişine karşı girişilen hareketler, "Türkiye'de Zo diyenleri (Ermeniler) imha etik, Lo diyenleri (Kürtler) de kökünden temizlemeyeceğiz" sözünün TC hükümetlerince de bayrak edildiğinin açık örnekleri idi. Türk askerlerinin tecavzüne uğramamak için gencecik kızların uçurumlardan atlamak veya başka şekillerde kendi canlarına kıydıklarının, veya uğranılan baskıların dozajına dayanamayarak intihar edenlerin hikayaleri halen anlatılır durulur. Ve tüm bu yapılanlardan türk yönetimleri iftiharla bahsederler ve burjuva kalemşörler "Türklüğün kurtarıldığı"nı anlata anlata bitiremezler. Örneği Dersim'i bombalayan ilk kadın pilot olan S.Gökçen ve askeri komutan A. Alpdoğan "baştacı" olarak gösterilirler. 1925'lerde Şeyh Said Ayaklanması'na katılanların yargılanıp kimilerinin idam edildikleri, kimilerinin de ağır cezalara çarptırıldıkları Diyarbakır İstiklal Mahkemesi'in kararlarının meclisçe onaylanmalarının gerekmemesini de burada anmak gerekir. Çünkü Ankara İstiklal Mahkemesi'nin idam kararlarının meclisçe onaylanması gerekiyordu. Yani Kürtlere karşı keyfilik ve çift standart cumhuriyetin kuruluşundan bu yana var. Günümüzde Kasaplar Deresi'ne cesetler dolduruluyorsa dün Dicle'nin, Fırat'ın, Munzur'un ve Aras'ın suları kana bulandı; başka "dereler" cesetlerle doldurudu. 1984 yılında Şırnak'ın bir köyünde köyün kadınlarına yapılan eziyetlere dayanmayıp "gelin size silahların yerini gösteriyim" diyerek askerlerle bir uçurumun kenarına gidipkendini aşağı atan yaşlı bir Kürt yurtseverinin yaptığıyla 20'li, 30'lu yıllarda Dersim'de, Genç'te, Dicle'de yapılanlar arasında paralellik var, değişen sadece zamandır.

"Her şeye yeniden başlayalım" edebiyatıyla iktidarı ele geçiren 12 Eylül'cü generaller döneminde de Kürtlere yönelik baskılar yoğunlaştı. Günümüze kadar binlerce Yeşilyurt örneği yaşandı, yaşanmaktadır. Sadece bir Diyarbakır askeri cezaevinde yaşananlar bile, Türk yönetimlerinin

Kürt halkına ve yiğit evlatlarına reva gördüklerinin kanıtıdırlar. Diyarbakır zindanlarındaki özgürlük tutsaklarının "bok" çukuruna sokulmak dahil en barbar uygulamalara maruz kaldıkları bilinmektedir. İnsanların fare ve "bok" yemeye zorlandıkları-ki bunlardan biri de şimdi ANAP'ta, R. Ergun gibi 12 Eylül'ün namlı generaliyle ve darbeden bu yana rejime hizmette kusur etmeyen bir sürü "zevat"la aynı çatı altında olan N.Yılmaz'dır-, hatta tutukluların birbirine tecavüz etmeleri için çeşitli baskılarla karşılaştıkları artık bir sır değil ve bu konuda çok şey anlatıldı, ve daha çok şey de anlatılcak. Tümünün açık cezaevine çevrildiği bir ülkede Diyarbakır zindanlarını, bu "açık cezaevi"nin bir hücresi olarak kabuletmek sanırım daha uygun olur. Geneldeki göreceli "demokratikleşme"ye rağmen süper valilik bölgesinde halen savaş hali hükümlerinin fiiliyatta yürüklükte olması ve giderek bu yöndeki kurumlaşmaların derinleştirilmesi, "açık cezaevi" tanımlanmasının halen geçerli olduğunun birer göstergeleri olsa gerekir. Yani hangi açıdan ele alırsak alalım, son sindirme hareketi yeni bir şey değildir; ilk olmamakla beraber önlem alınamazsa ve emekçi halk kitleleri, uluslararası demokratik kamuoyu harekete geçirilmezse son hareket de olmayacaktır.

BİR KEZ DAHA YANILACAKLARDIR

Baştan beri dile getirmeye çalıştığım gerçekler, Yeşilyurt köyündeki zorbalıklarla doruk noktasına ulaşan son "birlik operasyonu"nun özünde SHP ve "şehre inen terörist"le pek ilgili olmadığı, uygulamaların, bir halka karşı her yönüyle ilan edilmemiş bir "kirli" savaşın bir parçası olduğu, ve Yeşilyurt'la da bitmediği ve halen de sürdüğü yönündeki görüşün doğruluğunu kanıtlamaktadırlar. Sindirme hareketinin PKK ve Kürt yurtseverlerinden bazılarının SHP'de olmalarından dolayı, sadece Kürt insanlar dolayısıyla SHP ile belli ölçülerde ilgisi olsa da temel neden bu iki öğe de değildir. SHP'nin diğer yörelerindeki üyelerine karışılmaması, Batman ve benzeri yerlerdeki operasyonların esasında kişilere yönelik olduğu ve bunun da Kürt ulusal muhalefetinden duyulan korkudan kaynaklandığının göstergesidir.

Batman ve Silvan'daki soruşturmalarda bazılarına, aşiretlerinin cumhuriyetin ilk yıllarında neden dağa çıktığının, dedelerinin devlete neden silah sıktıklarının sorulması "güvenlik" güçlerini harekete geçiren öğenin tarihsel boyutlarını da ortaya koymaktadır. Özellikle son yıllarda Kürt ulusal bilincinin kazandığı gelişmeler ve uyanış daha sağlam temellerde boyutlanan muhalefetin geleceği konusunda 12 Eylül rejimini tedirgin etmektedir. Ayrıca "Kürt sorunu"nun gün geçtikçe yaygınlaşması ve tekelci burjuvazinin bazı kesimlerinde bile "kıpırtı" ya yolaçması ve giderek "kültürel özerklik" eğiliminin güçlenmesi, ister istemez sorunun güncelleşmesini getiriyor; sorunun çözümü konusunda farklı arayışları en azından tartıştırıyor. Gerçi Türk tekelci burjuvazisi "kültürel özerkliğe" bile "hazır" değildir, ama işler "çığır"ından çıkarsa-ki çıkmaması için her türlü yola başvuruyor ve son "birlik operasyonu" da bu çerçevedeki uygulamalardan biridir- "kültürel özerkliği" de dışlamak istemiyor. Bu, topraklarımızı stratejik önemde gören emperyalist çevrelerin de çözüm arayışlarına denk düşüyor, hatta diyebiliriz ki Türk tekelci burjuvazisini bu konuda zorlayan da bu emperyalist güçlerdir. Statükoyu bozmayacak görüşlerin basın yayın organlarında da yaygınlaştığını ve mahkemelerden bazılarının "kültürel haklar" savunan görüşlerde suç görmedikleri rahatlıkla görülebiliyor. Yani Türk tekelci burjuvazisi, "Kürt sorunu"na ilişkin politikasını giderek her ne pahasına olursa olsun statükoyu bozucu gelişmeleri üzerinde temellendiriyor. Ama, "kültürel özerklik" veya çok zorlanırsa otonami ile uzun vadede statükoyu koruyup koruyamayacağı konusunda da en azından şemdilik ikna değil. Bu nedenle Kürt halkının varlığı halen resmen tanınmış değil.

"Anadili Kürtçe olduğu için vatandaşlarımız suçlanamaz" diyen SHP ve DSP gibi sosyaldemokratlık iddiasında olan partiler bile tekelci burjuvazideki "netleşme"yi bekliyorlar. Onlar da sorunun güncellik kazanmasına göre yalpalanıp duruyorlar. SHP program ve tüzüğü Kürtçeye çevrilmelidir diyen T. Atalay, hem de D.Baykal'ın listesinden girebiliyor. Malatya parlamenterlerinden İ.Aksoy, Türkiye Avrupa Parlamentosu Karma Komisyonu'nda yaptığı konuşmada "Kürtler azınlık değil ayrı bir halktır" dediği için SHP'den iki yıl ihraç ediliyor. İnönü konuya ilişkin açıklamasında Kürtlerin azınlık bile olmadığını ve kültürel özerklik istemenin yanlış olduğunu diyerek M.Sosyal ve M.A. Birand'tan bile geri bir konuma düşmüş oluyor.

Görünen odur ki, Kürtlerin bir "azınlık" olduğunu bile burjuvaziye kabul ettirmek, ulusal muhalefetin mücadelesiyle olacaktır. Hiç kuşkusuz bu Kürtlerin "azınlık" olduğunu savunmakla değil, Kürt halkının varlığının tartışılmasını kafaları kumda kıçları dışarda devekuşu politikacılarına bırakarak ezilen ulusun kendi geleceğini özgürce tayin etme ilkesini ve bunun sürece uygun çözüm yollarını savunup bu temelde mücadeleyi her düzeyde geliştirip güçlendirmekle olacaktır. Artık yaşananlar herkese ders olmalıdır. Sesimizi yükseltmedikçe binlerce Yeşilyurtların olabileceğini ve tarihi gerçeklerle kanıtlanmış "Bextê Romê tuneye" sözünü de bir an olsun gözardı etmeden, hertürden oyun ve provakasyonun, geleceği şimdiden ipotek alına alma girişimlerinin boşa çıkarılmasının başarı için önkoşul olduğunu bir an olsun unutmadan "bok"lu demokrasiciliği lanetlemeli ve suçluların yakalarını tarihin acımasız ellerinden kurtaramayacaklarını, yıldırma ve sindirme politikalarıyla bir halkı teslim almak isteyenlerin bir kez daha yanılacaklarını haykırmalıyız.

DEVLET TERÖRÜ TÜM ŞİDDETİYLE SÜRÜYOR

Yıllardır, kadın-erkek, yaşlı-genç çoluk çocuk demeden Kürt halkı üzerinde yoğunlaşarak uygulana gelen baskı ve devlet terörüne yeni ber halka daha eklendi. Yapılan bu insanlık dışı baskı ve uygulamalar, basında ilk defa yoğun bir şekilde dile getirilip, kamuoyuna duyrulabildiği için, bir çok kesim tarafından yeni bir uygulamaymış gibi algılanmaktadır. Oysa halkımız ne zaman ulusal demokratik haklarını bilince çıkartıp, bu haklar için mücadeleye girmişse, karşısında hep devlet terörü ve sindirme operasyonları görmüştür. Son olarak Silvan, Dicle, Siirt, Kozluk, Batman, Bismil ve Cizre başta olmak üzere çevre il ilçe ve köylerde meydana gelen operasyonlar tarihsel süreç boyunca alçalıp yükselen ve yine 12 Eylül faşizminden bu yana yoğunlaşarak devam eden operasyon ve devlet terörünün yeni bir halkasından başka birşey değildir.

Şimdi söz konusu olanbu uygulamalardan, muhabirlerimizin bize alaştırdıkları bilgiler ışığında, sizlere bazı kesitler sunmak istiyoruz.

FARQİN (SİLVAN)

Tarih 15 Ocak 1989 yer Silvan'ın Yolarası köyü. Saat yaklaşık olarak 22.00 Olağan köy günlerinden biri daha geride kalmış, halk, köyün kuşatıldığından habersiz yatmaya hazırlanıyordu. Birden Yağızlık ailesinin dış kapısı şiddetli bir şekilde vurulmaya başlıyor sonrada kapı zorla kırılırak, içeriye timler dalıyordu. İşte bütün bölgede başlatılan Demokratik Muhalefeti Sindirme Operasyonunun Silvan'daki bölümü böyle başlıyordu. A. Kadir Yağızlık; iki kardeşi, babası ve oğluyla birlikte köy meydanına getiriliyor ve daha sonra Köydeki bütün evler basılarak 15'inden 80'nine bütün erkekler meydanda toplatılıp dayaktan geçiriliyorlardı.

Bahane açıktı; Yağızlık ailesi diger köylülerle birlikte teröristleri(!) barındırmış, A. Kadir Yağızlık ve Halit... adındaki taksi şoförleri de geçişlerinde yardımcı olmuşlardı(!). Kışın o en şiddetli gecelerinde içeride bile soğuktan durulmazken Yol arası köyünden çırılçıplak soyulup üzerlerine soğuk su dökülürek karlar üzerinde gezdiriliyordu. Sabaha doğru köyden A.Kadir Yağızlık, Mirzeydin Ekinci, Halit... ve 33 köylü arabalara sıkıştırılıp götürülüyorlardı.İşte 15 Ocak 1989 tarihinde başlatılan bu operasyonlar Başko, Salıka, Hacika, Karamuş, Şerefika, Fêra, Şıfget, Helin, Helêli ve Weysıka başta olmak üzere ilerici yurtseverlerin yoğun olduğu köylerde yaklaşık 15 gün boyunca terör havası estiriliyor. Köyler kapıları zorla kırılarak evlerinin altı üstüne getirilip talan havası verilerek,meydan dayağına çekilip zulmün her türlüsüne maruz kalıyorlardı.

Operasyon zaman zaman Silvan'a da uzanıyor. Geceleri ilan edilmemiş bir sokağa çıkma yasağı vardı. Hatta "anti-terör" timleri şehir merkezinde herkesin gözü önünde halka meydan dayağı çekmekten çekinmiyorlardı. Bu tarihlerde bir kahvehanede çaycıya Kürtçe "dü çay bine" diyen yaşlı bir vatandaş orada hazır bulunan iki tim tarafından çağırılır "burası "Türkiye Cumhuriyeti mi Kürdistan mı" diye sorulan sorular adam tabiki Türkiye Cumhuriyeti" diye cevaplayınca "orospu çoçuğu, o zaman niye Türkçe konuşmuyorsun?" diyerek herkesin gözü önünde meydan dayağı çekildi.

Yine Silvan'da, A.T. adıl aşahsın evi, geceyarısı basılarak yatağından alınıp götürülmek istenir. A.T. giyinmek için izin isteyince yaka paça dışarı çıkarılarak ikinci kattaki balkondan itilerek aşağı atılıyor ve iki kaburgası kırılıyor. Aynı şahıs, bir hafta sonra suçsuz bulunurak serbest bırıkalır. Sonuçta Silvan ve köylerinde 15 gün terör havası estirilmiş ve teröristlere (!) yataklık ettikleri gerçekçesiyle 300'e yakın insan gözaltına alınmıştır. Çoğu da suçsuz bulunup serbest bırakıldıkları halde sonuçta öyle bir oyun oynandı ki, halk gölgesinde korkar bir hale getirildi. Şimdi saat 16'yı geçti mi, halk akşam oldu, tehlikeli olur diye köyüne gidemiyor.

Bölgede incelemeler yapan İHD genel başkanı Nevzat Helvacı'nın basına yaptığı açıklamada belirtitği gibi "gözaltına alınan

kişiler dertlerini anlatmaktan bile çekiniyorlardı. İşkencenin varlığına ve bölge insanlarının insanlık dışı hareketlere maruz kaldıklarına ilişkin kuşku yoktu. Yolarası köyünde kapılar kırılarak zorla içeri girilmiş, kapının önündeki çöpü bile almak suç iken, kapılar kırılarak içeriye giriliyor."

Peki bu operasyonun aslı neydi? SHP eski ilçe başkanı M.Zeki Budak'a göre bu bir "demokratik muhalefeti sindirme operasyonu" idi. M. Zeki Budak, 23 Ocak 1989 tarihinde Silvan gazetesine yaptığı açıklamada, aslında bu operasyonla güçlenen demokratik halk muhalefeti sindirilmek isteniyor. Nitekim gözaltına alınanlardan A.Kadir Yağızlık, Mirzeydin Ekinci ve A. Vahap Ormancı'nın partimizin en faal elemanları arasındadırlar. Bu olayın yerel seçimden öncesine rastlaması ilginçtir. Her ne tesadüfse, her seçim arifesinde Silvan'da bu gibi operasyonlar yoğunlaşmaktadır diyor. Ama silah geri tepiyor, muhalefet daha da güçleniyor. Halkın içindeki nefret ve başkaldırı duygusu daha da güçleniyor.

PİRAN (DİCLE)

Piran ilçesi Kurşunlu köyü 3 Ekim 1988 tarihinde köye gelen askeri ve özel birlikler, köylüleri köy meydanında toplatarak, köylülere Devlete yardımcı olmalarını, köy koruculuğunu kabul etmelerini, aksi durumda kabul etmek zorunda kalacaklarını belirtiyor.

9.2.1989 tarihinde elinde bir dilekçeyle ilgili makamlara ulaşmaya, kaybolan babasının akibetini öğrenmeye çalışan, Piran'ın kurşunlu köyünden Ahmet Şenol, köylerindeki baskıları ve babasının nasıl köyden alınıp götürüldüğünü aynen şöyle açıklıyor.

"1988'in Ekim ayında köyümüze gelen Özel tim ve jandarma birlikleri, tüm köylüleri, köy okulunun önünde topladılar. Burada babam ve köylülerden 4 kişiyi köylülerden ayırarak, onlara köy koruculuğunu kabul edip etmediklerini sordular. Babam ve köylüler bu istemi kabul etmeyince, Jandarmalar rastgele onları vurdular. Köylülerin hertarafı kan içinde kalmıştı. Daha sonra babam ve 4 köylüyü vanası açık olan bir su deposunun önüne getirdiler. Köylüler ellerindeki kovalarla bir yandan vanası açık olansu deposuna su dolduruyor, doldurulan su anında dışarıya boşalıyordu. Belli bir süre bu işkence devam etti. Su deposu dolmadığı için jandarmalar köylüleri vurmaya başladılar. Bu su doldurma işkencesinden sonra bitkin düşen köylülere dağdan sırtlarıyla odun taşıtıldı. Biz bu odunları Eşeklerle zor bela taşıyorduk.

Bu baskılarbizim köyde sürekli olarak devamediyor. Baktık olmuyor, artık işkenceye dayanacak gücümüz kalmadığından ben ve babam zorunlu olarak köyü terkettik. Gurbete gittik. Arada bir köye gelip gidiyorduk. Bir kaç ay önce yine köye gildik. Askerler ve özel tim mensupları yine köye geldiler bize yine tehditler savurdular, babamı ve köyüleri dövdüler. Gittikten sonra birkaç gün sonra emniyet müdürü ve polisler köyümüze geldiler. Köylüler emniyet müdürüne yıllardır gördükleri baskıları anlatınca orada bulunan birkaç polis, köylülerin arasına girerek 'ulan... o. çocukları, biz sonra gelir size gösteririz' diye tehdit ettiler. Son olarak yine gurbetten köye geldik ve bir kaç gün sonra, yani 1.2.1989 tarihinde köyümüze gelen jandarmalar babamı alıp götürdüler. Babamın nerede olduğunu bilmiyor ve hayatından endişe ediyorum."

Ahmet Şenol şimdi babasını arıyor, çalmadığı kapı kalmamış, arıyor ama, bulamıyor.

Aynı köyde oturan Hüseyin Bilmez de baskılar yüzünden köyünü terk etmek zorunda kalmış, kalkıp toprağını evini bırakmış Diyarbakır'a yerleşmiş, burada da sürekli rahatsız edildiğini belirtiyor.

Sürekli rahatsız edilen Hüseyin Bilmez, "çareyi" olağanüstü hal bölge valisine dilekçe yazmakta bulmuş, fakat bir sonuç alamamış.

BİSMİL

Bölge düzeyinde yapılan ve yüzlerce insanın gözaltına alınmasına bir o kadarının tutuklanmasına ve işkence görmesine neden olan eperasyon Diyarbakır'ın Bismil ilçesine de sıcradı, Bismil'de de köylere baskınlar yapıldı, hertaraf yağmalandı rastgele insanlar alınıp götürüldü, işkence gördü.

Önce Bismil merkezinde sürdürülen operasyonlar kısa sürede köylere de sıçradı. Bismil'in Başko, Kelemo, Şerefika, Tırbasıpıyı, Bahaki, Çöltepe ve Şaklatis köyleri gece baskınlarına sahne oldu. Köylüler köy meydanlarına toplatıldı. Meydan dayağı atıldı, tehditler savruldu.

Köyleri gece yarısı basan Jandarmalar ellerindeki bir listeyle tek tek evleri arayarak, herkesin kimliğine baktıktan sonra köyülerden bir

kısmını alıp götürdüler. Soruşturma adı altında soğuk beton zemin üzerinde bekletilen köylüler normal 15 günlük sürenin dolmasına rağmen savcılığa çıkarılmayıp kasıtlı olarak soruşturmalar uzatılmaktadır.

Edinilen bilgilere göre bu güne değin gözaltına alınanların bir kısmı bırakılırken, bir kısmıda tutuklanıp cezaevine konuldu.

Estirilen terör sonucu operasyonun üstünden hayli zaman geçmesine karşın halkınyaşadığı tedirginlik tüm canlılığını korumaktadır.

SİİRT

26.12.1988 Tarihinde Militarist güçler muhbir ve köy korucularının da desteğiyle bir kış operasyonu başlattı. Tipi ve kar yağışlı havada yapılan operosyanda yaklaşık 300-350 kadar insan gözaltına alındı. Bu insanlar, çeşitli işekencelerden geçirildi. İnsan avına dönüşen operasyonda yakalanan insanların çoğu SHP üyesi ya da sıradan insanlardı. Örneğin bunlardan biri 70 yayındaki Köy İmamı M.S, şöyle diyor. "Operasyon sırasında bana Kürtçüsünüz dediler. Bende Kürdüz ama, Kürtçü değiliz dedim. Bunu dememle birlikte çoplarla, dipçiklerle komaya sokulana kadar dövüldüm. Sakalımı herkesin gözü önünde yaktılar. Etrafa pişmiş et kosusu yayıldı." diyor. Gözyaşlarını tutamayarak.

Olayla ilgili bir avukatın verdiği bilgilere göre yakalananların dökümü merkez köylerinde Gökçebağ (Cıvanika) Ziya Karataş (SHP yönetim kurulu üyesi) Sabri Ahı (Sıtma savaşta çalışan bir memur), Ahmet Yaş (70 yaşında, Koçpınar köyü imamı) Siirt merkezden Sabri Baş, Selam Basutçu, Ali Akın, Mehmet Aksoy (SHP'li),Halil Okyak (SHP ilçe yönetim kurulu üyesi), Abdulbari Kapalıgöz (esnaf), Nevzat Bilek (SHP'li), Sıdkı Batur, Ali Oktay, Çetin Atabay ve isimleri bilinmeyen 15 kişi daha yakalanmış. Tutuklanma gerekçeleri mesnetsiz ve gülünç birtakım gerekçelere dayandırılıyor. Yakalanma gerekçelerinden bir kaç örnek: Agal tamak, sakal bırakmak, taksi şoförü olmak (Hikmet Baştaş) ve daha da ilginci dul olduğu halde askerlerle yatmamak (Halime Aslan). Evet Halime Aslanla akserlerle yatmıya redettiği için yüze yakın tutuklunun içinde çırılçıplak soyup cinsel organlarına değin değişik türde işkence yapılıyor. Halime Aslan 20 gün Eruh yetiştirme yurdunda işkenceye tabi tutuldu.

Operasyonlar sırasında BAYKAN ilçesinde Mehmet Ateş ve isimleri bilinmeyen üç kişi, Batman'da petrol iş sendikası şube beşkanı Ahmet Timurtaş, SHP Batman ilçe Başkanı Şükrü Gök ve sekiz kişi, Şirvan'da eski Şirvan halk dayanışma derneği başkanı Kemal Çaçan ve yedi kişi Eruh'ta Abdullah Esmeray, Abdullah Sayın, Lezgin Yılmaz, Osman Yılmaz, Ekrem Efe, Salih Erdemci, Abdullah Erbay ve Payamlı köyünde beş kişi yine Eruh Yazlıca (Seyfiye) köyündeden Beşir Çaçan, Kasım isimli ve isimleri bilinmeyen beş kişi, Gundık köyünden abdullah Nas, Emin isimlişahıs ve isimleri bilinmeyen üç kişi Çeltik (Gırhaseyniye) köyü Resu isimli şahısv e isimleri bilinmeyen üç kişi Ormanardı köyünden Halil isimli şahıs ve yedi kişi, Muvele (Kelekçi) ile Lude köyünden 12 kişi, Hentırant köyünden bir kişi yakalanmış ve iftiralara maruz kalarak işkencelerden geçirilmişlerdir.

KOZLUK

"Teröristlerle mücadele" adı altında sürdürülen baskıcı sindirme operasyonu, yine aynı gerekçeyle tüm bölgede olduğu gibi Kozluk'ta devam ediyor. Köylerimiz gecenin geç saatlerinde basılıp, tüm köylüler köy meydanına toplatılıp, topluca dayaktan geçiriliyor. Bir örnek vermek gerekirse: Kozluk'a bağlı Tuzlagözü köyü Jandarma, Polis ve özel timlerce basıldı. Köyün tüm evleri topluca dayaktan geçirildi. Kadınlar Jandarmalarca elbiseleri yırtılırcasına birer arandı. Bu alçakça arama yöntemine karşı koymak isteyen kadınlar rastgele tekme tokat dövüldü. Köylülere yapılan bunca baskılar yetmiyormuş gibi, köylülerden 30 kişi arabalara tıkılıp götürüldü. Tuzlagözü köyünden götürülen 5 kişi yakalşık 15 gün işkence gördükten sonra yüzleri, gözleri şişkin ve morarmış bir şekilde bırakıldı. Kalan 25 kişi halen soruşturmaları devam ediyor bahanesiyle işkencehanelerde tutuluyor.

Tuzlagözü köyü binlerce köyümüzden sadece bir örnektir. Aynı baskılar Kozluk'un tüm köylerinde devam ettiği gibi Kozluk ilçe merkezinde de devam ediyor. Operasyon başlar başlamaz Kozluk merkezi binanda Polis kaynamaya başladı. Rastgele evler gecenin belirsiz saatlerinde basılıyor, Polis istediği insanı alıp götürebiliyor. İlçe merkezinde insanlarımız asırlardır giydikleri giysilerinden dolayı cadde ortasında dayak yiyebiliyor. polisler Kefiyeli birini yakaladıklarında, Keyfiyesini çıkartıp orada parçalıyor ve dayaktan geçirebiliyor.

Bu gütne değin yaklaşık 200 insan rastgele alınıp götürüldü. Soruşturmalar kasıtlı olarak uzatılmaktadır, ayrıca köylerde vekil öğretmenlik yapanlar sürekli olarak tehditk edilmekte ve muhbirliğe zorlanmaktadırlar.

CİZRE

Son günlerde başta Cizre olmak üzere, Batman, Silvan, Kozluk, Bismil ve daha bir çok yerde başlatılan operasyonlarda, yine her taraf yağmalandı, binlerce insan gözaltına alındı. Başlatılan bu sindirme ve gözdağı operasyonu yalnızca erkeklerle sınırlı kalmadı; dört yaşındaki çocukların gözleri bağlandı, yetmiş yaşındaki insanlara işkence yapıldı, kadınların üzerindeki elbiseler yırtıldı, saldırıldı. Halkımızın değer yargılarına verdiği önemi "göz önüne alan" egemen güçler, ajanlık ve muhbirliği kurumlaştırmak için herşeyi yaptılar, yapıyorlar. Öyleki, koca bir köy halkını, köy meydanına toplatarak sırayla tümüne insan pisliği yedirildi. Daha önce kaçırılılıp kurşunlanarak öldürülen insanlar "teröristlerle güvenlik güçleri arasında çıkan çatışmada, iki terörist ölü olarak ele geçti" biçiminde komuoyuna yansıtıldı. Tüm köy kadınları sıraya dizilip teker teker hepsinin ağızına bakıldı. Kısaca, insanlarımız çok zor bir dönem yaşıyor; çocuklarımız, asker veya polis görünce öcü görmüş gibi kaçıyor.

Operasyonlar başladığından bu yana oluşturulan kamuoyu ve ortaya çıkarılan bazı gerçekleri, zorbalıkları, günlük burjuva basını çok kısıtlı da olsa ele aldı. Ama gizli kalan ve açıklanmayan bazı sorular da gündemden düşmedi. Bu konuda operasyon bölgesinde yapuğımız incelemeleri ve halkın şu an içinde bulundugu durumu, halkın bizzat anlattıklarıyla, yaşadıklarıyla aktarıyoruz.

CİZRE DÖRT DAĞ İÇİNDE GÜLÜ MEZAR ÜSTÜNDE

Cizreye girdiğimizde ilk dikkatimiz çeken, büyük sessizlik ve halkın tedirginliği oldu. Cizre merkezinde dolaşan panzerler ve kısa aralıklarla ellerinde büyük otomatik silahla dolaşan polisler, bu tedirginliğin nedenini açıklıyordu bize. Akşam karınlığı çökünce, gündüz ortalıkta dolaşan insanların evlerine çekilmesi ve panzer sayılarının artması sanki yeni birdarbe gerçekleşmiş ve sıkıyönetim ilan edilmişçesine bir hava yaratıyordu. Doğal bir sokağa çıkma yasağı uygulanıyordu Cizre'de.

13.1.1989 tarihinde TV'de "Cizre'de iki polis şehit edildi" haberi verildi. Bir gün sonraki haberlerde "Teröristlerle güvenlik güçleri arasında çıkan çatışmada, iki terörist ölü, bir terörist ağ olarak ele geçti" denildi. Ve bir gün sonra da,Yeşilyurt köylülerine insan dışkısı yedirildi. Bu üç gün içinde yaklaşık 300 kişi gözaltına alındı, Cizre'de tam bir terör estirildi.

Olaylar hakkında burjuva basınının ve TV'nin vardiği heberlerden farklı söylentiler, duyduğumuzda, dikkatimizi bu duyduğumuz söylentiler üzerine ve "iki terörist öldürüldüğü" diye verilen habere yönelttik.

Gerçekten çatışma olmuşmuydu? Öldürülen iki kişi çatışmada mı öldürülmüştü? Sağ olarak yakalanan kişi kimdi?

Ve olayın tanıklarıyla konuştuk:

ŞİLAN, ZELAL, BERİVAN VEYA BİR KÜRT KIZI

Bervian'ın öldürüldüğü Alibey mahallesine gittiğimizde, olayın üzerinden bir hayli zaman geçmiş olmasına rağmen, mahallede halen büyük bir sessizlik ve tedirginlik hakimdi. Ama Cizre insanının gösterdiği yüreklilik, bunca baskıdan sonra bizi şaşırttı doğrusu. Görgü tanıklarıyla konuşmaya çalıştık ve olayın nasıl meydana geldiğini sorduk. "Olay bir çatışma sonucu mu oldu?" sorumuza, çok farklı yanıtlar aldık. Bize anlatılanları aynen yayınlıyoruz.

"Berivan'ı sokakta yaklayan iki kişi - bu iki kişi yerel giysiler giymiş ve çok mükemmel Kürtçe konuşuyorlardı- önce Bervian'ı sürükleyerek, rasgele tekme-tokat atarak götürüyorlardı. Didişmeleri duyan mahalle sakinleri, birilerinin bir kızı zorla sürükleyerek götürdüklerini görünce müdahale etmek istediler. Çevrenin bu müdahalesine, yerel giysiler içindeki polisler "Ev keçik, keçika meye, ev dawa namusêye, keçikame jimal reviyayi. Em wê dibin mal, belayê xwe lime nedin! (Bu kız bizim kızımızdır, bu bizim namus davamızdır, bu kız evden kaçmış. Biz onu eve götürüyoruz, belanızı bize sürmeyen) şeklinde karşılık verince, Berivan'da : 'Ne rastê. Vana polesin û ewê mı bıkujın. E ne qîza wanım. Ez keçikek şoreşwane Kurdım. Vana mı dıbın ji bo kuştinê (Yalındır. Bunlar polistir ve beni öldürecekler. Ben onların kızı filan değilim. Benbir Kürdüm, bir devrimciyim. Bunlarbeni öldürmeye götürüyorlar) diye

cevap veriyor. Berivan'ın bu cevabından sonra mahalledeki insanlar polislere müdahale etmek isteyince polisler sağa sola ateş etmeye başlıyor. Berivan'ın direnmesi üzerine polisin biri onu etkisiz kılmak için ayağına bir kurşun sıkıyor. Yaralı olarak Berivan'ı sürükleyen iki yerel giysili insanı gören ve oradan geçmekte olan M.Emin Elçitorun adlı bir vatandaş da müdahale de bulununca, onun da bir kurşun yemesiyle yere yıkılması bir oluyor. Bu iki kişinin vurulmasıyla, kendilerinin de vurulabileceği endişesiyle çevredekiler dağılıyorlar. Çevrediklerin dağılmasından sonra polisler Bervian'ı ve M.Emin Elçitorun'u yerden kaldırıp bir duvara yaslıyorlar. Duvara yaslanmış bir vaziyette ayakta duran Berivan ve M.Emin Elçitorun, önce iki polis tarafından kurşun yağmuruna tutuluyor. Buna rağmen ölmeyen bu iki kişinin kafasına birer şarjör kurşun sıkılıyor ve oracıkta öldürülüyorlar. Bu öldürülme olayı gerçekleştikten sonra, olay yerinden az ötede beklemekte olan bir araba polislere yanaşıp onları alıyor. Polisler arabaya binerken, orada bulunan ve olaylara şahit olan bir vatandaşı da beraberlerinde götürüyorlar. Bu vatandaş, daha sonra 'sağ olarak ele geçen terörist' olarak kamuoyuna tanıtıldı. Bu iki sivil giyimli polis olay yerinden ayırılır ayrılmaz, bir anda yüzlerce polis ve asker oraya gelerek havaya ateş emeye başlıyorlar. Görgü tanıklarının anlattıklarına göre havaya ateşeden polisler, bir yandan da gülerek Ulan... Cizreliler, polis öldürürsünüz ha! İşte biz böyle intikamımızı alırız' diye bağırıyorlar. Sağa sola yüzlecre kez ateş edildikten sonra, çevredeki işyerlerine rasgele saldırıyorlar ve çevrede gördüklerini vurarak arabalara tıkıyorlar. İşte bunlardan biri olan Halil Irgat'ın iki kaburgası kırılıyor. Doktora gidiyor fakat korkudan rapor alamıyor. Cizre'den kalkıp Diyarbakır Devlet Hastahanesine geliyor. Bir hafta burada yattıktan sonra tekrar Cizre'ye dönüyor. Halen evinde hasta yatıyor.

Öte yandan burjuva basınında bu operasyonla ilgili olarak 67 kişinin gözaltına alındığı belirtiliyor. Oysa bizim araştırmalarımıza göre, yaklaşık olarak 300 kişi gözaltına alınmış, gözaltına alınanların hepsi de korkunç derecede işkence görmüştür. Örneğin gözaltına alınanların büyük bir kısmı, bir su deposunda üç gün bekletilip, kendilerine burada işkence yapılmıştır. Soruşturmaları bitip serbest bırakılanlarda, serbest bırakılırken yüksekçe bir duvara çıkarılıyor ve buradan itilerek aşağı atılıyor. Bu yüzden kiminin kafası, kiminin de kolu-bacağı kırılıyor."

Cizre'de estirilen terörden hemen sonra-1 gün sonra- Yeşilyurt olayı gündeme geldi.

Berivan, öldürülgü gece apar topar bir çukura gömülüyor. Polisler çekildikten sonra Cizreliler Berivan'ı yalnız bırakmadı. Mezarını çiçeklerle, güllerle donattı.

Berivan'ın mezarına gittiğimizde, Cizrenin dört dağ içinde olduğu ve gülünün mezar üstünde olduğunu gördük.

DEVLET TERÖRÜ PROTESTO EDİLDİ

Kamuyonda da geniş bir yankı bulan son dönemlerdeki devlet terörünü protesto etmek ve kileri bu konuda daha duyarlı ve aktif tavır almaya yöneltmek amacıyla Emeğin Bayrağı, Emek, Emek Dünyası, Gelenek, Güneşe Çağrı, Hedef, Medya Güneşi, Sorun, Yeni Çözüm, Yeni Demokrasi, Yeni Öncü, Yöneliş dergileri tarafından 1 Şubat'ta bir basın toplantısı düzenlendi.

Bilsak toplantı salonunda yapılan ve geniş bir dinleyici topluluğunun izlediği basın toplantısında, dergiler adına ortak bir açıklama okundu. Açıklamada, sözkonusu baskı ve devlet terörünün yalnızca bugünün sorunu olmadığı, dünden bugüne, defalarca ve tüm şiddetiyle sürdüğü belirtildi. Olayların, insanlara "pislik" yedirilmesiyle daha iğrenç bir boyut kazandığı ve bu terörün sorumluluğunun uygulamayı yapan kişilerle sınırlı tutulamıyacağına dikkat çekilerek, en büyük sorumluluğun da Bölge Valisinde olduu dile getirildi. Bu konuda başta sosyalist, devrimci, yurtsever güçler olmak üzere, kamuoyunun daha somut tavır alması, gerektiği, timsah gözyaşları döken diğer burjuva partilerinin iki yüzlülüğünü deşifre etmenin, siyasal iktidarın insanlık dışı yüzünü teşhir etme mücadelesinden soyutlanmayıyacağı vurgulanarak, devlet terörü bir kez daha protesto edildi.

Basın tıplantısında hukukçular adına Av. Ahmet Zeki Okçuoğlu tarafından yapılan konuşmada ise, olayların tarihsel ve hukuksal boyutlarına deyinilerek, halkımız üzerinde estirilen devlet terörünün vahşet boyutlarına vardığı ve "insanım" herkesin tavır alması gerektiği belirtildi. Toplantıya katılan TAYAD temsilcisi de, sorunu bazı yönleriyle elen alan bir konuşma yaptı.

RÖPORTAJ

Diyarbakır Temsilcimiz Muzaffer TEKEŞ YeşilYurt Köyü muhtarı Abdurrahman MUŞTAK ile görüştü. Bu söyleşiyi yayınlıyoruz.

YEŞİLYURT KÖYÜ MUHTARI ABDURRAHMAN MUŞTAK:

"Kime nerede nasıl baskı yapılıyorsa hiç durmasın, kamuoyuna duyursun. Susmakla, korkmakla baskılar durmuyor artık."

M.G : Sayın Abdurrahman Muştak, ülkemizde 12 Eylül ile birlikte daha da tırmanan devlet teröründen siz de büyük oranda payınızı aldınız. Size ve köyünüze uygulanan ve insan onurunu kırıcı işkencelerle gerek ülkemiz, gerek dünya kamuoyunun gözü Cizre'ye ve Yeşilyurt köyüne döndü biranda. Biz de dergimiz ve okuyucularımız adına bu iğrenç olayı kınıyor ve bu haklı davanızda yanınızda olduğumuzu belirtiyoruz.

Sizinle okuyucularımız için bir söyleşi yapmak istiyoruz, ne dersiniz?

A. M : Siz de biliyorsunuz ki ben bu olayın üstüne haklı olarak gidiyorum. Davamızda haklıyız. Bize yapılan bu iğrenç olayı da yasal yollardan ilgili yerlere bildirdim. Bu güne değin hiç bir derginin röportaj önerisini kabul etmedim. Ama Medya Güneşi farklı bir dergi, onun için size hayır demiyorum.

M.G : Bize, kaç yıldır Yeşilyurt köyünde oturuyorsunuz ve kaç yılından beri köy muhtarısınız, açıklar mısınız?

A. M : Biz çok eskiden beri Yeşilyurt'ta oturuyoruz, inanın ben bile hatırlamıyorum. Dededen atadan diyelim. Kaç yıldır muhtarlığıma gelince, ben 1979 yılından beri Yeşilyurt köyünde muhtarlık yapıyorum.

M.G : 12 Eylül ile başlayan terör ortamı genellikle tüm ülke düzeyinde etkili oldu, yani tüm yaşam alanlarında ve her kesim üzerinde baskıcı gücünü hissettirdi. Ama özellikle bazı yerleşim alanlarında daha da etkili oldu. Örneğin sizin bölgenizde daha da etkili oldu. Bu konuda siz 12 Eylül'den sonra herhangi bir baskıyla karşılaştınız mı?

A. M: Doğrudur. 12 Eylül'le birlikte kendisini hissettiren baskılar, bizi de etkiledi. Ve bizim üzerimizdeki baskılar da 12 Eylül ile başladı. Dikkat ederseniz benim Cumhuriyet gazetesinde

bir demecim çıktı; ben orada 9 yıldır baskı altında olduğumu belirtmiştim. Eğer birkaç örnek vermemi istiyorsanız size anlatayım.

Örneğin 1982 yılında köyümüze gelen bir başçavuş ve emrindeki askerler, beni çağırarak, benden 180 adet büyük silah istediler. Doğru söylemek gerekirse ilk anda şaşırdım. Şaşırmam

benden silah istemeleri değildi, 180 adet istemeleri beni şaşırttı. Ben de Başçavuşa döndüm ve kendisine "Başçavuşum benim silah fabrikam yok ki 180 silah size vereyim. Ayrıca öyle geniş bir aşiret reisi de değilim bu silahları getireyim. Ne bende ne köylüde silah var" dedim. Başçavuş; "Ben anlamam bize ihbar yapıldı ve sen bu silahları nereden bulursan bul, bana getireceksin" dedi. Ben de "Size bizim köyümüzde 180 adet silah olduğunu kim söylemişse iftira ediyor, yalan atıyor, bırakın 180 büyük silahı, benden bir tabanca isteseniz bile size veremem, çünkü yoktur" dedim. Bu cevaplarım üzerine kızan başçavuş; "Muhtar, istesen de, istemesen de bu silahları getireceksin, beni mecbur etme, ben senden silahları almasını bilirim" dedi. Kendilerine; "Beni öldürseniz de yoktur" dediğimde, askerlere "bunu bağlayın" dedi. Bu emir üzerine askerler, önce ellerimi bağladılar. Sonra da ayaklarımı bağladılar, bu arada beni köy meydanındaki ağacın yanına sürükleyerek getirdiler. Ağacın altına geldiğimizde iki asker ağacın üstüne çıkarak ipi çekmeye başladılar. Kafa üstü beni astılar. Ben böyle asılıyken başçavuş bana "söyle muhtar, şimdi silahları getirecek misin, getirmeyecekmisin, bu daha birşey değil, öyle yöntemlerim var ki bu güne kadar kimse dayanamadı. Sen hiç dayanamazsın" dedi. Başçavuş; "yoktur" dediğimde, askerler beni o haldeyken dövmeye başladılar. Yediğim dayaklar sonucu kafam korkunç dolanmaya başladı, ama aklım başamdaydı. Yeni "yok" dediğimde askerlere sopa bulun dedi. Askerler kısa bir süre sonra sopaları getirip bana rastgele vurmaya başladılar. O zaman dört parmağım kırıldı. Halen de sakattırlar. Baktılar ki 180 silah yok, başçavuş bana dönerek; "tamam muhtar hepsinden vazgeçtik, bari kendi silahını ver" dedi. Ben de başçavuşa "benim silahım da yoktur" deyince, askerler beni tekrar sopalarla dövmeye başladılar. Bu dövmelerinde bayıldım. Kendime gelince başçavuş "helal olsun muhtar, bu güne kadar kimse bana yok dememişti. Şimdi inandım ki sende silah yok" dedi ve köyden çıkıp gittiler.

M.G : Köyünüzde köy korucusu var mı?

A.M : Yok.

M.G : Peki, bu konuda size hiç baskı yapılmadı mı?

A. M : Köy koruculuğu için bize baskı yapıldı. İlkin köyümüze gelip bize bu tekliği getirdikleri zaman biz kabul etmedik. Çünkü bizim köyümüzde hiçbir olay olmamıştı. Biz kabul etmeyince tüm köylüyü köy meydanına topladılar. Rastgele vurdular, bir sürü tehdit savurdular.yine kabul etmedik. Çekip gittiler. Kabul etmed'ğimiz için beni üç kez merkeze götürdüler. Ve son olarak köye geldiklerinde bize "ya dağa çıkar terörist olursunuz, ya da silah alırsınız" dediler. Vurma ve tehditlere dayanamayan 4 kişi silah aldı. Kısa bir süre sonra bize zorla verdikleri bu silahları tekrar bizden geri aldılar.

M.G : Evet Muhtar, şimdi gelelim Yeşilyurt olaylarına. Bize olay nasil başladı, daha doğrusu baskılar nasıl başladı anlatır mısınız?

A. M : 15 Ocak gecesi saat 02 sıralarında evimin kapısı çalındı. Kapıya çıkınca kapıda jandarmalarla karşılaştım. "Hayırdır, ne istiyorsunuz" dedim. Bana "komutan çağırıyor" dediler. Ben de hemen aceleyle elbisemi giyip çıktım. Köy meydanına doğru yürüyünce Özel tip, polis ve jandarmalardan oluşan kalabalık bir gurupla karşılaştım. Önce biraz şaşırdım, bu kadar asker, polis görünce yeniden bir darbe olduğunu düşündüm. Gerçekten çok fazlaydılar. İçlerinden biri bana Kamil Muştak'ın evini sordu. Ben de önlerine düşüp, Kamil Muştak'ın evine onları götürdüm. Kamil Muştak kapıya çıktı ve askerler içeri girdiler. Evi darmadağın edercesine aradılar, evde kim varsa hepsinin kimliklerine baktılar. Onlara köy meydanına gitmelerini söylediler. Kamil Muştak ve ailesi köy meydanına giderken benle jandarmalar da köyün tüm evlerini gezdik, tüm evleri arama ettiler ve hepsini köy meydanına götürdüler. Evlerde hiç bir canlı kalmadı.

Köy meydanına hepimiz birikince komutan geldi ve "Muhtar kimdir" dedi. "Benim" dedim. Ayrı ayrı hepimizi sıraya koydular. Kadınlar ayrı, erkekler ayrı sıraya girdi. Önce kadınları aradılar. Sonra hepsinin ağızlarına baktılar.

Bu arada muhtardan izin alarak kendisine bir soru sorduk.

M.G : Kadınların ağızlarına neden baktıklarını biliyor musun?

A. M : Hayır, gerçekten bilmiyorum. Şu ana kadar da öğrenemedim. Bu sıra olayından sonra bize "oturun" dediler. Kısa bir süre oturduktan sonra binbaşı geldi. Binbaşı gelir gelmez bize; "yatın" dedi. Biz de yattık. Bu arada rastgele içimize girerek bizi iyicene postallarıyla çiğnediler, eğitim yapar gibi bize yat kalk yaptırdılar. köylünün tümünü halsiz düşünceye kadar çiğneyip, vurdular.

Bu vurmalardan sonra Binbaşı "Muhtar kimdir" dedi. Ben de zar zor kalkarak "benim de-

dim". Ve beni yine vurmaya başladılar. Bu vurmalardan halsiz düşüp bayılmışım. Beni buz gibi soğuk suyla ayıltıklarında, Binbaşı bana "Muhtar senin köyünden üç terörist kaçtı, onları bize getir" dedi. Ben de Binbaşı'ya "Komutanım benim köyümden kimse kaçmadı, ayrıca benim köyümde terörist de yok, gelen giden de yok" dedim. Bu açıklamam üzerine tekrar sopalarla beni vurmaya başladılar. Binbaşı üstüme yürüyerek; "zaten kimse kaçamaz, varsa erkek kaçsın, ben kuş uçurtmam" dedi, ve tekrarbeni vurmaya başladılar.

Binbaşı bir ağaç isteyerek, köylülerden 4 yaşlıyı ve beni ayırdı. Bize yat kalk yaptırdıktan sonra beni ve 4 yaşlı köylüyü karın üstünde sopayla, postallarıyla vurdu. Bizim vurma işlemimiz bitikten hemen sonra Kamil Muştak'ı çağırdılar. Askerlere "Kamil Muştak'ı götürün" dediler; "bu köpeği öldürün" Askerler Kamil Muştak'ı götürünce köylülerden Kamil Muştak'ın oğlu Bahattin Muştak ve Abdullah Gündoğan'ıda vura vura bayılttılar.

Kamil Muştak'ı götürüp getirdiklerinde ayakta duracak hali yoktu. Sonradan bize anlattığına göre ve bizim de gördüğümüz gibi, Kamil Muştak'ı götürdüklerinde betonun üstünde yatırıyorlar, ve vura vura dört kaburgasını kırıyorlar. Kamil Muştak'ı götürüp dövdükten sonra, okulun çevresinden kendisine insan pisliği toplatıyorlar. Kamil Muştak'ı geri getiren asker Binbaşı'nın yanına gelince, Binbaşı'ya" Komutanım Kamil Muştak'a insan pisliği toplattım. Şimdi ne yapayım" diye sordu. Binbaşı da "toplattığın pisliği hepsine tek tek yedir" dedi. Sonra Binbaşı, Kamil Muştak'a dönerek "köylülere bu boku sen tek tek yedireceksin" dedi; Kamil Muştak önce direndi, böyle birşeyi yapamayacağını söyledi. Bunun üzerine askerler üstüne çullanarak vurdular. Ve Kamil Muştak'da dayanmayarak hepimize tek tek bok yedirtti. Bize Kamil Muştak'ın eliyle bok yedirten binbaşı, Kamil Muştak'ada oğlu Bahattin Muştak eliyle bok yedirtti.

Bu iğrenç olaydan sonra gerçekten hepimiz çok korktuk, bu kadar aşağılatıcı bir işi bize yapan bir insan herşeyi yapar dedik.Gerçi yapılacak pek birşek kalmamıştır artık. Kadınlarımızı arama ettiklerindeki üstündeki elbiseleri yırtarcasına soydular. Hepimizi en kötü şekilde işkenceye tabi tuttular. Bize yapılan bunca işkenceden sonra bir de rastgele hepimizi vurdular. Bazı köylüler heyecanlandı, korktu, bunlardan 8 kişiyi aldılar. Bu 8 kişinin içinde Kamil Muştak ve Ahmet Kaya'da vardı. Kamil Muştak ve Ahmet Kaya'nın gözlerini bağlayarak 6 kişiyle birlikte götürdüler. Bir gün sonra 6 kişiyi bıraktılar. Onlardan bir gün sonra da Kamil Muştak'ı bırakılar. 65 yaşındaki Ahmet Kaya halen tutuklu bulunuyor. Alıp götürdükleri insanlar köye ayakları çıplak geldiler, orada da işkence görmüştüler.

Biz köylüler de bize yapılan bu iğrenç işkenceleri 16.1.1989 tarihinde savcılığa bir dilekçeyle bildirdik. Biz köylülerden 4 kişi davacı olarak başta Cumhurbaşakanı olmak üzere Başbakanlığa, içişleri bakanlığına, ve tüm yetkili mercilere, basına bildirdik. Şikayetçi olan köylüler şunlardır. Başta ben Abdurrahman Muştak, amacam Kamil Muştak, Kamil Muştak'ın oğlu Bahattin Muştak ve Abdullah Gündoğan.

Savcılığa şikayet dilekçesini verdiğimizde, savcı bana köye gelenlerin komutanının ismini sordu, bilmiyorum dedim. Sonradan bize bu kadar işkence yapan bok yediren komutanın isminin Cafer Tayyar Çağlayan olduğunu öğrendim.

18.1.1989 tarihinde yine Binbaşı ve askerler köye gelerek bizi okulun önüne topladılar, burada yine bizi sopalarla vurdular. Sonra çekip gittiler. Bu defa gelmelerinin amacı bize gözdağı verip şikayet dilekçemizi geri almamız içindi. Ama, biz davamızdan vazgeçmedik.

19.1.1989 tarihinde saat 10 sıralarında 3 cemse asker ve polis köye gelerek köyü sardılar. Başlarında bir toplum polisi ve binbaşı olan asker ve polisler köy girişinde Halil Muştak'ın kullanılmayan, kapı ve pençeresi açık olan evine doğru yürüdüler. Eve gitiklerinden sonra bir asker gelerek beni çağırdı. Ben de hemen kalkıp yanlarına gittim. Evin yanına gittiğimde daha önce kapısı açık olan evin kapısının kapandığını ve bir iple bağlandığını görünce birşeylerin döndüğünü anladım. Bana Halil Muştak'ı sordular. Ben de Halil Muştak 10 yıldır köyde oturmuyor, Cizre'de oturuyor. Bu evi de kullanmıyor artık dedim. Bunun üzerine bana Halil Muştak'ın 10 yıldır kullanılmayan evinin kapısına açmamı söylediler. Zaten kapı açıktı, sadece bir iple polisler bağlamıştı. Ben de ipi çözdüm, ipi çözünce içeri girmemi söylediler, içeri girdim. Onlar da benimle içeri girdiler. Odanın kapısını açmamı söylediler, açtım. Kapıyı açınca odanın ortasında bir çuval gördüm. Bana çuvalı aç dediler, çuvalı açınca içinde sabun kalıbına benzeyen birşeyler vardı, ne olduklarını bilmiyordum. Bilmediğim için

hemen geri çekildim. Binbaşı bana onları çıkar deyince, ben çıkarmıyorum siz çıkarın dedim. Askerin biri çuvaldakileri çıkardı. Bunlar 21 tahrip kalıbı ve silahtı. Binbaşı bana dönerek "bak muhtar sen de gördün, biz Halil Muştak'ın evinde bunları yakaladık". Ve o çuvalla birlikte benim fotoğrafımı çektiler. Sonra da bana bir tutanak imzalttılar. Bunları kesinlekle kendileri bıraktı oraya. Çünkü Halil Muştak'ın evi ondan 4 gün önce de dört defa üst üstte aranmıştı.

M.G : Peki, Muhtar, kuşkusuz böyle yoğun baskı altına olan sadece Yeşilyurt köyü değil. Baskıların alabildiğine yoğunlaştığını, ve özellikle kırsal yerleşim alanlarında daha da etkili olduğunu bu gün tüm kamuoyu bilmektedir. Siz size yapılan bu baskıların ve son olarak iğrençliğin en açık oluşturan bok yedirme olayının ardından, duyarlı davranarak, sesizliğin, sinmenin, korkunun bir işe yaramayacağının bilinciyle, önce ilgili birimlere ve kamuoyuna bu olayı duyurdunuz. Şimdi, size şunu sormak istiyorum. Sizinle aynı durumda olan ve yoğun baskılar altında yaşayan insanlara, bu baskılara karşı ne öneriyorsunuz?

A. M : Sizin ve tüm kamuoyunun bildiği gibi, bize iğrenç bir işkence yapıldı, işkenceler, baskılar yeni değil. Bize daha önce de baskılar yapılıyordu. Ama, biz belki son bulur düşüncesiyle sesimizi çıkaramadık, ve biraz da korkuyorduk. Hani açıklarsak, baskılar daha da fazla olur korkusunu yaşıyorduk. Ama baktık ki bu böyle yürümüyor. Ve en sonunda bir vatandaş olarak bizim de bazı haklarımızın olduğunu düşünerek, bu haklarımızı kullanmaya çalıştık ve yetkili yerlere bize böyle işkenceler yapıldı diye dilekçeler verdik, ayrıca bu olayı kamuoyuna yansıttık. Ve sonuçta bir kamuoyu oluştu. Savcılık bir soruşturma başlattı. Bu soruşturma halen devam etmektedir. Bu güne kadar yaklaşık 40 kişi ifade verdi. Bakalım sonuç nasıl olacak. Biz kimseye iftira edmiyoruz. Hiç durup dururken kimseyi suçlamaya hakkımız yok. Ama bize bok bile yedirildi.

Şimdi benim önerim şu olacak: Kime nerede nasıl baskı yapılıyorsa hiç durmasın, saklamasın ve hemen ilgili mercilere ulaştırsın basına ve kamuoyuna duyursun. Susmakla, korkmakla baskılar durmuyor artık.

M.G : Siz şikayet dilekçenizi verdikten sonra savcılık bir soruşturma başlattı. Ve içişleri bakanlığının görevlendirdiği iki mülkiye müfettişi soruşturmayı sürdürüyor. Soruşturmanın sonuçlanmasıyla gerçek sonuç ortaya çıkacak. Oysa daha soruşturma safhasında İçişleri bakanı Mustafa Kalemli; işkence ve insan pisliği yedirilme olayını yalanladı, böyle bir olay yok dedi. Siz ne diyorsunuz?

A. M : Biz şikayet dilekçemizi verdikten sonra, Savcılık bizi Cizre Devlet Hastahanesine sevk etti. Sevke ben, Kamil Muştak ve Abdullah Gündoğan gittik. Hastahanede doktor raporu var, bize işkence yapıldığına dair. Biz bu raporları savcılığa verdik. Gönül isterdi ki Sayın bakan da bu insanlara bok yedirilip, yedirilmediğine dair bir rapor isteseydi. ayrıca savcılıktaki ifadeler de işkence yapıldığını doğruluyor. Herşeyden önemli olan, bu olay yeni olduğu zaman biz tüm ilgilileri Yeşilyurt köyüne davet ettik. Bu güne kadar ifade veren herkes bizim dilekçemizdeki idialarımızı doğruluyor. Sayın Bakın. nereden biliyor ki bize işkence yapılmamış. O halde doktor raporlarının ne önemi kalıyor. Bu adam bize ne diye rapor veriyor. Dava avukatımız Hasip Kaplan bu konuda gerekli açıklamayı hemen yaptı. O zaman Bakan neredeydi. Sonra bir soruşturma başlatılmış, bize işkence yapılıp, bok yedirildiğini bakan mı açıklayacak yoksa görevli müfettişler mi? Soruşturma bitmeden kimsenin hakkı yok adaleti yanıltmaya. Eğer doğru olmasaydı bize ne diye bunca insanı köyümüze davet ettik. Ya biri çıkıp gelseydi, ve biz de hiç yoktan böyle bir iddia ileri sürüyorduksa, bunun böyle olmadığını görseyd, biz ne yapardık o zaman.

M.G : TC.Başbakanı Turgut Özal, geçenlerde TV'de yaptığı bir konuşmasında, işkence olmadığını ve işkence görenin kendisine gitmesini söyledi. Ne diyorsunuz?

A. M : Biz de diyoruz ki, Başbakan Yeşilyurt köyüne gelsin ve işkencenin olup olmadığını görsün. Yeşilyurt köyünün kadınlarıyla, çocuklarıyla konuşsun, insanlara nasıl bok yedirildiğini duysun. Nasıl inim inim ağladığımızı görsün. İnsanların ağaçlardan nasıl kafaüstü asıldığını görsün. Gönül isterdi ki Başbakanın dedii doğru olsun, kimse işkence görmesin.

Ayrıca şu hususu belirtmek istiyorum. Biz köylüler yasal hakkımızı kullandık. Bize zulüm yapanları devlete şikayetettik. Devlet bizim can güvenliğimizi sağlasın. Korkuyoruz; biri bir köşede bizi vurar diye.

M.G : Sayın Abdurrahman Muştak, size yapılan bu işkenceleri insanlık adına kınarken, haklı davanızda olduğumuzu tekrar belirtiyor, söyleşimizden dolayı teşekkür ediyoruz.

A. M : Ben de tüm köylülerimiz adına, bu sorunumuza gösterdiğiniz ilgilden dolayı size teşekkür ediyor, çalışmalarınızda başarılar diliyorum ●

1925 BÜYÜK KÜRT AYAKLANMASININ NİTELİĞİ ÜZERİNE (*)

Dr. K. M. AHMAD

Bu yılın (1971 yılı kastediliyor-Ç.N) Mart ayı başında, Kürt Ulusal Kurtuluş mücadelesi zincirinin en büyük kanlı halkalarından biri olan 1925 Kuzey Kürdistan büyük ayaklanması üzerinden tamı tamına 46 yıl geçmiş oluyor.

Fakat ayaklanmanın gerçek niteliğini ortaya çıkarmak ve hiç olmazsa mücadeleci halkımızın; dün düştüğümüz hataları bugün tekrarlamamamıza yardım edecek olan tarihine ilişkin dersleri aydınlatmak için derin ve ayrıntılı araştırmalara muhtaç olan iftihar dolu büyük sayfalar hakkında halkımız bugüne kadar çok az ve son derece yüzeysel bilgilere sahip.

Kürdistan'ın dışında da, sözkonusu ayaklanma bugüne kadar çok kısa ve belli bir dereceye kadar yanlış bir biçimde incelenmiştir. Tanınmış profesör A.F.Miller gibi büyük Sovyet doğu bilimcilerine varıncaya dek yabancı tarihcilerin büyük bir bölümü, ayaklanmayı, arkasında İngilizlerin bulunduğu gerici bir ayaklanma olarak gösteriyorlar. Onlara göre ayaklanmanın iki temel amacı şudur: Birincisi, Musul vilayeti üzerinde Türklere karşı sürdürdüğü sahte siyasetinde İngilizlerin takındığı tutumun manevra alanını genişletmek. İkincisi, iç ve dış gericilerin bu ayaklanma yolu ile Türkiye'de Kemalist devrimcilerin (1) yaptıkları yeniliklerin önünü tıkama istekleri.

Yabancı tarihlerde, 1925 ayaklanmasının niteliği ve gerçek yeri hakkında her şeyi alt-üst eden en büyük nedenlerden biri, şoven Türk yönetcilerinin bu amaçla ortaya attıkları sayısız karışıklıklar ve özellikle, sonradan ayaklanma tarihiyle ilgili araştırmalara kaynak olan haber ve sahte belgelerdir. Bu makalenin yazarının, daha önce 1925 ayaklanmasının gerici bir hareket olduğu inancında olduğunu (2) belirttiğimiz büyük Sovyet doğu bilimcisi Anatoli Filipoviç Miller ile yaptığı özel bir konuşma esnasında, kendisi doğrudan doğruya şöyle demiştir. "Elimde bulunan materyal ve belgeler, bu ayaklanmaya başka bir gözle bakmama elvermiyor. Fakat sağlam ve güvenilir belgeler elime geçerse, elbette ben de o zaman onların ışığında yeni bir görüş getirir ve yanılmış olduğumu belirtirim." Diğer tarihçilerin de aynı görüşte oldukları kanısındayım. Kuşkusuz bu, Kürt tarihçilerinin ve hatta her aydının omuzlarına büyük bir görev yüklüyor. Özellikle hareket ile ilgili gelişmeleri yakından bilenler, bu büyük tarihsel gerçeklikle bağlantısı olan belgelerin heder olmasını önlemek için onları toplamalı ve olaylara hissi yaklaşmaktan uzak ve bilimsel bir biçimde incelemelidirler.

Bu makalenin yazarı, yurtdışındaki öğrenim ve çalışma yıllarında gücü yettiğince konuya büyük bir önem verdi ve doktora tezinde ona büyük bir yer ayırdı. Diyebilirim ki bu sonuçsuz kalmadı. İlk defa 1963 yılı başlarında, sözkonusu tezden sonra Sovyet Bilimler Akademisi, Doğu Bilimleri Enstitüsünde, Sovyet uzmanlarınca "tezdeki gerçekler ışığında, 1925 K.Kürdistan ayaklanmasına ilişkin görüşlerin yeniden gözden geçirilmesine"(3) karar verildi. Ayrıca en büyük Sovyet Kürdologlarından ve yetkin doğu bilimcilerden V.Vilçewski, tez hakkında yaptığı ve geçmişte yaptığı ama bugün bunlardan geri adım attığını belirttiği hataları da açıkça içeren değerlendirmesinde, 1925 yılı ayaklanması ile ilgili olarak tezin vardığı sonuçları onayladığını belirtti.

Bundan bir süre sonra, Sovyet Azerbaycan ve Ermenistan Bilimler Akademisi, Doğu Bilimleri Kurulunca, bu makalenin yazarına, bir kurul tarafından hazırlanmakta olan ve genel Kürt tarihini içeren büyük bir kitapta yayınlanmak üzere, sözkonusu ayaklanma ile ilgili bir yazı ısmarlandı. İşte burada,

(*) Bu yazı, Jina Nû Yayınevi tarafından yayınlanan broşürden alınmıştır. Araştırma, Bağdat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih kürsüsünde Batı Avrupa Tarihi derslerini veren Dr. Kemal Mazhar Ahmad'ın, "Roji Kurd - Şems-i Kurd" dergisinin Temmuz 1971'de yayınlanan ikinci sayısında yer alan kısa araştırmasıdır. Dr. K.M. Ahmad, Irak Kürdistanı'ndandır. S. Birliği'nde Tarih Bilimi üzerine öğrenim gördü. Ve Kürt Tarihi üzerine hazırladığı tezi ile tarih doktoru oldu. Kürt tarihi üzerine yaptığı ciddi araştırmalarla tanınır.

büyük ayaklanmanın 46. yıldönümü nedeniyle sözkonusu yazıdan kısa bir bölüm sonuyor ve günün birinde tümünü yayınlamayı umuyorum. Makalenin yazarı, bu çalışmayla, anavatanın her Kürd'ün omuzlarına yüklediği borcun çok azını dahi ödemişse kendisini bahtiyar sayacaktır.

Sadece 1925 ayaklanmasının değil, K.Kürdistan'daki tüm ulusal kurtuluş hareketlerinin niteliğini açığa çıkarabilmek ve bu hareketlerin devindirici güçlerini doğru saptayabilmek için, Kürdistan'ın bu parçasında Birinci Dünya Savaşı sonrası yıllardaki siyasi, ekonomik ve toplumsal yaşama bir gözatmak gerekir.

Birinci Dünya Savaşı sonunda, Osmanlı İmparatorluğu yıkıldığında, K.Kürdistan'ı baştan başa siyasi, kültürel hareketlenme sardı. Savaş nedeniyle çalışmalarını durdurmuş olan örgütler yeniden faaliyete geçtiler. Onlardan başka yeni bazı siyasi örgütler de kuruldu. Ve birkaç yeni Kürt dergi ve gazetesi yayın alanına girdi. Bütün bu örgüt ve yayınlar, Kürt halkının kendi ulusal haklarına kavuşması için yeni dünya ve özellikle ortadoğu siyasi koşullarından yararlanmak üzere var güçleriyle faaliyete geçtiler. Bu amaçla da sözkonusu örgütler itilaf devletleriyle ilişkiye geçtiler. K.Kürdistanı da kaybetme korkusu içlerine sinen Türkler, Kürtlerle ilgili siyasetlerinde, çareyi dini duyguları körükleme gibi geçmişte kullanılmış silaha sarılmakta buldular. Fakat Kürt halkının bu sefer artık tamamıyle bağımsızlık düşüncesini kafasına koyduğunu görünce, Kürdistan'daki siyasal durumu araştırmak üzere birkaç bakan ve bazı Bedirxani ilerigelenlerinden oluşan bir komisyon kurmak zorunda kaldılar. Sonuçta, komite, eğer Kürdistan'ın ayrılmaması isteniyorsa, Türkiye devleti sınırları çerçevesinde Kürt halkına otonomi hakkının verilmesi gerektiği görüşüne vardı. Bu amaçla özel bir karar da çıkarıldı. (4) Fakat kararın yerine getirilmesi için fiilen hiçbir şey yapılmadı. Zaten çok geçmeden Kemalistler, Osmanlı Sultanına ve yabancı işgalcilere karşı kurtuluş savaşını başlattılar. Bu da, bir anda bütün ülkeyi saran ve Kürt halkının siyasal yaşamı ve geleceği üzerinde derin etkiler bırakan yeni bir siyasi durumu ortaya çıkardı.

Kemalist Devrim, Kürt halkının büyük bir bölümünü ülkeyi yabancı işgalcilerden (5) kurtarmak için içtenlikle ve omuz omuza mücadele etmek üzere harekete geçirdi. Kürtler bununla, son derece yüksek bir yurtseverlik duygusu ve doğru siyasi bir anlayış ortaya koydular. Fakat aynı dönemde Kürt derebeylerinin az bir kesimi İngilizlere dayanarak bu devrimin gelişmesinin önünü tıkamak istediler. Sözkonusu durum belli bir dereceye kadar Türk ulusal burjuvazisini ürküttü. Bununla birlikte devrimin önemli gelişmeleri sırasında ortaya çıktı ki, Kürtler devrimci dönüşümlerin içeriğinin derinleştirilmesi ve daha ileriye götürülmesi için Türkiye tarihinde büyük ilerici bir inşa unsuru olabildiler. Bu, Mustafa Kemal ve arkadaşlarının çok kolay bir biçimde Kürdistan'a yerleşmelerini ve birkaç kez Kürtlerin arasında gitmelerini, hatta 1919 yılında bazı büyük siyasi toplantılarını onlar arasında yapmalarını sağladı. Bu bile, Kürt demokratik güçlerinin Kemalistlerin başarıya ulaşmasıyla Kürt ulusal sorununun doğru bir temelde çözümünü sağlayacağına inandıklarının açık kanıtıdır. Dahası, Kürtlerle yakınlaşmak için Kemalistlerin gösterdikleri yoğun çabalar ve verdikleri büyük vaadler de böylesi bir inancı pekiştiriyordu. Kemalistler özellikle, İngilizlerle "beraber" davaya atılmış olan Güney Kürdistanın "alınması" için de bunun yarar sağlayacağı bilincindeydiler. Bu nedenle de, Kürtlere verdikleri vaatleri defalarca yayınladıkları bildirilerde dile getiriyor ve bu bildirileri Güney Kürdistanın değişik bölgelerine gönderiyorlardı. Bunlardan Ararar (Ağrı Ç.N.) ve Çolamerg (Hakkari, Ç.N.)'de dağıttıkları ve birkaç nüshası Revandıza da ulaşan bir bildiri de şöyle deniliyor: "Vatandaşlar: Türkiye Cumhuriyeti hükümeti, aziz vatanımız Türkiye Kürdistanı'nda uygarlığın tüm gereklerini yaymak için kararlıdır. Yol ve caddeleriniz asfaltlanacak, köy ve şehirlerinize en kısa sürede demiryolu döşenecek, çocuklarınız okulsuz ve öğretmensiz kalmayacak, akraba ve aileleriniz müreffeh bir hayat içerisinde daha sevinçli ve mutlu olacak, kanun ve güvenlik, esenliğin yaygınlaşmasının yolunu açacaktır. Yurttaşlarımızın can, mal ve namusu, Cumhuriyetin şefkatli ve gerçek koruması altındadır..."(6)

Ayrıca, anılarında ve derlenmiş mektuplarında ortaya çıkıyor ki, Türk burjuva devriminin ilk sıcak yıllarında Mustafa Kemal'le beraber bu devrimi başlatanların büyük bir kesimi Kürt'tü. Örneğin, devrimin başlangıcının en önemli olaylarından biri olarak değerlendirilen (7) Erzurum Kongresinin (23 Temmuz-5 Ağustos 1919) sekiz kişiden oluşan yönetiminde üç Kürt vardı; Erzincan'dan Nakşibendilerin başı Şeyh Fevzi (8), 1918 yılına kadar Osmanlı Meclisi Mebusan'ı üyesi olarak kalan Siirtli Sadullah Bey ve Mutki (9) aşiret reisi Hacı Musa Bey Mirzazade(10). Mustafa Kemal'in bunlarla ve daha pek çok tanınmış Kürt'le çok yakın ilişkisi vardı ve onlara pek çok mektup göndermişti(11). Kemalistlerin 1920 Nisan'ında Ankara'da topladıkları (Türkiye Büyük Millet Meclisi)nde, 72 Kürt temsilcisi hazır bulundu (12). Ve bu meclisin bütün üyeleri, Erzurum ili mebusu Hüseyin Avni'nin toplantılarından birinde söylediği şu sözleri çok büyük bir içtenlikle destekliyorlardı: "Bu kürsüde konuşma hakkı iki millete aittir: Kürtlere ve Türklere." Benzer konuşmalar, birkaç kez Musul sorununun araştırılması için toplanan İstanbul Kongresi sırasında da tekrarlandı (13).

Fakat iktidarı elinde bulunduran ulusal burjuvazinin temsilcileri olarak Kemalistler, daha iktidarının yerini sağlamlaştırır sağlamlaştırmaz, demokratik yaşama ve ezilen sınıflara izledikleri genel siyasetin kopmaz önemli bir parçası olan milliyetçi politikalarının gerçek yüzünü açığa vurdular (14). Bu da bir yandan Türkiye'nin işçi ve köylülerinin üzerine çullanma, öte yandan diğer uluslara, özellikle de Türkler'den sonra ikinci büyük ulus olarak gelen Kürtlere karşı saldırıya geçme siyasetiydi. Sözkonusu siyaset, 20'li yılların başında emperyalist işgalcilere yöneltilen kahramanca mücadelede kendini açığa vuran siyasetin karanlıkta kalan ve tamamıyla tersi olan diğer yüzüydü. Bundan sonra da iç gerici güçlere karşı olunan birkaç yılda, sözkonusu ikiyüzlü amacın gerçekleşmesi için Mustafa Kemal'ın, bütün gücü ulusal burjuvazinin elinde toplamaya ve bu yoldan diktatörlüğünü kurmaya ihtaycı vardı. Bunun için 1923 Ağustosunda, "halk" adını koyduğu bir parti kurdu. Aynı yılda yapılan seçimlerde toplam 286 üyeli parlamento'da 265'inin bu partiden seçtirilmesi (15) Türk burjuva sınıfının temsilcisi Mustafa Kemal'e ikiyüzlü siyasetini daha erken başarıya ulaştırmak için biraz daha güç ve olanak verdi. Seçimlerden sonra, M.Kemal, aralarında en büyüğü Halifeliğin kaldırılması (16) ve 1923 Ekim'i sonunda

Cumhuriyetin kurulması kararı olan bazı ileri adımlar attı. Ardından gelen yılın Mart ayı başında Halifeyi ailesiyle birlikte ülkeden kovdu. Nisan ayında da ülke için yeni bir anayasa yaptı.

Kemalist siyasetin erken ortaya çıkar karanlık yüzü sadece Kürt ulusuna karşı değil,hatta ondan da önce diğer bazı siyasal ve toplumsal işlerde kendisini gösterdi. Türk burjuvazisi, Kürtlerden önce işçi sınıfına vurdu. her ne kadar işçi sınıfı ve önderleri M.Kemal'i işgalcilere karşı mücadeleye başladığı ilk günlerden itibaren var güçleriyle desteklediler se de Kemalistlerin attığı ilk adım, Türkiye'nin bütün işçilerinin yularını burjuva sınıfının eline vermek ve onları kendi örgütlerinden uzaklaştırmak için işçi sınıfına eski "ittihatçı" ve "panislamistler" den meydana gelen ve sadece adı "Komünist Partisiolan bir parti kurdurmak oldu. Kemalistler öylesine hızlı idiler ki, bununla da yetinmediler: 1921 Ocağında, yıllardır korkusuzca ve içtenlikle Türkiye'nin kurtuluşu ve bütün ulusun esenliği yolunda mücadele veren Mustafa Suphi'nin de aralarında bulunduğu 16 tanınmış mücadeleci işçi sınıfı önderi, Trabzon ili jandarmaları tarafından bir anda öldürüldü. Bu olaylar ve daha onlarca tarihi belge, Türk burjuvazisinin melliyetçi politikasının kendi başına tekil bir olay olmadığını, gerici genel politikanın ayrılmaz önemli bir parçası olduğunu gösterir. Bunun açığa çıkarılmasının, 1925 ayaklanmasının gerçek nitelikliğinin saptanmasında özel bir önemi vardır.

Kemalistlerin dar görüşlülüğü sadece burjuva demokratik devriminin önemli görevlerinden biri olan ulusal baskıyı ortadan kaldıramadıklarını göstermekle kalmadı, tamamıyle tersi bir yol tuttuklarını da ortaya koydu. Tutulan olumsuz yolun ucu da çabuk göründü(17). Özellikle de 1924'te yeni Türkiye anayasasının yapıldığı dönemde... Yeni anayasa'da, 1876 ve 1909 anayasalarının tamamıyle ulusal burjuvazinin çıkarlarıyla çakışkan ve özellikle ezilen ulus ve sınıfları haklı siyasal haklarından yoksun bırakan maddelerini olduğu gibi bıraktılar. (Örneğin Türkçe okuyup yazamayanların oy hakkından yoksun bırakılması ve Türkçenin ülkede tek resmi dil olarak kabul edilmesi). Bu siyaset, 1925 ayaklanmasından önce daha pek çok çabada kendini gösterdi ve amacı, İngiliz yazarı F.Rynd'in dediği gibi "Türkiye'yitek bir ulusun devleti yapmak"(18) olan bilinçli, şövenist bir düzeye yükseldi. Bunun yerine getirilmesi için de, açıktır ki ülkenin bütün diğer uluslarını büyük ulusun içinde asimile etmek gerekiyordu. Peyderpey sözkonusu siyasetin gizli izleri su yüzüne çıktı. Kemalistlerin Kürdistan'da dağıttıkları ve daha önce de gördüğümüz gibi Kürtleri kazanmayı amaçlayan bildirilerde bile, Türklerle hiçbir şekilde ilişki kurmaya güvenmeyen Kürt güçlerine tehdit savruluyordu. Daha önce sözkonusu ettiğimiz bildirinin sonu şöyle bitiyordu:

"Cumhuriyetimize karşı başkaldıranlar acımasızca cezalandırılacak ve isyankâr çabalar, hiçbir şekilde başarıya ulaşmalarına fırsat tanımadan bastırılacaktır."(19) Bu dönemde Mamoste Şaweys'in de yazılarında belirttiği gibi Kemalistler, Kuzey Kürtlerinin, 1920 Eylül'ünde Bakü'de toplanan "Doğu Halkları Kurultayı'"na temsilci göndermelerine müsaade etmediler. Kendileri bir heyet yetkilendirip Kürtler adına bu kurultaya göndermek istiyorlardı. (20) Öyle görünüyor ki onlar, Kürt yurtseverlerinin Kürt Halkının sorunlarını bu uluslararası kurultay önünde kendi politikalarıyla uyuşmayan bir biçimde gündeme getirebileceklerinden korkuyorlardı. Aynı yıl Kemalistler, ailesi yüzyıldır Kürdistan'ın kurtuluşu için mücadele eden Kamuran Ali Bedirxan hakkında idam kararı verdiler. Bir süre sonra yeni Türkiye'nin milliyetçi filozoflarının en büyüklerinden biri olarak tanınan Ziya Gökalp (21), Diyarbakır'da Türkçe olarak yayınlanan gazetede Diyarbakır sakinlerinin ve hatta Kuzey Kürdistan'da yaşayan bütün vatandaşların Türk oldukları ile ilgili birkaç makale yayınlandı. (22) Bu tür yazılar, Kürtlerin özellikle yanıp tutuşan aydınların yaralı ulusal duygularını büsbütün alevlendiriyordu.

Öte yandan Kemalistlerin şöven siyaseti, Kürt örgüt ve gazetelerini-özellikle de Türk yöneticilerinin resmen yasakladıklarını-ya çalışmalarını durdurmaya ya da ağır illegal koşullara çekilmeye zorladı. 1924 yılında Kürdistan'daki idareciler, halkın işte, sohbet ve görüşmelerde, Türkçe konuşması için açık ve yoğun bir faaliyete giriştiler. Aynı yıl Kürt ileri gelenlerinden bir kısmı ülkeden uzaklaştırıldı. (23) Bunlar ve benzeri daha onlarca uygulama, Kürt ulusunun bütün sınıf ve katmanlarının ulusal duygularını tamamıyle harekete geçirdi ve Kuzey Kürdistan'daki siyasi yaşam üzerinde büyük bir etki bıraktı. Buradan şu gerçeği gözönüne sermek çok önemli ve zorunludur ki, Kürdistan'ın bu parçası ulusçu düşüncelerinin oluşup gelişmesinin zemini ve Kürt halkının ulusal kurtuluş hareketinin ortaya çıkışının ilk barınma ve yaşama yeri olmuştur. (24) Öyle ki, Türk egemen sınıflarının şöven politikası, halkın büyük ölçüde atalarının yıllarca süren mücadeleleri içinde biçimlenen duygularını çok çabuk harekete geçirdi.

Bu, 1925'teki ayaklanmanın başlaması ve niteliği üzerine büyük bir etki bırakan büyük tarihsel bir gerçektir. Fakat ne yazıkki tarihçilerin önemli bir kesimi tarafından kulak ardı edilmiştir.

Buna rağmen, uzak görüşlü kimi yabancı tarihçiler,daha 1925 ayaklanmasından bir süre önce, Kemalistlerin Kürtlere karşı uyguladıkları şöven siyasetin sonuçlarına dikkat çekmişler ve bu siyasetin sonuçta zorunlu olarak ayaklanmaya iteceğini vurgulamışlardır. Bu alanda tanınmış İngiliz tarihçi Arnold Toynbee'nin görüşleri kayda değer önemdedir. Toynbee ayaklanmadan iki yıl önce Türkiye'ye giderek önde gelen yetkililer, ülkenin tanınmış kişileri ile yakından görüşmüş, dönüşünde yayınladığı bir makalede "Kürtlerin Türkleştirilmesi için nasıl bir çaba gösterildiği" konusuna değinmiş ve bu asimilasyoncu politikanın eninde sonunda "bir zamanlar Arnavutların Osmanlı İmparatorluğuna sorun ve başağrısı olduğu kadar, Kürtlerin Ankara'ya sorun ve başağrısı olmasına yol açacağı"(25sonucuna yol açmıştır. "Sanıyorum ki Mustafa Kemal ve arkadaşları, daha işin başında böylesi olaylara bel bağlayacakları yerde Kürtlere eşitlik temelinde ulusal haklarını tanımaya önem vermelidirler. Oysa onlar anlayış olarak asimilasyon politikasını seçmişlerdir"(26)

Kürtleri ayaklanmaya iten nedenler sadece ulusal duygular ve Kemalistlerin şöven politikaları değildi. Ortada bu siyasetin sonucu olan daha pek çok nedenler vardı. bu alanda feodal sınıfı ve feodal üretim tarzını zayıflatmak, hem tarımda hem de sanayi ve ticarette kapitalist üretim ilişkilerini geliştirmek için bazı ileri adımlar attılar. Fakat herşeyden önce bu adımların amacı, kendi burjuvazilerinin ekonomik ve siyasi iktidarını güçlendirmekti. Bu nedenle, sonuçta, ezilen sınıfların

ekonomik yaşam koşulları ileri gitmemekle kalmadı, pek çok bakımdan geriye doğru gitti. Kemalistler feodalizmi temelinden vurmak ve köylüleri kurtarmak istemiyorlardı. Onların çabaları gerçekte feodal üretim tarzını belli bir derece geriletmek ve bu yolda kapitalist ilişkilere dönüştürmek yönündeydi. Sözkonusu tutum da her yerde ve her zaman yoksul köylülerin ve hatta diğer bütün köylü katmanların üzerindeki baskıların daha da ağırlaşmasına yol açar. Burjuva devriminin başarıya ulaşmasından belli bir süre sonrasına kadar bile feodal vergilerin bazılarının olduğu gibi kalması da bu siyasetin sonucuydu. Hatta Kemalistler kendileriyle ilişkileri olan toprak ağalarına oldukça yardıme li uzatıyor; krediler veriyor dışardan traktör ve diğer üretim araçlarını getirip kendilerine veriyordu. Bu tür toprak ağalarının toprak ve mülkleri, özellikle ermeni ve rum köylülerinden alınarak arttırılıyordu. Topraksız köylülerin sayısı da özellikle Kürdistan gibi yerlerde artma eğilimi gösteriyordu. 1936 yılında Başbakan İsmet İnönü bile "sayısız miktarda topraksız köylünün var olduğunu" kabul etmek zorunda kaldı.(27) Bundan 24 yıl sonra da, Türkçe "Yeni Sabah" gazetesi şöyle yazıyordu: "Köylü için şeyhin sözü kanun gibidir. Onun rızası olmadan köylünün hiçbir iş için hükümete başvurma hakkı yoktur"(28). Bunlar Türk burjuvazisinin tarım politikasının sağlıklı ve başarılı politika olmadığı, onun için de köylerde toplumsal ve sınıfsal çelişkinin derinleşmesine neden olduğu gerçeğini gözler önüne seriyor. (29)

Açıktır ki bu yol, Kemalist Türkiye'de tarımın ileriye doğru büyük adımlar atmasına olanak vermiyordu. Örneğin 1929 yılında tarıma elverişli toprak alanı 1. Dünya Savaşı yıllarından önceki yıllardaki alana kadar düştü. Fakat bu alanda elde edilen ürün, savaş yılları öncesindeki üretimin yüzde seksenini geçmiyordu. Aynı yıldaki hayvan sayısı da, savaş öncesindekinin yüzde sekseribeşine ancak ulaşabiliyordu. (30) Bunun neticesinde pahalılık gün geçtikçe artıyordu. Aşağıdaki rakamlar öyle sanıyorum ki pahalılığın düzeyini açıkça gösteriyor. 1918 yılında bir hokka et 5 kuruş, bir hokka ekmek 1 kuruş, zeytinyağı ise 3 kuruş idi. Fakat 1918 yılında bir hokka etin fiyatı 150 kuruş'a, ekmeğinki 18 kuruş'a, zeytinyağınınki ise 70 kuruş'a ulaştı. Bu şekilde Kemalistlerin verdiği bilgilere göre, temel gereksinim maddelerinin fiyatı savaş yıllarına nazaran 18-40 kat arttı.(31) Bundan yarar sağlayan tek sınıf, kimi tarihçilerin Kemalist devrimin öncü gücü olarak belirttikleri ticaret burjuvazisiydi. Buna karşın ezilenlere ve yoksullara tek bir şey kalmıştı: Açlık!

Kemalistlerin iktidara gelmelerinden sonra sanayi alanındaki ilerleme de, ülkenin ekonomik yaşamının düzelmesine yol açmamıştır. Hatta tam tersi, burjuvazinin ekonomik ve siyasi iktidarının güçlenmesi, işçi sınıfı üzerindeki sömürüyü arttırmıştır. İstanbul'da günlük çalışma süresi 16 saate vardığı halde vasıflı işçilerin günlüğü 120 ile 200 kuruş arasında idi. Düz işçiler ise 40 kuruştan 100 kuruşa kadar varabilen bir gündelik alıyorlardı. (32) Bu, resmi kaynakların belirttiği ücret miktarı 1913 yılındaki gerçek işçi ücretlerinden yüzde 17 oranında daha küçüktür.(33) Böylesi bir ücret, karın tokluğuna bir yaşamı bile karşılamaktan uzaktı. Örneğin güvenilir bir kaynakta belirtildiğine göre; Zonguldak kömür madenindeki işçiler, mısır darısından yapılmış ekmekten başka bir şey yemiyorlardı. (34)

Kemalistlerin işbaşına gelmeleriyle ekonomik baskılarla yanyana, işçi sınıfına karşı siyasi baskılar da attı. Daha ülkeden düşmanı kovmakta başarı gösterilmeden önce bile işçi sınıfı ve örgütlerine karşı azgın bir saldırı başladı. "Sadece 1922 sonbaharında bu sınıfın 300'den fazla önderi hapishanelere gönderildi."(35) Kemalistler bir yandan işçi örgütlerini kapatırken, diğer yandan işçi sınıfı hareketinin gelişmesi ve birleşmesini engellemek için kendi güdümlerinde örgütler kuruyorlardı. Türkiye'nin ezilen bütün sınıf ve tabakaları ulusal ayrım gözetilmeden Türk egemen burjuvazisinin baskıcı düşmanca siyasetinden bıkmışlardı. bu da 1925 ayaklanmasından önce kendisini bir grev hareketi zinciri biçiminde gösterdi. Örneğin Türkiye'nin batısında bazı vilayetlerdeki köylüler, 1923'te hükümeti ve feodellere karşı başlattıkları bir ayaklanmada pek çok jandarma ve idareciyi öldürdüler. Buna karşın hükümet ayaklanmayı çok sert ve acımasızca bastırdı. Aynı yılın Ekim ayında, hertürlü köylü hareketinin önünü almak amacıyla düzenlenen ve güya "çeteciliğe karşı" (36) olan birkanun çıkardı. (37) Aydı dönemde işçilerin hoşnutsuzluk ve muhalefeti de ileri bir düzeye varmıştı. Sadece 1923 yazında, Zonguldak kömür madenlerinin 12 binden fazla işçisi üç kez greve gitti. (38) Benzer pek çok grev hareketi, İstanbul ve Türkiye'nin diğer büyük şehirlerinde de baş gösterdi. Bu konuda şunu vurgulamak gerekir ki, Türkiye'deki tüm uluslardan temsilciler bu tür hareketlerde yer alıyorlardı.

Böylece görülüyor ki, Kemalistlerin gelişinden sonra çeşitli genel hoşnutsuzluklar Türkiye'yi sarmıştı. Açıktır ki Kürt halkı bunun dışında değildi. Fakat Kürdistan'daki hoşnutsuzlukların daha fazla olmasına ve daha sert sonuçlar doğurmasına yol açan başka bazı özel nedenler de vardı. Bin kez her şeyden önce Kemalistlerin Kürdistan'daki ekonomik siyasetleri, her alanda koyu şöven bir yol tutmuştu. Örneğin, Kemalistler, bir ara Türk vilayetlerinde önemli bir ölçüde toprak ağalarını sadece siyasi iktidardan yoksun bırakmışlardı. Fakat Kürdistan'da buna ek olarak onları ekonomik çıkarlarından etmek için de çaba gösterdiler. Özellikle de daha önceleri ulusal kurtuluş hareketlerinin saflarında yer almış olan bey ve aşiret reislerine yöneldiler. Bu yönelmenin amacının Kürt köylülerini özgürlüğe kavuşturmak ya da desteklerini sağlamak olmadığını, Kemalistlerin şöven siyasetlerinin bir parçası olduğunu önemle vurgulamak gerekir. Örneğin, dışarıdan, özellikle Yunanistan'dan getirilen Türklere dağıtılmak üzere Kürdistan'ın en verimli topraklarından bir bölümü sahiplerinden alındı. (39) "Türk yerleşim alanlarını arttırmak için" sadece 1931 yılında Bulgaristan ve Yugoslavya'dan dönen 100.000 Türk göçmenin Kürdistan'a yerleştirilmesi kararlaştırıldı. (40) Açıktır ki bu siyaset, yalnız Kürt köylülerinin değil onlarla beraber ve aynı oranda onları egemenlik altında bulundurunların da hoşnutsuzluğuna yol açtı.

Kürdistan yurttaşlarının önemli bir kesimi özellikle de yarı geçebe daha var. 19. yüzyılda bütün Kürdistan'da tek bir pazar oluşturmaya başlıyordu. Ve bunun sonucu olarak Kürdistan pazarının kapitalist dünya pazarlarına açılması ve kapalı ekonomiden kurtulması süreci günden güne gelişme

gösteriyordu. Kürdistan'ın İran, Irak, Türkiye arasında salt resmi olarak (fiilen değil) bölünmüş olması, bu dönemde gelişmenin önünde engel olmuyordu. Bu yıllarda Kuzey ve Güney Kürdistan arasındaki ticari alışveriş; Haburun Dicle nehri ile kesiştiği arada yer alan ve Kürdistan'ın iki yanını birbirine bağlayan yirmi kilometre genişliğindeki vadideki yedi yoldan her iki taraf arasında gidip gelen kervanlar belli bir dereceye kadar gelişme halinde idi."Cemiyeti Akvam"'ın sözkonusu sorunu araştırmak üzere gönderdiği ve Kuzey Kürdistan'daki tüccarların, ticari alışveriş için Musul vilayeti yollarından yararlanma hakkı verilmesini kabul etmesi için çaba göstermesinin nedeni de sözkonu ekonomik ilişkilerdi.(41) Fakat 1.Dünya Savaşı sonundaki yeni koşullar ve herşeyden önce Güney Kürdistan'ın işgali ile bu parçanın Kuzey Kürdistan'dan kopuşu, Türkiye ve İran'da burjuva sınıfının iktidarı ele geçirmesi, Kürdistan'ın daha çok artık fiilen birkaç parçaya bölünmüş olduğunu gösterir ki, zaten her bakımdan birbirinden koparılması için büyük bir çaba gösteriliyordu. Bu durum hiç kuşkusuz, Kürdistan'daki ekonomik yaşam ve özellikle içte oluşum halinde olan tek pazarın gelişme süreci üzerinde çok büyük bir etki yaptı. Türkler, Kürdistan'ın tümünü egemenlikleri altına almak istiyorlardı. Fakat G.Kürdistan'ı egemenlikleri altına alamayacaklarını anlayınca 1924 yılında ordu aracılığıyla, Suriye, özellikle de Irak sınırındaki geçit ve yolları kapatma yoluna başvurdular.(43) Bu yolla iki parça arasındaki ticaret yolları kesildi ve sadece her iki tarafın tüccarları değil, pazarları da büyük zararlara uğradı. Türkiye ile Irak arasındaki sınırı denetleyen komisyonun 1926 yılında Zaxo'da yapılan toplantısıda Irak temsilcileri özel bir şekilde Türk tarafının dikkatini bu soruna çekmişlerdi.(44)

Güney ve Kuzey Kürdistan'ın zorla birbirinden koparılması yarı göçebe aşiretlerin ekonomik yaşamları üzerinde de büyük bir etki bıraktı. Türk yetkilileri, yaz ve kış mevsimlerinde konaklama yerleri Kürdistan'ın iki parçasına düşen aşiretlerin geliş gidişlerini tamamıyle yasakladılar. Bunun sonucunda sözkonosu aşiretlerin binlerce baş koyun ve keçileri telef oldu. Örneğin sadece 1927 yazında ERTUŞİ ve SİNDİ aşiretlerinden altı bir kişi yazlık konaklama yerlerinden koparılmaları sonucu zararlara uğradılar.(45) Onlardan iki yıl önce de, MİRAN aşiretinden bin iki yüz dolayında aile, Kuzey Kürdistanı tamamen terkedip, G.Kürdistan'da Dicle kıyısına düşen yazlık konaklama yerlerine yerleşmek zorunda kaldılar.(46) Bu tür olaylarla açıktır ki Kürdistan'ın yarı göçebe aşiretleri de Türkiyenin yeni yöneticilerine karşı büyük bir öfke ile dolmuşlardı.

Sözkonusu yarı göçebe aşiretler, Kürdistan'ın diğer köyleri ve şehirlerindeki işçi ve yoksullarla beraber, Türkiye'nin ezilen sınıf ve tabakaları gibi gittikçe artan yeni vergiler yüzünden büyük zorluklarla karşı karşıya kalmışlardı. Zanaatçı ve orta tüccarların elinde biriken sermaye de Türkiye'nin yeni sermaye düzeninde ilerleyip gelişmelerine yetmiyordu. Sözkonusu tarım ürünleri ve hayvan vergilerinin en büyük etkisi köylüler üzerinde oldu. Çünkü Osmanlılar döneminde çoğu yıldan yıla kendilerini vergi yükümlülüklerinden gizleyebiliyorlardı. Örneğin, 1913 yılında, Bitlis'in feodal ailelerinden biri yirmi yılı aşıyordu ki devlete vergi olarak tek bir kuruş vermemişti.(47) Fakat merkezi burjuva iktidarı döneminde açık ki böyle bir olanak tümüyle ortadan kalktı. "Yakın doğu ve Hindistan" adlı İngiliz dergisi 1925 yılı ayaklanmasının bastırılmasından birkaç ay sonra, bu konuda yazdığı biryazıda şöyle diyor: "Maliye vezareti, Türkiyeli yurttaşların kendilerini vergilerden kurtarabilmeleri için hiçbir yol bırakmamıştır."(48) Diğer yandan sözkonusu vergilerin miktarı giderek artıyordu. Örneğin sadece bir yıl içinde (1928-1929), devletin vergilerden geliri yüzde 6'dan fazla arttırıldı. (49) 1938-1939 yıllarında, doğrudan vergiler, 1930-1931 yıllarındakilerine beş katı kadar arttı (50).

Ordunun önemli bir bölümünün yoksul halkın sırtından yaşaması nedeniyle Kürdistan'daki vergiler diğer şehirlerin tümünden daha ağırdı. Abdülaziz Yamulki, bu konuda yazdığı bir yazısında şöyle diyor: "Türk ordusu, erzak ve zahire toplayıp kendi sırtıyla kışlalara, karakollara göndermek zorunda kalan Kürt köylülerinin üzerine çullanmış büyük bir belaydı. Kendi keyiflerine göre narh koyuyorlardı. Öyle ki kışı ancak aç karnına, ekmek ve palamutla geçirebilecek düzeye geliyorlardı." (51) Bu siyaset halkı tamamıyle takatten düşürmüştü. Kürdistan'daki siyasi örgütlerden bazıları bunun açıkça farkına varmışlardı. Bu nedenle, örneğin "Erzurum Komitesi" 1925 ayaklanması sırasında vergilerin kaldırıldığına ilişkin hükümleri de içeren bildiriler yayınlamıştı.(52)

Türkiye'de bujuva devriminin başarıya ulaşmasından sonra Kuzey Kürdistan'daki ekonomik ve toplumsal yaşam koşulları bu durumdaydı. Bu geniş baskı dalgasının yanında pek çok başka engel ve zikzaklarda, Birinci Dünya Savaşı sonunda, vatandaşların ve Kürdistan'ın ulusal kurtuluş hareketinin bütün siyasi güçlerinin harekete geçmelerinin olduğu gibi 1925 büyük ayaklanmasının da nedenleri olarak gösterilebilir. Açıkça gördüğümüz koşullar toplum içinde, çoğu da özellikle ulusal burjuva devriminin başarılmasından sonra oluştu. Böylesi koşullar yalnız Kürdistan'da değil, o dönemde başka hangi ülkede ve hangi zamanda ortaya çıksaydı bir ulusun ayaklanma noktasına gelmesi için yeterliydi. Çok açıktır ki böylesi koşullarda her ne kadar dış nedenler de ortada olsa da, tarih biliminde bu nedenlere çok küçük bir rol vermekten öte birşey yapılamaz, bazı tarihçilerin yaptıkları gibi dış nedenler böylesi koşullarda 1925 ayaklanmasının temel devrindirici gücü olarak gösterilemez.

DİPNOTLAR

1- Birinci Dünya savaşı sonunda, ülkenin kurtuluşu için Türk milletinin Mustafa Kemal'in önderliğinde başlatmış olduğu büyük harekette, siyasi alanda "Kemalist Hareket" harekete katılanlara da "Kemalistler" deniyor.

2- Bkz. A.F.Millarsi, Türkiye'nin Kısa Tarihi-Rusça, Moskova 1948 s.192-193. A.F.Miller, Türkiye'nin, Yeni Tarihi Üzerine Rusça Moskova.

3- Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi Doğu Bilimleri Enstitüsü Başkanlığı adına Başkan Yardımcısı R.T.Ahramoviç ve Prof.B.M.Dautsyik tarafından imzalanan bu kararın bir örneği yanımda var. bu tezin ikinci kez araştırılması sırasında verilen bu karardan sonra, "Uluslararası Sorunlar" bölümü 15 Mayıs 1963'te çıkardığı diğer bir kararın ikinci sayfasında 1925 Ayaklanmasıyla ilgili şöyle diyor: "Kemal Mazhar'ın tezinin önemli yönlerinden biri de belgelere dayanarak bütün Kürt hareketlerinin güya bağımlılık nitelikleri olduğuna ve İngilizler tarafından kendi Yakın Doğu amaçlarına ulaşmak için kışkırtıldığına iliskin

dar görüşlerin yanlışlıklarını ortaya koymuş olmasıdır. Tezin yazarı Kürt ayaklanmalarının ve Kürt örgütlerinin mücadelelerininIrak"ta sömürgeci baskıya ve Türkiye, İran ve Irak'taki burjuva ve yarı-feodal devletlerinpolitikalarına karşı gerçekleşmiş olduğunu ortaya koymuştur. Bundan önce bizim aramızda K.Kürdistan'da başgösteren1925 Şeyh Sait Hareketinin İngilizlere bağlı olduğuna ilişkin yayılmış olan görüşlerin, tezin yazarının getirmiş olduğu yeni belge ve kanıtların ışığın da baştan sona tamamıyle düzeltilmesi gerekiyor."

4- Bkz. Dr.Baheç Şirgo. Geçmişi ve Bugünüyle Kürt Sorunu-Arapça, Kahire 1930. sf.25-27

5- Bazı yabancı yazarlar, Kürtlerin yardımı olmasaydı M.Kemal Türkiye'nin düşmanlarına karşı başarıya ulaşamazdı diye belirtiyorlar. Bu konuda yazan Amerikalı diplomat William Eagleton, şöyle döyor: "Çünkü Atatürk (Türkler savaştan sonra M.Kemal'i, Türklerin babası anlamında 'Atatürk olarak adlandırdılar-yazar) 1920-1923 yılları arasında mücadelesinde Kürt güçlerinin ileri gelenlerine kulak vermemezlik edemezdi." W.Eagleton, The Kurdish Republic of 1946, London, 1963, s.12

6- Bkz. A.M.Hamilton, Road Through Kurdıstan, London, 1937, s.295-296.

7- Bu kongre sırasında M.Kemal "İşgalcilere karşı ulusal bağımsızlık için mücadele" sloganını öne sürmüştü.

8- Hacı Şeyh Fevzi Efendi (1868 doğumlu) olarak tanınıyordu. Erzincan ve Dersim illerindeki büyük aşiret reislerinden biri, ayrıca o yörenin halkı arasında sözü çok dinlenen dini bir önderdi. 1920 yılında, gerici Taşnakçılara karşı Türklerin verdiği mücadelede büyük bir rol oynadı.

10- Bkz. "M.Kemal-Türkiye'nin yeni yolu" ve "M.Kemal'in Tamim Telgraf ve Beyannameleri" Rusça baskı, cilt 1, Moskova 1929, s.25

11- A.g.e. s.25, 81, 152, 228, 234, 236, 284, 312

12- Bkz. A.R. Ghrassemlou, Kurdıstan and The Kurds Progue, 1965, s.46

13- Mücadelenin başlangıcında Kemalistlerin Kürtlerle yakınlaşmak için gösterdiği çabalar hakkında uzun uzadıya bilgi almak için bak; Baheç Şirgo yukarda adı geçen kaynak. s.74-75. Aynı zamanda A.Safrastiyan, Kurds and Kurdıstan, London, 1948, s.81-82

14- Kuşkusuz, bu büyük yanlışlardan birinin dışarıdaki ilerici tarihçilerin 1925 ayaklanmasına ilişkin görüşler getirmelerine yol açmasının bir nedeni de, onların; Kemalistlerin Türkiye'nin ezilen sınıflarına ve ülkedeki genel demokratik yaşama karşı varolan politikalarını, Kürt halkına karşı yürütülen ulusal politikalarından ayırmalarıdır. Oysa birbirine sıkı sıkıya bağlı bu iki politikanın birbirinden ayrılması hiçbir zaman hiçbir yerde gerçeği ortaya çıkarmaya yararlı olamaz.

15- Bkz.A.D.Noviçov, Türkiye-Rusça, Moskova 1925, s.167

16- Halifelik rejimi, yıllardır Türkiye'nin ilerlemesi önünde en büyük engel durumuna gelmişti.

17- Kemalistlerin iktidarı tamamıyla ele geçirmelerinden önce Türk burjuvazisinin şöven politikası "Sevr" anlaşmasını imzalaması sırasında ortaya çıktı. Özellikle de Kürt sorunuyla ilgili olan maddeler yüreğine büyük korku salmıştı. Çünkü bunların yerine getirilmesi, Türk ticaret burjuvazisinin Kuzey Kürdistan pazarlarından tecrit edilmesi anlamına geliyordu.

18- F.F. Rynd, Turkısh Racial Theories-"Journal of the Royal Central aslan Socuety", Val, XXI July 1934, part II

19- Bkz. A.M.Hamilton, OP. Cilt, s.296

20- Bkz. "Yeni Gün" sayı 1, yıl 2 Mart 1921, s.21

21- Ziya Gökalp (1876-1924) Diyarbakırlıydı. Aslen Kürt olduğu söyleniyor. Fakat bütün turancılardan daha fazla turancı olduğu için O'nun Kürt olduğunu söylemek yersizdir. Karşıtlarından bazıları, Türk olmadığı halde harkesten daha çok türkçülük yolunda gittiğini söylemişlerdi. Bu konuda "Türk olmadığını söyleyen adama" başlığı altında yazdığı bir şiirde, şöyle demiş:

Türk olsam da olmasam da
Türkün yandaşıyım.
Siz de Türk olsanız ya da olmasanız
Türkün düşmanısınız.

22- "Turkısh Nationilsm and Western Civilization. Selected Essays of Ziya Gökalp" translated and edited by Niyazi Berkes, London, 1959 s.43-45, 140-141

23- Bkz. L.Rambout, Les Kurdes etlednoit, Paris 1947, s.26

24- Kürt halkının ayaklanmalarının en büyük bölümü Kürdistan'ın bu parçasında başgöstermiş. İlk defa 1880 yılında Kürdistan'ın bu parçasında Şeyh Ubeydullah ayaklanması sırasında "Büyük Kürdistan'ın Bağımsızlığı" sloganı yükseltildi. Yine ilk Kürtçe gazeteyi çıkaranları bütün Kürt tarihinde ilk siyasi örgütleri kuranlar Kürdistan'ın bu parçasındaki yurtsever Kürtlerdi.

25- 11. yüzyılın 20'li 30'lu yıllarında Osmanlı Türkleri, Arnavutluğu işgal ettiler. Aynı dönemde başlayarak Arnavutluk halkı yabancılara karşı mücadeleye girişti. Ve onlarca kanlı ayaklanma başlatıldı. Bu nedenle Arnavutluk'un Osmanlılar için her zaman en ağır sorun olduğu belirtilir. Örneğin Arnavutların 1911 yılındaki ayaklanmaları, "Jön Türk" hükümetinin zayıflamasında çok önemli bir rol oynamıştı.

26- Prof. Arnold J. Toynbee, Augona and the British Empine in The East, "The Contemporary Revie " London No.690, June 1923, s.386-387

27- Bkz. "Bütün Dünya Tarihi" Rusça, Cilt 9, Moskova, 1962, s.441

28- "Tariq" (Yol) dergisinin Beyrut, 7 Temmuz 1961 s.92'den alınmıştır.

29-Yabancı ilerici tarihçilerin önemli bir bölümü bu gerçeğe parmak basmışlardır. (Örneğin bak; P.P. Mayesief ve M.A. Hasretyan, Türkiye, Rusça-Moskova 1965 s.48)

30- Bkz. A.Noviçev, daha önce adı geçen eser, s.170

31- Bu rakamlara ilişkin olarak bak; The Times London, July 8, 1929 Derginin sunduğu rakamlar, yöneticilerinin de resmen kabul ettikleriydi: O dönemin resmi kaynakları, 1929'daki gıdamaddelerinin fiyatının 1914 yılından, 13 ila 15 katdaha fazla olduğunu belirtiyorlar. (Bak.R.P. Korniyenko, Türkiye'de İşçi Hareketleri (1918-1923) Rusça, Moskova 1965, s.57)

32- Bkz. R.Korniyenko, a.g.e.s. 37

33- Bkz. A.Noviçev, a.g.e s.173

34- "Uluslararası Meslek Birlikleri" Rusça-Cilt III Moskova-Leningrad 1926 s.338

35-Bkz. R.Korniyenko-a.g.e s. 32-33

36- Kemalistler, yalnız Kürt hareketlerini değil kendilerine karşı olan tüm hareketleri "çeteçilik" ile suçluyorlardı.

37- P.P. Mayasiev, Bu yüzyılın başında Türkiye'de Tarımsal

İlişkiler, Rusça-Moskova 1960, s.171-172
38- Bkz. A.Korniyenko a.g.e. s.59
39- Bkz. Tarım Sorunları, Rusça-I-II Moskova 1936 s.167
40- "The Times" August 27, 1931
41- Bkz. "League of Nations. Question of the frontier between Turkey and Iraq. Report submitted to the Courçil by the Commission institnted by the Council Resolution of the September 30 th, 1924" Geneva 1924 s.29
43- A.Safrastian, Kurds and Kurdıstan s.87-88
44- Bkz. "Report by Britannic Majestys Goverment to the Council of the League of Nations on the administrationo Iraq for the year 1926" London 1927, s.21
45- Bkz. "Report by Britannic Majestys Goverment to the Council of the League of Nations on the administration of Iraq for the year 1927" London, 1928, s.26
46- "Report.... for the year 26" s.16
47- A.Safrastian, Kurd and Kurdıstan, s.72-73
48-"The Near East andİndia" Val. XXVIII November 19, 1925,s.612
49- "The Near East and İndiay Val. XXXVIV August 9, 1929, s.178
50- "Dünya Tarihi" rusça Cilt 9, s.445
51- Abdul Aziz Yamulki-Kürdistan ve Kürt İhtilalleri, Cilt 1, Tahran 1946, s.78
52, A.Chamssemlon, Kırdıstan and the Kurds, s.50.

SOVYET VE BULGARİSTAN TÜRKOLOGLARININ SEMPOZYUMUNDA KÜRT SORUNU

13-14 Aralık 1987 tarihinde Bulgaristan'ın başkenti Sofya'da Sovyet ve Bulgar Türkologlarının sempozyumu yapıldı. Sempozyum Bulgaristan Bilimler Akademisi tarafından organize edildi ve Türkiye üzerine çalışan bir çok ünlü bilim adamı katıldı. Bunların içerisinde Dr. B. M. Potsveriya, Dr. N. G. Kireev, Dr. V. İ. Danilov, Dr. P. P. Moisev, C. Xarkov, İ. Yalimov, B. Dimitrova, M. Balagoev, B. Marinkov, D. Nedev, A. Garabedyan, P. Paraşkiev gibi Türkologlar ve Bulgar Kürdolog R. Karastav yen aldılar.

Sempozyumda Türkiye üzerine 13 rapor okundu. Bunların içerisinde en önemlisi "Ulusal Sorun Üzerine Türk Burjuvazisinin Politikası" idi. Bu rapor Boryana DİMİTROVA tarafından sempozyuma sunuldu. B. Dimitrova raporunda kısaca şöyle dedi: "1970-1980'li yıllarda Türkiye'deki toplumsal sorunlar içerisinde Kürt sorunu Türk burjuvazisi için büyük bir tehlikeydi. Türk burjuvazisi birinci ve ikinci dünya savaşı arasındaki dönemde her ne kadar Kürtlere karşı terör ve katliamlar uygulandıysa da yine de Kürt milli şuurunun gelişmesinin ününü engelleyemedi. Bugün Türkiye'deki Kürtler yalnız Kürt ulusal kurtuluş hareketi için değil, Türkiye'deki toplumsal değişmenin en dinamik faktörüdürler. Kürtlere karşı uygulanan (ve günümüze kadar devam eden) politika Kuzey Kürdistan'ını geri bıraktırmış ve sömürgeleştirmiş, toplumda değişmeler olmuş, köy ve şehirlerde işçi sınıfı gelişmiş ve ilerlemiştir. Türkiye'deki resmi politika terminolojisinde Kürdistan'ın adı "Doğu Bölgesi"dir ve Hükümet öyle tedbirler almış ki o bölge özel sermaye için rağbet görmüyor. Özel sermaye için yabancı sermayeyle birlikte Kürdistan'ın zenginlik kaynaklarının talan edilmesi ve metropolde kullanılması daha rahat ve menfaatlıdır. Bu politikalar Kürtler'in sürgün edilmesinin nedenidir."

Boryana DİMİTROVA'nın bu görüşleri üzerine Kürt sorunu sempozyumda birinci sorun oldu ve tümü de zorunlu olarak Kürt sorunu üzerinde görüşlerini söylediler.

Sempozyumun ikinci gününde tartışma Kemalizm ve Kürt Ulusal Sorunu üzerine oldu. Bu sorun üzerine konuşan bilim adamlarının tümü kısaca dediler ki: "Kürtler ulustur ve Kemalizm de Osmanlı İmparatorluğu döneminde varolan bazı fikirlerin (düşünceler) Türkiye Cumhuriyeti dönemindeki devamıdır."

Kürtlerin ulusallığı üzerine Radoy KRASTEV de görüşlerini şöyle açıkladı: "Kürtler ulus olmanın tüm özelliklerini taşıyorlar. Kürtler ulusturlar ve asimilasyon ile katliamlar altında ulusallıklarını koruyorlar."

İ. YALİMOV kemalizm ile Şeyh Sait Ayaklanması üzerine çok doğru şeyler söylüyordu. YALİMOV şöyle diyordu: "Bugüne kadar Şeyh Sait Ayaklanmasının 'İrticai' olarak gösterilmesinin temel nedeni TKP (Türkiye Komünist Partisi)nin hatasıdır. Benim bildiğim bu görüş Şefik HÜSNÜ tarafından Komintern'e önerilmiş ve bu ayaklanma Kemalizme karşı olduğu nedeniyle gerici olması gerekirmiş. Şeyh Sait Ayaklanması gerici bir ayaklanma gibi Sovyetlerin ve bizim (Bulgaristan) literatürüne girmiş ve bunun temel nedeni de TKP önderinin o dönemde Komintern'e yalan ve yanlış enformasyon vermesidir. Benim görüşüme göre Şeyh Sait Ayaklanması ilerici ve ulusaldı. Ben Kemalizmin 'ilericiliğiyle' hemfikir değilim".

Türkologların sempozyumu bazı eksiklikleriyle beraber uzun uzadıya Kürt sorunu üzerinde durduğu ve herkes bu sorun üzerine konuşup görüşlerini belirttiği için çok önemli ve ileri bir adımdı.

Armanc Dergisi Sayı 76'dan çeviren
LOKMAN POLAT

1920-1930'LU YILLARDAKİ ULUSAL HAREKETLER (*)

Kendal NEZAN

1922 yılı sonlarına doğru, içinde Bitlis milletvekili, Yusuf ZİYA, Cibran'lı Albay Halit Bey'inde yeraldığı, bir grup Kürt milletvekili, yaygın olarak şubeleri ülkemizin diğer kentlerinde(Diyarbekir, Bedlis, Urfa, Siirt, Elazığ vd.) açılan, Erzurum'da "Kürt İstiklal Cemiyeti'ni kurup, bir bağımsızlık komitesi oluşturdular.

Tümen komutanı General İhsan NURİ Paşa gibi yüksek rütbeli subaylar, "Ulusal güçler'e sadakatle hizmet etmiş, diğer aydın ve tüccar Kürt'ler gibi komiteyle bütünleşmiş ve saflarında yer almıştır.

Kürdistan'da, yeni Türk hükümetinin birlik yanlısı Kürt politikasını gözönüne almadığından kaygılanıyordu. Bu kaygılar, Kürt şeyhlerini ve din adamlarını bile 1923'lerde komiteyle bütünleştirmeye itiyordu (Bunlardan bazıları şunlardı: Piran'lı Şeyh Sait, Palu'lu Şeyh Şerif, Melkan'lı Şeyh Abdullah vd.).

Gerçekten, Mustafa Kemal, eski birlik yanlısı (1908 Temmuzunda hükümet darbesinde başrol oynamıştı), diğer birlik yanlılarıyla kararlaştırıldığı gibi genç türk ulusunu yaratmak için, Ermenilerin yokedilmesinden sonra Kürt'lerin de sistemetik olarak asimile edilmesi gerektiğine inanıyordu. Diğer yandan, Gökalp bizzat kendisi dahi bir ve bölünmez bir ulus politikası formülasyonunu bayrak edinmemişmiydi?

3 Mart 1924'te, aynı zamanda halifeliğin de ortadan kaldırıldığı gün, bir kararnameyle bütün Kürt okul, kurum ve yayınları yasaklanıyor, aynı gerekçelerle dini medrese ve vakıflarda kapatıldı. Böylece Kürt'lerle Kemalizm arasındaki ayrışma doruğa ulaşmış oluyordu.

1925'ten 1939'a kadar, Kürdistan aralıksız olarak isyanlara, kanlı ayaklanmalara, türk askeri birliklerinin zulüm, talan ve provakasyonlarının neden olduğu patlamalara sahne oldu. 1925'te ilkin Şeyh Sait tarafından başlatılan büyük isyanı, sonra Raman ve Reşotan (Diyarbakır ve Siirt yol kavşağı bölgesi) ayaklanmaları izledi; 1926'dan 1927'ye kadar da, Hınız, Varto, Solhan, Bingöl, Genç halkının türk boyunduruğuna karşı ayaklanmaları birbirini izledi; 1928'de Kozluk ve Pervari ayaklanmaları; 1928'den 1932'ye kadar organize bir ayaklanmanın merkezi Ağrı bölgesi oluyor; son olarakta, 1936'dan 1939'a kadarda Dersim dağlarının sakinleri türk birliklerine karşı unutulmaz bir direniş sergilediler. Şeyh Sait ve Ağrı istisnaları hariç, diğer Kürt isyanları yerel ve kendiliğinden gelişen hareketlerdi.

1925 KÜRT AYAKLANMASI

Kuruluşundan beri, Kürt Bağımsızlık Komitesi genel bir ayaklanma hazırlığı içerisindeydi. 1923-1924 yılları arasında askeri hazırlıklar yapılıyor, İstanbul ve Halep'teki Kürt göçmen çevreleriyle olduğu gibi, "feodal" aşiret reisleri ve din adamlarıyla da ilişki kuruluyordu.

1924 yazı sonlarına doğru, Bitlis milletvekili, Yusuf ZİYA, İlerici Cumhuriyet Partisi (Terakkiperver Cumhuriyet Fıkrası) bünyesinde toplanan, Türk kemalist rejim muhalifleriyle ilişki kurmak için İstanbul'a döner. Tekrar Erzurum'a döndükten birkaç gün sonra, Bitlis'in kuzey bölgesinde bir isyanın başlangıcı belirir. Yusuf ZİYA'nın aktif çalışmalarından haberdar olan Türk hükümeti,

(*) Paris Kürt Enstitüsü Başkanı Kendal NEZAN'ın aslı Fransızca olan "T. Kürdistanı ve Kürtler" adlı kitabından çevrilmiştir.

kardeşinin isyana karıştığı bahanesiyle onu tutuklar. Türk yetkililer için patlamaya hazır, genel bir ayaklanmayı öndersiz bırakmak elbette ki çok önemliydi.

Yusuf ZİYA, Albay HALİD bey, Kürt hareketinin askeri organizatörü, ve diğer bir grup kürt lider Ekim 1924'te Bitlis sıkıyönetim (istiklal) mahkemesine sevkedilirler.

Bu esnada, diğer liderlerin yokluğunda yakın gelecekteki ayaklanmanın başına geçmek durumunda kalacak olan, Şeyh SAİT, Elazığ (Xarput), Diyarbekir, Genç ve Darahênê bölgeasindeki kürt köylülerini, "ülkeyi türk hegemonyasından kurtarmak gerektiği" konusunda ikna etmek için, bölgeyi dolaşır Şeyh için olduğu gibi onun hareketlerini yakından takip eden türk hükümeti için de, kozların paylaşılması kaçınılmaz hale gelmişti. Türk yetkililer de isyanı zamansız yakalamak için provakasyonlarını artırıyorlardı. Böylece Şeyh SAİT'in kendisinden sonra gelecek bazı üyeleri saptamak üzere bulunduğu Piran köyüne bir türk müfrezesi gelir. N. DERSİMİ'ye göre; Şeyh SAİT " müfereze komutanında, mahiyetindeki kürtlere karışmamasını rice eder, aksi taktirde başlarına geleceklerden sorumlu olmadığını" söyler. İkazı dikkate almayan bütün türk müfrezesi öfkelenen köylülerce orada öldürülür.[1] Şeyh, bu son çatışmanın zamansız olacak genel bir başkaldırıya dönüşmemesi için kuzey bölgelerini kazanmaya, böyle bir provakasyondan sakınmaya çalışır, ama daha Darahênê'ye varmadan Piran olaylarından haberdar olan Kürt'ler, şehirdeki bütün Türk memur ve subaylarını tutuklayıp şehri ele geçirirler. Şeyh'in başka seçeneği kalmaz. 14 Şubat 1925'te bir "yasa"yla, Darahênê Kürdistan'ın geçici başkenti ilan edilir.[2]. Şeyh'te "yenilmez muharebe komutanı" ünvanını alır. 26 Şubat'ta da Şeyh SAİT partizanları önemli şehirlerden Xarput'u işgal edip garnizondaki bütün silahlara elkoyarlar.

Bir aylık zaman zarfında, Kürt kuvvetleri yaklaşık olarak Kuzey Kürdistan topraklarının üçte biri kadar geniş bir alanı elegeçirir ve Diyarbekir'i dört bir yandan kuşatırlar. Aynı zamanda, diğer Kürt birlikleri de Van Gölü'nün kuzeyindeki bölgeleri kurtarırlar, bir taraftan Ağrı Dağı bölgesine doğru, diğer taraftan da Bedlis'e doğru ilerlerler. Kürt birlikleri daha Bedlis önlerine varmadan, Kürt politik tutukluları, Yusuf ZİYA, Albay HALİT Bey ve arkadaşları, Tük makamlarca idam edilirler. [3]

Türkiye de kendi payına bir kararnameyle kısmi seferberlik ilan eder ve 80 000 kişilik askeri gücünün önemli bir kısmını cepheye yollar. Anadolu'dan gelen yeni takviye birlikler Fransa'nın onayı alınarak, Suriye sınırının kuzeyindeki demiryolundan yararlanarak Diyarbekir'i kuşatan Kürt birliklerini arkadan çembere alırlar. Zorla alınması mümkün olmayan, oldukça kalın surlarla çevrili olan şehir çok sayıda Türk topçu bataryalarınca savunuluyordu. Sonuçta isyan bastırılır, isyanın bazı elebaşları yakalanır ve cezaevine konulurlar, geriye kalanlarının bir kısmı İran'a karşı mücüdele veren Kürt lider SIMKO'ya diğer bir kısımı da Irak'a karşı direnen kürtlerin himayesine sığınırlar.

Bu ayaklanmanın gerçek bir halk hareketi olduğu kuşku götürmez bir gerçektir. Çağımızın bazı Türk gözlemcilerin de kabul ettiği gibi hareket halktan büyük destek ve ilgi gördü. O yüzden hareketin bastırılmasını takiben halkın üzerindeki baskılarda o denli kanlı ve korkunç oldu.[3].

Şeyh SAİT ve Partizanlarından 52'si, Diyarbekir'de, 4 Eylül 1925'te asıldılar. Daha başından beri onunla hareket eden binlerce Kürt köylüsü de katledildi. Yüzlerce köy haritadan silinecek kadan yerle bir edildi. Aynı zamanda 400'ü Xarput'ta, 100'ü Hınız'da ve daha birçok yerde yüzlerce Kürt vatandaş asılarak idam edilidi.

Bu gözüdönmüşçesine saldırı Türk muhalefeti saflarında da kendisine bir çok kurban seçmişti. Kürt isyanının bastırılması amacıyla ilan edilen "düzeni sağlama(Takrir-i Skûn" yasası "bütün iktidarlara; tüm örgütlerin, tüm hareketlerin ve güvenliği, barışı, toplumsal düzeni bozucu direniş ve isyanları teşvik edici tüm yayınların yasaklanması için her türlü yetki tanınıyordu. İktidarlar bu yasalardan doğan yetkiyle sadece sol ve kominist örgüt ve yayınları yasaklamkla yetinmediler, aynı zamanda işçi sendikalarını ve İlerici Cumhuriyet Partisi (Teraki Perver Cumhuriyeti Fıkrası)'nı ve burjuva muhalefetini bile yasakladılar. Rejmin çok sayıda generali de

1 Dr. Nuri DERSİMİ, Kürdistan Tarihinde Dersim, Halep, 1952, s. 176
2 A.g.e., s. 176-177

3 L. RAMBOUT; Les Kurdes et Le Droit, ed. du Cerf, Paris,1947 P.26.

ihanetle suçladı. Bunların en tanınan Kazım KARABEKİR Paşa dahi Şeyh SAİT'le mektuplaşmakla suçladı. Bunlardan bazıları, eskiden birlikten yana olmalarına rağmen asılırılar. İngiltere'nin eski Türkiye askeri ateşesi H.C. Armstrong'a göre, sıkıyönetim (İstiklal) Mahkemeleri "Kanlı terör rejminin hukuku dayanağı durumuna gelmişlerdi[4]".

Bağımsız bir Kürdistan kurma mücadelesi veren Kürtleri mahkum edip öldürdükten sonra, Kemalist rejim, dışarıya karşı Kürt hareketini dini bir ayklanmaymış gibi, halifelik ve Osmanlı saltanatını geri getirmek isteyen bir çabaymış gibi ve gerici bir hareket olarak göstermeye çabaladı. Genç Türkiye Cumhurit'ni yıkmak için, Kürt hareketini İngiltere'nin kırttığını enpoze etmeye çalıştı. Bu propoganda yer yer başırılı da oldu.

Gerçekten haklı mıydılar? İsyan esnasında bazı dini sloganlardan yararlanıldığı doğruydu. Ancak Mustafa Kemal'de kurtuluş savaşı sırasında bu sloganlardan yararlanmamış mıydı? Bundan hareketle Mustafa Kemal'in de halifelik için çalıştığı ve mücadelesinin dini bir düzen kurmak için olduğu için söylenebilir mi? Kuşkusuz hayır. Yüksek düzeyde sorumluluk sahibi bazı ateşli taraflarına (Fevzi Paşa, Karabekir Paşa) rağmen, M. Kemal önderliğindeki hareket irticai karakterli değil, ancak ulusal bağımsızlığı hedefleyen bir hareketti. Aynı hedefin Şeyh SAİT içinde geçerli olduğu gün gibi ortada. Söz konusu hareketin önderinin bir generel değil de dini lider olması bu hareketin gerçek niteliğini değiştirmez, dile getirdiği ulusal özlemler ve Kürt kitlelerinde uyandırdığı bağımsızlık özlemi hareketin gerçek niteliğini somut kanıtlarıdır.

Şeyh Sait ayaklanmısına benzer hareketler neden Türklerin yaşadığı Anadolu'nun diğer bölgelirinde görülmedi? 1931'de, Menemen'de bir türk şeyhin önderliğinde patlak veren kanlı ayaklanma da neden bağımsız bir Anadolu kurma arayışı olarak suçlanmadı?

Şeyh SAİT önderliğindeki hareketin gerçek karekteri neydi? Bu konuda sıkıyönetim (İstiklal) mahkemlelerinin tutanakları hiç bir kuşkuya yer bırakmıyor: Bağımsız bir Kürt devleti kurmak.

Şeyh SAİT önderliğindeki hareketin gerçek karekteri neydi? Bu konuda sıkıyönetim (İstiklal) mahkemlelerinin tutanakları hiç bir kuşkuya yer bırakmıyor: Bağımsız bir Kürt devleti kurmak.

İngiliz'lerin patlak veren hareketteki rôlüne ilişkin suçlamalara gelince, asıl Kürt ayaklanmasını bastırmaya damgasını vuran Ankara'yla Fransız emperyalizminin işbirliği sonucu türk birliklerinin Suriye'nin kuzey sınırındaki demiryolundan yararlanmaları gözönüde bulundurulduğundan, Kemalist rejimin dış müdahale iddialarının da boş bir aldatmaca olduğu anlaşılır.

Sorun temelde ulusaldı ve aklıselim gözlemcilerin bile zorla tanıyabildikleri emperyalist ajanlar bile mücadeleyi hedefinden saptırmadılar. Nehru'nun da belirttiği gibi: Önceleri kendi bağımsızlıkları için mücadele veren Türkler, bu gün kendileri gibi mücadele veren Kürtleri eziyorlar. Daha düne kadar kendisini savunan bir ulusun bu gün saldırgan bir ulus olması ve ezilen bir ulusun bağımsızlık mücadelesinin egemen yanı ezen bir mücadeleye dönüşmesi ne garip şeydir[5]" ●

4. H.C.ARMSTRONG, Mustafa Kemal (Fransızca çevirisi Grey WOLF), Payot, 1933, s.235. Bu ayaklanmayı takiben uygulanan terör konusunda, Armstrong şunları yazıyor: "Kürdistan harap edilerek kılıçtan geçiriliyor; insanlar işkencelerden geçirilip öldürülüyorlar; köyler yakıldı; evler harap ediliyor; kadın ve çocuklar ya kaçırılıyor ya da öldürülüyorlar. Mustafa Kemal'in Türkleri, Osmanlı Türklerinin Yunan, Ermeni ve Bulgar'ları katlettikleri gibi, Kürtleri katlediyorlar."

5. Jawaharlal L. NEHRU, Glimpses of Vorld History, Alahabled, 1935, t.2.p.1108.

MÜCADELEMİZİN SEÇKİN SAVAŞÇISI MEHMET SÖZER'İ ARAMIZDAN AYRILIŞININ 3. YILINDA SAYGIYLA ANIYORUZ

Ölümünün 3. yıl dönümünde saygıyla andığımız Mehmet SÖZER, AMED'in (Diyarbekir) Pasur (Kulp) ilçesinde 1938'de yurtsever emekçi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi.

Mehmet SÖZER'in yaşamı, savaşım öyküsü Kürt halkının ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi tarihinin bir parçasıdır. Çünkü O, halkının safında yer almış ve yaşamını ülkesinin ulusal ve kurtuluş mücadelesine adamış seçkin bir sosyalistti.

1960 sonrası dönemin getirmiş olduğu kısmi demokratik ortamda devrimci fikirlerle tanışan Mehmet SÖZER, TİP'in Kulp ilçe şubesini oluşturarak başkanlığını yaptı. 1968 döneminde, gençliğin kabaran devrimci dalgalanışı, ayrışma sürecinin başlaması yeni arayışlar doğurdu. Bu süreçte, Kürt gençliği, kendi özörgütlenmesini oluşturma çabalarını yoğunlaştırdı. Aralarında Mehmet SÖZER'in bulunduğu bir grup Kürt yurtseveri, İstanbul, Ankara, Diyarbakır Ergani, Batman, Silvanve Kozluk'ta, DDKO (Devrimci Doğu Kültür Ocakları)'yu kurdu.

DDKO'nun düzenlemiş olduğu mitinglere aktif olarak katılan Mehmet SÖZER, mitinglerdeki konuşmalarında, sömürgeciliğe karşı mücadelenin, onun dayanakları olan emperyalizme,yerel işbirlikçiliğe ve yerel gericiliğe karşı mücadele ile iç içe olduğu anlayışını ortaya koyuyordu.

12 Mart faşizmi döneminde,her yurtsever gibi faşist baskıdan payını alarak 2 yıl hapis yattı. 1974 affından sonra, dışarıda bulunan Necmettin BÜYÜKKAYA ve arkadaşları ülkeye dönerek M.SÖZER'le birlikte yeni bir dönemin başlangıcının yapıyorlardı. Çünkü geçen dönemde çok şey kaybedilmişti. Sağ ve sol sapmalar yanında, Kürt ulusal ve toplumsal hareketi, Şıvan, Çeko, Brûsk gibi öncü kadrolarını yitirmişti.

Yeni dönemin başlangıcı olarak başta, Necmettin BÜYÜKKAYA ve arkadaşları M.SÖZER'le birlikte 1975'te, yeniden ulusal ve toplumsal kurtuluşu amaçlayan bir politik yapının inşasına başladılar. M.SÖZER, sadece bulunduğu yörede örgütlenme yapmakla yetinmedi. O, ülkenin birçok köy, kasaba ve kentinde örgütlenme çalışmalarında aktif rol oynadı. Olağanüstü denilebilecek bir örgütlenme yeteneğine sahipti. Ama politik yapılanma sürecini, örgütsel etkinliği ve ideolojik-politik çalışmalarını burada anlatmak, bu yazının çerçevesini aşmaktadır.

1982'de aranması üzerine gizlendi. Birçok kez yurt dışına çıktığı halde tekrar ülkeye döndü. Çünkü, o, halk için mücadelenin halkın yanı başında verilmesi gerektiğine inanıyordu. O'na göre, onun halkı, onu militarist güçlerden koruyabilirdi ve korudu da. 1984'te Ekim ayında tutuklandı. İki ay 1 No'lu Diyarbakır Cezaevinde işkenceden geçirildikten sonra serbest bırakıldı. Evine varır varmaz bu kez gözaltına alındı. Kulp'ta alındığında, cellatlar tarafından ona akibeti hakkında bilgi verildi. Diyarbakır'da 1 hafta işkencede kaldıktan sonra, o yetmiyormuş gibi Ankara'nın ünlü DAL'ına götürüldü. Burada da bir süre işkencede kaldıktan sonra tutuklanarak Mamak cezaevine götürüldü. 5 aylık tutukluluk döneminden sonra tahliye oldu. Diyarbakır'a döndüğünde bir deri bir kemik kalmıştı. Tedavi olması için bir süre Diyarbakır Tıp Fakültesi Hastahanesi'nde yattı. Buradan Ankara'ya havale edilerek İbn-i Sina ve Ankara Tıp Fakültesi Hastahaneleri'nde tedavi gördü.

Buradaki tedaviler, uzun yıllar boyunca maruz kaldığı işkencelerin vücudunda yarattığı tahribatı gidermeye yetmedi ve memleketi olan Kulp'a döndöktün kısa bir süre - iki ay- sonra, 19 Mart 1986'da aramızdan ayrıldı.

Birçok işkencelerden geçmesine ve çok ağır hasta olmasına rağmen, o, hiçbir zaman ülkesinin aydınlık geleceğine olan inancını yitirmedi. Yaşam doluydu; zorunlukların, baskıların katlanarak artmasına rağmen, o, hep mücadelede kararlılığı, zafere olan sonsuz inancı ve davaya sadakati öğretti bizlere... O'nun için en anlamsız şey örgütsüz yaşam idi...

SÖZER'i aramızdan ayrılışının 3. yıldönümünde bir kez daha saygıyla anarken, o'nu, arkadaşları Necmettin, Şıvan, Brûsk, Çeko ve Biçimli ile birlikte unutmadığımızı belirtiyor; anılarını mücadelemizde yaşatacağız diyoruz.

Nebes AMEDİ

PÊŞMERGE KAMPINDAN SESLER VE BİR MEKTUP

Kızıltepe pêşmerge kampında Medya Güneşi'ne Kürtçe yazılı olarak gelen elimizdeki bu mektubu çevirerek yayınlıyoruz:

"Dengê Xelkê Bındest, Jı Kovara Medya'ra.

(Ezilen halkın sesi Medya'ya)

Önce şunu belirteyim ki, gönlüm arzu ederdi sizinle böyle karşılıklı oturup, varolan gerçek sorunlarımızı kendim size anlatsaydım. Gerçi sizler bizim sorunlarımızdan haberdarsınız. İçinde yaşadığımız koşulları en az bizim kadar biliyorsunuz. Çünkü derginiz zaman zaman elimize geçiyor, okuyan arkadaşlar var. Bize anlatıyorlar. Sorunlarımızla yakından ilgilendiğiniz için size teşekkür ediyoruz.

Ben bir KDP (Kürdistan Demokrat Partisi) savaşçısıyım. Şu anda Kızıltepe kampında ailem ve soydaşlarımla birlikte kalıyorum. Size bu mektubu yazmamdaki amaç durumumuzun gün geçtikçe kötüleşmesi, içler acısı bir hal almasından kaynaklandı. Gerek Türk hükümetinin ve gerekse burada yaşayan soydaşlarımızın bize karşı olan ilgisi giderek azalıyor. Saddam diktatoryasının Kürt halkına karşı uyguladığı vahşet de artık gün geçtikçe unutulmakta dünya kamuoyunun gündeminden çıkmaktadır.

Biz buraya istediğimiz için gelmedik, bir vahşetten kaçıp zorunlu olarak kendimizi buraya attık. İlk geldiğimiz zamanlar gerek türk hükümeti, gerek dünya kamuoyu bize yeterli olmasa da şu veya bu şekilde yardımcı oldu. O sıralar bizim-

de elimizde bir miktar paramız vardı. Sonra havalar iyiydi. İdare edip durduk. Şimdi ne bize bir yerden yardım geliyor, ne de elimizde birşeyler kaldı. Burada Kızıltepe kampında şu andaki durumumuzu gerçekten içler acısıdır. Halk gerçek durumumuz bilmiyor. Çünkü bizim gerçek durumumuz bazı gazetelerde çıktığı gibi değildir. Örneğin buraya gelen bazı gazeteciler, sorunlarınız nedir? diye soduklarında kendilerine var olan sorunlarımızı anlattığımız halde bir bakıyoruz ki bizimle hiç ilgisi olmayan bir şekilde yazılıyor. Bizim durumumuz gerçekten içler acısıdır. Geceleri inanın soğuktan yattığımı ben hatırlamıyorum. Havalarda oldukça soğuk, bize burada sabahları bize verilen bir tabak çorbayla saat 14'e ka-

dar idare etmek zorundayız. Çocuklarımızın çoğu hasta durumunda, burada bir çok insan sağlık sorunlarıyla ilgilenilmediği için öldü. Bu böyle devam ederse yaza kalmaz hepimiz ölürüz. Bizim kendi gelirimiz yok, Türk hükümeti de bize bakmıyor, ne olacağımız açıktır sanırım. Hükümetten istediğimiz bizi insan olarak görmeleri ve ona göre muamele etmeleridir. Bize iş olanağı yaratılsın hiç olmasa kendimiz çalışır çoluk çoğuğumuza bakarız. Ne iş olursa olsun yeterki bize bir gelir gelsin. Ayrıca buradaki kampta görevliler tarafından sürekli olarak rahatsız edilmekteyiz: Görevliler bizi birbirimize düşürmek istiyor. Onlara şikayetlerimizi bildirdiğimiz zaman bize Buraya sizi biz çağırmadık ki kendiniz geldiniz size ne veriliyorsa onunla yetinmek zorundasınız diyorlar.

Sizden istediğimiz gönderdiğimiz bu mektubu yayınlayın. Tüm dünya ne durumda olduğumuzu bilsin. Türk hükümetine ve bizzat başbakan Özal'a şunu demek istiyorum. Bizi Saddam vahşetinden dolayı ülkenize kabul ettiğiniz için sağolun. Ama, bir insansanız, sorunlarımıza biraz eğilin.

Sılav Jı we hemuyare."

Kızıltepe pêşmerge tecrit kampında Medya Güneşine Kürtçe olarak yazılan bir pêşmerge mektubunu çevirerek verdik.

Sömürgeci Saddam diktatörlüğünün eli kanlı faşist katillerinin halkımıza karşı giriştiği kimyasal silah katliamından dolayı asırlardır ata topraklarında oturan Kürt halkının kendi topraklarını bırakıp zorunlu olarak "değişik yerlere" gitmeleri ve karşılaştığı sorunları sürekli olarak gündemde tutmayı, bir görev bilerek pêşmerge kamplarındaki son gelişmelere değinmek istiyoruz.

DİYARBAKIR TECRİT KAMPI:

Diyarbakır pêşmerge tecrit kampları ve var olan sorunları bir çırpıda anlatmak gerçekten olası değil. Her kampın kendisine özgün sorunları olmakla birlikte başta tüm kamp ve pêşmergeleri kapsayan sorunlar sürekli olarak öncelik taşımaktadır. Daha önceleri Diyarbakır'daki pêşmergelere ayrılan çadırlar ve yer duyarlı kamuoyunun ve doğal koşulların dayatmasıyla değiştirilip, pêşmergeler daha önce Lice deprem konutları olarak yapılan konutlara yerleştirildiler. Bu yerleştirmeyle çadırlarda varolan bazı sorunlar giderilmiş gibi gözüküyorsa da, beraberinde yeni bazı sorunlar getirdi.Örneğin yaklaşık olarak her daireye 30 kadar insanın yerleştirilmesi beraberinde önemli oranda sağlık sorunları doğurmaktadır. Zaten kamplarda yeterli olmayan sağlık sorunlarına önemli oranda koşullar hazırlandığında da bu insanlar ölüme biraz daha yakınlaştırıldı. pêşmerge kamplarında sürekliliğini koruyan beslenme sorunu özellikle çocukları etkilemekte ve büyük oranda ölümlere neden olmaktadır. Geçen sayımızda Diyarbakır biriminde bazı bireyi ve kuruluşların pêşmergeler yardım kampanyası başlattıklarını bildirmiştik. Bu yardım kampanyası kısa bir süre devam ettikten sonra kesildi. pêşmergelerden edindiğimiz bilgilere göre bu güne kadar yaklaşık olarak 50 dolayında insanın kampta öldüğü ve bu ölenlerin büyük bölümünün çocukların oluşturduğudur. hemen hemen tüm kamplarda öncelik sorun haline gelen beslenme sorununa ilgililer! kulaklarını tıkamış durumdalar.

Bu gün tüm kamplarda gıdasızlık ve soğuk başlı başlına bir sorun olarak beliriyor. Bu sorunlara kısa vadede bir çözüm bulunamazsa ölüm olayları kat kat artacaktır. Diyarbakır il merkezinde gezinirken yanına yanaşıp konuştuğumuz bir pêşmergeye bize "Sıkıntılarımız gittikçe artıyor. Gazeteler de zaman zaman yazılıp çiziliyor. pêşmerge kamplarına Avrupa'dan şu kadar yardım geldi, yok kızıl haç şu kadar yiyecek gönderdi diye. Biz bilemiyoruz, geliyorsa bu yardımlar bize olaşamıyor. Biz oradaki yetkililere 'işte şu kadar yardım geldiğini gazeteler yazıyor' dediğimizde bize "Yardımlar hep buradaki kampa gelecek değil ya, sizin dışınızdaki kamplara gitti 'diyorlar. Oysa benim Silopi de, Kızıltepe'deki kamplarda da akrabalarım var, ben onlarla mektuplaşıyorum, onlara da aynı şeyler söyleniyor.

Konuştuğumuz genç pêşmergeye "Madem devletin verdiği size yetmiyorsa nasıl geçiniyorsunuz? diye sorduk.

"Nasıl mı? mesela ben kendi ailemi söylüyeyim; biz buraya geldiğimizde benim biraz Dinarım vardı. Onu çok kısa bir süre içinde ucuz ucuz bizden alıp bozdular. Bir müddet onunla geçindik. İşte şimdi de son olarak elimde bu ufak yüzüğü götürüp satacağım. Bakalım birkaç günde onunla yaşarız, ondan sonra allah büyüktür." dedi.

Varsın renkli Tv! boyalı basın Avrupa'dan yardımlarını geldiğini söyleyip dursun. pêşmergelerin gerçek sorunlarından, her gün açlık ve bakımsızlıktan ölen bebeler, yaşlıların hesabını kim verecek acaba? ●

RÖPORTAJ

ÜNLÜ KÜRT SES SANATÇISI GÜLİSTAN:

"Ülkemde türkü söylemenin verdiği coşkuyu sürgün koşulları vermiyor."

Türküleri, dağdaki peşmergeden üniversitedeki öğrenciye, tarladaki köylüden çarşıdaki esnafa, evdeki kadından, dairedeki memura, sürgündeki insandan zindandaki tutsağa, fabrikadaki işçiden yoldaki şoföre dek uzunan geniş bir halk kitlesinin dilinden düşmeyen, onları coşturan Şıvan ve Gülistan'la **Medya Güneşi** için söyleşi yapmak üzere zaman almak umulandan da çok kolay oldu.

Telefonu çevirdim. Şıvan çıktı karşıma. **Medya Güneşi** için söyleşi istemimi iletince "memnuniyetle, istediğiniz zaman gelebilirsiniz" dedi. Gülistan'la da görüşme istemimi iletince bu kez Gülistan telefona geldi. O da istediğiniz zaman görüşebileceğimizi söyleyince bir gün sonrasını kararlaştırdık.

Ertesi kararlaştırdığımız saatte bu ünlü sanatçılarımızın kapı zilini basınca ikisini birden karşımda gördüm. Çok sıcak bir ilgiyle karşılaştım. "L" tipi bir salonun dibine doğru birlikte yürüdük.

İlk girişte, insan devrimci sanatçıların evinde olduğunu hemen hissediyor. Ev çok müttevazi bir şekilde döşenmiş. Salonun hemen girişinde solda Che Guvara'nın bir resmi, tam karşısında içinde çoğunlukla video ve teyip kasetlerinin bulunduğu büyükçe camekanlı bir dolap ve dolabın içinde asılı bulunan ipekten bir Kürt bayrağı, yanındaki duvarda, bir Kürt resamın Suriye'de yaptığı Şıvan'ın yağlıboya bir resmi bulunuyordu. Salonun oturduğumuz bölümünün duvarlarının birinde Yılmaz Güney ve Cigerxwin'in birlikte çektirdikleri büyük bir fotoğraf, tam köşede de değişik biçimlerdeki dört sazın asılı olduğu özel bir sehpa hemen insanın gözüne çarpıyordu. İlk karşılaşmanın sohbeti sırasında gözlerimi salonda gezdiriyorum. Bu kez detayları da yakalıyor bakışlarım. Örneğin köşedeki dolabın üzerinde duran beyaz bir futbol topunun üzerindeki Kürdistan bayrağını başta farketmemiştim.

Bir yandan çaylarımızı yudumlarken diğer yandan Şıvan ve Gülistan'la **Medya Güneşi** için birlikte mi yoksa ayrı ayrı söyleşi yapmayı birlikte kararlaştırdık. Bu kez önce hangisi ile sorunu çıktı karşımıza. Bu sorunu da, Gülistan'ın "öncelik hep erkeklerde olmaz ya biraz kadınlarda olsun" şeklideki sözlerini tartışmasız onaylayarak çözdük.

Şıvan; "çay, kahve gibi bir ihtiyacınız olursa bana söyleyin" diyerek üst kattaki çalışma odasına gidiyor. Biz de Gülistan'la söyleşiye başlıyoruz.

Medya Güneşi : *Profesyonel Kürt bayan ses sanatçıları çok azdır. Hatta tümünü sayarsak iki elin parmaklarını bile aşmaz. Nüfusu 25 milyonu aşan bir toplum için bu sayı gerçekten az değil mi?*

Gülistan : Kuşkusuz çok azdır. Fakat sayının böylesi düşüklüğü Kürt kadınlarının bu alanda yetenekli olmadıklarıyla ilgili değil.

M.G : Peki bunun nedeni sizce nedir?

G. : Bunun nedenlerini ülkemizin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel durumu içinde aramak zorundayız.

Şimdi bakın, 25 milyon aşkın bir halk, belki de dünyanın diğer yerlerinde rastlanmayan boyutta bir baskı altında yaşıyor. Varlığını bile resmen kabullenmek istemiyorlar. Dili yasak, ülkesi paramparça olmuş, bütün kültürel değerleri yağmalanıyor, binbir canbazlıkla tarihi unutturulmaya çalışılıyor. Ve kısacası hem askeri olarak hem de belki de benzeri olmayan korkunçlukta bir asimlasyon politikası ile tümden yok edilmek istenen bir halk durumundayız. Böylesi bir ülkede feodal kültür değerlerinin de kadınlarımızın el ve ayaklarına nasıl dolandığını hesaba katarsak, kadınlarımızın altında yaşadığı baskının korkunçluğu ortaya çokar. Bu koşullarda ses sanatçısı bayan nasıl çıksın. Tabii ki burada kastım kürtçe söyleyen ses sanatçısıdır. Yoksa bu gün türkçe söyleyen ve türk gibi muamele gören ses sanatçısı çoktur bunların durumu ayrı bir tartışma konusudur.

Sömürgeci politika, müzikten de toplumu uyutma aracı olarak yararlanmak için, halkımızın estetik duygularını olumsuz yönde törpülüyor. Örneğin ülkemizde daha değirmenler kurulmadan pavyonlar teşvik edildi. Kadın ses sanatçısı denilince, ülkemize dışardan ithal edilen ve kendilerine "ses sanatçısı" denilen figüranlar akla geliyor. Bu da toplumda öyle bir imajın yaratılmasına neden oluyor ki, artık kadınlarımız, düğünlerde veya aile toplantılarında bile bu alandaki yete-

neklerini kullanmaya cesaret edemiyorlar.

Ayrıca toplumumuz, köylü toplumunun bazı yargılarını hâlâ koruyor. Örneğin her Kürt kadın, kadın sesinden kendi türkülerini dinlemek ister ve dinliyor da. Fakat bu kadın kendi bacısı, akrabası ve hatta komşusu veya köylüsü olunca buna tahammül edemiyor.

Görüldüğü gibi, her yönüyle kadınlarımızın ayakları bağlanmış durumda. Fakat toplumun kurtuluşu doğrultusunda verilen mücadelede kadınlarımız, gün geçtikçe daha onurlu bir biçimde yerlerini alıyorlar. Bu mücadeleye, bazı sapmalara kapılmadan daha aktif katılındığı oranda, ayaklarımızı, kollarımızı ve ağzımızı bağlayan zincirleri kıracağız. Anaların bebelerine kendi dilleriyle "lorik" söylemelerinin yasak olduğu bir ülkede, Kürtçe söyleyen Kürt ses sanatçısı nasıl çıksın?

BENİ SANATÇI YAPAN ETMENLER

***M.G** : Peki, siz nasıl sanatçı oldunuz?*

G.: Beni Kürt ses sanatçısı yapan, bir takım koşullardı. Şıvan'la hem dotmam (amca kızı) hem de evli olmam, yurtdışına çıkmak zorunda kalmanın verdiği olanaklar, kadınlarımızın içeracısı durumunu yaşamam ve bu durumdan kurtulma yolunda müziğin toplumu uyandırma, coşturma rolünü kavramam ve bu alandaki yeteneklerim beni sanatçı yapan başlıca etmenlerdir.

ÜLKEDEKİ ÇOŞKUYU SÜRGÜN KOŞULLARI VERMİYOR

***M.G** : Yurt dışı koşulları Kürt bayan sanatçıya ne gibi olanaklar sağlıyor?*

G.: Her şeyden önce, bu alanda özgür bir ortam var. Müzik bilgisini araştırma, yeteneğini geliştirme olanakları var. Maddi olanakların oldu mu hiç bir sütüdyo seni geri çevirmez. Her şeyden daha önemlisi Newroz veya diğer konserlerde ne zaman polis veya asker basacak korkusuyla gözlerin kapıda değil. Sahnede dinleyicilerinle başbaşa ve özgürce bir diyalog kurabiliyorsun.

Tüm bu olanaklara rağmen, kendi ülkende kendi halkına türkü söylemenin verdiği coşkuyu sürgün koşulları vermiyor.

***M.G** : Müzik alanındaki ürünlerinizin dökümünü yaparmısınız?*

G.: Yurt dışına çıktığımdan beri 4 kaset, 1 plak yaptım. Çeşitli ülkelerin televizyonlarında programlar yaptım. Plağı yaparken İsveç Devlet Kültür Kurumu'nun maddi desteğini aldım. Avusturya, Batı Almanya, Hollanda gibi ülkelerin televizyonları için programlar yaptım.

***M.G** : Şimdiye kadar hangi ülkelerde konserler verdiniz?*

G.: Avrupa'da hemen hemen konser vermediğimiz ülke yok. Bunun yanısıra Avusturulya ve Amerika'da da konserler verdik. Çeşitli Newroz gece ve gösterilerine katıldık.

***M.G** : Sadece Kürt'lerin organize ettiği gecelere mi katılıyorsunuz?*

G. : İstisnalar dışında, benim çıktığım gecelerin tümünü Kürt'ler organize etmişti.

***M.G** : Diğer Kürt sanatçılarla ilişkileriniz nasıldır?*

G. : Şimdiye kadar diğer Kürt sanatçılarla çok yakın ilişkilerimiz olmuştur. Malesef daha ortak ürünlerimiz olmamıştır. Elbette bunun da bir takım nedenleri var. Biz de toplumumuzun bir parçasıyız.. Önümüzdeki süreçte inanıyorum ki birşeyler yapabileceğiz. Zamanla koşullara bağlı olarak insanların görüşleri de değişiyor. Kurumlaşmanın sancılarını bügün daha iyi hissediyoruz.

HALK TÜRKÜLERİNİ YABANA ATAMAYIZ

***M.G**: İlk kasetlerinizde daha çok devrimci türkülereağırlık veriyordunuz. Fakat son çalışmalarınızda devrimci türkülerle folklorik halk türkülerini dengelemeye çalışıyorsunuz. Bu hangi ihtiyaçtan doğdu?*

G. : Her olguyu kendi koşullarıyla değerlendirip yargılamak lazım. Bir kere bizim dilimiz, müziğimiz yasak. Bu yasak salt içeriğe ilişkin değil. Kürtçe olduğu ve Kürtlere ait olduğu içindir. Bu nedenle, bu yasağa karşı her davranış ilerici davranıştır. Bugün sadece Kürtçe türkü söylemek bile başlı başına bir olaydır. Bu durum salt bize, bizim ülkemize özgüdür.

Ayrıca müzik çok yönlü bir bütündür. Müziğimiz ağır baskı ve tahribatlar altında olduğu için, çeşitli sanatçılar, çeşitli yönleriyle müziğimize sahip çıkıp geliştiriyorlar. Bu nedenle bütüne sarılmanın sorumluluğunu duyuyoruz. Halkın bir kesiminin değil, tüm halk kesimlerinin sesi olmaya çalışıyoruz. Halkımızın binlerce yıllık yaşamının tüm acılarıyla süzüldüğü halk türkülerini bir kenara atamayız.

CİGERXWİN'DEN BESTELER

***M.G** : Ençok hangi Kürt şairlerinin eserlerinden besteleri okuyorsunuz?*

G. : Özellikle büyük Kürt şairi Cegerxwin'in eserlerini besteleyip okumaya özel bir özen gösterdik. Bununla birlikte diğer şairlerinde eserlerini okuyoruz. Örneğin Nami, Osman Sabri vb.

***M.G** : Bestelerinizi kendinizi mi yapıyorsunuz?*

G. : Bazen Şıvan beste yapıyor, bazen ben yapıyorum. Eğer bir şairin şiiri sizi etkilemişse müzik kendiliğinden ortaya çıkıyor. Örneğin Cegerxwin'in tüm şiirleri öyle ustaca yazılmışki, onu anlayan bir sanatçı kolayca besteleyebilir. Çünkü Cegerxwin'in tüm şiirlerinde bir müzikal ses ahengi var.

KÜRT ŞAİRLERİNİN ANA TEMASI HALEPÇE

M.G : Saddam diktatörlüğünün Halepçe katliamı ve 100 bini aşkın Kürt'ün sürgününe ve tel örgülü kam-

plarda yaşamlarına neden olan soykırım operasyonu Kürt türkülerine konu olcak mı?

G. : Oldu bile Şıvan 12. kasetinde Halepçe üzerine bir türkü yaptı. Çok ta beğeni buldu. Kürt radyolarında hergün defalarca söyleniyor. Kürt şairler bu temayı kendi şiirlerinde son zamanlarda ana tema olarak işliyorlar. İnanıyorum birçoğu bestelenecektir.

YILMAZ GÜNEY YAŞASAYDI BİRLİKTE ÇOK ŞEY YAPACAKTIK

M.G : "Yılmaz Güney'e özgürlük" kampanyasının yurt dışındaki bölümüne katıldınız mı?

G. : Ben katılmadım, fakat Şıvan katıldı.

M.G : Kampanyanın içeriğini nasıl buluyorsunuz?

G. : Benim görüşüme göre kampanya iyi bir içeriğe kavuşturulmadı.

M.G: Yılmaz Güney'in Kürt sorunu konusundaki son düşüncelerine tanık oldunuz mu?

G. : Tabii. Örneğin bir sohbetimizde Yılmaz, 15 yaşına dek Kürt olduğunun bilincinde olmadığını ve bunu hatırlayınca acı duyduğunu söyledi.

Yılmaz Güney'in Paris Kürt Enstitüsü'nün gecesinde konuşmasına tanık oldum. Bu konuşmanın video filmi var. Yılmaz sahnede şovenizm mahkum etti. Ortadoğu'da barışın ancak Kürt halkının bağımsız ve özgür olmasıyla sağlanabileceğini söyledi.

M.G : Kürt halkının durumunu filimlerine konu edeceğinden söz etti mi?

G.: Yılmaz Güney, yurt dışına çıktıktan sonra bir süre hastalığıyla uğraşmak zorunda kaldı. Yaşasaydı çok şey yapmayı düşünüyordu. Ve birlikte bazı şeyler yapmayı düşünüyorduk. Özellikle Kürdistan'ın kurtarılmış bölgelerinde filmler yapmayı planlamıştı, bunun hazırlığını yapıyordu.

5. KASETİMİN HAZIRLIĞINI YAPIYORUM

M.G: Peki şimdi ne yapıyorsunuz?

G. : Müzikle uğraşıyorum. Yeni bir kaset hazırlığı yapıyorum.

M.G : 5. kaset mi?

G. : Evet 5. kasetimi yapmayı düşünüyorum. Bu kaset için çeşitli şair ve diğer sanatçılardan besteler toplamış durumdayım. Bunların yorumu artık bana kalıyor. Bu kasetin müziğini çok zengin bir orkestra ile gerçekleştirmek istiyorum. Ayrıca Şıvan ile birlikte, çoban ve Berivanın sevgilerini dile getiren bir kaset üzerinde çalışıyoruz.

İsveçli bir müzik hocasından eksiksiz ses tekniği derslerini alıyorum. Ayrıca çeşitli gece ve konserlere hazırlanıyoruz. Bunlardan biri de Stochkolm'de Medya Güneşi yararına yapılacak konserdir.

EVİMİN İYİ BİR KADINIYIM

M.G : Günümüzün diğer zamanını nasıl değerlendiriyorsunuz?

G. : Aslında her Kürt kadının yaptığı tüm ev işlerini yapıyorum. Yani evimin iyi bir hizmetçisiyim denilebilir. Bununla beraber öğrencilik yapıyorum. Misafirlerimi ağırlıyorum, Serxwebun ile (Gülistan ve Şıvan'ın oğlu-M.G) ilgileniyorum. 50'ye yakın gazete, dergi bize geliyor. Onların bazılarına göza-tıyorum, bazılarını okuyorum.

İSVEÇ'TE KÜRTÇE ANA DİL EĞİTİMİ

M.G : Serxwebun şimdi 8 yaşında ve ilkokul ikinci sınıfa gidiyor. Peki Avrupa'da çocuk yetiştirmenin güçlükleri nelerdir?

G. : Güçlükler çoktur. Biz çocuğumuzu kendi gerçeğinin bilinciyle büyümesini istiyoruz. Bunun içinde elimizden geleni yapıyoruz. Çocuk burda doğdu. Ülke-sini daha görmemiş. Evde istediğin kadar üstünde dur, yine de bu toplumun kültüründen etkileniyor. Çünkü burada okula gidiyor. Arkadaşlarının çoğu buralı. Buranın TV'sini izliyor. Kısacısı biz bize benzetmek istiyoruz. İsveç kendine benzetmek istiyor. Çocuk ortada kalıyor. Elbette bu konuda biz tutucu değiliz. Çocukların Avrupa'da da edinecekleri iyi şeyler var. İşte Avrupa'daki iyi şeylerle bizim iyi diyebileceğimiz yönlerimizi birleştirebilirsek çocukları kurtarmış sayılırız.

Serxwebun Kürtçeyi çok iyi konuşuyor. Akşamları Kürtçe masal dinlemeden uyumaz. İsveççeyi de biliyor. Zaten isveç okuluna gidiyor. Ayrıca okulda Kürtçe okuyor.

İsveç'te her yabancı çocuğun, haftada en az bir saat kendi anadilini öğrenme hakkı var. Bu haktan binlerce Kürt çocuğu da yararlanıyor. İsveç'teki yüksek öğretmen okullarında Kürtçe öğretmeni yetiştiren bölümler de var.

Ülkemizin gençlerini onun anlayabileceği video filimleriyle ve başka yöntemlerle eğitmeye çalışıyoruz. Fakat yine de çocuklar ülkesine yabancılaşıyor.

İSVEÇ'TEN AMERİKA'YA, AMERİKA'DAN SOVYETLER'E

M.G : İsveç'ten Amerika'ya, Amerika'dan Sovyetler'e, Sovyetler'den Avusturalya'ya kadar uzanan geniş bir alanda konserler veriyorsunuz. Bazen aylarca kalıyorsunuz. Bu durum Serxwebun'u nasıl etkiliyor?

G. : Barê giran li ser millê jinane. Serxwebun okula başlayalı özellikle benim çalışmalarımı çok etkiledi. Daha önce beraber götürüyorduk. Çok önemli bulduğum gecelere katılıyorum. O zaman da arkadaşlara bırakıyoruz.

SİVEREK'LİYİM AMA VİRANŞEHİR'İ DE ÇOK SEVİYORUM

M.G : Siverek'liler ile Viranşehir'liler arasında bir tartışma var. Siverek'liler Siverek'li, Viranşehirliler ise Viranşehir'li olduğunuzu söylüyorlar. Gerçekten nerelisiniz?

G. : Ben Siverek'in bir köyünde

doğmuşum. Annem Karacadağ'lıdır, babam ise Siverek'e yakın bir köydendir. Bu nedenle Siverek'li sayılırız. Siverek ile çok yakın ve sıcak ilişkilerimiz oldu.

Ben çok küçükken Viranşehir'e göçmüşüz. Ben orada büyümüşüm. Zaten Viranşehir'lilerin çoğu sonradan dışardan gelmişler. Mesela Ceylanpınardan, Derik'ten, Diyarbakır'dan, Siverek'ten, Kızıltepe'den... vs. İşte Viranşehir'li denince ben bunların tümünü hatırlıyorum. Aslında Kürdistan'ın tüm şehirlerini seviyorum. Fakat Siverek ile Viranşehir'in yeri biraz farklıdır.

SİVEREK VE DIMMİLİ (ZAZA) KÜRTLER

***M.G** : Peki Siverek denilince hatırınıza ne geliyor?*

G. : Siverek denilince Dımmılı Kürtler hatırıma geliyor. yani Kürtlerin tüm özelliklerini taşıyan insanlar, aklıma geliyor. Fakat kadınlar konusunda diğer şehirlere oranla çok tutucudurlar. Umarım şimdi biraz yumuşamışlardır.

GEÇMİŞİN YARGILANMASI

M.G : İsterseniz yine sanat yaşantınıza dönelim. Geçmişte, özellikle sanat yaşamınızda "yapmasaydım daha iyi olurdu" diyebileceğiniz herhangi bir tutumunuz var mı?

G. : Aslında çoktur. Fakat bugünkü koşullarda bu konunun detaylarına girmenin pek yararı olacağını sanmıyorum. Aslında her yönelimi, her davranışı, her olguyu kendi özgül ve somut koşullarında değerlendirmek gerekir.

Bu anlayışla geçmişimi yargıladığımda kendimi teselli edebiliyorum. Zaten zaman zaman kendime kızmıyor da değilim. Elbette biz Kürt sanatçılar da tecrübe sürecini yaşadık. Bu süreç bizi halkımızı daha yararlı olabilecek boyutta olgunlaştırdı diyebilirim.

Müzik ve Ulusal Kimlik

***M.G** : Özellikle Kürt müziğinin dejenere edilmesi için olağanüstü bir çaba sarfediliyor. Sizce bu müziğin hangi özelliğinden kaynaklanıyor?*

G. : Kürt halkı müziği seven bir halktır. Özellikle özgün Kürt müziği, halkının binlerce yıllık acılı yaşamının bir aynasıdır. Kürtlerin yazılı edebiyatı üzerinde yasaklar uygulanabiliyor. Kürt müziğinin kaset ve plaklarının yapımıyla ilgili yasaklar uygulanabiliyor; ama her Kürd'ün ağzına bant vurulamıyor. O zaman ne yapıyorlar, uyguladıkları resmi ideolojiye uygun olarak, Kürt müziğine Türkçe sözler uydurup yozlaştırıyorlar.

Okuma yazma oranının düşük olduğu toplumlardaki insan, yazılı propaganda araçlarıyla daha çabuk uyanıyor. Ülkemizin somut koşullarında ulusal kimliğin farkına varılmasında yada ulusal kişilik edinmede ulusal coşkunun oluşmasında Kürt miziğinin önemli rolü var. İşte kısaca müziğin bu rolü nedeniyledir ki Kürt müziği dejenere edilmek isteniyor.

Zazaca da Söyleyeceğim

***M.G** : Şimdiye dek Kürtçenin Soranî ve Kurmancî lehçeleriyle türkü söylediniz. Zazaca söylemeyi de düşünüyor musunuz?*

G. :Tabii ki düşünüyorum. Önümüzdeki çalışmalarımızın kapsamında bu da var. Zazaca türküler, Kürt müziğinin önemli bir parçasıdır.

MEDYA GÜNEŞİ İLE İLK KARŞILAŞMA

***M.G** : Medya Güneşi ile nasıl karşılaştınız?*

G. : Halkların tarihinde çok acılı günler vardır. Hatta diyebilirim ki başka halkların birkaç yüzyılda yaşadığı acıları, biz Kürtler 5-10 yılda yaşadık, yaşıyoruz.

Birkaç yıldır ülkeden hep kara haberler alıyorduk. Yine bu duygularla Medya Güneşinin içinde bulunduğu zarfı açtım. Çabucak sayfalarını karıştırdım. Ve çok kısa bir sürede, Medya Güneşi'nin şimdiye kadar Türkiye'de çıkan dergilerden farklı ve ayrı bir kimliğe sahip olduğunu sezinledim. O andaki sevincimi şu anda sözcüklere sığdıramıyorum. Daha sonra dergi hakkında daha ayrıntılı bilgi edindim. Medya Güneşi, eve gelen dergi ve gazeteler arasında, okuma sırasındaki birinci yeri alıyor.

ŞÖHRET VE İHANET BELGESİ

***M.G** : Genç Kürt ses sanatçılarına ve Medya Güneşi okuyucularına sürgünden söylemek istediğiniz başka bir şey var mı?*

G. : Ülkemizin ağır koşullarını biliyorum. Buna rağmen genç sanatçıların, koşulları zorlayarak müziğimizin dejenerasyonuna yönelik uygulamalara karşı koyacaklarını umuyorum. Müziğimize sahip çıkılmalıdır. Kürtçe söylenmelidir. Hangi niyetle yapılırsa yapılsın, Kürt müziğine Türkçe sözler uydurup söylemek, sömürgeci politikanın yararınadır. Müziğimizin dejenerasyonuna karşı koymak, her amatör ve profesyonel Kürt sanatçısının namus borcu olmalıdır. Sömürgecilerin sunduğu para veya "şöhret" gibi çok geçici şeylere aldanılmamalıdır. Müziğimizin inkârı temelinde oluşan bir şöhret, o şöhret sahibinin halkımıza karşı "ihanet belgesi" olarak tarihte anılacaktır.

Son olarak, Medya Güneşi çalışanları ve okuyucularına, özellikle hepimizin onuru olan zindanlardaki tutuklulara, sürgünden en sıcak sevgi ve saygılarımı sunuyorum. Sizleri unutmadık, yüreğimiz sizinledir. ●

Avrupa temsilcimiz Halim CAN'ın Gülistan ile yaptığı söyleşiyi sunduk..

GÜNEY KÜRDİSTAN

Irak Kürdistanı Ulusal Hareketi

BUGÜNÜ VE GELECEĞİ

Murad Cıwan

Irak Kürdistan ulusal hareketi, yeni tarihsel bir dönemeci yaşıyor. İran-Irak savaşının ateşkes dönemine girmesiyle, Irak rejimi 200.000'i aşkın ordu gücünü işbirlikçi milisi Güney Kürdistan'ın kurtarılmış bölgelerinde imha saldırısına yöneltti. Aslında Saddam rejimin kurtarılmış Kürdistan topraklarına yönelik saldırıları, daha geçtiğimiz Şubat ayında, İran-Irak savaşının kaderinin belirmeye ve İran ileri harekatının geriye doğru saymaya başlamasının hemen ardından yoğunlaşmıştı. Şubat'tan haziran ayına dek Güney Kürdistan'ın Soran bölgesinde, Behdinan'a yönelik ağustos ayındaki saldırdan farkı olmayan bir vahşet örneği gösterilmişti. Fakat o dönemde, bütün dünyayı ve bölge ülkelerini tedirgin eden İran-Irak savaşının yarattığı gürültü ortamında, Halepçe katliamından ötesini kimse duymaz, dile getirmez olmuştu.Daha sonra, ateşkesin sağlanmasının hemen ardından Behdianın bölgesine karşı bilinen saldırıya geçildi.

Bu saldırılar sırasında, Saddam rejimi önüne peşmerge güçlerine karşı savaşmayı ya da kurtarılmış bölgeleri pêşmergelerden temizleyerek tekrar işgal etmeyi değil, sözkonusu bölgeyi, özellikle kırsal alanları tümüyle Kürt nüfustan boşaltmayı hedef olarak koymuştu. Rejim, kendisince kangrenleşen "Kürt yarası"ndan tümüyle kurtulmak istiyordu. Bunun da tek çaresi olarak, Kürt nüfusun yerinden yurdundan edilmesi yolu benimsendi. Bu nedenle Irak ordusu, herşeyden önce sivil halka yöneldi. Toplu katliam, panik ve kitlesel kaçışı sağlamak için yerleşim birimlerine karşı kimyasal silah kullandı. Yetiştiği her köyü uçak, tank, buldozer ve napalmla yakıp yıktı. Tarlalar, bağlar, meyve bahçeleri ateşe verildi, çeşme ve kuyular kapatıldı hayvanlar ya talan ya da yok edildi.

Saddam rejiminin en vahşi yöntemlere başvurarak aylar boyunca yoğun bir biçimde yürüttüğü saldırılar sonucunda, kurtarılmış alanların hemen hemen tümü, özellikle kırsal alanların tümü bugün Kürt nüfustan boşaltılmış bulunuyor. Sivil nüfusun bir bölümü saldırı sırasında katledildi, sağ olarak ele geçirilenler ya güneyin Arap çöllerine sürgün edildi ya da büyük şehir merkezlerine yakın oluşturulan toplama kamplarına dolduruldu. Saldırıdan kurtulabilenler ise İran ve TC devlet sınırlarına sığındılar. Vahşetin yarattığı ağır trajedi karşısında pêşmerge güçleri de sürekli kamp ve üslerini kaldırmak, cephe savaşı taktiğini terkederek, savaşımı küçük seyyar müfrezelerden oluşan partizan savaşına göre yeniden düzenlemek zorunda kaldı. Kurtarılmış alanlar elden çıktı. Sarp Kürdistan dağlarında nerdeyse her bakımdan donatılmış işgalci askerlerden, seyyar partizan birliklerden ve canlarını kimyasal silahlardan kurtarabilmiş vahşi hayvanlardan başka kimse kalmadı.

Tüm bu ağır sonuca rağmen hem Irak Kürdistan Cephesi hem de tek tek her parti direnme ve savaşı sürdürme kararı aldı. Pêşmergeler Kürdistan dağlarında savaşı sürdürüyorlar. Ama özellikle kırsal alanların nüfustan boşaltılmış olması nedeniyle, pêşmergeler barınma, beslenme ve lojistik destek bakımından önemli zorluklarla karşı karşıya. Kimi zaman haftalarca yol alan pêşmerge müfrezeleri, ne bir yerleşim birimine ne de bir sivile rastlıyor. Operasyona çıkan pêşmergeler ana üsse dönünceye dek,bir kaç hafta sürecek bir operasyon için çoğunlukla yiyecek de dahil tüm gereksinimlerini ana üslerden birlikte götürmek zorundadırlar. Güney Kürdistan silahlı mücadelesi, İran-Irak savaşına bağlı olarak ortaya çıkmadı. 1975 yenilgisine dek süren dönemi saymasak bile bugünkü aşamaya gelen pêşmerge savaşı 13 yıllık bir geçmişe sahip. Ama her iki ülke arasındaki savaştan pêşmerge savaşı da etkilendi. Güney Kürdistandaki tüm partilerin önderleri sözkonusu ülkeler arasındaki savaştan Irak rejimini köşeye sıkıştırmak ve yıkmak için yararlanmak istediler, kimi politikalarını bunun üzerinde biçimlendirerek İran'dan destek almak yoluna gittiler. Kaldı ki her iki ülke arasında savaşın boyutlanması otomatik olarak başta askeri alanda

Güney Kürdistan'da Bir Grup Pêşmerge

olmak üzere kimi alanlarda rejime karşı Kürt hareketine göreceli avantajlar sağladı. Örneğin Irak rejimi savaş boyunca, Kürdistan'daki askeri varlığını sınırlı düzeyde tutmak ve pêşmergeye karşı işbirlikçi milis kuvvetler aracılığıyla sürdürme durumunda oldu.

Ateşkesin sağlanmasından sonra hem göreceli avantajlar ortadan kalkmış hem de İran'ın desteğinde giderek boyutlanan bir azalma süreci başlamıştır.

Gerçi İran ile Irak arasında süren sıcak savaş ortamının Kürt ulusal hareketi açısından getirdiği avantaj ve dezavantajlar bugün Kürtler arasında büyük bir tartışma konusudur, hatta Kürt önderlerinin büyük bir çoğunluğu dezavantajlardan daha fazla olduğu görüşünde birleşmektedirler. Kürt önderlerine bakılırsa, aslında her iki ülke arasında ataşkesten sonra doğmuş olan "ne savaş ne de barış" ortamı her dönemden daha fazla çelişkilerden yararlanma olanağı veriyor. Elbetteki bu, ciddiye alınması gereken önemli bir tespittir. Ama, "ne savaş ne de barış" ortamının uzun süreceğine ilişkin elle tutulur veriler yok. Aksine, her iki ülkenin de aşırı tahripkar sonuçlar doğuran savaştan yorgun çıkmaları, kendi kamuoyullarının gözlerini kapatacak herhangi bir ilerleme kaydetmemiş olmaları, özellikle uluslararası düzeyde, yeniden sıcak savaş ortamına yolaçabilecek istikrarsızlık üzerine kurulu bir belirsizlikten doğan tedirginliğin getirdiği bir an önce barış eğiliminin güçlülüğü vb. göstergeler, iki ülkeyi umulduğundan kısa bir süre içinde barış anlaşmasına götürebileceğini gösteriyor.

Irak Kürdistanı ulusal hareketi, işte esas olarak her iki ülke barış anlaşması imzaladıkları zaman büyük bir handikapla karşılacak. Geçmişte, her iki ülke sıcak savaş içinde birbirlerinin muhalefetini desteklediler, onlara üs, silah ve maddi yardımlarda bulundular. Şimdi de karşılıklı olarak bu destekleri birbirine karşı pazarlık konusu yapacaklar. Barış anlaşmasıyla, en azından her iki ülkenin de muhalefetlerden desteklerini çekecekleri, hatta Kürt ulusal hareketi sözkonusu olunca, ona karşı işbirliği yapabilecekleri neredeyse bir yazgı olarak görülüyor. Irak Kürdistanı ulusal hareketinin bugünkü önderleri, İran'ın kendilerine hiçbir zaman sırt çevirmeyeceği, desteğini sürdüreceği vaadine olduğundan fazla güveniyorlar. Ama çok ayrıntıya girmeden yapılacak basit bir karşılaştırma bile bu güvenin aşırı iyimser olduğunu görmeye yeter. Örneğin İran'ın bugünkü dini yönetim, Kürt ulusal hareketi karşısında ne kadar samimi olursa olsun, bu Kerbelayı elc geçirme, Irak'ta Şii bir yönetimi işbaşına getirme emellerine duyulan sadakattan daha güçlü olamaz. Bu emellerden vazgeçme, onlar için "zehir içme" den farksız olmasına rağmen vazgeçilmiş olduğuna göre Kürtleri desteklemekten haydi haydi vaz geçilebilir. Öyleyse "ne savaş ne barış" ortamının her an kaybolacağı ve iki ülke arasındaki barışın Kürt hareketini bunların desteğinden yoksun bırakacağı hatta onları harekete yönelteceği bilinen bir gerçektir.

İşte Irak Kürdistanı'nın günümüz ve yakın gelecekteki durumu, karşı karşıya bulunduğu gerçekler bunlardır. Kürt hareketinin önderleri, yaşanan gerçekler ışığında içinde bulunulan aşamanın soğukkanlı ve sağlıklı bir değerlendirmesini yapmak, mücadeleyi bugünkü aşamaya getiren nedenleri (hem düşmanın konumu, ulusal ve uluslararası koşullar hem de hareketin yapısı, kısa ve uzun vadeli perspektifleri açısından) değerlendirmek, çıkacak bilimsel sonuçları ne olursa olsun bunlara katlanma cesaretini göstererek kısa ve uzun vadeli perspektiflerini, yapılanmalarını buna göre düzenlemek göreviyle karşı karşıyadırlar.

Irak Kürdistanı ulusal hareketinin bugün içinde bulunduğu ciddi ve ağır durumla yüzyüze gelmesinin hiç kuşkusuz uluslararası ve ulusal boyutlarda, askeri, siyasal, toplumsal ve tarihsel pekçok nedeni var. Sözkonusu nedenlerin tümünü derinlemesine araştırmak, ortaya çıkarmak bilimsel bir sentezini yaparak kimi neticelere varmak, bu yazının sınırlarını aşıyor, uzun verimli, sabırlı ve çok yönlü bir (hatta birçok) bilimsel çalışmanın işidir. Biz yazımızı, daha çok ulusal hareketin bizzat kendi yapısından, zaaf, eksiklik ve yoksunluklarından kaynaklanan nedenlerle çerçeveleyecek ve bunları da ancak yakalayabildiğimiz ipuçları düzeyinde tutacağız.

Başta da belirttik, Kürt halkını bugünkü trajik durumla karşı karşıya getiren, Saddam rejiminin başta kimyasal silah olmak üzere elindeki tüm ağır silahlarla her türlü vahşete baş vurarak gerçekleştirdiği ve asas olarak sivil halkı hedef alan, uzun vadede Kürdistan'ın demografik

yapısını değiştirmeyi amaçlayan saldırıdır.

Bunun üzerine çok şey yazıldı, söylendi. Peki ama saldırının böylesi boyutlarda sonuçlar vermesinin önüne geçilemez miydi? Niçin geçilemedi? Kanımızca ulusal hareket siyasal, askeri ve toplumsal alanlarda barındırdığı kimi ciddi zaaflar nedeniyle, bugünkü sonuçlara getiren gelişmeleri zamanında görüp değerlendiremedi, uygun önlemleri alamadı.

Kürt ulusal hareketinin önderleri, İran ile Irak arasındaki savaştan yararlanma taktiğine, olduğundan fazla anagaje oldular. Bu savaşın sürüp sürmeyeceği ya dane kadar uzayabileceği değerlendirmelerinde her iki ülkenin savaş potansiyelleri, savaşa karşı tutum almada bölge ve uluslararası dengeler yerine İran'daki dinsel yönetimin Irak'a karşı savaşı sürdürmek için öne çıkardığı ideolojik gerekçeleri esas olarak gözönünde bulundurdular. Özellikle İrangate olayından sonra uluslararası ve bölgesel düzeyde meydana gelen tüm siyasal gelişmeler, İran'ı savaşı durdurmaya zorlama yönünde olduğu, İran'ın oluşturulan siyasi askeri, diplomatik ve hatta ekonomik ablukaya ve uluslararası alanda tecrit edilmişliğe uzun süre dayanamayacağı adım adım görülmesine rağmen Kürt hareketinin önderleri, İran yönetiminin Kerbela'nın fethi Saddam'ın düşürülmesi nutuklarına bel bağlamakla avunarak Saddam düşmeyinceye kadar savaşın sona ermeyeceğine kendilerini inandırmakta ısrar ettiler. İran'ın bahardan itibaren işgal ettiği yerlerden neredeyse savaşmadan hızla eski sınırlara doğru geri çekilişi ve ardından ateşkesin gelmesi, doğrusu Kürt önderlerinin bu çabuklukta beklemediği bir gelişmeydi. Hatta kimileri, açıkça söylemeseler bile kendilerini İran tarafından arkadan hançerlenmiş hissetiler. Deyim yerindeyse oluşan hızlı gelişmeye, hareket hazırlıksız yakalandı ve istenen çabukluk ve düzeyde kendisini yeni duruma ayarlayamadı.

Irak Kürt hareketinin önderleri, İran'ın gücüne, ilerleyişine ve Irak'taki rejimi yıkma "kararlılığı"na öylesine bel bağladılar ki, İran'ın zaferini ve Irak rejiminin yıkılışını neredeyse eşikte gören bir rehavete kapıldılar. Bu rehavet psikolojisiyle sekiz yıl boyunca süren savaşın getirdiği boşluk ve avantajlardan yararlanarak kurtarılmış bölgelerde, Kürt ulusal potansiyelini harekete geçirerek ve kurtarılmış alanları sürekli elde tutacak, askeri siyasi ekonomik örgütsel düzenlemeleri, çağdaş bir ulusal kurtuluş hareketinin gereksindiği anlayışla yerine getirmeler. Kurtarılmış bölgeler, neredeyse salt pêşmerge varlığının bilinen geleneksel yöntemleriyle elde tutulmaya ve idare edilmeye çalışıldı. Aslında bu anlayış bir yerde ulusun mücadele potansiyelinden daha fazla düşman güçler arasındaki çelişkilere bel bağlamanın ya da en azından çelişkileri oldukça abartmanın sonucuysa bir yerde de, günümüzde, bilimsel teknik devrimin yarattığı muazam olanaklar sonucunda, askeri, enformasyon ve iletişim, istihbarat ve propaganda alanlarındaki gelişmelerin, ekonomik, politik ve diplomatik alanda oluşan yeni uluslararası ilişkilerin bilince çıkarılmadan, mücadeleyi Kürdistan'ın kırsal kesimlerine ve özellikle dağlarına hapsolmuş geleneksel askeri savaş yöntemleriyle kahramanlıklar gösteren pêşmergelerin savaşıyla sınırlandırmanın ürünüdür. Eğer günümüzün bilimsel teknik ve uluslararası ilişkilerindek gelişmelerin bilinciyle davranılsaydı, hazır reçeteler haline gelmiş geleneksel savaş yöntemleriyle yetinilen düşünce tembelliğinden kurtulunur ve bir ulusun top yekun potansiyelinin nasıl harekete geçirilebileceği üzerinde planlar geliştirilerek harekete geçirilebilirdi. Örneğin Irak Kürdistanı yurtsever örgütlerinin örgütsel dar görüşlülükle, kendi aralarındaki çelişkileri abartarak, çatışmaları uzun zaman boyunca sürdürmeleri, ulusu birleştirip bütünleştirmenin ilk adımı olarak, kendi aralarında bir cepheye zamanında gidememeleri pek çok tarihsel fırsatın kaçırılmasını getirmiştir. Irak Kürdistanı siyasal önderlerinin pêşmerge savaşını! ulusun tümünü harekete geçiren bir halk savaşına dönüştürebildiklerine dair hemen hiç bir belirti yoktur. Kurtarılmış alanlardaki üretim süreci, ekonomik ilişkiler, direnen bir ulusun savaş ekonomisi koşullarına göre nasıl düzenlenmiştir? Sivil halk bir yandan üretime katılıp günlük yaşamın gereksinimleriyle uğraşırken bir yandan düşman saldırılarına karşı kendisini nasıl koruyacaktır? Hangi araçlarla kimyasal silahlara, uçak saldırılarına karşı koyacaktır? Düşmanı nasıl yanıltacak pusuya düşürecek ve imha edecektir? Dezenformana karşı ulusal şuuru ve direnme ruhunu ayakta tutan düzenlemeler nelerdir? Düşmanın ulus safında işbirlikçi, sabotajcı ajan provakatör, karşı istihbaratçı bulmasının önüne nasıl geçilecektir? Ulus içindeki bu tür düşman odakları hem pêşmergeler hem de sivil halk tarafından nasıl imha ya da saf dışı edilecektir? Kurtuluş hareketi düşmanın Kürdistan'daki özellikle Kürdistan şehirlerindeki askeri, ekonomik ve politik varlığın nasıl tehlikeye sokacak, bunlara yönelik ne gibi operasyonlar yapacak? Irak'ın Arap şehirlerinde aynı kurumlara yönelik askeri harekatları gerçekleştirebilmek için ne gerekiyor? Düşmanın cephe gerisinde askeri ve istihbarat faaliyetleri nasıl düzenlenecektir, Irak burjuvazisinin, Irak'a yatırımlar yapan yabancı emperyalist tekellerin, uluslararası şirketlerin çıkarları nasıl sarsılacak, bunlarla birlikte diplomatik misyonların, yabancı ülke hükemetlerinin Kürt sorununa dikkat etmeleri, bir çözüm bulunması için kendilerini zorlamaları nasıl sağlanacaktır? Saddam rejiminin baskıları altında inleyen diğer halk güçleriyle en geniş işbirliği nasıl gerçekleştirilecek, bu potansiyeli harekete geçirmenin yolu nedir? vb. daha da arttırılabilecek sorular üzerinde Kürt hareketi kafasını ne kadar yormuş, bu alanda çağdaş gereksinimler düzeyinde inşa edilen planlar ne derecede olmuş ve pratiğe ne kadar geçirilebilmiştir? Hareketin günümüzde karşı karşıya geldiği durumun ortaya çıkardığı manzara ufak

tefek kimi ikircimli adımlarla yetinildiğini gösteriyor.

Irak Kürdistanı ulusal hareketinin en büyük zaaflarından biri de uluslararası dayanışmanın gerçek bilincinden yoksun oluşu, bunun önemini küçümsemesidir. Böyle olunca da uluslararası kamuoyunu oluşturacak, destek ve dayanışmayı örgütleyecek ulusal kurumları oluşturmaktan hep uzak kalmıştır. Artık öyle bir dünyada yaşıyoruz ki devletler savaşları neredeyse enformasyon, siyasi propaganda ve diplomatik gerişimlerle kazanıyorlar, kimi amaçlarına bu yolla ulaşıyorlar. Aynı sorun Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi içinde geçerlidir. Biz Kürtler boyuna tekrarlayıp dururuz "Kürtler, dünyada yalnızdır, hiç bir dostları yoktur" diye. Ama unutuyoruz ki dünya Kürtlere salt dost ya da salt düşman bir konumda homojen bir saflaşmanın içinde değil, değişik çıkar çatışmalarının, değişik konumlanmaların biçimlendirdiği son derecede karmaşık bir yapı oluşturmaktır. Bu karmaşıklık içinde Kürdistan ulusal kurtuluş hareketinin gerçek dost ve düşmanlarını birbirinden ayırdetmek, bu ayrıştırma temelinde uluslararası ve bölgesel dengeleri doğru tesbit etmek ve bu uluslararası güç dengesi temelinde gerçek bir ulusal dış politika oluşturmak gerekiyor. Kürdistan dağlarına kapanıp dünyaya sırt çeviren küskün ya da vurdumduymaz bir tutumla hiçbir yere varılamıyacağı gibi, diğer yandan, her ilişkiye geçilen ülke ya da güçle onun telinden çalan istikrarsız bir politika da hiç bir kazanım getirmiyor. Kürt ulusal hareketi, Moskova'da Marksist-Leninist, Amerika'da anti-komünist, Avrupa'da liberal ya da sosyal demokrat, Tahran ya da Riyad'da şeriatçı, Pekin'de iki süper güce karşı, Orta-Doğu'da Arap rasyonalisti olmakla destek kazanmıyor, aksine prestijini yitiriyor. Bunun yerine, Kürt hareketinin her yerde dile getirirebileceği istikrarlı ulusal bir dış politikası olmak zorundadır, bu da Kürdistan halkının kısa ve uzun vadeli çıkarları ve ulusal egemenlik hakkında, barış ve demokrasiden yana, sömürüye, emperyalist egemenliğe karşı uluslararası güçlerin, dünya halklarının çıkarları üzerinde temellenmelidir.

Uluslararası dayanışma sözkonusu olduğunda iki olguyu birbirine karıştırmamak gerekir. Birincisi ülkelerin egemen sınıflarının, onların devlet ve hükümetlerinin konumu, diğeri de halkların, ulusal ve uluslararası demokratik kuruluşların, demokratik kamuoyunun konumudur. Devlet ve hükümetlerin tutumu, onların temsil ettikleri sınıfsal güçlerce esas olarak belirlenmesine rağmen, kendi ülkelerindeki seçmenlerin çeşitli kitlesel kurum ve kuruluşların, basının ve kamuoyunun tutumları da onların politakaları üzerinde baskı unsuru olarak rol oynar. Kürt ulusal hareketi birincileri ancak mecbur ederek, kendisini onlar ve temsil ettikleri sınıf ve tabakalar üzerinde farz kılarak sonunda adil ve gerçekçi bir temel üzerinde çözümünde tutum almaya zorlayabilir.

Düşünelim bir kere; Irak rejimi bugün savaş nedeniyle harabeye dönmüş ülkeyi inşa etmek, ekonomiyi düzeltmek vs. gibi gereksinimler nedeniyle, yabancı ülkelere, uluslararası sermaye ve yatırımlara çağrı yapıyor, onları ülkeye davet ediyor, ortak girişimlere başvuruyor. Yabancı ülkeler, uluslararası şirketler, ancak ekonomik ve siyasal alanda uzun vadede güvenlikv e istikrar varsa Irak'a yönelirler, yoksa istikrarsızlık ve güvensizlik ortamının boyutluluğu oranında, çekingen davranır, ya da yatırımlara yönelmekten kaçınırlar. Ulusal sorunun çözümsüzlüğünün ürünü olarak ulusal hareketin istikrarsızlık ve güvensizlik ortamında belirleyici rol aldığı oranda hem Irak burjuvazisi bu sorunun çözümü için işbaşındaki hükümeti zorlar, hem yabancı şirketler, uluslararası tekeller, yabancı ülke hükümetlerinin arkasındaki toplumsal güçler ulusal sorunun çözümünden yana tutum alarak ekonomik ve siyasal istikrar sağlaması için Irak hükümetini zorlamalarını kendi hükümetlerinden isteyebilir ve yabancı ülke hükümetleri ancak bu anda sorunun çözümünden yana pratik tutum alırlar.

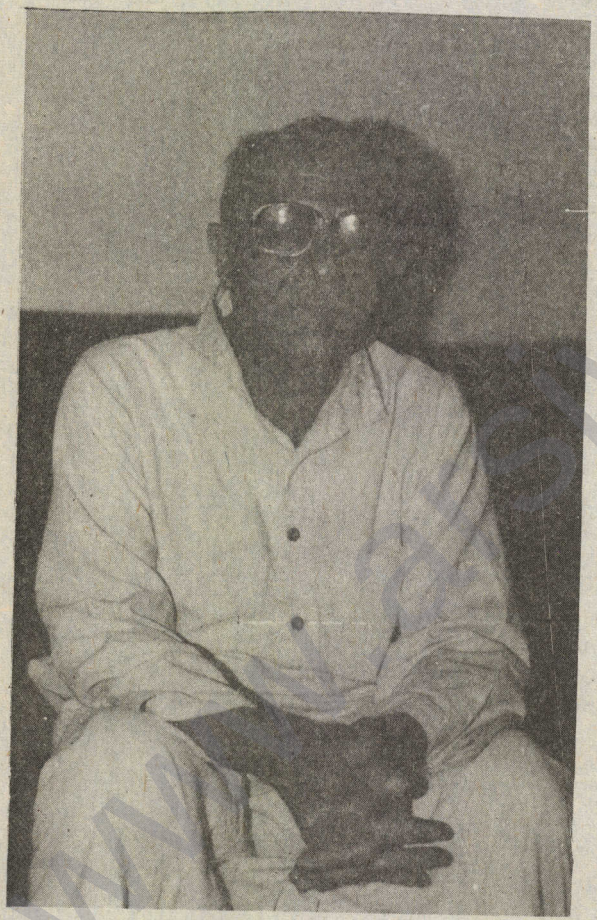
Yabancı ülke halklarına ve demokratik kamuoylarına gelince, açıktır ki bunlar kürt halkının düşmanı değil dostlarıdır. Eğer bunlar Kürt halkına karşı yapılanlar karşısında suskun kalıyorlarsa ya da yeterince dayanışma göstermiyorlarsa, bu, Kürt halkının gerçek durumundan, ona karşı işlenen suçlardan haberdar olmamalarından Kürt hareketinin, onları dayanışma hareketine götürecek bir örgütlülükten yoksun oluşandan geliyor. Hepimiz çok iyi biliyoruz ki, dünya Halepçe katliamını, Kürtlerden değil, İran ajanslarından, oraya giden yabancı muhabirlerden öğrendi. Yine Ağustos 1988 sonlarında Irak ordusu Behdinan'a saldırdığında, dünya televizyonları, bu saldırının değil Halepçe katliamının filmlerini gösteriyordu. Behdian yöresine yapılan kimyasal saldırı Kürtler bugüne kadar dünya kamuoyunun gözünde belgelemiş değil. Kürt basınının kendisi bile hemen hemen tümüyle yabancı muhabirlerin belge ve fotoğraflarını yayınlıyor. Kürt ulusal kurtuluş hareketi, bir ulusal ajanstan bile yoksundur. Kürtlerin dünya kamuoyuna sunabilecekleri ve durumlarını, yaşamlarını, üzerlerindeki baskıları, davalarını dile getirecek, kısacası onları dünya kamuoyuna tanıtacak, ne istediklerini anlatacak belgesel ya da konulu filmler ürtecek en basit kurumları bile yoktur. Avrupa'da 500.000'in üzerinde Kürt nüfus var. Bu nüfusun varolan potansiyeli, elindeki olanakları uluslararası dayanışma için harekete geçirilmemiştir.

Kısacası Kürt ulusu bir ulus olmanın gerektirdiği askeri, siyasi, ekonomik diplomatik istihbarat ve enformatif, kültürel ve akademik bilimsel nitelikteki ulusal kurumlardan yoksundur. Varolan kurumları geri, dar ve ulusal ölçekteki yeteneklerden yoksundur. Kürt ulusu çağdaş bir ulusun gereksindiği ulusal örgütlülüğe kavuşmadan, kurtuluş mücadelesinin gereksindiği ulusal potansiyel ve dinamizm harekete geçirilemez. Bu olmadan da kurtuluşun yolu açılamaz. ●

KÜLTÜR
SANAT
EDEBİYAT

Değerli Kürt Şairi

OSMAN SABRİ

OSMAN SABRİ

Değerli emektar, Osman Sabri'ye neden "Apo" deniliyor? Kürtler arasında "Apo" yaşlı, değerli, saygı değer,deneyim ve bilgi sahibi olan kişilere denildiği gibi, aynı zamanda saygıyı ifade eder ve asıl anlamını bu sonucunda bulur. Kendisine bu ad, APO, rahmetli Celadet Bedir-Xan'ın eşi Reweşene vermiştir. Osman Sabri (APO) iyi halli, halk deyimiyle "ağa" oğludur ve Kürt geleneklerine göre O'nada "ağa" denilmesi gerekirdi. Fakat fikir olarak bu sosyal kuruma karşı olduğu için,kendisine "ağa" lakabı verilmedi. 1930 yılında,Suriye'de tanıştıklarında, Rewşene o'na Apo adına veriyor.

Apo, 5.1.1905 tarihinde Narince köyünde dünyaya geliyor. Narince Köyü Mirdesa aşiretine ve Adıyamın'ın Kahta ilçesine bağlıdır. 8 yaşındayken, babası Sabri vefat ediyor. Apo şöyle diyor: "Amcam Şükri, merhametiyle bana yaşam yolunu gösterdi. Altıyıl okul okudum. Tarih ve şiir kitaplarını çok severdim ama ne yazık ki, Ahmede Xani'nın Melaye Ciziri ve Mem û Zin divanlarından başka Kürt edebi yapıtları elime geçmedi" (Pêşeng, Irak Kürdistan Demokratik Halk Partisi yayın organı, s.5, sf. 43).

Apo, Rüştiye Mektebini 1922 yılında tamamladığı zaman, "Ülke hararetli bir dönemini yaşıyordu, kaynayan bir kazan gibi idi. Şêx Sait Ayaklanmasına katıldıkları gerekçesiyle ve hareketin diğer yöneticileriyle beraber Diyarbakır'da idam edildiler. Osman Sabri de yakalanıyor ve kaleye katpattılar. Daha sonra Denizli'de 1928 yılının sonuna kadar tutuklu kaldı.

1929 da Osman Sabri yeniden tutuklanıyor ve Malatya'da Harb Divanı'na veriliyor.Harb divanı'nın verdiği ceza ölümdür. Osman Sabri 24.11.1929 günü bir kaçış fırsatını iyi değerlendirmeyi başarıyor..." (Gelawej, Partiya Kar Demokrata Kürd li Suriye-Suriye Kürt Demokratik İş Partisi-sayı: 13, s.4).

Amcası Şükri'nin teşvikiyle Apo çalışmalarına devam ediyor. 1929 yılının sonlarına doğru, XWEYBUN, Xaybûn-Örgütünde çalışmak üzere- Güneybatı Kürdistan'a Suriye Kürdistanı'na geçiyor. Şam'da, Apo Mîr Celad Bedirxan'la tanışıyor. Mîr Kürtçe yazmasını kendisine öğütlüyor, Kürtçe yazmaya yöneltiyor. Doktor Nureddin Zaza'nın yazdığına göre "Osman Sabri, Kürtçe okuma-yazma kurslarında Mîr Celadet Bedır-xan'ın örencisiydi. 1932 yılında Hawar dergisinin yayınlanmasından hemen sonra kendiside aynı dergide yazmaya başladı." (Apo)

Kültürel çalışmasının yanı sıra, Apo siyasi çalışmalarını da sürdürüyordu. Faransızlar bu çalışmalarında rahatsız oluyorlar ve kendisine "Cizre'de, Hacı

www.kurdi.org

Axa Köyü kadar sana bir köy verelim, buna karşılık isteklerimize uyman gerekir. Siyaseti bilmediğinizden, yalnız başınıza iş yapmayınız" (Kaset, Apo'nun anıları, henüz yayınlanmamıştır-Amed). Apo'nun verdiği cevap ise "eğer siyaseti bilmediğimizi söylüyorsanız, yaptığımda onu öğrenmek içindir" (aynı yerden, kaset no:2)

Apo ne "ekmeğini yiyor, ne de davullarını çalıyor". Fransızlar onu XWOYBUN Örgütünden uzaklaştırmak amacıyla 1930 yılında tutukluyor ve Suriye'nin Reka şehrine sürgün ediyor. XWOYBUN'un kararı üzerine, Ağrı İsyanı'na yardım etmek amacıyla, 1.7.1930 tarihinde "Türkiye sınırını" dava arkadaşları olan İbrahim Paşa, Cemil Paşa ve Celadet Bedir-Xan ile geçmek istiyor. Ama ne yazık ki, grup fransızlar tarafından sınır boylarında yakalanıyor ve "Türkiye'ye" geçmeleri engelleniliyor. (Çıkarlarını gözetleyen ve ona göre hareket eden Fransa, Kemalist Türk Yönetimi'nin Bolşeviklere yaklaşır korkusuyla da bu dönemde baş gösteren Kürt hareketlerine yardım etmek istememiştir- Amed)

Diğer yandan, Apo, Berzan (Kûbanî, Ereb, Pinar) bölgesinden Kuzey Kürdistan'a Hoybun bildirilerini geçiriyor, dağıtımını sağlıyor. Türk yönetimine karşı mücadelesini sürdürüyor. Arkadaşlarının yakalanması üzerine, kısa bir dönem için araplar arasında saklanıyor. Yakalanması halinde; Fransızların kendisini Türkiye'ye iade etme tehlikesi vardı. (Suriye'de, ekim 1930). Aynı yılda Irak Kürdistan'ına geçiyor ve burada yakalanıyor. Kendisini yakalayan karakolun komutanı olan Abdullah Beg Kürt asıllı olup, Şex Mahmûd'un kuzenidir. Fakat arabların tarafına geçmiş v e bu hainliğin karşılığı olarak karakol komutanı yapılmıştır. Komutan pasaportunun nerede olduğunu iki defa soruyor, aldığı cevap ise; pasaportunun olmadığıdır. Üçüncü kez komutan aynı soruyu kendisine, Apo'ya, yöneltince, Apo,... kaldırıyor ve "işte pasaportum" diyor komutana. Komutan bunun üzerine kendisine edepsiz derken; O da komutana "görüldüğü gibi sende hainsin" cevabını veriyor. Orada hazır bulunan diğer bir -arap-komutan araya girip, kavga etmelerini engeliyor ve Abddulah Beg'e dönüp "sen bunları tanımıyorsun onları iyi tanırım. Bunlardan bir kişi- Heci Extî- 800 kişiden oluşan bir arap grubu ile beraber İngilizler tarafından yakalanıyor... O yalnız korkmadı İngilizlerde (Apo'nun anıları, kaset No: 1Amed'in arşivinden)

Apo birkaç ay Musul ve Bağdad hapishanelerinde kaldıktan sonra, 1931'in haziranında Tılelqed'e, Bedewiyanlar arasına kaçmayı başarıyor. Bundan sonrasını kronojik bir şekilde Hemreş Reşo'dan dinleyelim:

- 1931'den 1935'e kadar Aman ve Filistin'e sürgün (mecburi iskan).

- 1935 yılında Berazan aşiretinin yanına kaçıyor, orada da yakalandıktan sonra iki ay hapis yatıyor.

- 1936'da Nadagaskara (Afrika) sürgün ediliyor.

- 1937'de Kübana (Güneybatı Kürdistan'da) dönüş.

- 1938 yılında Şama yerleşiyor ve 1941 yılına kadar "Nadî Selehedîn " okulunda Kürt çocuklarına Kürtçe okutuyor.

-1941'ın sonbaharında Kuzey Kürdistan'a oğlu ile beraber geçiyor, ancak daha sonra oğlu, Welato öldürülüyor.

- 1942'den 1943 yıllarında Hawar dergisinde Celadet Bedir-Xan ile çalışıyor.

- 1949 yılları arasında memur olarak çalışıyor.

-1956 yılında Suriye Kürt Demokrat Partisi4nin kuruluşuna katılıyor.

- 1960-1962 yeniden hapis yatıyor.

-1963- yılının mayıs ayından 1964'ün aralık ayının 31'e kadar yeniden hapis yatıyor.

- 1969 yılındayeniden iki yıllık bir cezaya çarptırılıyor ve bunun üzerine Kuzey Kürdistan'a geçiyor.

-1972-73 yıllarında Şam cezaevinde kalıyor.

-1974 Yılından bu yana gözaltındadır. (Apo.....) Yukarıdaki kronoloji yaşama bakıldığı zaman okuyucu Apo'nun ne kadar ferakâr, kararlı ve girişken bir yurtsever olduğunu rahatlıkla görecektir Ve yine görülüyor ki, Apo yaşamını Kürt halkının çıkarları için adamıştır. 1960 yılında SKDP. yöneticisi olarak yakalanması üzerine: "bir defasında avukatımı bana göndermiştiler. Avukatım aracılığıyla ilettikleri mesajda Suriye'de Kürdistan'ın olmadığın söylememe halinde serbest bırakılacaktım (!) Dedim ki: 'Ah babamın malı değildir. Babamın malı olsaydı: derdim ve verirdim. Böylecede çıkardım...

Mahkeme başkanı bana dediki: 'Siz şövensiniz'. Verdiğim yanıtta ise'şövenizm hakim olanın sıfatıdır, ezilenin (tutuklunun) değildir, yani ben değil siz şövensiniz! Yine hakim 'Kabul etmiyorsan, cezanı iki katına çıkarırım. Bu tehdide karşılık,' elimi kaldırdım ve kendisine on katına razı olduğumu söyledim 'elimlede on parmağımı gösterince hakim: Şöven olsaydım, kürt olan katibi değil, bir Arap katib getirirdim. Ben O Kürt değil derken; hakem: 'yok O Kürttür' diye diretince, bir daha O Kürt değil dedim. Bunun üzerine, hakim bana 'nasıl biliyorsun ki O Kürt değildir' O Kürt olsaydı; sizin yanında değil benim yanımda olurdu dedim..

... Hakime Kürtlerin kendilerine dost mu düşman mı olduklarını sorunca, hakim' 'Kürtler dostumuzdur'. Ya yahudiler? hakem:'onlar düşmanlarımızdır' diye cevaplayınca; o halde sizde yahudilerin filistinli araplara tanıdıkları hakları hiç olmasa bize tanıyınız, dedim... Kendisini zor durdumda hisseden hakim 'parti propagandasını yapıyorsun' diye çıkıştı. Eğer doğruları söylemek parti propagandasıysa, demek Parti doğruyu söylüyor...

Mahkemeden 15 sene ceza beklerken; bana 1 buçuk yıl, Nureddin Zaza ve diğerar kadaşlara 1'er yıl ceza verdiler. (Apo'nun anıları, kaset No: 2)

Kültürel çalışmaları da yürüten Apo, Hawar (Şam), Ronahı (Şam) Gelawej (Irak) Berbang (İsveç), Gelawej(Suriye), ve diğer bazı dergilerde şiir, fıkra ve siyasi konularda makeleler yazıyor. (Bunlardan bazılarının yayın hayatı son bulmuştur. Hawar ve Ronahî gibi-ç.)

Diğer eserleri 1) Kürt alfabesi (Hawar alfabesinden daha değiştiktir 4 harf), Şam. 2) Dertlerimiz -sorunlarımız, Şam. 3) Apo

Ayrıca belirtilmesi gerekir, Osman Sabri-APO, anılarını yazmış, ama değişik nedenlerden dolayı henüz yayınlamamıştır.

Suriye'li Kürt yazar: Ahmed ZOZANİ Paris, 28.11.1988

Çeviren: Ahmet ÖMEROĞLU

Berxwedan Jiyane

1984 OCAK DİRENİŞİNDE ŞEHİT DÜŞEN NECMETTİN BÜYÜKKAYA'nın ANISINA...

Coşkun FIRAT

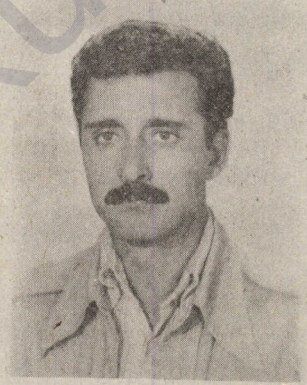
Her şeyin bir bedeli olduğunu söylerler. Bu söz ne için olursa olsun doğrudur. Özellikle toplumsal planda doğruluğu var. Toplumsal planda toplumsal idealler uğruna birey tarafından ortaya konan her çabanın tartışılmaz değeri oluyor. Tarih bu türden çabaları unutmuyor, mutlaka yazıyor. Necmettin ve onun gibi daha yüzlercesine sayabileceğimiz devrimci direnişçileri, tarih haklarını vererek yazıyor; yazmıştır da.

Necmettin Büyükkaya'yı anlatabilmek için onun yakınında olmak elbet daha iyi olurdu. Fakat burada sözkonusu olan Necmettin'in yaşamı ve kişisel yanları değil, onun toplumsal ve bireysel yanlarının birleştiği tutarlı düzeydir. Necmettin herşeyden önce bir devrimciydi. Devrim nasıl bir toplumsal olaysa, devrimcilik öylesine bireysel bir görüngü olarak ortaya çıkar. Sorun toplumsal olayla bireysel planda ortaya çıkan görüngüyü tutarlı bir doğrultuda birleştirebilmektir. Kanımca, Necmettin Büyükkaya bunu gereğince yapabildi. O nedenledir ki, tarih, yani bizler, onun düşünce ve davranışlarını yineliyoruz. Yinelemek, yaşatmak demektir.

Necmettin Büyükkaya nasıl katledildi.

Bu sorunun yanıtlanabilmesi için OCAK 1984'te Necmettin Büyükkaya, Yılmaz Demir, Remzi Aytürk, Cemal Arat ve Orhan Keskin'in şehit düşmesiyle sonuçlanan Diyarbakır 5 Nolu Zindanına gitmemiz yani biraz zamanı geri almamız gerekiyor.

Diyarbakır 5 Nolu zindanı... Faşizmin işkenceyi ve terörü doruğa tırmandırdığı, açlığın ve acının her çeşidinin yaşandığı, insan onurunun ayaklar altına alındığı, baskıya işkenceye karşı devrimcilerin direnişleri yükseltiği politik bir okul. Herseye karşın

bu okul ilerici politik cepheye çok değerli şahsiyetler kazandırdı. Bu değerle şahsiyetlerden biri olan Necmettin Büyükkaya 5 nolu'da yıllarca devam eden faşist işkence terörünün 5 Eylül 1983 tarihinde tutuşan kitlesel direnişle kırılmasından sonra, yenilgiyi bir türlü sindiremeyen gerici rejimin azgınlaşarak tutsakların üzerine tekrar taaruzu başlattığı Ocak 1984 tarihinde savaşkan bir ruhla direne direne, ağzından devrimci ve orada aynı biçimde işkence tezgahına yatırılmak için bekleyen arkadaşlarına çoşku ve cesaret veren sloganların eksilmediği bir kahramanlıkla öldürüldü: Teslim olmadı.

Daha 5 EYLÜL direnişinden hemen sonra, o vakit zindanda yatmakta olan her duyarlı insan iyi bilmekteydi ki, faşist idare ve işkenceciler, er geç tutsakları teslim almak için fırsatları kollayacaktır. Gerçekten de aralıkayının, yani, Aralık 1983 tarihinden itibaren idare, ve Kolordu komutanlığı, her türlü pravakasyonu yaratmak ve tutsakları almak için her taktiği denedi. Hakları tekrar geri almak ve

www.sivakurdi.org

idareciler/işkencecileri bir önceki konumuna kazandırmak, başta faşist iktidar olmak üzere, cezaevi idaresi için önemli idi.Çünkü, 5 Eylül direnişi ile, yıllardır sürdürülmekte olan devlet terörüne karşı ilk olarak örgütlü bir tepki olmuş ve başarı kazanarak faşizme geri adım attırılmıştı. Bu onları korkutuyordu. Durumu kendi lehlerine çevirmeliydiler.

Aralık'ın ikinci haftasında, daha önce psikolojik yöntemlerle sürdürelen baskılar giderek yeryer dayağa, havalandırmalara tutukluları çıkarmamaya yönelindi. Gerçi tüm cezaevi kitlesi gelecek olan tehlikeli durumun bilincindeydi. İşkenceye karşı tutsaklar birleşmekten ve kenetlenmekten başka yolun olmayacağını yaşayarak öğrenmişlerdir. Bunun için tüm gruplar anlayış birliği içndeydiler. Gerçekten de hayati bir sonucu olan siyasal bir tehlikeye karşı kayıtsız kalmak, tedbirler almakta gevşek davranmak yenilgiye götürür. Tutsaklar hazırdılar, örgütlü durumda idiler. Faşist teröre ve işkenceye karşı örgütlü olmaktan başka seçenek de yoktu esasında...

Örgütsüzlük, teslimiyete götürdü. Ve Örgütsüzlük Teslimiyettir.

Faşist İdare bunun bilincindeydi. O bakımdan kaos yaratmak için tutukluları durmadan tahrik ediyor, askerleri onların üzerlerine sürüyor, görüşmelerde, ziyaretlerde zorluklar çıkartıyor, ailelere de baskılar yapmanın yanında, yakınlarıyla ana dilleri olan "Kürtçe" ile konuşmalarına engel oluyorlardı. Aralık ayının son günlerinde faşist idare ile tutuklular arasında gerilim olabildiğince fazlaydı. Her an bir olay kopabilirdi. Bu arada cezaevi idaresi tutuklular arasında ilişkileri koparmak amacıyla bilinçli olarak havalandırmalar tutukluları çıkarımıyordu. Bu da farklı koğuşlarda koğuşlarda bulunan tutsaklar arasında diyalogu bir ölçüde koparmıştı. Koğuşlar arasında diyaloğu koparmaktaki amaç, farklı koğuşlarda bulunan tutukluları bireysel çıkış ve davranışlarda bulunmaya yöneltmek var olan genel davranış birliğini bozarak kaos yaratmaktı. İdareciler bu taktiklerinde bir ölçüde başarılı oldularsa da, umdukları sonucu alamadılar. Genelde, her koğuş duyarlıydı. Cezaevi kitlesinden bağımsız hareket edilmemeye çalışılıyordu.

Öyle de olsa, özellikle mahkemelere gidiş gelişlerde tutuklulara baskılar yapılmaktaydı. Tıpkı 5 Eylül direnişi öncesinde olduğu gibi, tutuklular reolara sıkıştırılıyor, ayakta kalmaya zorlanıyor ve birbirleriyle konuşmaları engelleniyordu. Tutsaklar durumun bilincinde oldukları için çoğunlukla yaratılmak istenen provakasyonlara gelmiyorlardı. Ama yer yer tepki göstermek durumunda kalanlar da oluyordu.

Bu tepkileri bahane ederek idareciler zaman zaman tehditlere bulunuyor, merkezi yayından açıklama yaparak "Rahat size batıyor, iyilikten anlamıyorsunuz. Bundan böyle askerlerime komutanım diyeceksiniz. Koğuşta İstiklal marşını, Atarük'ün Gençliğe Hitabı'nı okuyacaksınız. Askeri kurallarla eğitim yapacaksınız?" deyip psikolojik olarak tutukluları çökertmeye çalışıyorlardı.

Gerçekten de bu tehditler ve psikolojik olarak çökertme taktikleri etkili olabiliyordu. Ama bir yere kadar. Çünkü, bu arada tutsaklar da boş durmuyorlardı. Er geç İşkence operasyonun başlatılacağını ve direnişin kaçınılmaz olacağını bilmekte ve ona göre hazırlık yapmaktaydılar.

3 Ocak 1984'e kadar bu hazırlıklar ve karşılıklı gerilim, görüşmeye giden tutuklulara askerlerin saldırmasıyla patlamaya dönüştü; direniş başladı. Tüm cezaevi kitlesi bir ağızdan ayağa kalktı; o gün: "KAHROLSUN İŞKENCE.... İNSANLIK ONURU İŞKENCEYİ YENECEK... YAŞATIR ÖLÜM!" gibi sloganlarla zindan sallandı.

Yükselen örgütlü direnişi bastırmak için idareciler kolordudan ek yardım istemiş ve özel eğitim görmüş komandıları cezaevine doldurmuştu. Bunlarla tek tek koğuşlara operasyonlar düzenleniyor, tutsaklar işkenceden geçiriliyorlardı. Bu arada tutuklular işkenceye karşı Ölüm Orucu'na başlamıştı. Doğru bir yöntem olmamakla birlikte, askerlerin koğuşlara

MÊRXAS HEBÛN, HEVALO

Mêrxas hebun
Mêrxas hebun li eniya şeri
Canfida,
gıyan-Roj
dıl-xuri
U dı gel kılûkêmasıya
Mêrxas hebûn, hevalo

Ne dıdeliya çavê wan ji tendûra Rojê
Mêrxas hebûn, hevalo
Çavên xwe ne dıdıoanden ji mırınê
Zravpılıng
Nefspıçûk
U dıl
ji yê bılbıl
tenıktır
û bengitır.
Mêrxas hebûn, ber bı Rojê hınarti
Mêrxas hebûn, ku nıha
Dı hêlina dıle me de veşarti.

Rojen Barnas

girişini 'engellemek' için kapılara barikatlar kurulmuştu. Barikatların kurulmuş olması, idarecilerin eline baskı yapmak için gerekçe geçmişti. İdareciler tazyikli su sıkarak, koğuş kapılarını kırarak içeri giriyor, sopalarla, joplarla tutuklulara saldırılıyor, insanlar işkenceden geçiriliyordu. Koğuşlar kan içinde kalıyordu. Tutuklular sürüklenerek koridorlara çıkarılıyor, elleri arkadan bağlanarak Sinema salonuna götürülerek, orada yüz üstü yatırılarak kimilerini ismi okunuyor; isimleri okunanlar alınıp hücrelere götürülüyordu.

Direniş daha önce "İşkenceye Karşı" iken idare baskılarına yasal bir kılıf uydurmak için "Tek Tip" elbiseyi de dayatmıştı. Başka bir deyişle, baskıyı "tutuklular yasal olan bir uygulamaya karşı geldikleri için" yaptıklarını söylüyorlardı. Sinema salonuna götürülen tutuklulara zorla Tek Tip elbise giydiriliyordu. Esasında elbesi giyilse de giyilmese de işkence edilmekteydi. Amaç bir uygulamayı kabul ettirmek değildi, esas amaç işkence ile tutukluları yıldırıp giderek onları imha etmekti. Bir çok insan işkence sonucu sakatlandı. Kendilerini yakanlar oldu. Asanlar oldu.

Bütün bunlar olup biterken Necmettin Büyükkaya üzerine düşenleri fazlasıyla yaptı. Koğuşlararası iletişimi sağlamak için çatılara sesleri bastırmak amacıyla yerleştirilmiş dev hoparlörlere rağmen öteki koğuşlarla iletişim kurabilmekten bir an olsun geri kalmadı. Sesini öbür koğuşlara duyurmak için bütün gücünü kullanıyordu. Öyle ki, bir zaman sonra sesi kısıldı. O kısık sesle bile görevini yapmaya devam etti. Gecenin ıssız bir anında Necmettin'nin kısık sesi birden bütün cezaevi kitlesini ayağa kaldırabiliyordu.

Necmettin direnişi öylesine içten çanlandırıyordu ki bu idarecileri fazlasıyla ürkütmüştü. O nedenle idareciler ve kolordunun dikkatleri Necmettin'nin üzerine çekilmişti. Bulunduğu 25. Koğuşun basılmasından bir kaç gün önce, o vakit orada cezaevi iç emniyet amiri olan yüzbaşı Abdullah Kahraman koğuş kapısının mazgalından Karaoğlanı (Necmettin'i) çağırtarak, "Dosyalarını araştırdım. Kim olduğunu öğrendim. Seni öldürteceğim. Bu işler senin başının altından çıkıyor" demişti.

Necmettin bu sözler üzerine katil yüzbaşıya aynı şu karşılığı vermişti:

"Bunu yapabilir ve beni öldürebilirsin. Ancak bu beni hiç korkutmuyor. Çünkü yetiştirdiğim iki çocuğum var. Onlar, yarın babalarının işkenceye karşı direnerek öldürülmüş olmaktan gurur duyacaklardır. Ama, senin çocukların bir işkencecinin evlatları oldukları için, senden ve adından utanç duyacaklardır."

Necmettin öldürüleceğini biliyordu. Ama korkmamıştı ölümden. Nitekim koğuşunu bastıklarında, askerlere karşı, ilk sloganı yine atan Necmettin olmuştu. Askerler tarafından koridora çekildiğinden o yine "KAHROLSUN İŞKENCE", "İNSANLIK ONURU İŞKENCEYİ YENECEKTİR!" diye haykırıyordu. O'nun bu yiğitçe tavrı işkencecileri kudurtmaktaydı. O nedenle idarecilerin emriyle bütün askerler Necmettin'in üzerine saldırdı. Jopla, sopayla, tekme ve yumruklarla vurmaya, bir yandan da O'nu sinema salonuna doğru sürüklemeye başladılar.

Necmettin yine gücü yettiğince sloganlarını atmaya devam ediyordu. Necmettin'in teslim olan hiç bir anı ve yanı olmadı.

Sinema salonuna götürülen Necmettin ve koğuş arkadaşlarına işkenceci katiller Tek-Tip elbise giydirmeye başladılar. Necmettin büyük bir karaklılıkla bunu reddetti. Ölümü pahasına da olsa bu onur kırıcı, aşağılatıcı elbiseyi giymeyeceğini ve zaten direnişinin temel mantığının da bu olduğunu ortaya koydu. Her yönüyle ısrarlı ve kararlıydı Necmettin...

Sinema salonunda idarecilerin hepsi Necmettin'i çökertmek ve teslim almak için uğraşıyorlardı. Necmettin çökmüyor ve teslim olmuyordu.

Her çeşit işkenceyi yaptıktan sonra idareciler, Necmettin'i banyo (eski hamam)'ya sürüklediler. Orada her türlü kaba dayaktan ve işkenceden sonra Necmettin ağzındaki sloganlar giderek düşmeye, mırıltıya dönüşmeye başladı. Bir zaman sonra mırıltı da, tıpkı ağır ağır son yağını yakan bir mum gibi söndü.

Ama NECMETTİN hala yaşıyordu. Ölmemişti...

Oradan hastaneye kaldırılan Necmettin Büyükkaya 24 OCAK'ı 25 Ocağı bağlayan gecede yaşama gözlerini yumdu. Büyük bir inançla ölüme giden bu yiğit Kürt Devrimcisi, savaşmanın ve direnmenin anlamını biliyordu. Öülümü pahasına da olsa, direnmenin yaşamak olduğunu biliyordu. Nitekim, Ocak 1984 direnişi beş şehidin kanına mal oldu, ama sonuçta faşizmin saldırılarını geri püskürtebildi. Direniş, tutsakların amaçladığı hedefe başarıyla ulaştı.

Necmettin düşmana karşı birleşmenin, ulaşılmak istenen hedef için, zorunlu bir yasa gibi önemli olduğunu ve cezaevinde ortak düşmana karşı ortak noktalarda birleşip ortak davranmanın zafere götüreceğini biliyordu. Günün birinde, cezaevinde gerçekleştiği gibi ülke düzeyinde de bir birliğin kendini dayatacağına inanıyordu. Bu güçlü inancı her an duyarak şehid düştü.

Necmettin Büyükkaya, onurlu bir insan,yiğit bir devrimci olarak tarihe geçecektir. O ölmedi, yaşayacak. O'nun düşmana karşı ortaya koyduğu devrimci davrı bizlere cesaret kaynağı olacaktır. ●

Diyarbakır cezaevindeki "operasyon" ile ilgili

BİR AÇIKLAMA

Dergimizin 6. sayısında "ZİNDAN DİRENİŞLERİ VE DAYANIŞMALARI" ana başlığıyla yazılan bölümün 17. ve 18. sayfalarında yer alan "1 Nolu'da İşkençe Operasyonu Tanığı" başlıklı kısım ile ilgili olarak Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu tarafından dergimize bir açıklama iletildi. Bilindiği gibi sözkonosu yazı cezaevindeki saldırı sırasında orada tutuklu bulunan A.A isimli bir tutsağın söylediklerini kapsıyordu. Açıklamaya değinmeden önce, açıklamaya neden olan bölümleri okuyucularımıza aktarmakta yarar görüyoruz:

"Operasyona Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu, Emniyet Genel Müdürü ve yetkili komutanlar katılmışlar, bizzat izliyorlardı. Bu arada polise ait kamera ve çekim için gerekli araçlarıda beraberlerinde getirmiş olduklarını belirtmek gerekir."

"Bütün koğuşların yıkım ve talan operasyonu tamamlandıktan sonra bizi içeri, (yalnız bizi değil bütün cezaevini) koğuşlarımıza aldılar. Koğuşa girdikten sonra bir subay, sorumlumuza dönerek, 'bütün açıklarınız ortaya çıktı. Sizin amacınız kaçmak için tünel kazmak ise, bizim de amacımız bunu bulmaktır' dedi; sırıtarak. Bütün bunlar olup biterken, Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu ve çeşitli rütbelerdeki komutanlar 35. koğuşun kapısında durmaktaydılar."

İşte, bu kısımlarla ilgili olarak 23.12.1988 tarihinde "Olağanüstü Hal Bölge Valiliği sekreterliği" tarafından Diyarbakır büromuz aranarak, yazılışleri müdürümüz Yakup Karademir ile görüşme isteği iletildi. Diyarbakır temsilcimiz Muzafer Tekeş, yazılışleri müdürümüzün dergimizin yönetim yeri olan İstanbul'da çalışmalarını sürdürdüğünü, telefonlarının da olmadığını belirterek kendisiyle şu anda görüşülemeyeceğini belirtmiş, dergi ile ilgili herhangi bir sorunda Diyarbakır temsilcisi olarak kendisiylede görüşülebileceğini iletmiştir. Sekreterlikle yapılan bu kısa görüşmeden sonra Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu, Diyarbakır temsilcimizle bir telefon konuşması yaptı. Kozakçıoğlu şunları şunlarını söyledi: "6. sayınızın 17 ve 18. sayfalarında yer alan 'İşkence Operasyonu Tanığı Anlatıyor' başlığı altında yayınlamış olduğunu bölümün iki yerinde ismim geçiyor. Sözkonusu yazının bir yerinde olayı anlatan A.A şöyle diyor: 'Operasyona Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu, Emniyet Genel Müdürü ve yetkili komutanlar katılmışlar, bizzat izliyorlardı.' Aynı yazının 18. sayfasında da 'Bütün koğuşların yıkım ve talan operasyonu tamamlandıktan sonra bizi içeri (yalnız bizi değil, bütün cezaevini) koğuşlarımıza aldılar. Koğuşa girdikten sonra, bir subay sorumlumuza dönerek "bütün açıklarınız ortaya çıktı. Sizin amacınız kaçmak ise bizim de amacımız bunu bulmaktır" dedi; sırıtarak. Bütün bunlar olup biterken, Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu ve çeşitli rutbelerdeki komutanlar 35. koğuşun kapsında durmaktaydılar' diyor."

İlgili bölümleri dergiden okuyarak aktaran Kozakçıoğlu daha sonra şunları söyledi: "Benim cezaevindeki olaylarla hiçbir ilişkim olmamıştır. Bu, Cumhuriyet sevcılığının işidir. Ben bu güne değin bırakın cezaevine gitmeyi, oradan geçmiş bile değilim. A.A ya beni tanımıyor, ya da kasten benim orada olduğumu söyüyor. Bu açıklamalarımın kamuoyu tarafından bilinmesini istiyorum."

Devrimci tutsakların onurlarıyla yarattıkları direnişlerle elde ettikleri kazanımları bir çırpıda gaspetmeyi, ortadan kaldırmayı hedefleyen Diyarbekir zindanlarındaki saldırı, dünden bugüne uzanagelen insanlıkdışı baskı ve sindirme politikalarının önemli bir halkasını oluşturmaktadır. Bu türden uygulamalara karşı sesimizi yükseltmeyi, dünya anlaşıyımız paralelinde, insan olmanın bir gereği olarak düşünüyoruz. Son saldırı operasyonu sırasında, bizce orada kimin olup olmadığı değil, böyle bir gerçekliğin yaşanmış olmasıdır; önemli olan. Bu nedenle de, nasıl ki işkencenin sorumlusu yalnızca yapanlar değilse, zindanlarda tutsaklara vahşice saldırmanın sorumluluğunun da yalnızca yapanlarda olmadığını belirtmek istiyoruz.

Bundan böyle de bu vb. gelişmeleri sayfalarımızda işleyeceğimizi belirterek yineDiyarbakır zindanlarındaki saldırıları değişik boyutlarıyla ele alan yeni bir açıklamayı yayınlıyoruz.

BASINA, DEMOKRATİK KAMUOYUNA VE KENDİSİNE İNSANIM DİYEN HERKESE

22 Ekim de Diyarbakır cezaevinde arama bahanesiyle cezaevinin içine üçbinden fazla asker, binlercé polis ve yüzlerce gardiyan girdi. Tüm cezaevini havalandırmaya aldılar, tünel bahanesiyle tüm koğuşları (özellikle 3. koğuşu) balyozlarla, kazmalarla delik deşik ettiler, yıktılar. Genelkurmayın denetim ve emriyle Kozakçıoğlu'nun kendisi operasyonu yönetti. Cezaevinin içinde tüm eşyalarımız iğneden buzdolabına, elbise ve kitabına, para ve saatine kadar talan edildi.Ya yağma edildi ya da yükte hafif olanları kendileri aldılar.

22 Ekim gündüz üçte başlayan operasyonda, gece onikiye kadar tüm cezaevi havalandırmalarda tutuldu. Koğuşlar zorla dağıtıldı. Sürgün için iki-üç koğuşa topladılar. Havalandırma ve yemek dahil tüm haklarımız elimizden alındı. Bunca uygulamalardan sların görüşme istemi bile kabul edilmedi. Bir gün içinde kararını kesinleştiren Genelkurmay 23 Ekim akşamı sekizde yine binlerce asker ve polisi cezaevine cezaevini kordona almak için gönderdi. Tüm koğuşlarda listeler okuyarak adam alıp sürgüne göndermek istediler, sürgüne gönderilmek istenen hiçbir kimsenin davası bitmemiştir. Birçoğu yeni tutukludur. Ve henüz iddanamesini bile alamayan mahkemeye bile çıkmayan, insanlardır.

23 Ekim akşamı sekizde başlayan sürgün operasyonu, sabah beşte bitti. Ama nasıl bitti, sürgüne gönderilen yüzyirmi tutukluyu almak bahanesiyle herkese akıl almadık işkenceler yapıldı. Hayri Kozakçıoğlu, cezaevi dışında operasyonu yönetirken, onun yardımcısı Albay ve Binbaşılar hem uygulamayı yapıyor, hem de fiilen işkence yapıyordu. En üstünden en alt görevliye kadar işkence yapmayan kesinlikle yoktur. Tutuklulardan sürgüne gönderilenler birer ceset durumuna getirilinceye kadar elleri arkadan kelepçelenerek ağızlarını bağlıyarak bu durumda işkence edilip yerde sürüklenerek arabalara bindirildi. Cobla, kalasla, tekmeyle, yumrukla merdivenlerden atarak alçakça küfür ve uygulamalarla, hakaretlerle sürgüne gönderilenler arabalara elleri arkadan kelepçeli olduğu halde bir de zincire bağlandılar. Kimliğini idareye vermeyenlere (Hiç kimse vermedi) adını söylemesi için özel işkenceler yapıldı.

Cezaevinde kalanlar da aynı uygulamalara maruz kaldılar. Bayıltıncaya, ya da bağlanıncaya kadar tutukluları dövüp birbirinden ayırdılar. Sürgüne gönderilen ölü vaziyette arabalara, cezaevinde kalanlar da dışarı getirilip, ayıklandıktan sonra, sürüklenenler koğuşlara götürüldüler.

Kısaca egeme güçler vahşet ve katliamcı karakterleri ile ülkemizden gelişen mücadeleden duyduğu korku ve kinle saldırdı. Kürt olduğumuz ve insanca bir yaşam istediğimiz için bize saldırıldı. Sürgüne gönderilen ve cezaevinde kalan tutuklulardan hiçkimse ayakta kalmadı. Her taraf slogan feryat sesleriyle çınladı. Elbiseleri parçalanmış yüzleri ve vücutları morarmış kan içinde kalan tutukluların üstünde, ayakta kalanlar operasyonu yöneten bizzat işkence yapan Albaylar ile subaylar, asker polis ve gardiyanlardı. Tutukluların isyanı yoktur ve hiçbir tutuklu "kahrolsun işkence" "ya insanca yaşam ya ölüm" "sürgünlere son" vs. insani istekleri dile getiren sloganlardan başka bir şey yapmamış bu vahşete karşı tavırları direnmek olmuştur.

Bir kısım arkadaşımız (sayıları yirmi-otuz olabilir) kapalı bir arabaya bindirerek bilmediğimiz yerlere götürüldü. Bunların sürgün listesinde adları yoktu. Hayatlarından endişe ediyoruz. Ve işkence ile sorgulandığına inanıyoruz.

Biz sürgün edilen Kürt tutukluların Ergani-Silvan-Çermik-Bismil ve Diyarbakır belediyesinden alınan otobüslere doldurulduk. Yol boyunca asker ve polis haricinde özel timler (Kontr-gerilla) da "güvenlik" için bizlerle geldi. Malatya'yı geçinceye kadar yollara dağların tepelerine yine "güvenlik" için asker yerleştirilmişti.

Otobüslere bindirilen tutukluların hepsi yaralıydı. Her otobüste en az onar kişi ölüm tehlikesi geçirdi. Kaşı yarılan, burnu kırılan, kalp spazmı nefes darlığı çekenlere doktor tedavisi ya bir hap vererek, ya da yaraya bir pamuk koymak oldu. Yol boyunca hiçkimsenin tedavisiyle ilgilenilmedi. Bayılma, kusma, acılar içinde kıvranma istisnasız herkeste oldu. Bu durumda olduğumuz, kelepçeler ellerimiz kestiği ve sonuna kadar sıkıldığından kan içinde bırakıldığı halde gevşetilmedi. İstediğimiz halde yolda da tedavi yapılmadı. Hiç bir kimseye tek bir lokma ekmek verilmediği gibi tuvalete bile çıkarılmadı. Büyük küçük tuvalet ihtiyaçlarının bizler otobüsün içinde giderdik. Onca diretmeden sonra ancak biraz su verdiler.

Malatya'dan sonra Sakine Cansız, Cahide Şener, ve diğer dört bayan (birisi hamile) tutuklu komvoyumuzdan ayrıldı. Nereye gittiklerini bilmiyoruz. Otobüslere bindirilmeden önce ve sonra işittiğimiz şey bayanların sloganları ve iniltileri idi. Sevk edilen bayan arkadaşlarımızdan ikisinin henüz davaları bile açılmamış, durumlarından endişe duyuyoruz.

Elazığ, Malatya, Kayseri ve bazı yerlerde mola veril-

di. Molalar asker ve subayların yemek ihtiyaç molasıydı. Bizler slogan atarken subaylar zafer gülücüklerini bize yolluyordu, yada küfür ediyordu. Bu şekilde 25 Ekim sabaha karşı, Eskişehir Özel tip cezaevine geldik. Doktor muayenesinden geçirilmeden hiçbir ihtiyacımız karşılanmadan hücrelere alındık. Havalandırma dahi bize yasak. Hepimiz yaralı ve bitikiniz. Tecritteyiz. Eskiden burada kalan arkadaşlarımızla görüştürülmüyoruz. Hiçbir sorunumuzla ilgilenilmiyor, hiçbir insani muamele yapılmadığı gibi devletin genel politikasına burada da maruz kalıyoruz. Açıkça bize, hayvanlara bile reva görülmeyen bir yaşam dayatılıyor. Çürümemiz ölmemiz isteniyor.

Tüm ilerici insanlığa ve kendisine insanım diyen herkese!

Diyarbakır'da kalan sürgüne gönderilen tüm tutukluların akıbetlerinden endişe duyuyoruz. Bize yapılan bu vahşi uygulamaların nedeni tünel, şu veya bu hukuki sorun değildir. Hukuki şeyler çözülmek isteniyorsa, hukuki yollarla çözülür. Ama T.C. kendi hukukunu bile tanımıyor. Bize siyasi tavrı ile yaklaşıyor. Halkımıza olan politikasını bize de uyguluyor, ya kendi kimliğimizden uzaklaştırmak, ya da imha etmek, bize de bunu dayatıyor, uyguluyor. Biz, Kürt tutuklular olduğumuz için bu uygulamalar bize uygulanıyor. T.C. halkımıza karşı yürüttü özel imha savaşına savunmasız olan biz tutuklulara da yaptı, yapıyor.

Diyarbakır cezaevinde geçmişten günümüze kadar yapılanlar bilinmektedir. 9 Şubat direnişiyle Diyarbakırda kazandığımız hakları devletin CumhurbaşkanıBaşbakanı kendi ağızlarıyla teslim etmek zorunda kaldılar. Diyarbakırda kazanılan haklar ve gösterilen direniş tüm cezaevlerinin de kazanımı oldu. Diyarbakır cezaevi tüm cezaevlerinin harekete geçirilebildiği ve komuoyunun haklı desteğinialdığı gibi, T.C.'nin siyasal yenilgisini kendi yetkilileri ile itiraf ettirdi. Daha o günden beri artan kinleri ile bize yöneldiler. 40 arkadaşımızı sürgüne daha 88/Martında gönderdiler. 9 Mayısta tüm kazanımlarımızı geri almak istediler. 50'nin üzerinde tutuklu "sevk" adı altında sürgüne gönderildiler. Aynı dönemde bize destek veren ailelerimize yöneldiler, 9 Şubat direnişinden bu yana baskıya ve tutuklamaya veya göçe zorlanmayan hiçbir tutuklu ailesi yoktur. Kurban bayramı esnasındaki açık görüşler, pravakasyon, yaratılarak ailelerimizi de işkenceden geçirdiler. 200'ün üstünde aileyi göz altına aldılar veya tutukladılar. Aynı dönemde adalet bakanlığının bir ağustos genelgesini cezaevlerine dayattılar. Diğer cezaevlerinde de bulunan tüm tutuklulara ya kısıtlama getirdiler, ya da başka cezaevlerine sürgün ederek dağıttılar.

Bunun temelinde devletin siyasal politikası vardır. Bunu günümüz "hukuki" ifadesi tutuklulara dayatılan tamamen insanlık onuru ile bağdaşmayan kurallardan oluşan adalet bakanlığının 1 Ağustos genelsidir.

Basına ve Demokratik Kamuoyuna:

Devletin halkımıza ve bize yönelik politika uygulamaları "imha etme" temelindedir. Tarihte, günümüzde ve gelecekte, devletin halkımıza karşı ve en başta da savunmasız olduğumuz için- bize karşı tavrı bu oldu ve olacaktır.

Devletin resmi makamlarının bize yönelik bu uygulamaları bizi şaşırtmıyor. Ama garibimize giden, basının, kamuoyunun bize yapılanlara sessiz kalmasıdır. Biz Kürt olduğumuz ve siyasal kimliğimizden dolayı, resmi makamlar böyle yaklaşıyorlar Acaba resmi makamların şoven propagandasından etkilendiği için mi "demokratım", "ilericiyim" diyenler dahi bize yönelik uygulamalarda sessiz kalıyor.

Başka bir ülkede ceryan eden bir olay için fırtınalar koparan basın, sıra bize geldi mi sessiz kalıyor. Hatta resmi makamların aleti oluyor. Neden kendisine "ilerici ,demokrat" diyenler desteklerini esirgiyor.

Hukukla, insan hakları ile ilgilendiğini söyleyen her Türk veya Kürt aydını hukuki ve insani görevlerini yerine getirmiyorsa çatlak bir ses çıkarmadan öteye geçmiyorsa, Avrupa'dan gelen 1-2 kişinin davasına binlercesi gidiyorsa gitmesin demiyoruz. Ama bize geldimi sessiz kalıyorsa, kendisine nasıl "hukukçu ve insan hakları savunucusu" diyebilir.

Kendi halkının ve çevresinin desteğini bizlere sunmayan, onları bilgilendirmiyen iç ve dış kamuoyuna aktarmayan, desteklerini sağlamayan nasıl kamuoyunun vicdanına hitap edebilir, nasıl onların adına hareket edebilir.

En asgari insani görevlerini bile yapmayan kim olursa olsun, bir insan olarak, nasıl vicdanen müsterih olabilir. "Her koyun kendi bacağından asılır" mantığı ile hareket eden, yarınsıra kendisine geldiğinde, nasıl kendi dizini dövme hakkını bile kendinde bulabilir.

Yapılanlar sadece bize yönelik değildir. Okun sivri ucunda biziz, uygulama tüm cezaevlerine de ve insanlığa da yöneliktir.

Bu açıdan demokrat kamuoyunun, ilerici insanlığın, hukukçu basın mensubu kendisine "aydınım" diyen herkesin ve tüm eczaevlerinin gereken duyarlılığı göstermesini ve bize destek verilmesini istiyoruz.

26.10. 1988

Diyarbakır'dan Eskişehir'e sürgün edilen bir grup tutsak adına:
Fuat KAV- Hüsnü ALTUN- Sait ÜÇLÜ

AFGANİSTAN DEVRİMİNİ SAVUNMAK ENTERNASYONALİST BİR GÖREVDİR

Ferhad ROMEDİ

Geçtiğimiz yıl Sovyetler Birliği ve ABD'nin de katılımıyla yapılan görüşmeler sonucu Afganistan ve Pakistan arasında varılan anlaşmaya uygun olarak S.Birliği, tüm askerlerini 15 Şubat 1989'a kadar Afganistan'dan çekti. Tüm dünyanda ilgiyle izlenen asker çekme süreci ve sonrasındaki olası gelişmeler, yeni bir tartışmanın boyutlanmasına yol açtı. Özellikle emperyalist basın yayın tekelleri, SSCB'nin Afganistan'dan asker çekmesini, Amerika'nın Vietnam yenilgisine benzetip sorunu "komünizmin yenilgisi" olarak lanse etmeye çalışırlarken bazı emperyalist devletler de 15 Şubat sonrası için "karanlık bir tablo" sergilemek için, daha 15 Şubat'tan önce elçilik görevlilerini geri çekmeye veya sayısını azaltmaya başladılar. Amaç, Sovyet askerlerinden sonra Kabil yönetiminin güvenliği sağlamayacağı ve Mücahit denilen karşı-devrimci çetelere karşı yönetimin ayakta kalmayacağı kuşkusunu yaratıp, devrim kazanımlarını şimdiye kadar canları pahasına koruyan halk kitleleri üzerinde de psikolojik bir baskı uygulayabilmektir.

S. Birliği ve Afganistan, varılan anlaşmanın gereklerini birbir yerine getirmelerine karşın, başta ABD olmak üzere emperyalist ülkeler, Pakistan ve benzeri ülkeler, anlaşmanın gereklerini yerine getirmek bir yana karşı-devrimci çetelere yardımlarını sürdürüyorlar ve Afgan yönetiminin "ulusal uzlaşma" politikası çerçevesindeki bütün uzlaşma önerilerini ellerinin tersiyle itip Afganistan Demokratik Halk Partisi (ADHP)nin yer almadığı bir "yönetim" için Pakistan'da "Şûra" adında bir toplamntı düzenley n Mücahit gruplararasındaki ayrılıkları giderip emperyalizmin kuklası bir Afganistan için yoğun çaba içindedirler. Bu durumda hem S.Birliği hem de Afganistan yönetimi, anlaşmanın gereklerini uymaları konusunda uyarıda bulunuyor ve SSCB-Afganistan arasındaki savunma işbirliği anlaşmasının halen yürürlükte olduğunu hatırlatıyorlar. Gelecekte nelerin olacağını tahmin etmek güç, ancak Kabil yönetiminin, Nisan Devrimi'nin kazanımlarını korumkdaki kararlılığı ve S. Birliği'nin de olası olumsuz gelişmelere karşı seyirci kalamayacağı rahatlıkla görülmektedir.

Afgan Demokratik Halk Devrimi ve kazanımlarını yoketmek için din maskesi ve "Sovyet işgaline karşıtlık" adı altında emperyalizm ve bölge gericiliğinin destekledikleri karşı devrimci Mücahitlerin borazancılığında uluslararası halk düşmanlarından geri kalmayan, "ulusallık" ve "ilericilik" tanımlamalarında S.Birliği"ne düşmanlığı esas alan kimi "sol"cuların ve enternasyonalizmin gerektiğinde neleri öngürdüğünün bilincinde olmayan diğer bilcümle Mücahit hayranı "ilerici"lerin,hatta "komünistler"in olması ve kitlelerin kafalarını bulandırabilme tehlikesini de göz önünde bulundurarak, Afganistan örneği özgülünde bazı evrensel ilkeleri irdelemekte yarar var.

AFGANİSTAN'DA OLAN NEYDİ?

Türkiye'de, 12 Eylül askeri darbesinin uluslararası boyutunu değerlendiren ayrımsız her solcu veya kendisine solcuyum diyen herkes, "devrim" kelimesini kullanmasa bile Afganistan ve İran'daki gelişmelerin, Ortadoğu'daki dengeyi emperyalizm aleyhinde bozuğu, emperyalizmin bozulan bu dengeyi tekrar kendi lehine çevirmek için Körfez ülkeleri, Pakistan, Türkiye, İsrail ve diğer gerici Arap ülkelerine ilişkin yeni politikaları uygulamaya başladığı ve 12 Eylül darbesinin bu politikalar çerçevesinde gündeme geldiği-tabii ki, darbenin Türkiye'deki ekonomik, toplumsal ve siyasal gelişmelerle bağını gözardı etmeden- tespitlerini aşağı yukarı yapmaktadır. "Sosyal emperyalizm" histerisinden bir türlü kendilerini kurtarmayanlar, gelişmeyi yeni bir emperyalist gücün güçlenmesi olarak değerlendirip uluslararası sorunlara ilişkin gerici yaklaşımı bu anlana da yansıtırlarken, bazıları da "darbe ile devrim olmaz" iddiasıyla Nisan Devrimi'ni hakettiği yere oturtmamakta ve "sosyal emperyalizm" saçmalığını savunanlar gibi olmasa da S.Birliği'ni işgalcilkle suçlamaktadırlar.

Denilebilir ki, Peki Afganistan'da olan neydi? Devrim olarak adlandırılabilir mi? Afgan devrimi bir avuç subay ve aydının eseri mi, yoksa subay ve aydınların önemli roller üslendikleri ve halkın önemli bir kesiminde de desteklenen sosyalist yönelimli anti-emperyalist ve anti-feodal bir halk devrimi mi? Sorulara kısaca değinelim.

Nisan Devrimi öncesi Afganistan'ının, ortaçağ geleneklerinin

etkin olduğu, aşiretçilik ve dinsel kurumların toplumsal yapıya hakim oldukları, cehalətin kol gezdiği geri, feodal sosyoekonomik yapılı bir ülke olduğu bilinmektedir. Onyıllarca Afganistan'ı keyfince yöneten Zahir Şah'ı darbeyle devire Davut Han'ın cumhuriyeti ilan etmesinden sonra girişiği bazı ufak tefek "reforom" girişimleri bile geleneksel aşiretçi ve dinsel kurumlar tarafından büyük tepkiyle karşılanmıştı. Günümüzde Nisan Devrimi'ne karşı mücadele eden bazı gruplar, daha Davut Han döneminde, sözüedilen reform girişimlerine karşı çıkmışlardı.

Nisan Devrimi'nin mimarlarından ADHP, bünyesindeki ayrılıklara, yani Perçem ve Halk adındaki kanatlar arasındaki sürtüşmelere, Davut Han'ın yasaklanmalarına rağmen subaylar ve devlet görevlileri dahil halk içinde önemli başarılar göstermişti. Bunda öteden beri, daha 20'li yılarda başlayan SSCB-Afganistan ilişkileri çerçevesinde S.Birliği'ne eğitime gönderilen subay ve diğer alanlarındaki öğrencilerin reel sosyalizmden etkilenmelerinin de rolü büyüktür. ADHP, öylesine bir örgütlülük yarattı ki, Davut Han'ın çevresinde bile etkin olmaya başladı. Ordu ve devlet kademelerinde güçlendikçe, halk kitlelerini örgütlemede olanaklar arttı. Yani 1978'e gelindiğinde ADHP, Teraki'ye "tutuklanırsam, çok geçmeden yönetimi ele geçiririz" dedirtecek kadar kendinden emin bir haldeydi. Bu, devrim planının da belli bir süreden beri hazır olduğunun dolaylı bir ifadesiydi. Davut Han, durumdan kuşkulanmıyor değildi. Kuşkulanıyordu. ADHP'ye yönelik basrkıların arttırılması ve en sonunda Teraki'nin tutuklanması ve Hafizullah Amin'in evinde göz hapsinde tutulması Davut Han"ın bir şeyleri sezmesinden kaynaklanıyordu.

İşte Nisan Devrimi böylesi koşullarda gelişti ve göz hapsine rağmen Amin'in subaylara, devlet görevlilerine ve parti örgütlerine göndermeyi başardığı mesajlarla 27 Nisan 1978'de devrim hareketi başladı ve yirmidört saat içinde devlet yönetimi ele geçirildi ve Teraki, önceden dediği gibi tutuklanmasından çok kısa bir süre sonra halk kitlelerinin sevinç gösterileriyle cezaevinden çıkarıldı. Devlet yönetimini ele geçiren partinin önderliğinde Afgan halkını ortaçağ karanlığından kurtaracak köklü devrimci dönüşümlere girişildi. Tarım ve toprak reformu ile feodalizmin tasfiyesine girişilirken, sanayileşmenin hızlandırılması, aşiretçi ve dinsel kurumların halk üzerindeki etkilerinin kırılması ve yeni bir toplumsal düzenin süreçle inşa edilmesi için eğitim, kültür, sağlık vb. alanlarda reformlar birbirini izledi. Afgan halkının geri kalmışlığın pençesinden kurtarılıp kapitalizmi bir sosyoekonomik aşama olarak yaşamaksızın sosyalizme yönelmesinin işaretleri her alanda seziliyordu. Devrimci dönüşümlerin, çıkarlarına dokunduğu sınıf ve katmanlartepki göstermekte gecikmediler. Devrim yönetiminin, Afgan halkının somut koşullarını tümüyle görememesinden kaynaklanan bazı aşırılıkları da karşı devrimci grupların ekmeğine yağ sürüyordu. Ne ki hiç bir aşırılık, başka ülkelerde belki geniş kitle ayaklanmalarıyla gerçekleştirilebilecek köklü devrimci dönüşümlerin Afganistan'da kendi özgül koşullarında gündeme geldiği gerçeğinin önemi azaltamaz. Neden milyonlar sokağa dökülmedi iddialarıyla Afganistan'da olanları devrim olarak değerlendirmeyenler, halk için sancılı ama gelecek vaddeden bir dönemin açıldığını kendi doğmatik anlayışları nedeniyle göremediler ve son gelişmelere karşı takınılan tutum nedeniyle halen de göremediklerine tanık oluyuruz.

YENİ BİR TOPLUMSAL DÜZEN YOLUNDA

Devrim öncesi Afganistan gerçeğine gözlerini, kulaklarını, beyinlerini kapatmak istemeyen ve sosyalizmin üstünlüklerine inanan bir kimsenin Nisan Devrimi'nin Afgan halkı için nasıl bir toplumsal düzeni kurmayı hedeflediğini görmemesi için hiç bir neden yok. Geri kalmış, feodal bir toplumda sosyalizme yönelmenin zorluklarını hiç kimse gözardı edemez, ama bunun mümkün olduğu da kanıtlanmış bir gerçektir. Moğolistan, Vietnam, Kamboçva, Angola, Mozambik ve benzeri örneklerden, geri kalmışlık veya geri bıraktırılmışlık sürecinde yaşayan ülkelerin ulusal ve sınıfsal kurtuluş mücadelelerinin alabileceği biçim ve gelişme yolları konularında çıkarılması gereken sayısız ders vardır.

Feodal üretim biçiminin hakim olduğu ülkelerde, sosyalizme varma sürecinde kapitalizmin zorunlu bir aşama olup olmadığı tartışmaları Lenin döneminden beri sürmekteydi. Feodalizmden kapitalizme geçişte bir dönem burjuvazininoynadığı ilerici rolün, kapitalizmi geliştirme sürecinde gerici rolle değişmesi, ulusal kurtuluş savaşlarındaki önderlik sorununu da tartışma gündemine soktu. Ulusal bağımsızlık mücadelesi için bile artık burjuva önderliğin zorunlu olmadığı, işçi sınıfı ve diğer emekçi kitlelerin çıkarlarını savunan sosyalistlerin öncülük edebilecekleri ve bu durumda kapitalizmi yaşamanın da zorunlu olmadığı görüşü ile birlikte kapitalizmi geliştirmeyen, fakat halen doğrudan sosyalizmi geliştirmeyi de öngörmeyen sosyalist yönelimli yeni biryol gündeme geliyordu. Genç sosyalist devletin varlığı, sosyalist yönelimli antikapitalist yolu daha da olanaklı kılıyordu. Çünkü sosyalist ülke veya ülkelerin maddi ve teknik yardımları olmadan, kapitalizmi yaşamadan sosyalizme gitmek kuramsal olarak mümkün görünse de neredeyse olanaksızdı denebilir. Moğolistan, işte bu yolla, yani kapitalizmi yaşamadan sosyalizme yöneldi ve S.Birliği'nin her türden desteğiyle toplumsal ilerle sürecine derinleştirdi.

Sonraları bu yolla sosyalizme yönelmeye "kapitalist olmayan kalkınma yolu" denildi. Feodalizmden sonra da doğrudan kapitalizmi geliştirmeyi önüne koymayan, ama sosyalist olmadıkları için sosyalizme varma görevini de önüne koymayan her yönetimin olduğu ülke için gelişigüzel "kapitalist olmayan kalkınma yolundadır" tanımlaması yapıldı. Ölçü şuydu: Sosyalist önderlikli olmasa da, eğer yönetim tüm kurum ve kurallarıyla kapitalizmi geliştirmeyi önüne koymuyorsa ve özel mülkiyet yerine devlet mülkiyeti geliştirilip korunuyorsa o ülke "kapitalist olmayan kalkınma yolundadır" deniliyordu. Süreçle sosyalistler önderliği ele geçirir ve sosyalist mülkiyeti geliştirir beklentisiyle bir dönem Irak, Suriye ve Mısır gibi ülkeler de bu tanımlama kapsamına alındılar ve sosyalist ülkelerden büyük destek gördüler. Hatta Mısır gibi ülkelerde komünist partisinin kendisini feshetmesi gündeme geldi. Sonuçta gelişen devlet kapitalizmi ve onun egemen sınıfı brokrakit burju-

vazi oldu. Mısır ve Irak emperyalist-kapitalist sisteme tüm kapılarını açarken Suriye, kapitalizme "tedriben" geçiş sürecini yaşıyor. Bu tür ülkelerden farklı yönetimlere sahip Angola ve Mozambik gibi ülkeler ise sosyalist yönelimli gelişmelerini sürdürüyorlar. Bütün bu ülkelerde yaşananlar bir şeyi, kapitalizmi yaşamadan sosyalizme yönelmek için sosyalist bir önderlik zorunludur gerçeğini kanıtladı. Devrimci demokrat önderlikler de köklü anti-kapitalist dönüşümleri yapabilirler,ama sosyalizme geçiş süreci için bu güçlerin "sosyalistleşme"leri veya kendi içlerinde ayrışmaları sonucu sosyalist unsurların yönetimde etkinlik kurmaları zorunludur.

Afganistan'ı bu açıdan değerlendirdiğimizde, daha başından sosyalistlerin önderliği ele geçirdikleri bir kapitalist olmayan kalkınma yolunun benimsendiği görülecektir. ADHP, Afgan halkına kapitalizmi yaşatmadan toplumu feodalizmden sosyalizme götürmeyi amaçladı ve bu doğrultudan Nisan Devrimi'ni gerçekleştirdi.Amacın büyüklüğü kadar zorluklarının da büyük olduğu açıktır. Ve sosyalizme daha az sancısız geçiş için sosyalist ülkelerin önemli katkılarına ihtiyaç duyulduğunu da kabul etmek gerekiyordu. İlk sosyalist devlet gibi,heralanda emperyalist abluka ve tehditin bulunduğu koşullar yoktu, ama bir ülkenin kendi yağında kavrularak yeni bir toplumsal düzeni kuracağını ve bu doğrultuda gelişmesini sürderceğini söylemek de akıl karı değildi. Afganistan'ın emperyalizm için önemi ve yerel gericiliğin gücü, yeni yaşamı inşa etmede temel görev Afgan halkının olmak kaydıyla, salt "öz güç"le demokratik halk devrimi sürecinden geçilerek toplumsal ilerlemenin sağlanamayacağının göstergesidirler.

Nitekim, Nisan Devrimi'yle yerel gericilik karşı mücadeleyle başladı ve başta Amerikan emperyalizmi olmak üzere emperyalist ülkelerden, bölge gericiliğinden ve dış politikadaki gerici yönelimlerinden dolayı Çin'den alınan destekle karşı-devrim çeteleri, devrimci dönüşümler sürecini baltalamaya ve rejimin geleceğini tehdit etmeye başladılar. Yani sorun "iç" sorun olmaktan çıkmış ve uluslararası birsorun haline gelmişti. Bunu emperyalist-kapitalist sistemin kendisi yaptı. Artık devrimci Afgan yönetiminin karşısında sadece iç gericilik değil, onları her konuda destekleyen emperyalist-kapitalist sistem de vardı. Giderek devrim kazanımları tehlikeye giriyordu ve karşı devrim saldırıları Afgan devrimci güçleriyle karşılanamaz hale geliyordu. İşte S.Birliği'nden, iki ülke arasındaki savunma işbirliği anlaşmasına dayanarak asker isteme konusu böylesi koşullarda gündeme geldi ve SSCB, ancak onun üzerinde yardım çağrısından sonra Afganistan'a asker göndermeyi kabul etti. Amaç, toplumsal gelişme sürecinin kesintiye uğramasını önleyebilmekti.

AFGANİSTAN'A ASKER GÖNDERME ZORUNLUMUYDU?

Nisan Devrimi'nin gelişme sürecini tehdit eden karşı-devrimci tehdite karşı, SSCB'nin asker göndermesinin zorunlu olup olmadığı hep tartışıldı. Günümüzde S.Birliği'nde konu tartışılıyor ve "keşke yapmasaydık"görüşünü savunanlar az da değil. Sorunun iki temel boyutu var. Birincisi, Aralık 1979'da asker gönderme zorunlumuydu, sorusunda ifadesini buluyor. İkincisi, askeri gücün gönderilmesinden bu yana içte ve uluslararası planda meydana gelen gelişmelerin sonuçlarına bakarak geçmiş değerlendirildiğinde yarar-zarar dengesi nasıl biçimleniyor?

Devrim gerçekleştirilirken, devrimci yönetimin sonradan Sovyet askerlerine ihtayç duyacağı akıldan geçmiyordu bile. Evet, askeri yardımlar dahil çeşitli maddi ve teknik desteğe ihtiyaç olacaktı, ama sorunun yüzbine yakın Sovyet askerinin yardıma gelmesini dayatacak bir boyut kazanacağını kimse tahmin edemezdi. Ve yaklaşık yirmi ay, Afgan yönetimi, devrimi destekleyen kitlelerin yardımıyla karşı-devrimi ezmeye ve devrimci dönüşümleri derinleştirmeye çalıştı. Fakat,karşı-devrim öylesine bir hızla gelişiyordu ki, devrimin geleceğini "belki"lere bırakma olasılığını dışlıyordu. Sorunun böylesi bir düzeye gelmesi kaçınılmaz değildi ve kendi içinde daha tutarlı ve ülke gerçeklerini daha doğru tespit eden,dönüşümleri aşırılıklara saplanmadan gerçekleştiren bir önderlik Afganistan'ı Sovyet askerine muhtaç bir duruma düşürmeyebilirdi. Çünkü ADHP içindeki fırtınalar durulmuyor ve devrimin ilk aşamasında hiç de zorunla olmayan reformlara başvuruluyordu. Orta ve küçük mülkiyete yönelik dönüşümler, proletaryanın nitel ve nicel olarak zayıf olduğu bir gerçekken propaganda ve ajitasyonda Sovyetik sloganların ağırlıkta olması, aşiretsel ve dinsel kurumlara yönelik aşırılıklar, devrimle birlikte çıkarları zedelenen ve baltalanan egemen güçlerin kitleler içinde daha fazla etkinlik kurmalarına zemin hazırladı. Karşı-devrim, yönetimin en ufak bir zaafını bile kullanmayı bildi ve sonuçta, devrim yerine karşı-devrimin kilte tabanıgenişledi. Nisan devrimi yönetimi, kendi içindeki tasfiyeler ve diğer hatalarla karşı-devrime kan vermiş oldu. Devrim yönetiminin önünde ya "belki kendi başımıza devrimi koruyabiliriz" diyerek işi tesadüflere bırakma, ya da "bir halkın geleceği tesadüflere bırakıyorlar" anlayışıyla S.Birliği'den asker isteme seçenekleri vardı ve yönetim ikinci seçeceneği tercih ederek en doğrusunu yaptı. Kimse, kendi hatalarıyla güçlendirdikleri karşı-devrimi yine kendileri önlensin veya önleyemiyorsa cezasını çeksin diyemezdi, çünkü bu Afgan halkını ortaçağ karanlığına geri götürmek olurdu. Afganistan'ın o günkü durumu ve Sovyet yardımlarının gerekçeleri konusunda, İzvestia'nın politika muhabirlerinden Alexander Bovin'in Nisan 1980'de yayınlanan bir makalesi en açıklayıcı niteliğe sahiptir.

"NEDEN AFGANİSTAN'A MÜDAHALE ETTİK?"

Hakikat şudur; gelişmeler bizi böyle bir seçim yapmaya zorlamıştır: Ya bu ülkeye birlik gönderecek, ya da Afgan devriminin yenilmesine ve ülke Şahın İran'ı haline gelmesine izin verecektik.Ülkeyi birlik göndermeyi kararlaştırdık. Bu kararı vermek kolay olmadı. Önceden, olumlu olumsuz her unsuru düşündük. Karşı devrimin, dinci partizanların ve öç almaya çalışan feodal beylerin zaferinin, Şili cuntasının işlediği cinayetlerin yanında bile hiç kalacağı bir kan gölü oluşturucağını biliyorduk. Karşı devrimin zaferinin, Sovyetler Birliği ile hemhudut bir ülkede yoğun Amerikan

askeri varlığı oluşturucağını, bunun da ülkemizin güvenliği açısından tehlike arzedeceğinin farkındaydık. Afganistan'a birlik gönderme kararının tamamiyle yasal olsa bile, modern dünyada hoş karşılanmayacağını biliyorduk. Bununla birlikte, nahoş ama elzem kararları, fevkalade şartların gerektirdiği olagandışı kararları alma sorumluluğundan kaçınsaydık,tüm gücümüzü yitireceğimizi de biliyorduk.

'Müdahalede bulunmama' konusuna gelince; Sovyet-Afgan antalşamasında ve BM anayasasında yeralan bu konuyla ilgili maddelerden burada söz edebilirim. Ama meselenin özüne bakalım. Müdahale etmemek iyi bir şeydir. Ama uluslararası hukuk kuralları bir boşlukta değildir. İspanya'da müdahaleye karşı bir komite vardı. Ve bu müdahale etmeyişin neticesi kırk yıllık Franko diktatörlüğüdür. Kmerler şiddet delisi manyaklar tarafından öldürülürken Vietnamlılarlmdan yardım istendiğinde Vietnamlılar tutup da Kmerlere müdahale etmeme konusunda bir konferans mı verseydi? Tarih ve siyaset her zaman yasal formüller üzerine bina edilemez. Bazen müdahale etmemek, gözden düşmek ve ihanet etmekdemektir. Afganistan'da bu tür bir durum ortaya çıktı. Ve ben,demokrat,hümanist ve de devrimci olduğunu ileri süren insanların, Sovyet 'müdahale'sinin kendilerine yapılmış bir saldırı olduğu yolundaki protestolarını işitiyorum. Onlara cevabım şudur: Bizi buna iten, mantıktır. Devrimci Afganistan'a yardım yapılmasına karşısaynız, karşı devrimin zaferinden yanasınız demektir. Üçüncü bir seçenek yok. (izvestia Nisan 1980)

Afganistan'a Sovyet askerlerinin gönderilmesinden bu yana meydana gelen gelişmeleri değerlendirdiğimizde, Nisan devrimi,karşı devrimci çetelere karşı korunmakla birlikte tehditin halen sürmesi görünürde bir başarısızlık gibi görünse de, işin gerçeği öyle değildir. Çünkü Afganistan'da emperyalizmle sosyalizm çarpışıyordu ve Sovyet askeri gücünün yabancı topraklarda savaşmak zorunda kalışının getirdikleri zorluklar da düşünülürse, karşı-devrim tehditinin bertaraf edilmesinin pek öyle sanıldığı veya beklendiği gibi kolay olmadığının kabul edilmesi gerekir. Bu anlamda bir başarısızlıktan bahsedilecekse, olmuştur. Ama bu müdahalenin bir yanlışlığı değil, devrim ile karşı-devrim arasındaki güçler dengesinin ve somut koşulların ürünüdür. Öte yandan asker göndermenin gerekçeleri, özellikle emperyalist ülkelerdeki halklara anlatılmadığı ve halklar emperyalist basın tekellerinin karşı-propaganda kampanyasıyla yüzyüze kaldıkları için, uluslararası planda S.Birliği şahsında sosyalist imajın yaralar aldığını da kabul etmekgerekir. Sonuç itibariyle siyasi başarısızlık olarak değerlendirilebilecek bu durum da Afganistan'a asker göndermenin yanlışlığına yorumlanamaz.

NİSAN DEVRİMİ'Nİ KORUMAK BUGÜN DE TEMEL GÖREVDİR

Afganistan'dan Sovyet askerlerinin tümüyle çekilmesinden sonra, emperyalist devletler ve bölgedeki gerici güçler, anlaşmanın gereklerine yerine getirmiyorlar ve istediklerinin Sovyet askerlerinin Afganistan'dan çekilmesiyle sınırlı olmadığı, devrimin ilerletilmesinin baltalanıp devrim kazanımlarının tasfiye edilmesinin temel amaç olarak benimsendiği görülmektedir.

S.Birliği ve diğer sosyalist ülkelerin "Afganistan'ı gözden çıkardıkları" tüsünden iddialar burjuva basın organlarını süslemektedir. Kabil yönetimi "ha düştü, ha düşecek" yaygaraları da az değil. bu tür iddiaların boş safsatalardan ibaret olduğu, Sovyetlerin Kabil yönetimine modern silahlar bıraktığı için dengenin mücahitler aleyhine bozulduğu gerekçesiyle yardımın süreceğinin bizzat Bush'un açıklamalarıyla da ortaya çıktı. Hani, Sovyet askerlerinden sonra Kabil yönetimi dayanamazdı ve yıkılıcaktı; Afgan kuvvetleri kendi başlarına Mücahitlerin karşısında duramazdı. Emperyalizm ve bölge gericiliği, şimdi de Kabil yönetiminin gücünü dolaylı da olsa kabul anlamına gelen açıklamalar yapıyorlar. Amaçları ne pahasına olursa olsun devrim yönetimini yıkmak ve emperyalizmin kuklası bir yönetimi işbaşına getirmektir.

Diğer yandan S.Birliği ve Afganistan yönetiminin, devrim kazanımlarının korunması temelinde sorunun çözümü için çabaları sürmektedir. Özlenen devrim kazanımlarının korunması temelinde barışçıl bir çözümdür, ama karşı devrimci çeteler buna yanaşmamaktadırlar. Geçici bir yönetimle demokratik seçimlerin yapılması önerilerinin bile Mücahitlerce kabul edilmemesi, emperyalist basın tekellerinin yansıttıkları gibi halkın çoğunluğunun desteğine sahip olmadıklarının ifadesidir. İddia edildiği gibi devrim hükümeti, "bir avuç" insanın desteğine sahip olsaydı, Mücahitler seve seve eşit koşullarla bir seçime giderdiler, ama işin gerçeği böyle olmadığı ve bunun da anlaşılmaması için kabil yönetiminin tüm iyiniyet girişimlerine karşı çıkıyorlar. Ancak, devrim yönetiminin halkın önemli bir desteğine sahip olması, emperyalizmin ve bölge gericiliğinin her türden desteğini alan karşı devrimi her halukarda bozguna uğratabilecğinin garantisi değildir. "Ulusal uzlaşma" politikasıyla geçmiş hatalardan bazıları giderliliyorsa da tümü halen giderilmiş değil. Yani karşı-devrim her an devrimin geleceğini tehlikeye sokabilecek güce kavuşabilir. Bu durumda dünya devrimci süreci güçlerinin aktif dayanışması ve özellikle sosyalist ülkelerin gerekirse tekrar asker gönderme dahil her türlü yardımı bir zorunluluk haline gelebilir. Bir yandan sorunu yeni bir asker gönderme aşamasına getirmeden çözme çabalarını yoğunlaştırırken, geleceğe ilişkin olası tehlikelere karşı şimdiden hazırlıklı olmak gerekir. Çünkü hiç bir gerekçe, Afgan halkının karşı-devrimin kucağına düşmesine yolaçacak tehlikelerin mutlaka önlenmesi gerektiği gerçeğinin önemini azaltamaz. Sosyalistler, devrim ihracına karşıdırlar; ama kendi özgücüyle gerçekleşmiş bir devrimin gözgöregöre karşı devrim güçleri tarafından ezilmesine de seyirci kalamazlar, kalmamalıdırlar; şayet böyle bir duruma seyirci kalınırsa, olası bir karşı-devrimin "zaferi"neden, sosyalistlik ve devrimcilik adına seyirci kalanlar da sorumlu olurlar. Böylesi bir karşı-devrim "zaferi", bugün "her türlü müdahaleye karşıyım" diyen zavallı "sol"cularımızın da akıllarını başlarına getirir, ama o zaman da iş işten geçmiş olur. Devrimci tutum Afganistan devrimini savunmanın enternasyonalist bir görev olduğunun bilinciyle soruna yaklaşmayı gerektiriyor. ○

8 MART DÜNYA KADINLAR GÜNÜ

Fatma KARAHAN

Bundan 79 yıl önce kutlanmaya başlanan 8 Mart Uluslararası Kadınlar Günü, bu yıl da ezilmişliğine karşı çıkan ve ezilmişliğini altetmek için mücadele eden kadınlar tarafından coşkuyla kutlanacak. 8 Mart günü mücadelesine sahip çıkacak kadınlar tarafından kutlanırken, sorunun basit bir tekrarından, kuru bir anmadan öteye eyleme yönelik "ne yapmalı", "ezilmişliği nasıl ve hangi yöntemle altetmeli" ve benzeri sorulara yanıtlar aranmalı, tartışılmalıdır. Nitekim, son yıllarda buna yönelik pratik adımlar atılmış, suskunluğun perdesi belli ölçülerde aralanmıştır.

Eylemliliğin ifadesi, simgesi olan 8 Mart, kadının özgürleşmesi ve hak eşitliği mücadelesinde önemli bir yer tutar. 8 Mart'ın devrimci özü unutturulmaya çalışılıyorsa da mücadelesine bizzat sahip çıkacak işçi-emekçi kadınlar buna izin vermeyecektir. Böylece, kadının toplumun her alanında etkin, söz sahibi ve özellikle karar mekanizmalarına katılmasının ön koşulu siyasileşmesi ve siyasi arenada aktif rol almasıyla ldoğru orantılıdır dersek yanılmış olmayız.

8 Mart'ın Doğuşu

8 Mart'ın Uluslararası Kadınlar Günü olarak tesbit edilmesinden önce bunu hazırlayan Amerikan Sosyalist Partisi'nin girişimini anımsatmak yerinde olur. Parti, 1908 Kongresi'nde Şubat'ın son pazarını kadınların oy ve diğer hakları için gösteriye ayırma kararı alır. Hareket 27 Şubat 1909'da ortaya atıldı ve İngiliz süfrajetlerinin (kadınlara oy hakkı savuncuları) feminist niteliğinden poreleter karakteriyle ayrılıyordu. Bu girişim devamlılık kazandı. 1910'da Danimarka'nın Kopenhag kentinde II. Enternasyonal'e bağlı sosyalist kadınların yaptığı bir konferansta Klara Zetkin, Amerika'da grev sırasında çıkan yangında ölen işçi kadınların anısına her yılın 18 Mart'ını Uluslararası Kadınlar Günü olarak kutlanmasını önerir. Bu öneri Kongre tarafından oy birliğiyle kabul edilir. O gün bu gündür başta işçi-emekçi kadınlar olmak üzere tem kadan hareketlerince coşkuyla kutlanır.

Konunun burasında Klara Zetkin'in soruna yaklaşım yönetimi konusunda ileri sürdüğü sava değinmekte yarar var:

"Kadın sorununun genel tarihsel elişmesinin akışı içinde, genel toplumsal bağlantıların ışığında açıkça anlamamızı, onun itici ve sürdürüçü güçlerini tanımamızı, onların yöneldikleri amaçları, ortaya konan problemlerin ancak varlıklarıyla çözüme kavaştuğu koşulları bulabilmemizi yalnız materyalist tarih anlayışı olanaklı kılar". (1)

Diyalektik ve tarihsel materyalist anlayışla kadın sorununa doğru bir yaklaşımın olanaklı olacağı gerçeğiyle çözümün; kapitalin egemenliğinin kalktığı ve emeğin egemenliğinin gerçekleştiği zorunlu toplumsal bir dönüşümle birlikte, sürüklilik içinde toplumun özgürleşmesiyle doğru orantılı ilerleyen bir mücadeleyi gerekli kılacağı açıktır.

Kadının ezilmişliğin evrensel boyutu

Dünya genelinde milyonlarca insan için halen sorun olarak varlığını sürdüren sınıflar, uluslar ve cinsler arası eşitsizliğin -sömürünün bu üç halkası içiçe olmakla beraber- herbirinin özgül yanları davardır. İşte, insan türünün sayıca yarısını oluşturan kadın cinsinin büyük çoğunluğu için üçü de aşılması gereken sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Sömürünün ve eşitsizliğin varlığını sürdürdüğü, artık-değerin bir avuç azınlık elinde bulunduğu ve bunların egemenliklerinin her alanda sürdürüldüğü toplumlarda bütün kadınlar ezilmekle birlikte hepsini ezilme biçimi aynı değildir, hatta ezilenler arasında başka ezilenleri ezenler de vardır.

Kadının ezilmişliğini; sınıfsal(üretim ilişkilerinden aldığı yer), ulusal (ezen-ezilen ulus olgusunun varlığından dolayı) bağlamda çok yönlülüğünü, toplumun tüm çelişki ve eşitsizliklerinden diğer tüm bireyleri gibi etkilendiği ve yaşadığı için toplumsal ve evrensel boyutta ele almak zorundayız. Yani kendi başına, diğer toplumsal bütün ve parçalardan soyutlayarak birincil, ikincil veya üçüncül sırada yer vererek değil, bütünü içinde hakkı olan yere oturtarak öncelikle yaklaşımı doğru koyma kaygısını taşımalıyız. Bu anlamda engelleyici ve çözümü bulanıklaştırıcı önyargıların terki zorunludur.

Neden hak eşitliği ve özgürleşme mücadelesi

Sömürü ilişkisine dayalı toplumlarda kadın, bunun yeniden üretilmesinde önemli bir rol oynar. O halde, asıl amaç, kadının hak eşitliği ve özgürleşmesinin daha iyi anlaşıldığı, bir dünyadan çok, bunun aşıldığı yani geçersiz kılındığı bir dünya kurmaktır. Karl Marks'ın kadın ve onun karşı cinsle olan ilişkisini değrelendiren saptaması bu anlamda son derece açıklayıcıdır:

"Ortaklaşa şehvetin kurbanı ve hizmetçisi olan kadın karşısındaki ilişkide, insanın içinde kendisi için varolduğu sonsu kendini dile getirir; çünkü bu ilişkinin gizi kendi ikirciksiz, kesin, açık, örtüsüz dışavurumunu, erkek-kadın ilişkisinde ve doğal ve dolayımsız türsel ilişkinin kavranma biçiminde bulur... İnsandan insana dolayımsız, doğal, zorunlu ilişki, kadın-erkek ilişkisidir... İnsan için, insanal özün ne ölçüde doğa durumuna, ya da doğanın ne ölçüde insanın insanal özü durumuna gelmiş bulunduğu duyulur, somut bir olguya indirgenmiş bir biçimde,demek ki bu ilişki içinde görülür. Bu ilişkiden yola çıkılarak demek ki, insanın tüm kültür düzeyi yargılanabilir". (2)

Yararlanılan Kaynaklar:
1 - Klara Zetkin-Lenin'in Dünya Kadınlarına vasiyeti
2 - K. Marks. 1844 Elyazmaları.

TARTIŞMA

BİLİMSEL SOSYALİZM RÖNESANS ÇAĞINI YAŞIYOR

Rıza POLAT

Sovyetler Birliğindeki gelişmeler, 17 Ekim devriminden bu yana ilk kez böylesine ciddi ve derinlemesine, Sovyet vatandaşları ve dünya kamuoyu tarafından tartılışmakta. Dünyamızda önemli değişiklikler yaratan ve tarih sahnesine ilk kez yeni sınıfları oturtan 1640 İngiliz, 1789 Fransız ve 1917 Rus devrimleri, gezegenimizin çağlar başlatan olaylarıdır.

En sonuncusu olan Rus devrimi, diğerlerinden farklı olarak, insanlığı sömürüsüz, baskısız ve özgür bireyli bir dünyaya götürecek yolları açtı. Ancak ilk sosyalist devrimin üzerinden 71 yıl geçmesine rağmen, bugün yapılan tartışmalar ve su yüzüne çıkan gerçeklerden anlaşılıyor ki, devrim, kesinti, durgunluk, sapma ve tehlikeli merhaleler yaşıyor.

Sovyet devriminin bu merhaleleri yaşamasının bir günah dökümü yapıldığı zaman, herhalde günahın ağır bir bölümü, S.Birliği dışında olan Marksist-Leninistlerin hanesine yazılır. S.Birliği dışındaki Marksist parti, örgüt ve bireyler (geçmişte dünya komünist hareketine olumlu yaklaşanları kastediyorum) S.Birliğinde yeniden yapılanma hareketi başlamayana kadar, SBKP'nin her dediğini peşinen kabullenip alkışlayan bir tutum sürdürdüler. Hiçbir zaman dünyamızda doğa, sosyal ve diğer bilimlerde başdöndürücü gelişmeler olduğunu ve bunun da bir sosyal bilim olan Marksizm-Leninizmi etkileyip daha da derinleştirdiğini, zenginleştirdiğini, tek birey ve ülkenin, gelişme halinde olan bir bilimde yegane otorite sayılamayacağını, düşünmediler. Bu tarihsel yanılgı, çoğu komünist, marksist parti ve grupların toprakları üzerinde şekillenecek toplumsal hareketler yaratamadılar; güdük kaldılar ve birer marjinal çevre olarak uğraş verdiler.

Sovyet komünistlerine, ilk sosyalist devrimi yapan bir ağabey tutumuyla yaklaşıldı. Özellikle 1950 yıllarına kadar, devrimi yapmış tek ülke ve dünyadaki ilk sosyalist örneği savunma psikolojisi, Sovyet komünistlerine yönelik eleştirel yaklaşımı engelledi. Stalin'in, Lenin'le Troçki arasındaki fikir ayrılığını istismar ederek, kendi felsefesini dünya komünist hareketine benimsetmesi, S.Birliği dışındaki komünistleri de ciddi yanılgılara sürükledi. Ancak herkes kendi omuzlarında kendi kafasına taşımış olsaydı, yanılgı ve yanlışlar bu boyutlara varmazdı. Kuşkusuz devrimi ve sosyalizmi kendi ülkesinde hayata geçirmeye uğraşanlarla, daha sosyalizmin kazanılması mücadelesini verenlerin teorik birikim ve pratik deneyimleri farklı olur. Her şeye rağmen bilimin sonsuzluğu hesaba katılararak, yapılanlara karşı daha eleştirel yaklaşımlar içinde olunmalıydı.

Ancak üzülerek belirtmek gerekir ki, bu gün geçmişte yapıldığı gibi yine herşey çok iyi ve çok doğrudur yaklaşımını sürdürenler bir haylidir. Böylesi bir tutumu sürdüren komünist ve marksist partiler, kendi ülkesinin topraklarında toplumsal ve ulusal muhalefetin toparlanması için kendi program ve politikalarında hiç bir değişiklik yapmaya gerek duymadan duymadan kendi ülkelerindeki mücadeleye ilişkin eski teraneleri okuyup durmaktadırlar.

Başka bir kesimde geçmişte ağzı sütten yandığı için yoğurdu üfleyerek yeme tutumu içindedir. Bu kesim Sovyetler'deki yeniden yapılanmanın uluslararası boyutlarını, Marksizm-Leninizmi geliştirici ve yenileştirici yanını kavramayarak, Marksizmi bir din gibi, değişmez görme yanılgısı içindedir. Ülkemizde ulusal demokratik muhalefetin önemli bir kesimi böylesi bir yanılgı içindedir. Kimilerince "Bu günden

bir şey söylemek erkendir, hele biraz bekleyelim" gibi bir yaklaşım gösterilmesi, dünyamızın bu gün önemli bir dönemecini teşkil eden bu gelişmelerin ciddiyetinin kavranmadığının delaletidir. Eğer bu gün Sovyetler Birliğin'de Perestroyka ve Glasnost'ın boyutları sadece içi sorunlar çerçevesinde olmuş olsaydı, böylesi bir mantığın makul yanları olabilirdi. Ancak bu gün 71 yıllık yaşayan sosyalizm pratiğinden hareketle, hem 71 yıllık sosyalist yapılanmada hemde genel olarak Marksizm'de ortaya çıkan durgunluk, tıkanıklığın giderek sosyalizmde bir krizin oluşması tehlikesi tartışılmaktadır. Buradan hareketle yapılanlara, söylenenlere ve yazılanlara ister katılalım ister katılmayalım, tüm bu gelişmeler Marksizm içi gelişmeler olduğu için tartışmalıyız ve açıkça tutum takınmalıyız.

Sovyetler Birliğinde başlayan yeniden yapılanma sürecini, tüm yönleriyle olmasa bile, bir ölçüde gelişmelerin ciddiyetinin bilincinde olanlar Perestroyka ve Glasnost'ın bir bütün olarak dünya devrimci hareketine önemli perspektifler sunduğunu kavrayabilmişlerdir.

Gerçekten Sovyetler Birliği'nde neler oluyor? Bu devin 1917 Ekim devriminden bu yan ayeniden silkinmesi ne getirip ne götürecek? Batılı Sovyetologların, Sovyetler Birliği batının demokrasi standartlarına yaklaşıyor demeleri ne kadar doğru? Gerçekten Marksizm iflasını mı yaşıyor? Sovyetler de yeniden çar büyük Petro gibi batı hayranı birisi mi devletin başına geçmiş? Yoksa yıllardır toplum yaşamında demokrasinin aksatılması, parti ve devlet yapısında yozlaşmanın brokratikleşmenin ve keyficiliğin korkunç boyutlara varması sonucunda, sovyet toplumunun yaşamında artık tahamül edilemeyen toplumsal, siyasal boğucu bir atmosferin oluşmasıyla mı bu günkü durum oluştu? Tüm bu soruların cevabını verebilmek için, sosyalizmin yığınla birikmiş sorunlarını tartışmaktan kaçınılmamalı, cesaretli ve serinkanlı davranılmalı.

Belki herkesten çok biz Kürtlerin buna ihtiyacı vardır. 21. yüzyılda girmeye hazırlanan dünyamızda ülkemiz sömürgeci işagalci orduların çizmeleri altında ezilmektedir. Halkımıza özgür ve bağımsız günlere götürmek için herşeyden önce, çağımızı ve çağımızda olup bitenlerin bilincinde olmalıyız. Marksist bilimin günümüzdeki teorik ve kültürel birikimini mücadele içindeki yaşamımızla bütünleştirebilmeliyiz.

Elbette günümüz dünyasının zengin ve derin teorik, kültürel ve bilimsel birikimini beynimize taşıyıp, kendi toplumumuzun sorunlarına cevap veren düşünceler, politakalar ve perspektifler üretmek öyle kolay değil. Bir kere yıllardır kölelik zincirine vurulmuş, geri bıraktırılmış, her türlü ulusal demokratik ve insani hak ve özgürlüklerinden mahrum bırakılmış bir ülkenin insanları olarak, doğa ve toplumsal alandaki hızlı gelişmeleri, dünyadaki entellektüel, kültürel ve bilimsel gelişmelerin tümünü kavramanın zorluklarıyla yüz yüzeyiz.

Ama tüm bu dezavantajlara rağmen bizler bu gün parçalanmış Kürdistan'ın yarattığı sorunları ve her parçadaki ulusal demokratik muhalefetin bölünmüşlük sorunlarını bu gün çok daha derinlemesine ve seren kanlıca ele almamız gerekir. Dünün sathi, ön yargılı ve bilimsel olmayan dar anlayışlardan uzak değerlendirmeler yapmalıyız.

LENİN'İN DÜŞÜNCELERİ YAŞATILDI MI?

71 yıl önce muazzam büyük bir kitlesel güç Lenin önderliğinde ayağa kalkarak, büyük Rus İmparatorluğunu devirdi. Geri kalmış halklar hasiphanesi olan çarlık rusyasını gerilikten, açlıktan ve sefaletten kurtarmak Lenin ve onun partisi için oldukça zordu. Lenin ve partisinin karşısında duran sorunlar yalnız bunlar değildi. Çarlık rusyasında, Sovyet devrimi birinci dünya savaşı koşullarında dünyaya gelmişti. Bir yandan dış güçlerle savaşmak bir yandan da uçsuz bucaksız topraklarda eski düzenlerini kaybeden hakim sınıflara karşı savaşımda da her zaman doğru halkayı yakalamanın güçlüğü de ortadır.

Lenin'in devrimin ilk yıllarında bir kaç kez tarım politikasında değişiklikler yapması, bu zorlu koşullarda hem ülkede üretimi arttırmak hemde yığınları kazanmanın güçlüğünü ifade ediyordu. Ancak Lenin her hangi bir sorunda bir politikanın değişikliğine gerek duyduğu zaman bunu önce parti merkez komitesine, orada çözemediyse bolşevik partisinin örgütlerine oradan da sovyet şuralarına kadar götürüp sorunların demokratik bir anlayış ve ruhla çözümünü sağlıyordu.

Lenin her hangi bir sorunda ayrı düşüncede olan yoldaşlarının parti dışına itilmesine her zaman kararlıca karşı durdu. Lenin, partisel yaşamı sürekli ve yaratıcı bir politik diyalog ve tartışma içinde tutuyordu. "Partimiz Lenin tarafından, benzer görüşlü üyelerin örgütü olarak kurulmuştu; bütün sorunların serbestçe tartışılması ve bir karar alındıktan sonra da ortak eyleme geçilmesi bu partideki yasalardan biri idi. Fakat buyrukçu yönetim usulü yerleşince, partideki yoldaşça ilişkiler atmosferi bozularak, emirlere ve bunların yerine getirilmesine, parti üyelerinin yönetenler ve yönetilenler diye ikiye ayrılmasına dayalı ilişkilere ve komünistlerin eşitliği ilkesinin çiğnenmesine dönüştü.(1)

Ne yazık ki Lenin'in ölümünden sonra onun düşüncelerinden tamamıyla bir ayrışma süreci başladı. Lenin'den sonra SBKP'nin ve sovyet toplumunun yaşamında oluşan yapılanma tamamıyla tarihin ikiye bölünmesi olarakta değerlendirilebilnir.

Toplumdaki demokrasinin bir aynası olan parti içi demokrasinin Lenin'in ölümünden sonra tamamıyla ortadan kaldırılması aslında Sovyetler Birliği komünist partisinde iki tarihsel süreç başlatmıştır. Bundan dolayı bu gün öyhe rahatlıkla Lenin dönemindeki SBKP ve Stalin döneminin SBKP'sinin aynı niteliklere sahip olduğu söylenemez.

MARKSİZMİN TARTIŞAMAYACAĞI SORUN OLMAMALI

Sovyetler Birliği'nde yeniden yapılanmayla birlikte, hem ulusal ve hem de uluslararası boyutlarda tartışma gündemine, devlet ve demokrasi, parti ile devlet ilişkisi, halkla parti bağı, parti içi demokrasi ve gelişmiş sosyalist demokrasi gibi Marksizm'i önemli noktalarını soktu.

Lenin'den bu yana yıllarca tartışmasızca kabul edilen doğmalar, bu gün serbestçe eleştiriliyor. Geçmişte ağza alınmaktan korkulan konular, bu gün Sovyetler Birliği'nde televizyon, radyo ve basında açıkça

konuşuluyor. Geçmişe ilişkin ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin tarihine bu gün daha objektif tutumlar sunuluyor. Sovyetler'deki gelişmeler her zaman dünya komünist hareketini yakından etkilemiştir. Stalin'in uzun yıllar bilimi, felsefeyi, kültürü, sanatı ve teoriyi doamalaştıran tutumları dünya komünist hareketini önemli ölçüde doğmatikleştirdi.

SBKP'de Stalin'in bu çizgisine karşı aslında güçlü bir direnç vardı, ançak Stalin iktidar mekanizmasının avantajlarıla daha yetkin bir parti, daha demokratik bir toplum ve sosyalizmin çıkarlarını savunan bütün muhaliflerine karşı şiddet kullanarak yoketi. Dışarda çok sonraları Stalin'in bu tehlikeli çizgisini görenler de oldu. İtalya komünist partisi liderlerinden Togliatti; Sovyet proletarya diktatörlüğünün, parti diktatörlüğüne, parti diktatörlüğü de siyasi bürodaki birkaç kişinin ve giderek Stalin'in kişisel diktatörlüğüne döşünüşerek yozlaştığını söylüyordu. Togliati bu tartışmayı 1956'da kişi putlaştırma dönemi ve sonuçları hakkında hazırladığı gizli rapor üzerine yaptı. Ama ne yazık ki o dönemin komünistleri Togliati'nin bu ciddi uyarısını kulakardı ettiler.

Geçmişte SBKP içinde başgösteren çatışmaların bir nedeni de, Marksizm-Leninizm'i dogmalaştıran Stalin çizgisi ile, Marksizm-Leninizm'i yaratıcı kılmak, geliştirmek ve bazı yanlarıyla Marks'ı, Lenin'i aşmak isteyenler arasında idi.

Bu gün dünden daha etraflı ve serinkanlı düşündüğümüzde marksizmin bir din olmadığı, Marks'ın ve Lenin'in bazı belirlemelerinin eskiyebileceği gibi, her gün yeni gelişmeler ve değişmeler içinde olan dünyamıza ilişkin sorunların çözümünde Marks, Engels ve Lenin'den farklı ve yeni şeylerin söylenebileceğidir. Zaten bu olmadığı zaman Marksizm-Leninizm'in yaratıcılığı ve bilimsel oluşu kof olur. "Eğer biz Lenin'in yaratıcı metodunu kavramazsak şimdiki durumumuz analiz edemeyiz ve doğru sonuçlar çıkaramayız.

Örneğin ben. sık sık Lenin'in, dünya ekonomisini kavrayabilmek için yetmiş Marks gerektiği sözünü tekrarlıyorum. Ama bunlar yıllar önce söylendi, ya asıl bugün nasıl.

Lenin, umudunu kendinden sonra geleceklere, sosyalizm davasına sadık insanlara bağlamıştı. Öyle bir dava ki, O kendi mükemmel yaşamını bu uğurda adamıştı. Öğretisinin yaratıcılıkla geliştirileceğine inanıyordu O" (2)

Bir bütün olarak komünist hareket dünkü yanlışlardan arınmak ve aynı yanlışları tekrar etmemek için ciddi bir çaba içine girmelidir. Ele alamadığı, konuşmadığı konu olmamalıdır. Gobaçov'un deyimiyle S.Birliğinde başlaşan "rönesans çağı"nı, biz, marksizm'de "rönesans çağı" olarak benimsemeliyiz. "Ele almaya çekindiğimiz hiç bir konu, omuz silkerek hafife aldığımız hiç bir kuşku olmamalıdır. Bu, partimizin şerefi, vicdanımız ve Lenin'in partisinin entellektüel değeri meselesidir."(3)

EKONOMİ POLİTİKASINDA DAHA MÜTEVAZİ TUTUMLAR

Ekim devrimiyle, S.Birliğinde kapitalizmi ortadan kaldırıldı. Büyük üretim ve dolaşım araçlarında özel mülkiyet ilga edildi. Küçük çaplı üretimde özel faaliyet sürdü. Ancak ücretli emek çalıştırılmasına son verildi.Tarihin ilk başarılı işçi devrimi ardından kurulan toplumun ve devletin niteliği, Stalin'in çizgisinin SBKP'ye egemen olmasıyla brlikte dünya sosyalist hareketi içinde tartışma konusu olageldi.

Birinci dünya savaşı koşularında, dünya emperyalist sisteminin en zayıf halkasında Ekim devrimi doğdu. Ne var ki devrimin patlak verdiği en zayıf halka, üretici güçlerin ve işçi sınıfının kültürel gelişmesinin daha üstün bir sosyo-ekonomik biçime geçtiği ve olgunlaştığı bir batı toplumu değildi. Ezici biçimde bir köylü toplumu, yarı feodal, sermayenin sınırlı ve geri olduğu Rusya idi.

Tüm bu dezavantajlara rağmen Ekim devrimiyle, Bolşevik partisi, Rusya halklarına büyük kazanımlar sundu. Rusya'da kapitalist sistemin ortadan kaldırılmasıyla sömürüye son verildi, emek gücü meta olmaktan çıkarıldı. İşçilerin işten atılmasını, hiç bir ülkede görülmemiş bir şekilde güçleştirdi. Kadınların hemen hemen tamamı çalışma hayatına çekilebildi.Halkın yaşamında temel gereksinimler olan sağlık, eğitim ve konut gibi gereksinimlerin, toplumca karşılanmasının güvence altına alınmasını sağladı.

Ancak bunları topluma sağlama süreci öyle pürüzsüz olmadı. Partinin ekonomik politikaları defalarca yeniden gözden geçirildi, değiştirildi. Sosyalizmin inşa süreci, hem parti çinde hem de S.Birliği dışındaki komünistlerce tartışma konusu yapıldı. Ekim devriminin ardından özellikle 1920'li yılların yeni ekonomik politikası olan NEP uygulamalarının tartışması bir türlü dinmedi. Bazılarına göre Lenin köylüye tavizler verdi, bazılarına göre sağ politikalarla dolu bi uygulama, bazılarına göre meta üretiminin yaygınlaşmasının bir ekonomik politikası ve kapitalizmi yeniden tesise doğru bir adımdı.

Aslında NEP, ne köylüye verilmiş bir taviz, ne ekonomide sağ bir politika, ne de kapitilizmin yeniden tesisine doğru politikalardı. Gerçeğine bakılırsa, devrimin ilk yıllarında, devrimin tabiatına aykırı olarak tarım sorununda atılmış sol adımlar vardı ve devrimin içinden geçtiği sürece uzak politikalardı. Lenin'in dahiyane zekası bunu kavrayabilmiş ve karşı devrime zemin yaratmadan yaşanılan sürecin taşıdığı sorunlara yanıt verecek politikalar üretmiştir.

Lenin'den sonra SBKP önderliği içinde başgösteren ciddi ayrılıklar, ardından Stalin'in çizgisinin egemenliği NEP uygulamalarına son verdi. Stalin, Troçki'nin ekonomide sol reçetelerini benimseyip Sovyetlerde kollektifleştirmeyi çok sancılı ve acı dolu bir sürece dönüştürdü. NEP uygulamalarına son verilmesi, zorla kollektifleştirmede insanların çektiği acılar ve zorluklar, halkın tavuğuna bile el konulması, sosyalizmin tabiatına tamamıyla aykırı davranışlardı ve bunların tümü sosyalizmde kollektifleştirme adına yapıldı.

S.Birliğinde sosyalizmin gelişimine ilişkin çok çarpık düşünceler oluştu.Stalin son yazılarında, sosyalizmin artık en üst düzeye ulaştığı ve kominizme geçişin başladığını iddia etti. Geçmiş dönemlerde, programlarda sık sık yer alan "ileri sosyalist toplum", "ileri sosyalizm", "komünist aşama", "sosyalist yaşam tarzı" gibi tespitlerin tümü zorlama idi. Geçmiş dönemlere ilişkin yapılan tespitlerin çoğu, Sovyetlerdeki toplumsal yaşamla ilgisi olmayan, sosyalizme ilişkin, kafalarda oluşmuş öznelcilikti. Günümüze kadar marksist sosyal bilimcilerin gözden

kaçırdığı önemli bir sorun olan geçiş toplumunun, uzun bir tarihsel aşamayı alacağıdır.

Bunun fark eden Lenin "Bu geçişsel özelliklerle ayrıt edilen bütün bir tarihsel dönemin gerçekliği, sadece marksistler için değil gelişme teorisiyle bir derece tanışıklığı olan herhangi bir aydın için bile açık olmalıdır."

İnsanlığın tarihine bakıldığında, geçmiş toplumsal sistemler olan ilkel komünal, köleci ve feodal düzenler, binyılları aşan süreçleri yaşamışlar,aynı şekilde kapitalizm de yüzyılları geride bırakan bir tarihsel kesiti kapsamaktadır. Toplumsal gelişmenin başka bir sistemi olan sosyalist düzenin kısa bir süre içinde olgunlaşmasını beklemek, gelişme teorisiyle çelişik bir durum arzeder.

SBKP, bu gün Sovyet toplumunun gerçek gelişimini ifade etmeyen böylesi zorlama tespitlerinin yanlışlığını görmüştür. "Geçmişte yapılmış tahmin yanlışlıkları bizim için bir derstir."(4)

"Tezlerin ve çıkarılan sonuçların hepsi doğrulanmamıştır. Komünizmi tam olarak kurmanın görevlerini doğrudan doğruya pratik çalışmalar düzeyine aktarma zamanı gelmediği ortaya çıkmıştır. Bir dizi somut sorunun çözüme kavuşturulması süreleriyle ilgili olarak tahmin yanlışlıkları yapılmıştır."(5)

Sovyetlerdeki ve kapitalist dünyadaki gelişmelere ilişkin politik görüşler onyıllar öncesi oluşmuş kanılardan yola çıkıyordu. Uzun süre "çürüyen emperyalizm" "asalaklaşmış kapitalizm" ve "geberen emperyalizm" gibi düşüncelerle avunadurduk. Halbuki kapitalizm, bilimde ve teknolojide yaptığı her yeni buluşla kendisine yeni hayat damarları yaratıyordu. Aslında Lenin'in tespitleri kapitalizmin daha hızlı büyüyebileceği ve gelişebileceği doğrultusunda idi. "Çürüme yönündeki bu eğilimin kapitalizmin hızla büyümesini engelleyeceğini sanmak yanlış olur... Bir tüm olarak kapitalizm,eskisinden çok daha hızlı büyümüktedir."(6)

SBKP'nin gelişme teorisine bakışı bugün daha sağlıklıdır. "Toplumsal sürecin bazı önemli dönüşümlerine her şeyden önce eskiden sanıldığından daha büyük bir istikrar garantisine sahip olan kapitalizmin gelişmesindeki yeni olgulara bağlıdır."(7) Kapitalizm, çağımızın bilimsel-teknolojik devrimin yarattığı olanaklarla ömrünü uzatıyor, istikrarsızlığının ve kapitalizmin yapısal krizinin dozunu düşürüyor.

Kapitalizmin bu yenileşmesine karşılık, sosyalist ülkeler, günümüzün gelişmiş bilimsel ve teknik buluşlarını hem ürütim hayatına hem de günlük yaşama sokmakta yarışı kaybettiler. Bu da kapitalizmle dünya sosyalist sistemi arasındaki gelişme düzeyi açısından korkunç farklılıklara yol açtı ve giderek Sovyetlerdeki ekonomi tıkandı. Sovyet ekonomisinde ortaya çıkan sorunlar ülkeyi uçuruma götürüyordu.. Sovyetler Birliği okonomisinde başgösteren sorunlar şöyle özetlenebilir: Ekonomik büyüme hızının düşmesi ve giderek tıkanmaya varması; üretimde etkinlik, ürünlerin kalitesi,bilimsel gelişme, ileri teknoloji üretme ve kullanma bakımından dünyanın ileri ülkeleri ile arasındaki açığın sürekli büyümesi; yokluklar, gayri safi üretim saplantısı, üretim yapılırken malzeme, iş gücü, sermaye konusunda sorunlar; parazit tutumların artması, bilinçli ve kaliteli işçiliğin itibarının düşmesi; ekonominin mali bakımdan gittikçe sıkışması ve döviz sıkıntısı, bu nedenlerden dolayı temel gereksinimlerin karşılanmasında başarısızlık ve hizmetlerde laçkalık. Tüm bu sorunların çözümü için bugün ciddi tartışılıyor ve tedbirlere başvuruluyor. "Her şeyden önce, dünyadaki ven yeni gelişmelere ilişkin bir sistem analizi yapılmamıştır. Yani tekniğin geliştirilmesinde, uygulanmasında nitelik ve güvenilirlik bakımından en yüksek düzeye erişilmeye çalışılmamıştır."(8)

Gerçekten de Sovyet Komünistleri Lenin'in bir düşüncesini hayata geçirmeden sadece tekrarlayıp durdular. Lenin için sosyalizmin başarıya ulaşması, yalnızca ekonomide temelli bir değişim gerçekleştirilebildiği ve en yüksek üretim düzeyine ulaşılabildiği takdirde olanaklıydı. Sovyet ekonomisinde oluşan bu durum 19. Konferans tezlerinde şöyle vurgulanmaktadır. "Açıktır ki durgunluk yılları ülkeyi ekonomik krizin kenarına getirdi. Ekonomi sistemi yönetiminin ekstenzisi tamamıyle tükendi ve bu zaten ölü bir sistemdi. Onun yapısı ve teknik düzeyi çağdaş istemlerle çelişiyordu. Yönetimin kumanda metodu, yönetimi ciddi bir engele dönüştüdü. Halkın yaşam düzeyi için hayati önemi olan üretim ve onun efektif yükselmesi durdu. Sosyal sorunların çoğnun çözümü bırakıldı, ülkenin finans ekonomisi ciddi olarak tahrib edildi. Kadroların emek disiplini ve kadro sorumluluğu zayıfladı."(9)

SBKP'nin bu tespitlerden hareketle, ekonomiyi krizden kurtarmak için başvurduğu önlemler şöyle özetlenebilir: İşletme yöntemiyle planlamayı yetkinleştirme, yönetimi her açıdan demokratikleştirmek, emekçi kollarının rollerini arttırarak organların çalışmasında hesap vermesi ve açıklığı sağlamak, tabanın denetinin güçlendirmek, işletmelere yatırım yetkisi, işletmelerde üretimin genişletilmesi ve teknolojinin çağdaşlaştırılması için gerekli özerklik sistemini etkinleştirmek, reel gelirleri arttırmak için fiyatları saptayabilme yetkisi, ücret fonunun işletme gelirlerine bağlanması, işletmelerin ücret fonunun malların piyasaya sürülmesinden elde edilen gelirlere doğrudan doğruya bağlı olması, yararsız, düşük kaliteli, satılmayan mallar üreten işletmelerin personelinin ücret, prim ve öteki gelirlerden yararlanamaması.

SBKP, ekonomide bugün daha mütevazi atımlar atarak geçmişte sosyalizm'den komünizm'e geçiş için çok aşırı hızlı, tarihsel ve toplumsal koşullara uymayan, bu nedenle de başarıya ulaşmamış uygulamalara son verip, günümüz koşullarına uygun tedbirleri hayata geçirme çabası içindedir. SBKP, Sovyet okonimisinin gelecek yıllara ilişkin yönelimin ve palanmasını şöyle ifade ediyor. "Merkezi yönetim birimlerinin dikkatleri toplumsal ve ekonomiky gelişme hızını arttırma stratejisine, bilimsel ve teknolojik ilerlemeye, kapital yatırımlara, ulusal ekonomideki yapısal değişikliğe, toplumsal üretimin hangi üretici güçlerin dağılımına, işçiliğin karşılığının ödenmesine, sosyal güvenlik, fiyatlar, tarifeler, kamu maliyesi, ve istatistiklere önem vermeye yönelecektir."(10)

S.BİRLİĞİ'DE TOPLUMSAL DEMOKRASİNİN SINIRLARI NEREYE KADAR?

Bugün Sovyet toplumunda demokrasiye genişletme ve geliştirme yönünde ciddi adımlar atılıyor. Geçmiş dönemlerin, toplumun önünü tıkayan Sovyet vatandaşların düşünce ve önerilerini, kastlaşmış devlet ve parti bürokrasisi içinde boğulmasını önleyen girişimler şimdiden toplumsal yaşamda bir canlılık ve

aktivite yarattığı bir gerçektir.

Sovyet basınında ve parti edebiyatında karşıya alınan ve toplumsal yaşamda vahim sonuçlar haline dönüşen, rüşvet, dalkavukçuluk, yasa dışı gelir elde etme, sorumsuzluk, atalet, düşüncesizlik, ilgisizlik, tembellik, zevksiz, isteksizlik, disiplinsizlik, saygısızlık kişisel çıkar sağlama, gözboyayıcılık, uşaklık, politik flört, bol keseden ödül, ünvan, prim dağıtımı, ideolojik boşluk gibi sosyalizmin tabiatına aykırı tutumları yenmede tek seçenek, daha çok demokrasi olabilir.

S.Birliğinde glasnost'un estirdiği rüzgârlarla çok şey eski küllerin altından ortaya çıkıyor. Sanki Sovyetlerde hiç edebiyatçı kalmamıştı; Leonid Brejnev'e Lenin edebiyat ödülü veriliyordu. S.Birliği Yüksek bilimler Akademisi başkanı olan Din Muhammed (Kazakistan Komünist Parti genel sekreteri) rüşvet aldıktan, adam kayırdıktan ve kendine krallar gibi saltanat kurduktan sonra mı bilim üretecek? Sovyet toplumunda yıllarca hiç konuşulmayan, tartışılmayan sorunlar patlama noktasına varmıştı.

Jandarma genel konutanlığı, Sovyetlerde 400 mafya grubunun olduğunu açıklıyor ve bunların merasimlerinin İtalya'da ya da başka bir yerdeki mafya örgütlerinin merasimlerinden farklı olmadığını açıklıyor. Asya Cumhuriyetlerinden milletvekili olabilmek için mafya babalarının iznini almakla mümkün oluyormuş.

Sovyet koplumunda "gölge ekonomisi" diye kendine has bir ekonomi olmuştu. Devlet tarafından tahsis edilmiş malların bir bedel karşılığında özel kişiler arasında devri, özel ders ve muayene, ev ve otomobil tamirinin özel kişilere yaptırılması, moda giysileri, mobilya, otomobil, inşaat malzemesi resmi fiyatı çok aşan, özel kurallarla ve fiyatlarla satılması gibi şeyler toplumun çürümeye yol aldığını gösteren göstergelerdir.

Son zamanlarda Brejnev'in damadı adıyla başlayan, büyükbir yoksuzluk davası yaşaman sosyalizm artık hayati oranda silkelenmeye ihtiyaç duyuyordu "sorunlar, kartopu gibi büyüyordu, çözümlenmelerine yetişilmeyecek hızla büyüyordu. Direksiyonda olduğumuz sanıyorduk, fakat durum oydu ki, Lenin'in dediği gibi otomobil gittiğini sandığımız yere gitmiyordu...

Parti, durumu değerlendirmek ve esaslı değişmelerin ve kabuk değiştirmelerin kaçınılmaz olduğunu görmek için gereken güç ve cesareti kendinde bulmuştur."([11]) Lenin'den bu yana ilk kez SBKP Lenin'in söylediklerine kulak vererek toplumsal yaşamda sosyalist demokrasiyi hayata geçirmeye çalışıyor. "Gerçek demokrasiden korkacağımız hiçbir şey yoktur, çünkü yaşam bizden yanadır."([12])

Sovyet toplumunun iş hayatında demokrasinin yerleşmesi, üretim yaşamında işçilerin söz sahibi olması, üretim sürecinin demokratikleşmesi, çalışma hayatı için vazgeçilmez unsurlardır.

Son iki yıl içinde artık fabrikaların, işletmelerin ve diğer işyerlerinin müdürlerini ve yüksek düzeydeki yöneticilerin işçiler tarafından seçilmesi, bundan böyle çalışma yaşamında bürokrasinin yeniden kastlaşması ve yozlaşmasının yolunu tıkayacak en sağlam garantilerdir. Lenin, ta o zamanlar şöyle söylemişti:"1- Yalnız seçim değil aynı zamanda da her an geri çağırabilme; 2- Bir işçininkini aşmaycak ücret; herkesin denetiminin ve gözetiminin ivediklikle uygulamaya konması öyleki, herkes bir zaman için 'bürokrat' olsun ve böylece hiç kimse bir bürokrat olmasın"

Gerçeğine bakılırsa, Lenin'e göre sosyalizmle demokrasi birbirinden ayrılmaz. Demokratik hak ve özgürlükleri kazanmak ve iktidara gelmek için mücadele eden kitlelerin gücü ve iktidarın sağlamlaştırılması demokrasinin yaygınlaştırılmasıyla mümkündür. "Ülkemizde demokratik süreç normal bir biçimde gelişseydi, karşılaştığımız güçlüklerin pek çoğundan kaçınmış olacağımızı artık bugün biliyoruz. Tarihin bu dersini iyi öğrendik ve asla unutmayacağız. Şimdi yalnız sosyalizmin bünyesinde bulunan demokratik biçimleri ısrarla geliştirmek politikasına sıkı sıkıya sarılarak ve kendi kendini yönetimi genişlettirmektir ki üretimde, bilim ve teknolojide, kültür ve sanatta ve bütün sosyal alanlarda ilerleme kaydedilebilir."(13)

S.Birliği toplumunda demokrasinin yaygınlaştırılması, baştan aşağıya Sovyet toplumunun tüm organlarında, tüm müesseselerinde ve tüm kuruluşlarında sosyalist demokrasinin eksizce uygulanmasıyla mümkündür. Bir kere yüksek Sovyet organlarına isteyen, birden çok kişinin aday olma hakkının olması, Sovyet anayasası ve hukukunun günümüz gelişmeşliğinin tüm sorunlarına cevap verebilmesi, Sovyet insanının, çağımızda her bireyin sahip olduğu haklara kavuşturulması, çağdaş ve hukuki bir düzenlemenin yapılması, yasanın ötesinde başka organların yaptırım gücünün olmaması (kastedilen KGB, Halk Milisi, Polis vb.) her düzeydeki seçimlerde birden çok adayın (komünistlerin dışında da) aday olabilmesi, polis ve ordu da dahil tüm teşkilatlarda sendika hakkının sağlanmasıyla mümkündür.

Lenin'den sonra Sovyet komünistlerinin durumu "mirasyedi"lere dönüştü. Lenin'in öncülüğünde onun kuşağı, Çarlık Rusyası'nı devirerek halklar hapishanesi olan Çarlık Rusyası'nın kaderini değiştirdi. Ne var ki ondan sonraki komünistler "hazıra konma" mantığıyla davranarak, toplumu kendi politik tutumlarıyla kazanma yoluna gitmediler. Lenin ve onun kuşağının nimetlerine kondular, Halbuki iktidar kavgasını veren, nasıl iktidara gelmek için demokratik hak ve özgürlükler kavgası veriyor ve yığınları kavganın sonucunu belirleyecek güç olarak harekete geçirmeye çalışıyorsa, onlar da iktidarı daha derinleştirmek ve halkın desteğini kazanmaz için bileklerinin hakkıyla yığınların güvenini kazınmalıdır; bizler nasıl demokratik mesleki kitle örgütlerinde ve sendikalarda politikalarımızın doğruluğuyla, kadrolarımızın yetkinlikleriyle yönetimlere geliyorsak artık Sovyet komünistleri de topluma güven vererek öncülük rollerini oynayabilmeli. Bundan böyle Sovyet anayasasında. SBKP toplumun öncüsüdür ve her yerde komünistler öncüdür gibi mantıklara yer verilmemelidir. Sovyet komünistleri de bizim gibi çalışarak, ter dökerek, her koşulda öncülüklerini fiilen kanıtlayabilmelidirler.

19. Parti konferansıyla, S.Birliğinde, toplumda siyasal demokrasinin yaygınlaşması için şu reformlara baş vuruluyor:

"1-Seçimle işbaşına gelen devlet organları, yani her düzeyde Sovyetler (köy sovyetinden SSCB yüksek sovyetine kadar) gerçekten egemen olmalıdır. Her alandason söz onların olmalıdır. Sovyetlerin yürütme organları karşısındaki konumları sağlamlaştırmalıdır. Bu amaçla: a) Yürütme organlarına atananların aynı zamanda sovyet üyesi olmaları yasaklanacaktır. b) Şimdiye kadar Sovyetler, senede ancak bir

kaç kere birer haftalığına, toplanıyorlardı. Sovyetler toplantı halinde değilken, kararları fiilen yürütme organları alıyordu. Bundan böyle her Sovyet, kendi arasından sürekli çalışacak bir "daimi meclis" seçecektir. c) Her düzeydeki parti sekreterleri şimdiye kadar olduğu gibi yürütme kurullarının başkanlığına değil, sovyetlerin başkanlığına aday gösterilecektir. Böylece, partinin otoritesinin yürütmeyi değil, sovyetleri destekleyeceği ümid edilmektedir. d) Sovyetlerin kendilerine ait bütçeleri ait bütçeleri olacaktır. e) Bütün seçimler gizli oyla ve birden fazla adayla yapılacaktır. f) Seçimle işbaşına getirilen en fazla iki kere aynı göreve seçilebilecektir.

2- Yönetim mekanizmalarında çalışanların sayısı, SSCB düzeyinde yüzde 40, cumhuriyetler düzeyinde yüzde 50, özerk cumhuriyetler ve bölgeler düzeyinde yüzde 30 azaltılacaktır.

3- 'Sosyalist hukuk devleti' gerçekleştirelecektir. Bu amaçla vatandaşların temel hakları yeniden belirlenecek ve yasal güvence altına alınacak, 'yasayla yasaklanmamış her şey serbesttir' ilkesi uygulanacak; herkesin vatandaşlar gibi tüm parti ve devlet organlarının da yasalara kesinlikle ulmaları sağlanacaktır.

4- Mahkemelerin bağımsızlığı bir yasayla güvence altına alınacaktır.

5- Her alanda açıklık (glasnostD kural olacak; vatandaşların devlet sırları ve askeri sırlar dışında siyasal, ekonomik ve toplumsal her konuda bilgi edinmeleri sağlanacaktır.

6- Devletin gereksiz yere her alana karışması engellenecek; kendi kendini yönetim (özyönetim) biçimleri mümkün olduğunca yaygınlaştırılacaktır.

7- Devlet yapısı mümkün olduğunca destantralize edilecek; yerel girişimcilik ve bağımsızlık desteklenecektir.

8- Doğrudan demokrasi biçimleri (şehir, bölge, cumhuriyet ve SSCB düzeyinde referandumlar) yaygınlaştırılacaktır"(14)

PARTİDEKİ DEMOKRASİ SOSYALİST DEMOKRASİNİN GARANTİSİDİR

Açıkça söylemek gerekir ki, Lenin dönemindeki SBKP ile, Stalin ve sonrasındaki SBKP aynı parti olmasına rağmen, partinin tarihi Lenin'den sonra ikiye bölündü; bir değil iki gelişme çizgisine sahip oldu. Her ne kadar birbirinin devamı gibi görünürse de bunların kaynaşmadığı bir gerçektir. Lenin'den sonra, onun çok az düşüncesi parti yaşamında yer etti. Partide Leninist norm ve kulların hiçbirisi kendisinden sonra yaşamadı. "Şimdi içinde bulunduğumuz yeni safhada, Lenin'in mirasına ve yöntemlerine dayanarak, sosyalizmin birçok yerleşmiş fikirlerini ve teorik sorunlarını düzene koymamız gereği karşımıza çıkıyor. Böyle bir gözden geçirme çok önemli, çünkü ölümünden sonra Lenin'in fikirlerine bağlı kalınmadı." (15)

Toplumsal demokrasinin düzeyi parti içi demokrasiyle mümkündür. S. Birliğinde özel tarihsel koşullar sonucu oluşmuş tek partisel yaşamda, toplumun çok renkliliği, tüm katmanların düşünce ve çıkarları partide temsil edilmeliydi. "Tarihsel olarak ve onaylanan tek parti sistemimizin bugün organik olarak demokratikleşmi sürecine uygunluk sağlaması hayati önemi olan bir sorundur."(16) Sosyalist demokrasinin eksiksiz işletilmesi, herşeyden önce partide demokratik merkeziyetçiliğin eksizce işletmesine bağlıdır. Bugün çok açıkça bilinmektedir ki, Stalin dönemi boyunca ve ondan sonra da parti içi demokrasi rafa kaldırılarak yerine bürokratik merkeziyetçiliği ikame ettiler.

Stalin, sosyalizmin inşa sürecine ilişkin çok yönlü ve zengin düşünceler ileri sürenlere yaşama hakkı bile tanımadı. Çoğuna "hain", "ajan", "burjuva uşağı" sıfatları yakıştırıp onları parti dışına attıktan sonra şiddetle yok etti. Böylece SBKP'nin örgütsel işleyişinde yozlaşmış, kastlaşmış ve kemikleşmiş boğucu bir yaşayış tarzı egemen oldu. Bu da giderek halkı partiden kopardı, halkla partinin bağlarını zayıflattı. Bugün asıl sorunlardan birisi de uzun süredenberi oluşmuş bu durumu gidermede etkili tedbirlerin alınmasıdır. En etkili tedbir, halkı, yeniden yapılanmayı sahiplenir duruma getirmek ve başlayan bu süreçte halkı, seyirci değil, müdahaleci, tartışan, eleştiren ve öneren konumuna kavuşturmaktır. "Demokratikleşme: Perestroyka'nın belirleyici gücünü oluşturan halkı, sürecin içine çekmeyi olanaklı kılan kaldıraçtır. Eğer bunu yapmazsak, hızlandırmanın görevlerini hiçbir zaman başaramayız; ne de yeniden yapılanmayı gerçekleştirebiliriz."(17)

SBKP'nin Sovyet toplumunda demokrasiyi yayınlaştırması, politikayı kitlelerin ve halkın nasıl kavradığı gerçeğini görerek, onlardan gelen fikirleri, düşünceleri ve önerileri parti politikasıyla yoğurarak yeniden onlara geri götürmesi gerekir. Aslındabu fikirler yeni keşfedilmiyor. lenin siyasal yaşamı boyunca kitleleri kendi yaptığı politikalara ve atığı adımlara hep ortak etmeye çalışmıştır. O hep sorunları önce partide tartışmaya açmış, parti içinde çözemediği zaman da kitlelere götürmüş. "Fakat Lenin ve arkadaşları insanları ikna etmek, izah etmek, aynı konuya tekrar tekrar dönmek, başkalarına heyecan vermek, şüphe ve tereddüt edenleri kazanmak yeteneğine sahiptiler. Lenin kendisi bile zorlandı. Bir mektubunda, gerginliklere karşı koyamayanlar ve devrimde kolay bir hayat arayanlara değinerek acı bir biçimde yakınmıştı."(18)

SBKP'de oluşan bazı gelenekler giderek tüm komünist hareketin birer özelliğine dönüştü. SBKP'nin yaşamında, yıllarca Leninizm'e yabancı düşünce ve uygulamalar olan brokratik merkeziyetçilik, buyrukçu ululer ve parti üyeleri arasında yöneten ile yönetilenler arasında farkıl ilişkiler egemen oldu. SBKP'nin bu yapısının partiyi önemli kadro kabıyla yüzyüze getiren, toplumsal gelişmeyi yıllarca engelleyen ve toplumdabüyük toplumsal güç erozyonunu doğuran, Stalin'in mabutlaştırma dönemine karşı duramamanın sorusunu da cevabını da Gorboçov'dan aktaralım: "Şu ilkesel sorulara yanıt vermek zorundaydık: Emekçi insanlarla kaynaşmış, hakiki demokratik bir örgüt olarak kurulmuş olan SBKP, sosyalizmin çarpıtılmasını, Stalin'in kişiliğine tapmaya bağlı süreçleri durdurmayı neden başaramadı? Bu parti Leninci ilkelerden sapmaları ortaya koyup mahkum ettikten sonra neden yüzeysel değişikliklerle yetindi ve ülkenin gelişmesinde durgunluğun ağır sonuçlarına meydan verdi?

Yanıt şudur: Çünkü bizzat partinin içinde, partinin faaliyetlerinde, emekçilerle olan bağlarında belli çarpıklıklar oluştu. Bu çarpıklıkların sonucunda bolşeviklerin, Lenin ve arkadaşlarının yıllarca süren çabarıyla kurulmuş ve biçimlenmiş olan birçok demokratik geleneği kayboldu."(19)

Demokrasi yalnız kendisi için isteme yanılgısı bundan böyle Sovyet toplumunun göndemindedir. Şimdi de geçmiş dönemin uygulamalarını doğru bulanların hakları korunmalı. Sovyetlerde bugün kaç Stalincinin veya kaç Brejnevcinin kaldığı önemli değil, önemli olan bunlar birkaç kişi de olsa düşündüklerini, doğru bulduklarını söyleyebilmeli. Bugün azınlığın hakları,

en az çoğunluğun hakları kadar korunmalı. Bu sağlanmadığı zaman toplumdaki çok renklilik korunamaz. Gündemdeki asıl sorunlardan biri; muazzam kaynakların kullanılması, kendi kendisini besleyip giydirmesi, yeniden üretmesi olan sosyalist toplumun yaratma yeteneği toplumda çeşitliliğin korunmasına bağlıdır. Bu çeşitliliğin korunması gerekir. Bu çeşitlilik, yasaların yasakladıkları dışında bütün görüşler, fikirler, komuoyunun desteğini kazanmak için ortaya sürülme haklarına sahip olabilmelidir.

S. BİRLİĞİNDE SOSYAL BİLİMLER KUŞA ÇEVRİLMİŞTİ

İnsanlık var olalı, toplumsal gelişmeye ilişkin araştırma ve değerlendirmeler hep yeniden gözden geçirilmiş ve yeni yorumlara kavuşturulmuştur. Bilim'de ve bilimsel çalışmada hiç bir sorun, dün araştırılmış ve belli sonuçlara ulaşılmıştır diye yeniden araştırılmasın ve yeniden gözden geçirilmesin. Astronomi'de, fizik'te ve biyoloji'de geçmişte doğru kabul edilen bir yığın sonuçlar, bugünkü çok yönlü bilimsel gelişmeler yardımıyla yeniden değerlendirilip yanlışları düzeltilmiş ve daha doğru izahlara kavuşturulmuştur. Marks, toplumların gelişimine ilişkin kendisinden birşey yaratmadı. O, zaten var olan, toplumların doğal gelişimi olan tarihsel mataryalizmi sadece keşfetti. Kendi kültürel ve bilimsel bilgisiyle bunun teorisini dahice oluşturdu.

Lenin, Marks'tan sonra toplumların gelişiminde ortaya çıkan sorunlara Marks ve Engels'in oluşturduğu marksist metodla çözümler getirdi. İnsanlığın yaşamında hızlı gelişmeler meydana geliyor. Bu gelişim ve değişimler içinde Marks'ın hersezgisinin doğru çıkmaması çok doğaldır. Lenin, Marks'ı aşarak onun teorisini daha zenginleştirip derinleştirdi. Ancak bugün bu teorinin derinleştirilmesine gerek duymayan düşünce tembelleri, marksizmi bir din gibi değişmez görmeye çalıştılar. hatta bu gün bile marksist hareketler içinde genel bir marksizm bilgisinin hersoruna yeteceği ve her şeyi izah edebileceği mantığı varlığını sürdürüyor.Zaten böylesi bir mantığın dünya komünist hareketi içinde son 40-50 yılda sosyal bilimlerde hiçbir ilerleme sağlanamamasında rolü büyüktür. Ancak, marksist yazında, sosyal bilimlerin böylesi donuk ve kötürüm kalması, başta SBKP'de Stalin felsefesi olmak üzere son 50 ve 60 yıl, komünist partilerin tümünde toplumun öncüsü olma psikozu giderek bilimsel faaliyetler alanında öncü olma psikozuna vardı. İktidar partisi olan komünist partisi, bir bilimsel esere veya çalışmaya doğrudur notunu vermeyinceye kadar o eser bilimsel bir çaba ve bilimsel bir ürün olarak görülmemiştir. Bu buyrukçu ve talimatçı anlayış, bilimsel çalışmaları neredeyse o ülkenin komünist partisi ve özellikle o dönem genel sekreterlik yapan lidere bir övgü belgesine dönüştürdü.

Son yıllarda, sosyalist ülkelerde bir bilim adamı, felsefe, ekonomi, sosyalizm ve bilimsel dallar üzerinde çalıştığı zaman, önceden kafasını belirli kalıplarla biçimlendiriyor. Bu çalışmaya ilişkin Marks'tan, Engels'ten, Lenin'den ve o dönemin komünist partisi genel sekreterliğini yapan liderlerden birer alıntı almak zorunda hissediyor kendisini. Aslında böyle bir çalışma, bilimsel bir çalışma olmaktan çok, Brejnev, Jikov, Honeker veya Mao'yu doğrulama ve onların Marks'ın, Lenin'in yolunda olduklarını ispatlama çalışmasıdır.

Sosyal bilimlerin gelişiminin önünü tıkayan Stalin'in felsefesi, bugün çoğu sosyalist ülkelerde egemenliğini sürdürüyor. Bugün halâ ekonomist bilim adamının eserinin doğru olduğunu ispatlamak için, Gorbaçov'dan, Jivkov'dan ve Honeker'den alıntı yapıyor. Aynı sorun sosyalist feslefe ve diğer bilimler üzerinde çalışanlar için de geçerlidir. Ne zaman ki bu çubuk tersine dönderildi, ancak o zaman bilimsel çalışmaların önü açılır. Ne zamanki Gorbaçov veya başka bir lider ekonomiye, tarih, sosyalizme ilişkin bilimadamlarından alıntı yaparak, kendi teorisinin ve faaliyetlerinin doğruluğunu ispatlamaya giriştiyse, işte o zaman bilim, kültür ve sanatın gelişimi önünde engeller temizlenir.

Yoksa her lider Stalin'e özenirse ve illahi her konuda en bilgiç olduğunu ispatlamaya çalışırsa, bilimsel, kültürel ve sanatsal gelişime ketvurulur. Stalin, "SSCB'den Ekonomik Sorunlar" kitabını tartışmasız üslupla yazınca, artık hangi ekonomist bilim adamı ekonomik sorunları Stalin'in koymadığı biçimle tartışmaya cesaret edebilir. Aynı şekilde "Marksizm ve Dil" sorununa el atınca Sovyetlerde kaç bilim adamı sorunun öyle olmadığını söylemeye kalkışabilir? Bunun da ötesinde kapitalist dünyadaki bilimsel buluş ve gelişmelere bile sırt çevrelmişti. Stalin'in "Diyalektik ve Tarihi Materyalizm" adlı eserinde diyalektiğin konuluş şekline aykırı geliyor diye uzun süre Einstein "Rölativite" kuramlarına sırt çevirdi. Buna benzer örnekler çoğaltılabilir. Bu gün Prestroyka ve Glasnost'la birlikte sosyal bilimlerde de daha özgür düşünme ve çalışma koşulları oluşmuştur. Ancak bu, bilim adamlarının kavgasıyla kazanılmış bir kazanım değildir. Dün nasıl yıllarca düşüncenin engellenmesi direktiflere göre sağlandıysa, bugün de gene SBKP, bilimsel çalışmalarda direktiflere bağlı kalınmasın diyor. Ancak herşeye rağmen Sovyet toplumunun kültürel birikiminin gelecekte sosyal bilim dallarında kendisini ispatlayacağı söylenebilir. Çünkü yıllarca bastırılan ve engellenen, tarih, felsefe, sosyalizm, psikoloji, ahlak vb. bilimler, kendi esas platformlarında açılmayınca, romanlarda, hikayelerde, tiyatroda ve sinemada kendisini dışa vuruyordu. Toplumsal gelişmenin gerçeklerini görebilmek için elbette roman, hikaye, tiyatro, siname ve diğer sanatlar önemlidir. Ancak her sosyal bilimi, kendi dalında kendisini ortaya koymayınca anlaşılmaz yapıya dönüşür. Gelecekte sosyal bilimlerin gelişimi için, sosyal bilimlerin, kültür ve sanatın siyasete ve ideolojiye indirgenmemesi gerekir. Komünist partisi, sosyal bilim araştırmalarını kendi programına uydurmamalı ve programı için bu bilim dallarından yararlanmalıdır.

TARİHTE OLUP BİTENLERİ AÇIĞA ÇIKARMAK GEREKİR

S.Birliğinde Glasnost ve Prestroyka rüzgârları, küller altında birikmiş bir yığın gerçeği ortaya çıkardı. S.Birliğinde bu gün sağduyulu bir tarih yaklaşımı gösterilemezse (Lenin dönemi dahil) bir bütün olarak S.Birliğinde, yaşayan sosyalizmin gelişimi özellikleri ve 71 yıllık iktidarıyla SBKP tarihinin bütün tartışmalı

sorunları gün ışığına çıkarılmazsa bugünü ve geleceği sağlam bir zemin üzerine döşemenin olanağı yoktur.

Devrim tarihinin bütün yanlarını ortaya çıkarmanın bazı zorlukları da vardır elbette. Yazıldığına göre Stalin kendi dönemine ait bir yığın arşivi imha ettirmiş. İç savaş yılları ve zorla kollektifleştirme yıllarında, 5-10 milyon insanın öldürülmesinden sözediliyor. İkinci dünya savaşı yıllarında Sovyet halkı, Hitler faşizmine karşı savaşında verdiği kayıpların yanısıra Stalin'in başlattığı içsavaşlar da uğraşmıştır.

Şimdiye kadar ortaya çıkan gerçekler dikkate alındığında, Stalin dönemine ait tüm uygulamalar, arşivleriyle halka sunulması halinde doğru bir tarih bilinci oluşabilir. Üstelik bu tarihi kesitten de bir bütün olarak SBKP sorumludur, yoksa herşey Stalin'in şahsında somutlanamaz. Stalin hangi adımı atmışsa (zorla bile olsa) partinin çoğunluğunu kendisine ortak etmiştir. Bu tutumlar, korku ve can derdi gibi şelerin etkisiyle Stalin'e teslim olunmuş mantığıyla ifade edilemez. Aynı kadroların çoğu Çarlık Rusyasının despot baskılarına, ordusuna ve polisine boyun eğmemiş militanlardı. Bugün araştırılması gereken önemli sorunlardan biri, Stalin'e güç veren bu toplumsal psikolojinin özellikleridir.

Herkesin bildiği gibi, Stalin muhalefete karşı her davranışına partiyi ortak etmiştir. 29 Temmuz 1936'da SBKP MK. "casusların, karşı-devrimci lerin,beyaz muha fızların , Troçkist ve Zinovyevcilerin sorgulanması sırasında her türlü yönetimin uygulanabileceği"ni (27 belirten gizli bir karar aldı.)

Partinin önemli görevlerinden olan işçilerinden sorumlu yardımcı halk komiseri Leonid Sakovski (devrimden önce cinayetten hükümlüydü) Marks'a bile Bismark hesabına çalıştığını itiraf ettireceğini söylüyordu. İç savaş kahramanlarından, beyaz askerlerin lideri Kolçak'ı mağlup eden ve Stalin'den önce adı genel sekreter adayları arasında geçen İvan Smirnov bütün işkencelere dayandı, ta ki sorgulama evinin koridorunda karısı ve kızıyla karşılaşana kadar. Kamanev'i oğlunu öldürmekle tehdit ettiler ve üstelik bu yılların tarihi, yalan, iftira ve uydurma üzerine inşa edildi. Öyle sahtekârlıklar ve iftiralar yapıldı ki, tarihte eşine rastlanamaz. Simirnov, Troçki ve Zinovyev tarafından 1932'de kurulan terörist gurubu katılmakla suçlanıyordu. Ama Smirnov 1930'lu yılların başında tutuklanmıştı. Savcı Vişinki, Smirnov'dan guruba katıldığını itiraf etmesini istiyordu. Smirnov soruyordu "Hangi gruptan söz ediyorsunuz?"

Eduard Goltsmond adlı bir sanık, Zinovyev ve Kamanev ile birlikte yargılandığı davada Troçki'nin oğlundan Kopenhag'daki Bristol otelinde talimat aldığını söyledi. Fakat Danimarka gazeteleri, Bristol otelinin 1917'de yıkıldığını yazdılar. 1937'deki davada Piatakov 1935 Aralığında Troçki ile Norveç'te buluş tuğunu "itiraf etti". Nazilerin tuttuğu bir uçakla Berlin'den Oslo'ya uçmuştu. Norveç gazetelerinde bütün kış boyunca Berlin'den Oslo'ya gelen tek bir uçağın bile olmadığı yazılıydı.

Sovyetlerde ve dünya komünist hareketi içinde uzun yıllar Stalin'in ikinci dünya savaşında kahramanlıklarından ve savaşın kazanılmasında belirleyici rolünden bahsedildi. ancak bugün açığa çıkıyor ki, Sovyetlerin ilk yıllarında büyük toprak,mal ve can kaybı vermesinin musebibi bizzat Stalin ve onun felsefesi olduğudur. Özellikle 1929-1936 arasında başlatılan parti kadrolarını imha teröründün en çok payını alanlar ordu içindeki tecrübeli subaylardı.

Stalin batıdaki demokratik güçlerin tümünü karşıya alarak Hitlerle 1939'da saldırmazlık anlaşmasını imzalaması, Sovyet halkının, generalleri yok edilmiş bir oduyla savaşa yakalanmasına neden oldu.

Üstelik savaş boyunca da bir yığın yetenekli subayı öldürten birisini tarihte kahraman ilan etmek de tarihin cilvesidir.

S.Birliğinde bu günlerde geçmişte olup bitenlere karşı yavaş yavaş olumlu adımlar atılmaya başlanmıştır. Ancak parti adına Gorbaçov'un açıklamaları, tarihsel olayların hakkını vermekten uzaktır. Tartışmayı halâ öldürme ve sürgün olaylarından Stalin'in haberinin olup olmadığı çerçevesinde sürdürüyor. Stalin'in ve partinin polit büro üyelerinin, MK üyeleri hakkındaki kararlar çok çok olarak gösteriyor ki, bizatihi Stalin ve o dönemde onun yanında yer alan (parti çoğunluğu) milyonlarca insan, onbinlerce parti kadrosunun ölümünden sorumludurlar.

Stalin, Leningrad parti başkanı Kirav'u öldürtüp, gizli istihbarat başkanı Genrich Yagoda'ya Kirov'un ölümünü "Troçkist" Zinovyev ile Kamanev blokunun üzerine atmasını emretti. Lenin'in kavga arkadaşları olan Piatakov, Zinovyev, Kamanev, Radek, Kirov, Smirnov ve Buharin'i öldürttü. Bu nedenle geçmiş günlere yaklaşım, sadece suçlu ve suçsuzları ortaya çıkarma gibi bir tarih anlayışını oluşturmamalıdır. Esas olarak bu tahriplerin dünya komünist hareketinde açtığı yaraların yaraları ve Marksizm-Leninizm'de oluşturduğu fikri gelenekleri ortaya çıkarmak lazımdır. Buradan hareketle, bugün, S.Birliğinde atılan her adımın bir de uluslararası boyutu olduğunu görerek bu adımların dünya marksist hareketi içinde yaratacağı etkileri görebilmeliyiz.

SONUÇ

Sovyetlerde başlayan yeniden yapılanma süreci, hem S.Birliği boyutunda, hem de uluslararası boyutuyla, yaşayan sosyalizmi ve bilimsel sosyalizmi geliştirmede yenileştirmede ve yaratıcı kılmada önemli bir kaldıraçtır. Ekonomik reformların, yeniden özel mülkiyeti doğuracak adımlar olduğu yönünde kaygılar belki bir hayli sürecektir. Böylesi küçük çaplı işletmelerle kapitalizmin geri gelmeyeceğini hepimiz yaşayarak göreceğiz.

Siyasil reformler, Marksizm'in "Rönesans"ı sayılabilmelidir. Yıllardır ilk kez, bireyin gelişiminin önündeki engeller kaldırılıyor ve her birey yaşadığı toplumsal süreçte rolünü oynayabilme olanağına kavuşabiliyor. Siyasal reformlar çok kapsamlıdır. Bütün vatandaşların (parti ve liderler dahil) uyacağı gerçekçi yasalar oluşturmak; parti ve devleti birbirinden ayırmak; partide ve devlet yapısında çok adaylı gizli oya dayalı seçim ilkesini hayata geçirmek> bilimsel, kültürel ve sanatsal çalışmaların önünü tıkamamak; farklı anlayışların birlikte olabileceğini teminat altına alabilmek. Bunun için de, Mao'nun, Çin'de yaşama geçmeyen "Yüz çiçeğin açacağı ve yüz fikir akımının birbiriyle yarışacağı" ilkesini Sovyetlerde kâğıt üzerinde bırakmayarak hayata geçirmek, toplumu genel olarak ferahlatmak ve herkesin korkusuzca kendi

düşüncelerini söyleyebileceği bir sosyalist demokrasiyi kurmak gerekir.

Bunların yaşama geçmesinin zorlukları bizzat Sovyet toplumunda mevcuttur. 60 yıllık bir dönemde işlemeyen çarkların ve dişlilerin, kısa sürede faaliyete geçeceğini beklemek safdillik olur. Ancak Sovyet toplumunun önünde bu seçenekten başka bir yol da yoktur.

Bu günkü düşüncelerin uluslararası boyutları, en az Sovyetlerdeki yeniden yapılanma kadar önemlidir. Bir kere yıllardır kalıplaştırılmış, dogmalaştırılmış, kısır ve çağın sorunlarına yanıt vermeyen felsefe, sosyoloji ve diğer sosyal bilimlerle ilgili yazınların, bizim kafaralımızda yarattığı çarpık bilgiler sökülüp atılmalıdır.

Bu bir gerçektir. Sosyalist ülkelerin, son yıllarda okuyucuya sunduğu felsefe, psikoloji, sosyoloji, etik ve diğer sosyal bilimler yazını, çağdaş insanın sorunlarına yanıt vermekten uzaktır. Eğer Avrupa'da bir Sartre çıktıysa, Sartre'ı o kadar büyüten onun fikirleri değildi. Onu büyüten, marksist bilim adamlarının yıllardır toplumsal yaşamda kanayan yaralara parmak basamamasıdır.

Yeni düşüncenin, kendisiyle birlikte bir yığın marksizm içi tartışma da doğuracağı pek tabiidir. 71 yıllık sosyalist uygulamalara ve dünya komünist hareketinin geçmişinin tarihsel,teorik ve politik olarak tüm yönlerini çağımızdaki kültür birikimiyle yeniden değerlendirmek, tarihe hak edilmeyen bir yığın yanlışın doğru olarak geçmesini eşelemek gerekir.

Bunlar da geçmişe ilişkin tartışma doğuracak yanlar; ancak bugün başlatılan sosyalizmin teorisini derinleştirme ve çağdaş kılmaya yönelik uygulamalar, dünya komünist hareketi içinde şimdiden tartışma başlatmıştır bile. SBKP MK. Polit büro üyesi Anatoli Dorin'in "barışçı geçiş"e ilişkin düşünceleri ve SBKP'nin bugün ısrarla Perestroyka ve Glasnost'a "bir devrimdir" yaklaşımı, sosyalizmin komünizme varma aşamasına kadar yapılacak reformların devrim sayılıp sayılamayacağını şimdiden tartışılan bir sorun kılmıştır.

Bu gün yine dünün hatasına düşülmemeli. Nasılsa Sovyetlerde Prestroyka ve Glasnost ortaya çıktı ve Marksizm-Leninizm'i geliştirecek, yenileştirecek ve yaratıcı kılacak diye bağdaş kurmayalım. Hepimiz birlikte, başlayan bu süreçte bilimsel sosyalizmi daha yaratıcı kılmak ve geliştirmek için yüksek sesle konuşabilmeliyiz ve tartışabilmeliyiz. Gelişen bu süreçte herkesin hatalar işleyebileceği, yanlışlar yapabileceği, ancak yanlışlar yapabileceği bunun yanında çok doğruları da ortaya çıkaracağı hesaplanmalı.

Bundan dolayı daha çok soru, daha çok kuşku, yapılanlara daha çok eleştirel yaklaşım, bugün her zamankinden daha çok zorunludur. ●

Dipnotlar:

1 27. Kongre Siyasal Raporu
2 Gorbaçov, İtalya Komünist Partisi yayın organı, Unita redaksiyonunun sorularına verilen cevaplar.
3 Gorbaçov, aktaran Ali Söylemezoğlu, Yeni Açılım, Eylül 88.
4 27. Kongre Siyasal Raporu, sf.149
5 27. Kongre Siyasal Raporu, sf.147
6 Aktaran SBKP MK sekreteri Vadim Medvedev
7 SBKP Politik Büro üyesi Anatoli Dobrin (PPKK yayın organı Pêşeng, sayı 66.)
8 Gorbaçov, Glasnost, sf.92
9 Pêşeng, sayı 68. Ağustos 88
10 27. Kongre Siyasal Raporu, sf.62
11 Gorbaçov, Perestroyka, sf.23, Güneş yay.
12 Lenin, aktaran E.Kuzmin
13 Gorbaçov, Perestroyka sf.31
14 Ali Söylemezoğlu, Yeni Açılım, Eylül 88 sf.43
15 Gorbaçov, Perestroyka sf. 45, Güneş yay.
16 SBKP 19. Konferans tezleri, Pêşeng, sayı 68.
17 SBKP MK plenum raporu, Ocak 87
18 Gorbaçov, Perestroyka sf. 48
19 SBKP MK plenum raporu Ocak 87
20 Moskoskiye Novosti. aktaran, Cumhuriyet, 22 Temmuz 88

"Halepçe'de ve kamplarda yaşamını yitiren çocuklara"

GÜLAN KIZ

Yanardağ ağızlarında
nöbetleşe bekleşirken
ikiyüzlü çağcıl tanrılar
kardeşini kurtarabildin mi Gülan?

Binlerce çocuk öldü Hiroşima'da
kapıları çalan çocukları dillendiren
kırgın şiirler bırakıldı Pasifiğe.

Görüyorsun ya Gülan
kimse duymak istemiyor çığlıklarını,
duysalar çaçıl yüzlerinin maskesini
koparıp alacaklar suratlarından,
kendilerini görecekler altında,
onlar kendilerinden korkuyor Gülan,
senin üşümüş yüreğindeki
yüzyıllık öfkenden,

Yurtsuz kartalım!
alıcı kuşlar
ne kadar savrulsa da yükseklerde
hep doğdukları
kayalıklara çeken kanatları.

Aralık-88. M.Güçlü

www.kurdi.org

Demokratik Kürt örgütlerinin işbirliği yolunda bir adım:

STOCKHOLM KONFERANSI

Halim CAN

Avrupada yaşayan Kürt topluluğunun ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlarını tartışma, Avrupa'ya gelen Kürt insanın buraya geliş nedenlerini öğrenmek sürgün hayatında yaşayan Kürt işçisinin, kadınının, çocuğunun sorunlarına çözüm arama, Kürt ulusal kurtuluş hareketini Avrupa kamuoyuna tanıtmanın yeni yollarını bulma ve bu doğrultuda Avrupa'daki demokratik örgütlerin ortaklaşa iş yapma platformlarını oluşturma ve Avrupa'da Kürt edebiyat ve dilinin gelişme prespektiflerini konu alan Stockholm Konferansı 13-15 Ocak tarihleri arasında Stockholm Folkhuset salonunda yapıldı. Konferansın insiyatörlüğünü İsveç Kürdistan Dernekleri Federasyonu üstlenmişti.

Konferansa 8 Avrupa ülkesinden 9 Kürt demokratik örgütünün yanısıra, Kürt uzmanlar, Kürt Federasyonunun eski yöneticileri, İsevç Göçmen Bakanlığı ve Dairesi yetkilileri, İsevç'te yakın bir zaman önce kurulan Kürt Dayanışma Komitesi sorumluları, TEVGER ve Irak Kürdistan Cephesi temsilcileri de hazır bulundular.

Konferansa İsveç Kürdistan Dernekleri Federasyonu, Malbenda Rewşenbiriya Kurdi-İngiltere, Paris Kürt Enstitüsü, Kürdistan Demokratik İşçi Dernekleri Federasyonu (KKDK) Batı Almaya, Tekoşer-Belçika, Navendiya Kürdistan Arnhem-Hollanda, Arhus Kürt Derneği-Danimarka, Kürt Akademisi-Batı Almanya ve UKSYE katıldılar.

Ömer Şehmus, Kendal Nezan, Rojen Barnas, Rohat ve Dr. Cemşid Heyderi gibi değişik dallarda uzman sayılan kişiler kendi konuları üzerinde konferansta konuşmalar yaptılar. İsmet Şerif Vanlı, Kemal Merevdali, Zozan Bucak ve M.Emin Bozarslan konferansın davetlileri oldukları halde konferansta yerlerini alamadılar. Diğer yandan KOMKAR, KURD-KOM, YDK gibi demokratik örgütler de konferansa katılmadılar.

Konferansın açılış konuşmasını İsveç Kürt Dernekleri Federasyonu Başkanı Keya İzol yaptı. O, konferansın teknik çalışmaları üzerinde durdu ve neden böyle bir konferansa gerek duyulduğunu anlattı. K. İzol, Avrupada yaşayan yarım milyondan fazla Kürt topluluğunun sorunlarının çözümünün, herşeyden önce Avrupa'da kurulan Kürt demokratik örgütlerinin görevi olduğunu söyleyerek Kürt örgütlerinin çalışmalarını yeni metodlarla sürdürmeleri gerektiğine işaret etti.

İsveç parti temsilcileri, Göçmen Bakanlığı ve Dairesi yetkilileri ve Kürt Dayanışma Komitesi sorumluları ayrı ayrı konuşmalar yaptılar. İsveç mesai gönderdi.

Konferansın birinci maddesi, Kürtlerin Avrupa'ya geliş nedenleriydi. Bu konuyla ilgili olarak konuşan farklı Avrupa ülkelerindeki demokratik örgüt temsilcileri ortak paydalarda birleşi - yorlardı. Onlara göre ekonomik sebepler önde geliyordu. Kuzey Kürdistan köylüsü Almanya'da, Hollanda'da, Fransa ve diğer ülkelerde işçi olarak ağır işlerde çalışıyorlardı. Bu kesimin Kürdistan'dan ayrıldığı dönemde devrimci hareket zayıf olduğundan ve yaygın bir ulusal bilinçlenme olmadığından, bunlar Avrupa'da da Kürt ulusal bilincine yeterli derecede sahip değillerdi. Hemşehricilik, şehir ve köy arası rekabet bunlar arasında mevcuttu. Özellikle 12 Eylül'den sonra toplu olarak Avrupa'ya çıkan Kürt devrimcileri bu işçileri az da olsa etkilemelerine ve Kürt ulusal bilincini bunlar arasında yaymalarına rağmen,onlar geldikleri ülkeyle tamamıyle ilişkilerini kesmediklerinden ve ülkeyle bağlantılarını sürdüklerinden, çocuklarına Kürtçe isim veremedikleri, Kürtçe okul, Kreş, tercüman ve kültürel faaliyetlerden yoksun bırakıldıkları için, Kürt insanı kendi öz kişiliğine kavuşmada zorluk çekiyordu. Bu sorunlar Batı Almanya ve Hollanda'da yaşayan Kürtler için daha çok geçerliydi.

Siyasi nedenlerden dolayı Avrupa'ya göç, özellikle İran-Irak savaşının başladığı yıllarda ve 12 Eylül 1980'de Türkiye'de askerlerin iktidara el koymasından sonra yoğunlaşıyordu. Avrupa'ya gelen siyasi mültecil'in çoğu işkence görmüştü, hapiste kalmıştı ya da polis tarafından aranıyordu. Ülkede yaşanan zor şartlar, mültecinin ruhsal durumu üzerinde etkisini gurbette de sürdürüyordu. İltica ettiği ülkenin polisine de güvenmiyordu. Kendi hakkında gerçek enformasyonu vermiyordu ve uzun süre kampta kalması onun problemlerini daha da çoğaltıyordu. Bu gruba giren Kürt insanı, sayısal bakımdan ikinci sırayı teşkil ediyordu.

Üçüncü bir grubu ise öğrenimini sürdürmek için yurtdışına çıkmış öğrenciler oluşturuyordu. Aşiretler arası çatışmalardan dolayı Avrupa'ya gelen Kürt insanları da konferans konuşmacılarına göre başka bir gruptu.

Konferansa katılan konuşmacılara göre, Kürtlerin Avrupa'ya geliş nedenlerinin temeli siyasi, ekonomik ve toplumsal karakterliydi. Ve bu sorunlar çözümlenmedikçe de Avrupa'ya göç devam edecekti.

Kürtler hemen hemen bütün Avrupa ülkelerinde ayrı bir etnik grup olarak kabul edilmiyordu. Geldikleri devletten sayılıyor, onların vatandaşları olarak kabulediliyordu. Bazı ülkelerde, uyruğu Kürt yazılması dahi bu durumu değiştirmiyordu.

Fakat öte yandan Avrupa ülkeleri arasında mültecilere bakış açısında da farklılıklar vardı. Bütün mültecilere tanınan haklar Kürtlere de tanınıyordu ama çoğu ülkelerde bu kanun Kürtler için pratikte geçerli kılınmıyordu. Batı Almanya'da dörtyüzbin'e yakın Kürt nüfusu etnik bir grup olarak kabul edilmiyor, kendi dilinde radyo, TV, okul, kreş vs.'den yoksun bırakılıyordu. Bu ülkedeki Türk elçilikleri, Kürtlerin çocuklarına Kürtçe isim takmalarını dahi engelliyordu.

KKDK temsilcisine göre, F.Almanya'da onbin imza toplayan her etnik grup, kendi dilinde dilinde, TV, radyo hakkı elde edebiliyordu. Ama Kürtlere bu hak dahi tanınmıyordu. Yani Alman hükümeti, ülkesinde 3. büyük etnik grubu oluşturan Kürtlerin bu haktan yararlanmamasına dair adeta Türk devletine söz vermişti.

Hollanda'da 50-60 bin civarında Kürt

nüfusu, hükümet tarafından kabul edilmiyordu. Burada yaşayan Kürtlerin büyük bir kısmı izinsiz çalışıyordu. Bu eylem, hükümetin hesabına geldiği için bunlara göz yumuyordu. Bu görüşleri Hollanda'da faaliyet gösteren derneğin temsilcisi İsmail Baran dile getiriyordu.

Bu ülkede siyasi iltica sorunu da başlı başına bir problem teşkil ediyordu. 6 Yıldan beri müsaadesi çıkmayan Kürt siyasi mültecisi vardı bu ülkede. Bu durum, Kürt siyasi ilticacıların sosyo-psikolojik durumlarını ciddi olarak etkilemekteydi. Bunun sonucu olarak 2 yıl önce, iki Kürd'ün intihar olayı, bu ülkede siyasi mülteci sorununun ne kadar vahim olduğunu gösteriyordu.

Bu ülkede de Almanya'da olduğu gibi Türk elçiliği Kürt ulusal bilincinin gelişmesini etkileyen her ilerlemeye karşı tedbir almaktaydı. Kürt insanının kendi çocuğuna Kürtçe isim takmasının dahi önüne geçiliyordu.

Sosyal ve kültürel alanda da Kürt insanı sosyalleşmekden uzaktı Hollanda'da. Bu ülkede Kürt kadınlarının hala kara çarşaf giymeleri ve çocuklarını okula göndermeden önce kur'an kurslarına göndermeleri, belki de bugün ülkenin en gerici şehrinde dahi olmayan bir olaydı.

Fransa'da da 50-60 bin dolayında bir Kürt topluluğu yaşıyordu. Çoğu ekonomik sorunlarından dolayı oraya gelmişlerdi. Siyasal göçmenlerin sosyal durumları iyi sayılmazdı. Sağcı hükümet döneminde siyasi ilticacıların durumu kötüleşmişti ve yeni ilticacı kabul etmeye sınır getirilmişti. 1983 yılında kurulan Paris Kürt enstitüsü, hükümetin yardımını almıştı ama daha sonra sağcı hükümet bu yardımlarını kesmişti.

Belçika'da da 5 bin dolayında bir Kürt nüfusu vardı. Çoğu işçi olan bu nüfusun önemli bir kısmı kömür ocaklarında ömür tüketiyordu. Belçika'da faaliyet gösteren Kürtlerin bir tek örgütü vardı. O da Tekoşer'di. Bu örgütte her siyasi Kürt çalışıyordu ve Belçika hükümeti kendi kanunları çerçevesinde diğer örgütlere yaptığı yardımı bu Kürt kültür derneğine de yapıyordu.

Tekoşer temsilcisi Pervin'e göre, Belçika'ya gelen siyasi mülteciler geri göndermiyordu. Ama onlar resmi olarak da kabul edilmyordu. Bunlar da izinsiz işlerde çalışıyorlardı ve hükümet bunlara gözyumuyordu.

Avrupa ülkeleri arasında mültecilik politikası en hümanist olan İskan dinav ülkeleriydi .

İsveç'te 10 bin dolayında Kürt yaşıyordu ve devletin yabancılara tanıdığı sosyal ve kültürel haklardan onlar da yararlanıyorlardı. Diğer ülkelere nazaran İsveç'te Kürtler derli toplu idiler. Hemen hemen bütün Kürtler federasyon çatısı altında birleşmişlerdi ve İsveç hükümeti, federasyonu muhatap alıyordu. İsveç'teki federasyon bir resmi kurum gibi idi. Yıllık bütçesi 21 milyon kron'u aşıyordu. Ve 6 işçisinin maaşını İsveç hükümeti karşılıyordu.

Federasyon'un girişimiyle 1984 yılında Stockholm Üniversitesinde Kürtçe bölüm açılmıştı. Şimdiye kadar bu bölüm 22 Kürtçe öğretmeni mezun etmiş. İsveç'te 60 dolayında Kürtçe öğretmeni, 500 Kürtçe öğrenim gören öğrenci vardı. İsveç'teki Türk elçiliği protestolarını açık olarak dile getirmiş ama para etmemişti. Kürtçe kitaplar devlet yardımıyla basılmaktaydı. Kürt Öğretmenler Birliği, Kürt Doktorlar Derneği, Kürt Yazarlar Komitesi bu ülkede kurulmuştu.

Pêşmerge savaşında sakatlanan ve İsveç'te siyasi mülteci olarak yaşayan Kürtler için proje çalışmaları vardı. Kürtçe radyo ve TV için çalışmalar henüz ürününü vermiş değildi.

Bütün bu olumlu kültürel çalışmalar yanında son yıllarda İsveç kamuoyunda Kürtlere karşı olumsuz bir kampanya gelişmişti. İsveç eski başbakanı Olof Palme'nin öldürülmesi olayının Kürtlere yüklenmesi bu olumsuz kamuoyunun oluşmasına neden olmuştu. 1986 Şubatın'dan bu yana, İsveç basın ve yayınlarında Kürtler ve Kürt meselesi sık sık işleniyordu. 14 Aralık 1988'de yakalanan ve 41 yaşında olan Palme'nin kaatil zanlısı, Kürtleri biraz rahatlatmıştı ama, Kürtlerin tam olarak aklanması için anlaşılan henüz zaman erkendi.

İskandinav ülkelerindeki Kürtelrin durumunu konferansa sunan Ömer Şehmus, sözkonusu soruna parmak basıyordu ve İsveç kurumları tarafından hazırlanan istatistiklere değiniyordu. Bu istatistiklere göre, 20 yabancı etnik grup içinde Kürtler, İsveçliler nezdinde sonuncu sırayı alıyordu. Halbuki Olof Palme öldürülmeden önceki dönemde istatistikler tam tersi bir seyir izliyordu.

Norveç, Danimarka, Finlandiya, İsviçre, Amerika, İtalya ve Yunanistan vs. gibi ülkelerde de Kürt mülteci ve işçilerinin problemleri, yukarda sözkonusu ettiğimiz sorunlardan farklı değildi.

Avrupa'nın özgür şartları, Kürt edebiyatının gelişmesine, kültürünün zenginleşmesine olanak sağlamıştı. Ama bütün bu gelişmelere rağmen Kuzey Kürdistan edebiyatı çağdaş anlamda bir nitelik kazanmamıştı. Bu konu üzerinde konferansta konuşan Rojen Barnas'ın görüşüydü bu. Ona göre Kurmanc edebiyatın'da son yıllarda alabildiğine bir ilerleme olmuştu ama yazılan romanlar, hikayeler, şiirler lKürt insanlarını hayale, düşünmeye sevketmediği için çağdaş sayılamazdı. Kürtlerin ne bir Şolohov'u, ne de bir Balzac'ı yoktu am aiçinde yaşadığı nesnel koşullara göre bir edebeyatı vardı. Ama düzeyi düşüktü.

Güney lehçesinin edebiyatı var mıydı yok muydu diye bir tartışma konferansta olmadı. Tam tersine Dr. Cemşid Hayderi, Irak Kürdistanı'mım yazar ve şairleri arasında sıralama yapıyordu. Ona göre Avrupa'da Soran lehçesinde çıkan edebi kitaplar, ülküde çıkanların bir devamı niteliğinde idi.

Reşo,Zilan, Avrupa'da çıkan Kürt gazete ve dergilerin bir dökümünü yapıyordu. Şimdiye kadar Avrupa'da 70 civarında Kürt gazete ve dergisi çıkmıştı ve bunlardan bazıları halen yayınını sürdürüyordu. 200 adet farklı konularda kitap, 250 adet, Kürtçe kaset, 10 video film Avrupa'da Kürtler tarafından çıkarılmıştı. Berlin, Dortmun ve Avustralya'da Kürtçe yayın yapan radyolar mevcuttu.

Rohat, Avrupa'daki Kürdologların çalışmalarını anlatırken, Kürt örgüt ve yayınlarının yeterince yabancı Kürdologlara önem vermediğini dile getiriyordu.

Üç günlük zaman dilimine, yüklü bir programın yerleştirilmesi, konuşmacıların konuşma metinlerini özetleyerek konferansa sunmalarına neden olmuştu. Var olan delegeler görüşlerini kongreye zaman yetersizliği dolayısıyla sunamamışlardı.

Kürt ulusal hareketi temsilcileri, konferansı destekleyen konuşmalar yaptılar. TEVGER adına PPKK Genel Sekreteri Serhad DİCLE, Irak Kürdistan Cephesi adına da Dr. Mecid CAFER değerli konuşmalar yaptılar.

Bütün eksiklik ve yetersizliklerine rağmen, konferansın Kürt demokratik örgütlerinin işbirliği yolunda atılmış bir adım olduğu muhakkaktı. En azından böyle bir düşünceyi ortaya atmak ve tartışmak, başlı başına bir gelişme örneğiydi. Konferans sonunda yayınlanan ortak deklarasyon, Avrupa'daki Kürt insanının sorunlarının çözümü doğrultusunda bir kararlılığı yansıtıyordu.

Konferansa katılan örgütler arasında ilişkileri sürdürmek için bir komitenin kurulması ve her yıl bir konferansın düzenlenmesi kararı, yerinde ve gerçekçi bir karardı. Çünkü daha başlangıçta A'yı atlayıp Z'ye geçmek, işin çiddiyetinin algalanmadığı anlamına gelebilirdi.

Ayrıca konferans kararları arasında dört parçadaki Kürt ulusal hareketiyle dayanışma, Irak rejiminin Kürt halkının soykırımına yönelik olarak kimyasal silah kullanmasını kınama, zindanlarda direnen Kürt tutuklularla dayanışma, Kürt halkının sürgün edilme politikasını protesto etme ve dünya kamuoyunun dikkatini Almanya ve Hollanda'da yaşayan Kürtlerin uğradığı haksızlıklara çekmek gibi kayda değer kararlar da bulunuyor. ●

CEMAL ÖZÇELİK SERBEST BIRAKILDI

18 Ağustos 1988 tarihinde İstanbul DGM tarafından tek celsede 3 yıl 6 ay ağır hapis cezasına çarptırılarak tutuklanarak dergimizin sahibi ve eski Yazı İşleri Müdürü Cemal Özçelik, 6 aylık tutukluluk halinden sonra, 15 Şubat 1989 günü yapılan duruşmada tahliye edildi.

Dergimizin 3. sayısı ile ilgili olarak alınan toplatılma kararından sonra, yazı işleri müdürümüz hakkında 142/3'ten dava açılmış ve 18 Ağustos 1988 günü bu davanın ilk celsesine giden arkadışımız, İstanbul DGM'de ilk kez görülen bir uygulamayla; tek celsede, yangından mal kaçırılırcasına cezalandırılmıştır. Ceza 142/4'ten verilmiş ve hemen tutuklama kararı çıkartılarak arkadışımız cezaevine gönderilmişti. Bundan sonra, dergimiz avukatları tarafından, bu kararın haksızlığı vurgulanarak yargıtayda görüşülmek üzere temyiz edilmişti. Aynı zamanda DGM savcısı da cezanın 142/3'ten verilmesi gerektiğini gerekçe göstererek kararı temyiz etmişti. Savcının istemine göre 3 yıl 6 ay bu ceza, 7,5-15 yıl arasında olmalıydı.

Dava yargıtayda yapılan duruşmalı savunmadan sonra aleyhte bozuldu. Yani yargıtay savcının istemine göre, yargı-lamanın 142/3'ten yapılması gerektiği doğrultusunda karar alarak, ceza artırımı istemi ile davayı tekrar görüşülmek üzere bozdu.

15 Şubat 1989 tarihinde de ilk duruşması yapıldı. Duruşmada ilk olarak arkadaşımız Cemal Özçelik tarafından bir dilekçe okundu. Dilekçede kısaca şunlara değinildi:

"İstanbul DGM Başkanlığına,
Sayın Mahkeme Heyeti!

Herşeyden önce şunu belirteyim ki, ben burada düşüncelerimden dolayı yargılanmaktayım. Dünyanın bütün demokratik ülkelerinde 'fikir suçu' diye bir kavrama rastlanmazken, demokrasinin mevcut olduğu, düşünce ve basın özgürlüğünün bulunduğu iddia edilen bir ülkede insanlar halen fikirlerinden dolayı yargılanıp cezalandırılıyorsa, söylenen bütün sözlerin lafta kaldığını ve özgürlüğün herkes için değil, sadece tekelci basın ve yayın organları için geçerli olduğunu göstermektedir.

... Bugün Türkiye'de binlerce insan sadece düşüncelerini açıkladıkları için yargılanmaktadırlar. Oysa, 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nin "Doğal, devredilemez ve kutsal" olarak nitelendirdiği temel insan haklarının başında saydığı ilkelerden biri de düşünce öz-gürlüğüdür. İki yüzyıllık bu bildirgenin düşünce özgürlüğü ile ilgili 11. maddesi şunları dile getirmektedir:

"Düşüncelerin ve kanaatlerin serbestçe iletilmesi ve uluştarılması insanın en değerli haklarından biridir. Böylece, her yurttaş serbestçe konuşabilir, yazabilir ve basabilir".

Türkiye'nin de imzasının bulunduğu çeşitli uluslararası antlaşmalar ve evrensel hukuk kuralları dikkate alındığında, benim burada düşüncelerimden dolayı yargılanmam ve bununla kalmayıp tek celsede cezalandırılmam sanırım tasvip edilecek bir durum değildir.

... Aylardan beridir, Irak rejiminin Kürt halkına yönelik soykırım saldırıları karşısında TC'ye sığınmak zorunda kalan Kürt'lerle ilgili olarak gün yoktur ki, basın ve tv.de açıklamalar olmasın. Başta Başbakan Turgut Özal olmak üzere devletin en yetkili organlarında yer alan önde gelen görevlileri hergün Avrupa ülkelerinin, çadırlara yer-leştirilen Kürtlere yardım elini uzatmadığından yakındığı ve yine Başbakan'ın "bu gelen insanların hudutlarımız içinde akrabaları vardır" dediği bir sırada, aynı insanların bir üyesi olan Leyla Kasım'ın 1974 yılında Baas Rejimi tarafından öldürülmesini protesto ettiğim gerekçesiyle cezalandırılıp tutuklanmam mantığa sığacak gibi değildir.

Bu dilekçenin okunmasından sonra avukatlarımızın da tahliye isteminde bulunmasıyla, mahkeme heyetinin ikiye bir, oy çokluğuyla arkadaşımızın tutukluluk halinin kaldırılmasına karar verildi. Ayrıca mahkeme, yargıtayın bozma kararına uyularak, davanın 142/3'ten devam etmesi doğrultusunda karar aldı.

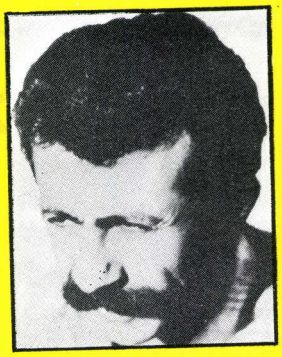
Dergi Muhabirlerine Tahliye

17 Eylül günü AnkaraSanat Merkezinde dergimizin de içinde bulunduğu beş derginin Güney Kürdistan'daki soy kırımı protesto etmek amacıyla yaptıkları basın toplanıtısında metini okuyan dergimiz muhabiri Can GÜLŞENOĞLU ve diğer dergi temsilcileri, günlerce işkence altında sorguları yapıldıktan sonra Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne gönderilimiştiler. 2 ayı aşkın bir süre tutukluluk halinden sonra serbest bırakıldılar. T.C.K.'nın 142/3 maddesini ihlal ettikleri gerekçesi ile alehlerine açılan dava devam etmektedir.

DUYURU

★ 13 Aralık 1988 gününden itibaren Irak Kürdistanı Cephesi'nin radyosu her gün sabah saat 10.00'da (Bağdat saatine göre) kısa dalga 49 metre 6500 MHZ üzerinden; akşaları ise saat 5'ten 6'ya kadar kısa dalga 75 m. üzerinden; yayınlarına başlamıştır. Türkiye saatlerine göre sabahları 9,4'a akşamları ise 4'de dinlebilir.

★ Erivan Radyosu Kürtçe bölümü her günTürkiye saatiyle saat 17-18.30 arası, kısa dalga 41 m. 7390 MHZ üzrinde dinlenebilir.

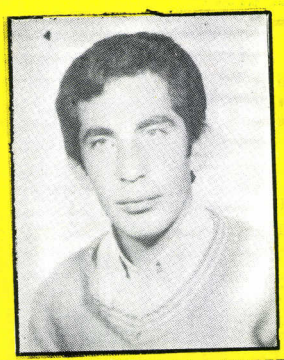

MEHMET SÖZER

(1938...)

Yaşamını sömürgeciliğe, faşizme, emperyalizme, yerel gericiliğe ve işbirlikçiliğe karşı mücadeleye adamış yiğit devrimci MEHMET SÖZER'i aramızdan ayrılışının 3. yıldönümünde saygıyla anıyoruz.

DEVRİMCİ ARKADAŞLARI

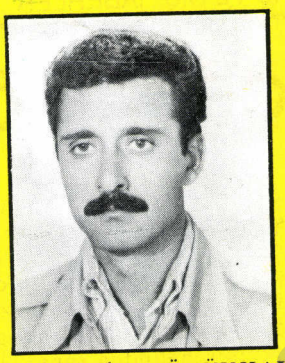

EYYÜP KEMAL ADSIZ

(1957....)

Sömürgeciliğe, faşizme, emperyalizme, yerel gericiliğe karşı mücadelede halkımızın yetiştirdiği devrimcilerden EYYÜP KEMAL ADSIZ'ın anısı mücadelemize ışık tutuyor.

DEVRİMCİ ARKADAŞLARI

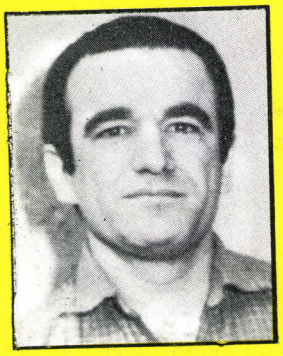

NECMETTİN BÜYÜKKAYA

(1943....)

Halkımızın bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm yolunda yılmadan savaşan ve Diyarbakır zindanlarında da yiğitçe direnişiyle bir simge haline gelen NECMETTİN BÜYÜKKAYA'yı katledilişinin 5. yılında saygıyla anıyoruz.

DİYARBAKIR'DAN BİR GRUP CEZAEVİ ARKADAŞI

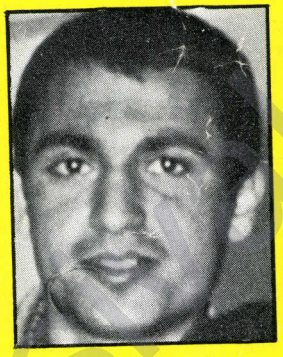

HÜSEYİN AYDIN

(1955...)

Halkının ulusal ve toplumsal Kurtuluşu için kavgaya tutuştu Kavgayı yılmadan onurla sürdürdü Düşmanı ilk karşılayanlardandı. İlk düşenlerden biri o oldu. Ölümünün 4. yılında anısı mücadelemizde yaşıyor.

DEVRİMCİ ARKADAŞLARI

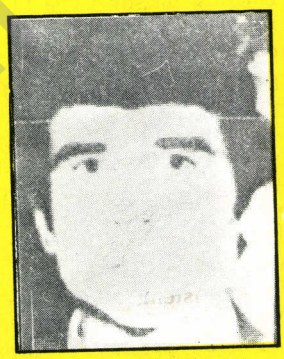

EŞREF DURSUN

22.1.1988 tarihinde Diyarbakır zindanında şehit düştü. Ölüm yıldönümünde arkadaşımızı saygıyla anıyoruz.

Cezaevi arkadaşları adına

KUTBETTİN YILDIZ
M.CAN AZBAY

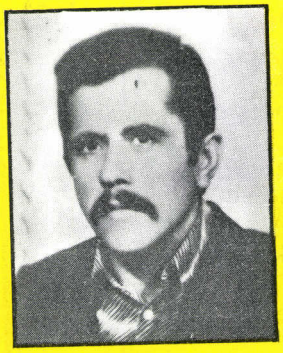
ZABİT KAPLAN

Bir komplo sonucu katledilişinin 9. yılında anısı mücadelemizde yaşıyor.

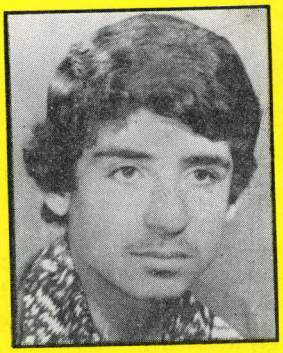
DEVRİMCİ ARKADAŞLARI

H.ABDULLAH BİLEN
(1934....)

M.EMİN ANIT
(1946...)

Emin BİLEN
(1964)

1979 ilk baharında Mardin Silopi'de haince pusuya düşürülüp katledildiler.Anıları mücadelemizde yaşayacak.

DEVRİMCİ ARKADAŞLARI

www.arsivakurd.org

"BEXTÊ ROMÊ TUNEYE"

